

ПОСВЯТА

Цей твір присвячений архієпископу Фултону Шіну, чия щоденна посвята Адорації перед Святою Євхаристією, Пресвятій Діві Марії та вірне служіння Папі надихнули моє священиче покликання.

Пророцтво Архієпископа Фултона Шіна про Еру Миру

Богородиця сказала своїм дітям передати світові, що прийде велика ера миру на світ... і Радянська Росія повернеться...

Я стояв там (у Фатімі) біля вітара, споглядаючи великий натовп мільйонів людей... моїми думками я залишив цю білу площу та полетів до червоної площі у Москві... Я відчув, що між білою площею Фатіми та червоною площею Москви поставала велика криза... Потім, я зрозумів, що над серпом і молотом нависла велика зміна. Цей знак знищив стільки домашніх вогнищ та сплюндрував стільки святинь! Внутрішньо я побачив його піднесеним догори багатьма людьми, але тепер він нагадував Хрест. І цей серп, який комуністи використовували, щоб зрізати людські життя як незрілу пшеницю, я побачив тепер у його новому майбутньому та у його новій символіці, так як каже Книга Одкровення: «місяць під ногами у жінки»¹.

† Архієпископ Фултон Шін

ЗАУВАЖЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЧА

Оскільки дана книга складає антологію тематично підібраних цитат, задля зручності і задля вірності ідеям автора у перекладі намагаємося не використовувати деяких існуючих українських відповідників. Таке зауваження не стосується Святого Письма. Перекладені цитати із Святого Письма відповідають українському виданню Отців Василіян 1989 року.

ВСТУП

(ст. 1) Протягом кількох століть есхатологія як «наука про останні речі» залишалася в тіні з-поміж інших богословських наук, аж поки богословське академічне відродження не привернуло до неї особливої уваги даючи їй місце серед найважливіших богословських тем. Не зважаючи на те, що есхатологія завжди заслуговувала на увагу богословів, вона ніколи не втішалася такою популярністю як сьогодні.

Нещодавно архієпископ Індіанополісу Даніель Бухляйн звернув увагу на «недостатнє представлення есхатології» у катехитичних текстах². Після звернення до видавців внести необхідні зміни, богослови почали опрацьовувати нові формулювання визначень щодо таїнств смерті, суду, раю, пекла і також щодо остаточного стану досконалості народу Божого. Таким чином ці теми, які окреслювали поведінку перших християн (*marana tha: Прийди, Господи Ісусе*), почали знову домінувати у загальній богословській панорамі.

Проникнення нової есхатологічної свідомості поширилося як хвиля у різноманітні богословські кола, долаючи у якійсь мірі античний тупик між *патристичною есхатологією* та *мілленаризмом*³. Богослови почали представляти есхатологію з нової, оригінальної та зрозумілої для всіх перспективи. Молоді кандидати до священства відчували заохочення вивчати новий феномен. Семінарії та богословські університети включили есхатологію як один із необхідних курсів їхньої програми, описуючи її як християнське розуміння Царства Божого сьогодні (*nunc*) та у майбутньому (*tunc*). Таким чином семінаристи почали цінувати цю богословську дисципліну, яка на перший погляд здавалася нетрадиційною через помилкові трактування її у минулому.

(ст. 2) Однак, таке відродження есхатології не завжди сприймалося позитивно у академічних колах, через реальну небезпеку її неправильного трактування для вірних. Деякі богослови застерігали, що нерідко слова Ісуса про кінець світу вживалися фальшивими пророками у невідповідному їм значенні, говорячи про гнів та кару і не згадуючи про любов та свідчуття Боже. Інші богослови намагалися заспокоїти ці побоювання, представляючи есхатологію у рамках традиційного біблійного та історичного богослов'я. На їхню думку, Ісусові слова про кінець світу, зрозумілі і пояснені у їхньому біблійно-історичному контексті, заохочують до необхідної надії щодо тривалої подорожі до «нового неба і нової землі».

Викликали подібні відповіді і численні об'явлення Марії, визнані Церквою сьогодні. В той час як багато вірних сприйняли послання з Ла Салетте, Фатіми, Акіті, Бетанії та Куапи у душі оптимізму та відродження, інші протрактували їх як оракули «приречення і темряви». Оптимістична поведінка та дух відродження більш гармонізують із навчанням Церкви, про що свідчать есхатологічні твори Отців Церкви. Їхнє бачення історичної долі людини та Нового Єрусалиму миру і святості найкраще підсумоване у кульмінаційному проханні молитви *Отче Наш*: «Нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя як на небі так і на землі». У цій молитві Отці Церкви та перші християнські спільноти обіймали Царство Боже вже тут і тепер на землі та у його майбутньому універсальному об'явленні.

Я спробував описати це Царство та представити пояснення щодо нього, залишені нам протягом століть Ранніми Отцями, Вчителями Церкви, Церковними Письменниками та визнаними Церквою містичками. Їхні твори переконливо відображають майбутню еру миру та звеличений тип християнської святості у житті Церкви, протягом якої Сатана буде закований у кайдани, а Христос царюватиме у людині. Незважаючи на те, що ці письменники «у різний спосіб»⁴ досягли нового бачення, їхні твори ніколи не втрачають свого первинного джерела, Христа, зберігаючи таким чином цілісність розвитку навчання, що міститься у церковному депозиті віри.

(ст. 3) Оскільки у галузі есхатології існує багато конфліктуючих між собою течій, мені здалося необхідним додати декілька застережливих слів. Вивчення окремих тем, таких як Антихрист, кінець світу та Страшний Суд, може призвести до відчуття страху, яке

спотворює бачення Бога, що сотворив нас з любові. Тому, так як і Ранні Отці Церкви, ми не повинні втрачати віри у Божий остаточний тріумф над Сатаною, над гріхом і смертю – тріумф, гарантований Святим Письмом, Апостольською Традицією та Навчанням Церкви. На щастя, чим більше інформації матимемо змогу почерпнути із цих натхненних джерел, тим більше зможемо заглибитися у таїнство Божої любові до усіх і до кожного з нас – любові, яка згідно Святого Апостола Йоана «проганяє всякий страх».

Ця праця вже була готова до публікації у 1999 році, однак обставини заставили її дозрівати на полиці та у моєму серці ще протягом декількох років. Щойно у жовтні 2002 року мені відкрилася причина цієї затримки: на зустрічі у Корато в Італії Його Блаженство архієпископ Трані Джованні Баттіста Пікієрі заохотив мене включити до моєї книги твори Слуги Божої Луїзи Піккарети. Таким чином я зрозумів, що аж тепер вона була готова до друку.

Моя праця є плодом довгих років дослідження у Римі та діалогів з експертами у галузі есхатології. Проте, чим більше мої пошуки увінчувалися успіхом, тим більше я переконувався у людській неспоможності зрозуміти у повноті таємниці Божі. Згідно своєї природи, Божі таємниці не припиняють відкриватися сотвореному розумові, ніколи не вичерпуючись, навіть якщо Божим дітям ніколи не вдається їх повністю опанувати. Містичний вчитель Св. Іван від Христа пише наступне про таємницю Божих об'явлень: «Бажання обмежити їх до нашої інтерпретації та до того, що зрозуміле нашому відчуттю, є подібним до бажання схопити повітря у кулак: повітря лише вислизне із руки, залишаючи на долоні мікроскопічну частичку пороху»⁵.

У світлі цієї правди я цілковито підтримую Ізраїльських Учителів, які нагадували своїм учням трактувати есхатологічні питання з максимальною розсудливістю та обережністю, або ж і зовсім не робити таких спроб.

(ст. 4) Трактат Мішни *Хаїга* твердить:

Для того, хто медитує про ці речі краще було би не народитися: про те, що над нами, під нами, перед нами і збоку нас⁶.

Коментар Талмуду розповідає про деяких Ізраїльських Учителів, які серйозно постраждали, намагаючись розкрити пророцькі таємниці: «Бен 'Адзай помер, Бен 'Дзома зійшов з розуму, Еліша' бен Авуя' став відступником»⁷. Справді, вивчення есхатології може призвести до глибокого потрясіння. Щоб уникнути подібних пасток, я намагався разглядати есхатологічний ландшафт із біблійно-історичної перспективи, використовуючи традиційний церковний *modus operandi* (спосіб дії) – метод вивчення, який представляє традиційне вчення минулого нашій сучасності як натхненний розвиток навчання Христа.

Довгі роки досліджень дали мені ніщо інше як глибоке переконання людської безпомічності перед несотвореним розумом. Сподіваюся, що довгий час, присвячений мною на пошук цього матеріалу може посприяти кожному з вас у розумінні Останніх Речей, і нехай це розуміння, яке почерпнете із цих сторінок, приведе вас до глибшої, сповненої любові єдності з Господом.

Отець Джозеф Л. Яннуці

РОЗДІЛ I: *Сини Божі*

Бог сотворив світ святим, вільним та безсмертним. Він настановив чоловіка у Едемському Саді, щоб обробляти та охороняти його. Однак людина знехтувала Божими дарами та спотворила природний порядок творіння і тому була вигнана з Едему і поселена на цій землі відновити порядок творіння. На жаль, на землі людина ще більше віддалилася від святості, свободи та безсмертя, якими втішалася у Едемі. Тепер ми покликані обробляти та охороняти нашу землю. І здійснюючи це, людина співпрацює з Богом та ближніми у відновленні первісної краси творіння. Коли ця мета буде досягненою через Божу дію у людині, старіння, хвороби і смерть, характерні нашій сучасній цивілізації будуть назавжди усунені.

Цей розділ збудований на пророцтві Св. Павла про великий та довго-очікуваний день правдивої свободи творіння у своєму листі до Римлян, а також на твердженнях Папи Йоана Павла II та кардинала Ратцінгера, які вводять нас у богослов'я відновлення творіння. Сучасні містики та інші зразкові особи розвивають це богослов'я через їхню інтуїцію та їхнє навчання як прискорити великий день відродження творіння, що буде величнішим, ніж Едемський Сад.

РОЗДІЛ II: *Святе Письмо і Передання Церкви*

Ранні Святі Отці передали навчання Апостолів, а деякі з Отців навіть і знали когось із них особисто. Тому називаємо Отців Церкви охоронцями та захисниками навчання, яке Христос залишив своїм Апостолам. Із найперших століть християнства вони є також свідками Христової обіцянки про звільнення сотворіння із кайдан рабства. Від людини до тварини, від галактик до планет, – все творіння відчує своє правдиве звільнення від попередніх правил старіння, страждання, хворіб та смерті після періоду, званого у Церковній історії як «епоха або ера миру». Окрім Святих Отців, деякі Доктори Церкви та визнані Церквою містики допомагають нам краще зрозуміти цю тему у навчанні Христа. У цей список входять окремі святі дев'ятнадцятого та двадцятого століть і їхні твори детальніше розглядатимуться у важливому розділі 3.5. цієї праці.

(ст. 6) Загально-відомим є факт, що Сатана боїться і противиться відродженню творіння, дарованого людині Богом. Щоб знищити Божий план відновлення, він сіє безладдя та суперечки там, де Бог посіяв мир та порядок. В особливий спосіб, диявол із властивою йому хитрістю приніс замішання серед деяких католицьких письменників, які помилково протрактували навчання Ранніх Отців про відродження сотворіння як еретичне, і таким чином послабили нашу віру у великий день звільнення творіння.

РОЗДІЛ III: *Ера миру*

3.1. *Отці Церкви*

Цей підрозділ подає доктринальну основу щодо ери миру творіння через свідчення Апостольських Отців та Ранніх Церковних Письменників християнської доби. Навчання Отців про «еру» були написані у алегоричному стилі. Вони часто використовували алегоричну та символічну мову, оскільки цей літературний стиль був характерний їхній добі. Про це також свідчить Книга Одкровення, надзвичайно популярна у цей час.

Необхідно зауважити, що Церква дуже шанує Церковних Письменників античності, чий твори підтримують та скріплюють навчання Апостолів та Ранніх Отців.

Читачі миряни можуть сприйняти цей розділ у якійсь мірі багатослівним та важким до сприйняття, зустрічаючи монологи, термінологію та цитати із найдавніших задокументованих джерел. Однак, цей матеріал є необхідним оскільки подає нам доктринальну основу для наступних частин, у яких читач зустрінеться із мовою набагато простішою та зрозумілішою.

Підрозділ, окрім цього, подає у формі підсумку надзвичайно важливу хронологію майбутніх подій.

3.2. Доктори Церкви

Твори Докторів Церкви із хронологічних міркувань подані тут після Апостолів, Ранніх Отців та окремих Церковних Письменників. Така послідовність дозволяє читачеві краще оцінити історичну тяглість християнської теорії про еру миру.

Це вчення Христа, передане Апостолами, було уважно опрацьоване Ранніми Отцями Церкви, Церковними Письменниками та Докторами. (ст. 7) Оскільки ця традиційна доктрина вірно відображає первісне навчання Христа, читач може бути впевненим у її православ'ї. Особлива увага відведена творові Св. Августина *Місто Боже*, так як у ньому знаходимо нові цікаві завваги про епоху миру.

Розглядаємо у світлі найновіших біблійних досліджень перше воскресіння, описане у двадцятому розділі Книги Одкровення. Характеристики людей та подій у ері миру описуємо детально з огляду на те, щоб відкрити перед очима читача повний портрет життя під час царювання Божої Волі у волі Свого творіння, життя, коли все творіння буде оновленим і вільним.

3.3. Святий Дух і Марія у Ері Миру

Визнані Церквою містики описують майбутню еру як нову присутність Святого Духа у людському дусі, яка постійно зростає. Можемо особливо виділити серед них Слугу Божу Луїзу Піккарету та Блаженну Конкіту Кабреру де Арміда, твори яких починають розглядати богослов'я відновлення творіння із пункту, де його залишає патристична думка.

Дослідники Святого Письма стверджують, що універсальне пролиття благодаті на дім Ізраїля, пророковане у Старому Завіті, буде єдиним даром Святого Духа та Марії наприкінці усіх часів. Св. Луїс Де Монфорт, Св. Максиміліян Кольбе та Блаженна Марія з Агреди застановлюються над роллю Марії форматорки великих святих, які зродяться у цій епісі.

Св. Павло проголошує еру християнської святості, описуючи майбутню Церкву, яка постане перед Христом у «святості та непорочності» перед своїм поверненням у славу. Даний підрозділ подає також коментар Папи Йоана Павла II на ці слова Св. Павла.

3.4. Віковічна дія Бога у священстві

Цей підрозділ подає богословський аналіз природи та дії священства Христа, до якого покликані всі християни. Завданням богослова сьогодні є забезпечити впевненість у вірній та відповідній до оригіналу інтерпретації Господніх Слів. Богослов покликаний пояснювати Євангельське послання подаючи поглиблене розуміння, яке ствержує минуле та веде до майбутнього. Це завдання богослов здійснює через постійне звернення до трьох способів – скарбів Церкви, якими передається откровення: (ст. 8) до Святого Письма, Традиції та Авторитету Церкви, не занедбуючи також і думки Церковних Докторів, Святих та мучеників.

Церква завжди заохочує до роздумування над її таїнствами, до медитації над Святим Письмом та до нового досвіду дії Божої. Людська та Божа діяльність, гармонійно співпрацюючи, відкривають можливість обожествлення, через яке все людство вповні бере участь у «вдвічному священстві Христа».

3.5. Містики Церкви

У цьому підрозділі йде мова про подвійну активність Божої та людської волі у людині. Відповідаючи на нещодавню полеміку щодо творів Слуги Божої Луїзи Піккарети, пояснюємо тут у який спосіб відвічна дія, яку Бог дає кожному охрещеному, є суб'єктом багаточисленних змін та зросту у стані та ступені. Через чесноту участі у Христовому віковичному священстві та перебуваючи у процесі наближення до стану Божої «постійної вічної» дії, охрещений має здатність досвідчити у своєму нутрі відвічну реальність неба на землі.

Божа «постійна вічна» дія є відзнакою та суттю нового дару містичної єдності дарованої Богом сьогодні Своїй Церкві! Вперше тут ця реальність представлена у спосіб зрозумілий не лише богословам, а також мирянам. Ця єдність волі пояснюється у визнаних Церквою творах містиків кінця дев'ятнадцятого та двадцятого століть.

РОЗДІЛ IV: Повна участь людини у Божій волі

Цей розділ підсумовує всі елементи нового дару містичної єдності, завдяки якому людина вповні бере участь та діє у Божій Волі. Теорія, викладена тут, є зрозумілою читачеві будь-якого суспільного стану та рангу, викладаючи і перераховуючи крок за кроком всі характеристики, досвідчені визнаними Церквою містиками, які *ввійшли та жили у Божій Волі* для зросту у святості, пізнанні та інтуїції.

Додаємо також свідчення про Божу здатність підняти людину після її падіння до прославленого стану, вищого, ніж попередній, ще раз стверджуючи просту євангельську істину: нічого нема неможливого у Бога.

(ст. 9) Окрім цього, розділ підкреслює, що скорбота та освячення – це два ключові компоненти, внутрішньо поєднані. Як містикам необхідно було подолати духовну пустелю, щоб увійти в обіцяну землю, так і нам треба зустрітися з немалими скорботами та боротьбою, щоб бути гідними найвищого містичного дару «жити у Божій Волі».

РОЗДІЛ V: Останнє пришествя Ісуса

Цей розділ викриває абсурдність доктрини *мілленаризму* щодо остаточного повернення Христа. Згідно церковної традиції, Христове остаточне повернення буде знаком кінця часу, історії та світу, таких, якими ми сьогодні їх знаємо та уявляємо. Новий Єрусалим зійде з неба як прикрашена наречена, щоб зустріти свого непорочного нареченого та царювати на Новому Небі та Новій Землі. На відміну від епохи миру, яка матиме місце у *рамках* людської історії, Нове Небо та Нова Земля *назавжди* покладуть *край історії*, часу, старінню, стражданню, хворобам та смерті. Окрім опису характеристик Нового Єрусалиму, Нового Неба та Нової Землі, цей розділ пропонує такі важливі теми, як Парусія, Вознесення чи Екстаз та *блаженний стан* святих у небі.

РОЗДІЛ VI: Чотири простих кроки, щоб жити у Божій Волі

Відповідаючи на неправильні поняття, які часто зустрічаються у трактуванні дару Божественної Волі, цей розділ подає читачеві простий метод, завдяки якому кожен може розпочати життя у Божій Волі.

РОЗДІЛ VII: Вчительський Уряд Церкви та мілленаризм

Цей розділ повинен би бути надзвичайно цікавим для сучасних богословів. Історія показує, що нездатність розрізнити окремі елементи доктрини привело деяких науковців до

думки, що навчання кількох Ранніх Отців Церкви асоціюється із ерессю *мілленаризму*. Подаємо також основи церковного офіційного вчення про мілленаризм та необхідне розрізнення між мілленаризмом та православ'ям окремих Ранніх Отців, Докторів та містиків Церкви.

Епілог: Пророцтва Римських Архиєрів про епоху миру

(ст. 10) Душе Святий, возлюблений душі моєї... Я поклоняюся Тобі...
Просвіти мене, провадь мене, укріпи мене, потіш мене.
Скажи, що маю робити... дай мені Твої вказівки.
Обіцяю підкорятися всьому, чого Ти від мене бажаєш
І прийняти все, що з Твого дозволу станеться мені.
Дай мені лише пізнати Твою Волю.

– Кардинал Мерсієр

(ст. 11)

РОЗДІЛ I

Сини БОЖІ

Йоан Павло II

«Молодь нового тисячоліття, не зловживайте вашою свободою... Підкоряйтеся єдиному Христу, який бажає вам правдивого добра та радості. Таким чином зумієте пізнати, що *прибігаючи лише до волі Христової зможете стати світлом світу та сіллю землі!* Ця возвишена реальність, яка ставить перед нами виклик, може бути зрозумілою та втіленою у життя тільки завдяки постійній молитві. І це секрет того, що називаємо *ввійти у Божу Волю та жити у ній*»⁸.

Йоан Павло II промовив ці слова на зустрічі з молоддю, яка недавно відбулася у Римі. У цьому своєму зверненні, рівно ж як і у енцикліках, Папа закликає християнських свідків нового тисячоліття до постійної молитви та вірності Волі Божій. Справді, його енцикліка, присвячена третьому християнському тисячоліттю, стверджує, що християнство знаходиться на порозі «нової весни», яка несе із собою «відкриття Святості Церкви»⁹ та «нової ери у житті Церкви»¹⁰. Кардинал Йозеф Ратцінгер зауважує, що слова Папи щодо нового тисячоліття посилаються на Послання Св. Апостола Павла до Римлян:

Бо створіння очікує нетерпляче виявлення Синів Божих... саме створіння визволиться від рабства тління, на свободу слави дітей Божих¹¹.

(ст. 12) Кардинал Й. Ратцінгер додає:

І ми чуємо сьогодні це зітхання очікування як ніколи дотепер... Папа власне плакає велику надію, що після тисячоліття поділів та розколів прийде тисячоліття єднання¹².

Подібний опис майбутнього тисячоліття єднання та святості знаходимо у визнаних Церквою творах Слуги Божої Луїзи Піккарети¹³, містички Третього Чину Домініканського Ордену. Вона стверджує, що нове тисячоліття буде свідком багатьох містичних дарів, особливо «життя у Божій Волі». Цей дар є процесом, який відроджує творіння до його первісної величі через дію Божої Волі у людській. Ісус виявляє Луїзі, що мета людського існування полягає у підкоренні Божій Волі та у відродженні творіння до стану його первісної величі через уподібнення до Ісусового *зітхання любові*:

Отож, душа мусить переобразитися у Мене і стати Моєю подобою, привласнюючи собі таким чином Моє життя, Мої молитви, Мої зітхання Любові, Мої рани, Моє палке серцебиття...¹⁴

Я бажаю, щоб мої діти увійшли у Мою Людськість та повторили те, що моя людська душа здійснила у Божій Волі... Підносячись понад усе сотворіння, вони відродять права Творіння – які належать Мені та сотворінням. Вони приведуть усі речі до першопричини Творіння та до мети, задля якої Творіння отримало своє існування¹⁵.

У моїх ранах та у моїй крові знаходиться те сім'я, яке бажає засіятися у сотворінні, щоб воно змогло оволодіти Моєю Волею та віднайти свою власну волю. У такий спосіб Творіння повернеться до свого початку, з якого воно вийшло; не тільки за посередництвом Моєї Людськості, але також за посередництвом самого сотворіння... Таким чином я придбаю військо душ, які перебувають у Моїй (ст. 13) Волі, і у них сотворіння буде відродженням таким же ж прекрасним та гідним, яким воно вийшло з Моїх рук¹⁶.

Ближчим до нас зразком життя у повному відданні Божій Волі є Отець-Єзуїт Вальтер Цішек (1904-1984), засуджений Російським Урядом протягом Другої Світової Війни як «Ватиканський шпигун». Отець Цішек провів 23 роки у Радянських тюрмах, пізнаючи у своєму нутрі зітхання любові Духа у своєму сотворінні. Ще до початку процесу беатифікації, його твори були розглянуті богословами у Римі та визнані натхненими і пророчими¹⁷. У одному із своїх творів Отець Цішек описує як відбувається переображення та звільнення творіння із рабства упадку через дію Божої Волі у людській:

Христове життя та терпіння принесли відкуплення; метою його «апостоляту» у схемі спасіння було відновити первісний порядок та гармонію усього творіння, зруйновані гріхом. Його досконалий послух волі Отця відкупив перший та постійний людський непослух цій волі. «Все сотворіння, – сказав Св. Павло, стогне та страждає у муках народження», очікуючи здійснення Христового відкуплення у відновленні стосунків між Богом та його творіннями. Однак, Христове відкуплення не відновило всі речі, а зробило можливим відродження, тобто поклато початок нашого спасіння.

Оскільки всі люди несуть на собі відповідальність за гріх Адама, так само кожна людина повинна брати участь у Христовому послусі волі Отця. Спасіння здійсниться лише тоді, коли кожна людина братиме участь у його послусі...

Єдиною метою людського життя на землі є здійснювати волю Божу, – така проста правда – це багатство, з ресурсів якого можна почерпати протягом усього свого існування... Поняття про те, що людська воля, поєднана з Божою, бере участь у Христовому спасінні усього людства є просто шокуючим. (ст. 14) Божа подивугідна благодать, яка переображує незначні людські дії у ефективні засоби поширення Царства Божого на землі, вражає розум та крайньо упокорює його, а також приносить мир та радість невідому тим, які її не досвідчили, та важку до сприйняття тим, які не мають віри¹⁸.

Вище сказаний уривок говорить про те, як творіння переображується під впливом Божим. Творіння звільнюється із рабства упадку і входить у «прославлену свободу Синів

Божих», як її називає Св. Апостол Павло, не тільки через послух однієї особи, але завдяки послуху всього людства Божій Волі, виявленому у людськості Ісуса Христа.

Другий Ватиканський Собор та твори Ранніх Отців Церкви скріплюють це навчання, представляючи Христове Воплочення як прищеплення людської природи до його Божої природи. Чим більше людина співпрацює з Божою благодаттю, тим більше плоди Христової людськості та Відкуплення стають ефективними не тільки у ній самій, але й завдяки їй у всьому сотворінні:

Людина була сотворена на Божий образ та покликана оволодіти землею з усім, що на ній перебувало, і правити світом у справедливості та святості: визнаючи Бога творцем усіх речей та *віддаючи Богу не тільки себе саму, але й і цілий Всесвіт*, людина своїм царюванням понад усіма речами покликана була прославляти ім'я Боже по цілій землі... І справді, коли людина працює, вона переображує не тільки речі та суспільство, але й здійснює сама себе... Власне у цьому полягають норми людського існування – перебувати у гармонії з автентичними зацікавленнями людського роду, згідно з Божою волею та планом, а також спонукати інших людей, як особистостей та як членів суспільства зрозуміти і здійснити їхнє правдиве покликання¹⁹.

Таїнство Воплочення закладає основи... які... спрямовують до самого Бога, тобто до обожествлення²⁰, *яке здійснюється через прищеплення до Христа усіх спасених та через їх упровадження в інтимність життя Пресвятої Тройці*. (ст. 15) Отці особливо наголошували цей спасенний вимір Таїнства Воплочення²¹.

Ранні Отці Церкви розуміли Воплочення як Таїнство, яке виявляє себе у часі, аж поки все творіння на небі і на землі не буде відроджене у Христі і не стане через нього повним учасником тринітарного життя.

Деякі Отці вважають першу та останню книги Святого Письма знаком виявлення майбутніх аспектів творіння, які визначаються всесвітнім миром та святістю: від людини до найменшої тварини, від галактик до планет, – усе творіння досвідчить своє звільнення з упадку у період церковної історії званої як «Відпочинок Сабату*» або «ера миру»²². Пунктом, від якого вони відштовхуються, є розповідь про творіння у Книзі Буття, яка символізує майбутнє світу: 7 днів творіння символічно відображають 7000 років існування світу; а відпочинок Божій на сьомий день після своєї праці – це у алегоричному трактуванні – Відпочинок Сабату світу, тобто 1000 років ери миру. Вчення та стиль Отців походять із книг Старого та Нового Завіту. Їхнім розповідям про «еру миру» часто притаманні сторожавітні алегоризм, символізм та мова природніх образів. Прикладом останнього може послужити один стих із Книги Ісаї:

Господь сил учинить на оцій горі бенкет для всіх народів, бенкет, де буде ситне м'ясо, бенкет, де буде добре вино, ситне м'ясо шпиковисте, добре вино проціджене й чисте²³.

Отці Церкви Святий Юстин Мученик та Іринеї використовують цю образну мову Ісаї про світ, сповнений матеріального добра:

І кожен інший православний християнин є впевненим у воскресінні тіла, після якого прийде тисяча років перебування у відбудованому, прикрашеному та збільшеному Єрусалимі, згідно пророцтв Єзекиїла, Ісаї та інших пророків²⁴.

* З єврейської *shabàt*, день єврейського відпочинку

(ст. 16) Отже, попередньо описане благословення безумовно стосується до часу Його Царювання, коли справедливість царюватиме над воскреслими із мертвих²⁵; коли сотворіння, відроджене та звільнене з рабства, принесе з небесної роси та із родючості землі щедрий врожай різноманітних плодів... Господь навчав про ці часи... Прийдуть дні коли... всі тварини, які харчуються продуктами землі, перебуватимуть у мирі та гармонії один з одним і відкликатимуться на кожну потребу людини²⁶.

Найважливішою із богословської точки зору характеристикою, пов'язаною із епохою миру, є дія Святого Духа у людині та у кожному сотворінні. Відображенням цієї думки може послужити Літургія ранньої християнської спільноти, у якій зустрічаємо заміну слів Господньої молитви «Нехай прийде Царство Твоє» словами «Нехай Твій Святий Дух зійде на нас і очистить нас»²⁷. Оскільки молитви Церкви відображають її віру (*lex orandi, lex credendi*), заклик очищуючої дії Святого Духа на мандруючу Церкву відтворює віру Ранньої Церкви у її остаточне переображення. Ця переображуюча дія Святого Духа у всьому творінні представлена у літургійних молитвах і пізніших століть: «Прийди Святий Душе, переповни серця твоїх вірних та запали у них вогонь твоєї любові. Пошли твого Духа відродити нас, щоб ми змогли відновити обличчя землі»²⁸. І оскільки ця заслужена Сином освячуюча дія Духа, очищує, просвічує, єднає та обожествлює сотворіння, ми, Сино Божі, за якими все творіння стогне і терпить у болях народження, можемо закликати: «Авва! Отче!...щоб разом з ним і прославитися»²⁹.

(ст. 17)

РОЗДІЛ II

СВЯТЕ ПИСЬМО І ПЕРЕДАННЯ ЦЕРКВИ

Базиліка Св. Петра

Використання Святого Письма у представленні навчання Христа є не тільки корисним, але й абсолютно необхідним. Оскільки вивчення Святого Письма постійно розвиває та удосконалює богослов'я, його назвали «душею богослов'я». У багатьох натхненних книгах Святого Письма зустрічаємо тему обожествлення творіння.

Як нормативне виявлення Божого Об'явлення (*locus theologiae*), Святе Письмо використовувалося у минулому для побороення ересей, у такий спосіб роблячи правду віри більш зрозумілою та легшою для всіх віруючих³⁰. Ранні Отці – вірні наступники вчення Апостолів використовували Святе Письмо не тільки, щоб переборювати ересі, а також, щоб навчати та попереджувати у колах власної віри. Їхнє представлення Божого натхненного Слова відображує навчальний метод Апостолів і через це називається *Апостольським Переданням* (*kèrygma ton apostolon*). Отці, так як і Апостоли, навчаючи про Христа, почерпали із Святого Письма. Вони вважали, що Христос не тільки сповнив Писання, але й наповнив їх значенням; Христове послання не тільки сповнило старозавітні пророцтва, а й виявило структуру Божого плану спасіння.

Отці Церкви

Із ранніх століть християнства Отці вважалися людьми вченими та святими. Церква (ст. 18) приймає визначення Св. Вінкентія з Леріну, який поділяє їх наступним чином: 1) щодо загальної православної доктрини, яка однак не застерігає від можливості особистої помилки; 2) щодо святості життя згідно канонів християнської античності; 3) щодо визнання Церквою, яке не обов'язково мусить бути конкретним, а може також виражатися через окремі цитати з їх творів; 4) щодо їхньої приналежності до патристичної доби, тобто до проміжку часу, який закінчується датою смерті Ізидора Сивільського на Заході та Йоана Дамаскина на Сході (приблизно середина восьмого століття)³¹.

Їх богословські та літературні внески вплинули на всю подальшу церковну літературу. Сформовані у школах найкращих класичних учителів, вони використовували свій талант на письмі та в усному мовленні: від реторики та апологетики до простих проповідей. У результаті їхнього об'єднаного таланту Церква збагатилася глибшим розумінням самої себе та своєї місії через Церковні Собори, Літургію та установи, і у всьому, що належить до її доктрини.

Їхня важливість була підкреслена єпископами на Вселенському Халкедонському Соборі наступною фразою: *«Наслідуючи, отже, навчання Святих Отців»*. Це твердження показує єпископів Халкедоського Собору не як новаторів, а як охоронців віри, перейнятої від Апостолів та Отців³². Зрештою, як Апостоли, так і Отці почерпали правди віри з того ж самого натхненного джерела Святого Письма. Климентій Римський стверджує це: *«Христос прийшов із повідомленням від Бога; Апостоли – з повідомленням від Христа»*³³, а Отці, – додає Церква, *прийшли з повідомленням від Апостолів*:

Щоб забезпечити життя та цілісність Євангелія усередині Церкви, Апостоли залишили єпископів своїми послідовниками, доручаючи їм відповідальність власної вчительської позиції. Апостольське Передання включає у себе все, що спричинилося до освячення Господнього люду та до збільшення його віри... *Передання, отримане від (ст. 19) Апостолів розвинулося усередині Церкви завдяки скеровуючій присутності Святого Духа... Писання Святих Отців Церкви засвідчують життєдайну присутність цього передання, багатство якого розповсюджується на життя, практику, молитву та віру Церкви. Завдяки цьому Переданню знаємо повний канон Святих Книг та розуміємо набагато глибше і саме Святе Письмо, яке таким чином стає для нас постійно живим та діючим*³⁴.

Традицією називаємо щось, що стосується минулого, однак ця традиція у ніякому разі не визначена минулим. Церковне «живе передання» розвивається та зростає протягом століть, не відходячи ніколи від свого першоджерела, тобто Христа, Апостолів та Ранніх Отців.

Тому, Святе Письмо і Передання відіграють суттєву роль, навчаючи нас того, чого Христос навчав своїх Апостолів і чого Святий Дух продовжує навчати нас через Містичне Тіло Христа – Церкву³⁵. *Догматична Конституція про Боже Об'явлення*, прийнята на Другому Ватиканському Соборі, показує «яким чином» Христове вчення розвивалося упродовж історії:

Те Передання, яке походить від Апостолів, під проводом Святого Духа здосконалюється в Церкві: бо зростає пізнання переданих речей і слів чи з розважання і студій віруючих, що їх роздумують у своєму серці, чи з внутрішнього розуміння духовних справ, що їх переживають, а чи з проповіді тих, які з єпископським насліддям перейняли певне дарування правди³⁶.

Святий Дух, який відкриває нові простори розуміння, безперервно подає нам значення та багатства Святого Письма, попередньо незнані або незрозумілі. У цьому сенсі, Передання не тільки передає Боже чисте та натхненне Слово (*kèrygma*), але й призводить до його подальшого (ст. 20) розвитку, і таким чином євангельська правда *сьогодні розуміється ще краще, ніж у період життя Апостолів*:

Віра не зростає із плином часу щодо своєї сутності, оскільки те, у що вірили спочатку і дотепер, було змістом віри Ранніх Отців. Інакшою є справа щодо пояснення віри, так як збільшилася кількість нових напрацювань, щоб ми, діти сучасності могли недвозначно зрозуміти те, що вони мали на увазі³⁷.

Коли Апостоли передали своє навчання Отцям та їхнім учням відбулася зміна порядку пріоритету. З того часу не тільки Апостоли вважалися авторитетними носіями Доброї Новини, але також і Отці. Тому, коли Церква ще остаточно не висловила своєї офіційної позиції щодо окремих правд віри, вона скеровувала вірних до писань цих вчених:

Якщо ж виникатимуть нові запитання, на які ще не існує такого конкретного рішення, їм необхідно звертатися до погляду Святих Отців, принаймні до тих, які, згідно певного свого місця перебування та періоду життя, залишаючись у сопричасті віри, були прийняті як визнані Вчителі. І якою б не була їхня точка зору у єдності розуму та згоди, вона повинна визнаватися правдою та прийматися як католицька доктрина без жодних вагань та викидів сумління³⁸.

Навчання Отців, які належали до єдиного тіла та перебували у згоді між собою, вважається навчанням наступників Христа та Апостолів. Авторитет їхнього навчання, походячи із чотирьох соборів – Нікейського (325), Константинопільського (381), Єфезького (431) та Халкедонського (451) – продовжував зростати. Наприкінці шостого століття Папа Григорій Великий вважав ці собори однаково нормативними разом із Євангеліями – це порівняння використовується досьогодні. Папа Лев XIII³⁹ та Блаженний Кардинал Джон Генрі Ньюман⁴⁰ також приписували вселенським вченням Отців авторитет, рівний авторитету навчання Апостолів. Оскільки гарантом православ'я Отців щодо будь-якої точки доктрини була їхня згода, (ст. 21) сучасні науковці використовують цей принцип і в оцінці їхніх писань щодо ери миру та у визначенні власного місця цієї доктрини у Церковному Переданні.

Доктори Церкви

Окрім Апостолів та Отців, знаменитих чоловіків та жінок, які принесли Христове вчення у сучасну добу завдяки їх святості, православ'ю та вищості знання, Церква величає

своїми Докторами. Вони відрізняються від Святих Отців задля трьох причин: а) проміжок часу їхнього життя не належить до античності; б) їхня освіта мусить бути надзвичайною, щоб заслужити славу *Doctor Optimus, Ecclesiae sanctae lumen* («Прекрасного Доктора, світла Святої Церкви»); в) цей титул повинен бути призначений у конкретний спосіб (через торжественне проголошення Папою)⁴¹. Навіть якщо не всі Доктори Церкви були богословами, кожен із них був знавцем *scientia amoris* (знання любові). Їхнє інтуїтивне знання Божої любові можемо побачити із твору «Маленької Квітки», Святої Терези з Лізьє, яку Папа проголосив Докторкою Церкви та прославив як юну ветеранку Божої любові:

Любов є справді «серцем» Церкви, так як говорила Свята Тереза з Лізьє, яку а проголосив Докторкою Церкви власне тому, що вона була знавцем '*scientia amoris*' : «Я зрозуміла, що Церква має серце і що це серце палає любов'ю. Я зрозуміла, що лише любов спонукала членів Церкви діяти... Я зрозуміла, що любов здійснила всі покликання, що Любов є всім»⁴².

Доктори Церкви не тільки вірно передавали навчання Христа, Апостолів та Отців, а також і розвивали його:

Існує Передання Апостолів, продовжене Церквою і його неможливо відділити від (ст. 22) Церковного Передання, яке розвинулося через Церковні Собори, Отців, Літургію, установи, навчання Вчительського Уряду та Докторів, практику вірних та через увесь досвід християнського життя... і ці всі необхідні до спасіння правди знаходяться у канонічних Книгах... Нема жодної доктрини у Церкві, яка би базувалася тільки на Святому Письмі, незалежно від Передання⁴³.

Тому Апостольське Передання є дійсним розвитком навчання Христа, яке складає «депозит віри та живий навчальний авторитет, залишений у спадок»⁴⁴.

Доктор Церкви Святий Августин з Гіппону звертається до Передання Апостолів та Отців у своєму коментарі 20-го розділу Книги Одкровення, описуючи звільнення творіння із рабства упадку. Пояснюючи цей розділ, Августин визнає можливість майбутньої ери вселенської християнської святості, яку він називає «Сабатом сьомого дня» та «святим вільним часом після шести тисяч років з моменту творіння людини», після Христового народження та перед його остаточним поверненням:

Ті, котрі... підозрювали... базуючись на числі тисячі років... що святі повинні втішатися протягом цього періоду чимось на зразок Відпочинку Сабату, святим вільним часом після шести тисяч років старань з моменту творіння людини... (і) після здійснення шести тисячі років, як після шести днів, має настати тисяча років, яка відповідає Сабату сьомого дня... Я не маю нічого проти цих переконань, вірити, що радість святих у час цього Сабату повинна би бути духовною та виходити із присутності Божої...⁴⁵

Як бачимо, деякі Отці та Доктори Церкви пророкують про епоху вселенського миру, а сучасна містична література, описуючи її здійснення, вказує на дію Святого Духа через «нову П'ятидесятницю»⁴⁶. У своїх визнаних Церквою творах сучасні містики (ст. 23) описують так звану нову присутність та дію Бога у людській душі та у людській історії. Тут зустрічаємо такі вислови як «нове божественне внутрішнє замешкання», який подібний до Ісусової «реальної присутності» у Євхаристії та у «блаженних неба»⁴⁷. Ця термінологія вводить нас у новий зростаючий етап святості третього християнського тисячоліття.

Перед тим, як звернемося до визнаних Церквою творів містиків 20-го століття, подаємо слова Кардинала Йозефа Ратцінгера щодо можливості майбутньої, історичної та

вселенської ери миру: «Питання все ще залишається відкритим на дискусію, оскільки Церква ще не подала свого остаточного визначення»⁴⁸.

Містики Церкви

Серед визнаних Церквою творів сучасників, визначних своєю святістю, яка запалить серця на землі протягом епохи миру, найбільш цікавими для нас є Слуга Божа Луїза Піккарета (1865-1947), Блаженна Конкіта де Арміда (1862-1937), Св. Ганнібал із Франції (1851-1927), Блаженна Єлизавета від Пресвятої Трійці (1880-1906), Св. Падре Піо з Пістрельчіни (1887-1969), Слуга Божий Отець Михаїл Сопочко (1888-1976), Св. Максиміліян Кольбе (1894-1941), Блаженна Діна Беланже (1897-1929), Слуга Божий Архiepіскоп Луїз Мартінез (1881-1956), Слуга Божа Сестра Марія від Пресвятої Трійці (1901-1942), Слуга Божа Марта Робін (1902-1981), Св. Фаустина Ковальська (1905-1938), Отець Вальтер Цішек (1904-1984), Блаженна Мати Тереза з Калькутти (1910-1997) та Вера Гріта (1923-1969).

Ці автори розвинули духовність попередніх століть завдяки кращому досвіду та глибшому розумінню речей, описаних їх попередниками. Їхній досвід виявляє нам «повну» участь людини у активності Трьох Божих Осіб, яка кульмінує у *новому, вічному способі буття та діяння*. «Новизною» цього внутрішнього замешкання не можемо назвати *божественну дію* у людській душі, яка бере початок у момент хрещення (розвиток якої спостерігаємо у житті містиків ранніх століть християнства), (ст. 24) а також не можемо вважати *позачасову активність* охрещених, яка впливає на життя сотворінь минулого, теперішнього та майбутнього⁴⁹. Те, що тут знаходимо нового, є *вічна божественна дія* у людині та *усвідомлення людиною цієї дії*. У силу цього, кожна людська думка, слово та вчинок не тільки стають *божественними*, а й починають брати участь у *вічному* бутті та вічній дії подібно до блаженних у небі, відвічно впливаючи на діяння кожного сотворіння. Силою Божою людина у повноті бере участь у Його відвічній реальності, проникаючи все глибше і глибше у Його відвічну діяльність. У другій половині 19-го століття твори італійської Слуги Божої Луїзи Піккарети (1865-1947) та польської містички Св. Фаустини Ковальської (1905-1938) особливо наголошують цю кардинальну точку.

Луїза пише:

Слуга Божа Луїза Піккарета

Я знайшла себе у Ісусі, Мій маленький атом плавав у Відвічній Волі, і *оскільки ця Відвічна Воля є Однією Єдиною Дією, яка вміщає у собі всі інші дії – минулі, теперішні та майбутні, – я, перебуваючи у Відвічній Волі брала участь, наскільки це можливо людському сотворінню, у цій Єдиній Дії, яка вміщає усі дії*. Я навіть брала участь у діях, які не існували, і у тих, які повинні існувати до кінця віків, і доти, доки Бог буде Богом. І також задля цього я полюбила Його, дякувала Йому, благословляла Його...

[Ісус сказав]:

Ти побачила, що означає жити у Моїй Волі? Це означає щезнути, увійти у середовище вічності, перебувати у Всемогутності Вічного, у Несотвореному Розумі; брати участь у всій та у кожній Божественній Дії, наскільки це (ст. 25) можливо для сотворіння; втішатися вже тут на землі набуттям божественних ознак; ненавидіти зло у божественний спосіб; розкрити себе іншим не вичерпуючись, задля божественності Волі, яка надихає це створіння; це святість, незнана дотепер, яку Я дозволю пізнати і яка буде останньою і найкращою сяючою оздобою всіх інших типів святості, а також буде короною та здійсненням кожної можливої святості⁵⁰.

Я єдиний знав про незчисленність благодатей, необхідних для здійснення найбільшого у світі чуда, тобто *постійного перебування у Моїй Волі*: душа мусить проникнутися Богом у своїй дії, щоб повернути Його назад таким яким вона Його прийняла, а потім поглинути Його знову⁵¹.

Св. Фаустина Ковальська

Опис подібного містичного досвіду знаходимо у щоденнику Св. Марії Фаустини Ковальської⁵². Св. Фаустина була сестрою польської національності, наділеною багатьма рідкісними видіннями та об'явленнями, а також прихованими стигмами, пророцтвами та даром читати людські душі. Вона прочитала свою власну душу з огляду на реальну присутність Ісуса у посвяченій Частичці. У середині 1930-х років, незадовго до її смерті, Марія Фаустина пережила містичну присутність Ісуса у ній, яку вона навіть не могла передати людською мовою. Вона передбачила, що ця містична присутність огорне цілий світ:

Раптом, коли я цілим серцем і цілою своєю волею згодилася на жертву, Божа присутність переповнила мене. Моя душа заглибилася у Бога і таке надзвичайне щастя затопило її, що я не можу описати навіть частинки пережитого. (ст. 26) Я чулася ніби розплавленою у Бозі... *Відбулося велике таїнство... таїнство між мною і Богом... В цей момент я відчула, що моє посвячення відбулося поза межами часу та простору. Моє земне тіло залишилося таким самим, але душа стала іншою; Бог замешкав у ній у повноті Його чарівності* (доданий наголос)⁵³.

*Боже Милосердя святкуватиме перемогу по цілому світі та почитатиметься кожною душею... Сьогодні я бачила Посвячену Частичку Ісуса у чудовому сяйві. Промені виходили із ран [у його боці] та поширювалися по цілому світі*⁵⁴.

На світанку двадцятого століття інша сестра-містичка на ім'я Марія від Божественного Серця (1863-1899) мала *об'явлення* нової містичної присутності, *пережиту* багатьма містичками 20-го століття, і яка, згідно їхніх свідчень, переповнить усю землю:

Він дозволить новому світлу сяяти по цілому світі... Мені здається, що внутрішньо я бачу це світло... це прекрасне Сонце, промені якого сходять на землю, спочатку – ніби здалека, а потім, все більше посилюючись, нарешті опромінюють цілу землю. Потім Він сказав «цим світлом будуть опромінені народи та нації, і всі вони зігріються його старанням»⁵⁵.

Останнім прикладом може послужити чудовий твір Вери Гріти (1923-1969), італійської містички, із назвою *Живі Кивоти*⁵⁶. У манускрипті, церковно затвердженому єпископом Джуліо Сангуїнетті у 1989, Ісус диктує Вері, що означає бути Живими Кивотами. 6 листопада 1969 року Ісус сказав Вері віддати Йому її *Fiat*^{*}, і тільки таким єдиним способом вона зможе заглибитися у таїнство Його «реальної присутності»:

Вера Гріта

Я бажаю поширення з-поміж священників Мого способу діяти... Вони зуміють підготувати душі, як прийняти (ст. 27) Мене, душі, які живуть у світі, але не належать до цього світу. І ті понесуть Мене на вулиці, у будинки, у сім'ї, щоб Я зміг жити ближче до душ, далеких від Мене і дарувати їм Мою постійну Євхаристійну присутність. Ті, що бунтуються, будуть приборкані... Дочко Моя, Я знаю куди провадити тебе! Однак зможу зробити це лише тоді, коли ти повністю покладешся на Мою Волю... Я потребую твого *Fiat*... щоб зможти сповнити Мій Замисел Любові у твоїй душі та у інших душах⁵⁷.

Пізніше Ісус запевнив Веру, що це її *Fiat* допомогло здійснити у її душі нову містичну єдність:

Я – живий кивот цієї душі, однак вона ще цього не усвідомила. Вона мусить зрозуміти це, бо мені необхідна її згода на *Мою Євхаристійну присутність у її душі*. Хіба ти ще не віддала Мені повністю твою душу? Тому Я, Ісус, є її Господом. А господар вільний давати те, що бажає... Якщо б душі навчилися

^{*} У оригінальному тексті автор вживає латинський вираз *Fiat*, який дослівно перекладається «нехай буде» і в цьому контексті означає повну згоду особи з Божою Волею. Для зручності залишаємо цей вираз оригінальною мовою.

принаймні покiрно шукати мене... вони б виявили людсько-божественну *реальну присутність* Мене, Ісуса⁵⁸.

Марія розповідає Вері про майбутню еру миру, характерну Євхаристійним царюванням Ісуса у людських душах:

Ісус прийде до тебе з невимовною благодаттю, *дотепер незвіданою людським родом*. Твій *Євхаристійний Ісус* зійде на тебе у такий спосiб, що ти зможеш спробувати спасти тих, які втратили дорогу. Отже світ очиститься «відвідинами» Божими. Окрім цього, я твоя мати, перебуватиму з тобою і з моїм Сином, Євхаристійним Ісусом, щоб прийняти разом з тобою Бога-Творця, сповненого любові та справедливості...⁵⁹

(ст. 28) Каже Ісус Вері:

Будь впевненою, Я повернуся у світ поміж душi, щоб говорити з ними, бути біля них, вести їх безпосередньо поки не розкриються завіси таїнства і поки вони не впізнають Мене у кожному ближньому... Приготуйте [живі] Кивоти, щоб прийняти цей дар, і щоб ця містична єдність Мого повернення з-поміж вас могла розкритися добрим... Моя Воля здійсниться на землі, так як і на Небі⁶⁰.

Кілька місяців перед смертю Вері Ісус проголосив їй правду про іманентну еру миру, протягом якої людський рід досвідчить нову реальність «Живих Кивотів». Будучи італійкою та проживши своє життя в Італії Вера очевидно пережила велику радість, коли почула від Ісуса, що Рим стане майбутнім домом, з якого поширяться пожежа нової духовості, про яку Він їй попередньо говорив:

Мені необхідний дiм, який належав би тільки Мені. Він постане в Римі, як світло, що опромінить цілий світ. Мій Дiм прийме всіх покликаних стати носіями Євхаристійного Ісуса. Цей дiм стане місцем притулку живих Кивотів, коли протягом цілого року приходитимуть на духовні вправи... Тут духовість живих Кивотів скріпиться у світлі Євангелія... Це буде Матерній Дiм... Інші з'являться в Італії, а отже в Європі та всюди; і всі матимуть однакову цiль: готувати душi, покликані дати помешкання для Мене у їхньому нутрі... та нести мене своїм ближнім⁶¹.

Виходячи з усього сказаного, виглядає, що у новій пророкованій ері буде немало тих, які внутрішньо досвідчуватимуть Євхаристійну присутність Ісуса. Згідно слів Св. Максиміліяна Кольбе, їхні лави включатимуть жителів землі, які навчалися та виховувалися з «fiat», промовленого Марією: «Коли, о коли прийде у ній і через неї *обоожествлення світу?*»⁶² (ст. 29) Ці привілейовані душi, переповнені присутністю єдиного Ісуса, можемо назвати «синами Божими», які визволяють світ із рабства упадку.

Коли обміркувати свідчення на користь майбутньої вселенської ери миру та святості, які знаходяться у творах Апостолів, Отців, Докторів та містиків Церкви, пересвідчуємося про її абсолютну очевидність. Однак, внаслідок античної ересі *мілленаризму* виникло нове помилкове твердження, що Ранні Отці Церкви та Церковні Письменники ніби-то підтримували хибне поняття Царства Божого на землі, підриваючи таким чином загальне сприйняття їхнього вчення про еру миру⁶³. Першоджерелом такого нового твердження був *історик* четвертого століття Євсей Кесарійський – один із найдавніших Церковних Письменників. Саме він приписав ересь мілленаризму кільком Раннім Отцям Церкви.

Хвороба, яку необхідно подолати

Євсевій Кесарійський, Історик Церкви (263-340 Р. Б.)

Євсевій Памфілій з Кесарії належав до До-Нікейського періоду. Він представляв неспокійну епоху Константина, яку попереджували переслідування християн, що власне і могло бути причиною його анти-єретичного стилю. Незважаючи на його зусилля у боротьбі з єресями, Євсевій сам став жертвою доктринальних помилок, яким він протиставився, і внаслідок цього був проголошений «схизматиком». Церква стверджує, що Євсевій став послідовником субординалізму; що він підтримував напів-Аріянську позицію протягом дебатів щодо Аріянської єресі; що він брав участь у діяльності спрямованій проти Нікейського Символу Віри та сприяв усуненню Св. Атаназія (який підтримував ідею єдиносущності Христа з Богом Отцем та був переконаний у Божестві Святого Духа; Євсевій вважав доктрину Св. Атаназія Савеліянською); що він критикував єпископа Анкіри Маркилія, захисника віри, вираженої у двох догматичних трактатах Нікейського Собору; що упродовж свого життя він відкидав єдиносущність Отця із Сином; що він вважав Святого Духа сотворінням; і що він засудив почитання зображень (ст. 30) Христа, закликаючи «не зводити нашого Бога до простого зображення, подібно до того, як чинять погани»⁶⁴.

Визнаючи його великий внесок у історію, Церква, однак, не рекомендує використовувати його богословські ідеї: *«Незважаючи на свою надзвичайну освіту, Євсевій не належить до видатних богословів; праця, залишена ним є видатною з історичної точки зору»*⁶⁵.

З-поміж багатьох його прихильників вартувало би згадати Акакія з Кесарії (лідера Гомеусіанів), Євсевія з Емеси (напів-Аріянина), Гелазія з Кесарії (другого наступника Євсевія), Руфіна з Аквілеї (який переклав та адаптував твори Євсевія), Филипа із Сіди, Філосторгія, Сократа з Константинополя (прихильника Новаціана), Содзомена та Теодорета з Киру. Протягом наступних століть ці прихильники Євсевія поширюватимуть його вчення серед видатних богословів. На жаль, Євсевій абсолютно неправильно протрактував доктрину Отців про еру миру, про що свідчить його історичний твір (Книга III, Розділ 28), у якому він звинувачує Св. Папія та інших Отців Церкви у хибному вченні про плотське тисячоліття:

Після воскресіння людської плоті [вони вважають] прийде земне царство Христа, і протягом цього періоду люди досвідчать тисячолітнє перебування у Єрусалимі, у якому святкуватимуть весільний бенкет та літургійні обряди, залишаючись, однак, рабами плотської похоті та схильності до задоволення.

Це правда, що *плотський* мілленаризм був досить поширеним у часи раннього християнства особливо серед новонавернених євреїв і що багато вчителів були заангажовані у поборенні цієї єресі. Проте, необхідно підкреслити, що жоден із Церковних Отців у своєму вченні про еру миру не примирюється із *плотським* мілленаризмом, засудженим Церквою⁶⁶.

Сьогодні у богословських наукових колах загально приймається факт, що Євсевій часто відкидав глибший алегоричний сенс пергаменів перших століть. (ст. 31) Визнаючи власну неспроможність представити повну збірку творів Папія – і через те називає їх *«фрагментами»* – про тисячолітній відпочинок, Євсевій звинувачує Папія, що той піддався на вплив мілленаризму, поширеному у його час. (Це один із задокументованих фактів, який однак ніколи не з'являється у історичних книгах Євсевія). Внаслідок цього, Отець Церкви Св. Папія потрапив у постійні підозри, що його вчення пропагує *«тисячоліття після воскресіння з мертвих, коли прийде на землю особисте царство Христа»*, навіть якщо у його творах нема цих слів⁶⁷.

Св. Отець і Доктор Церкви Єронім викриває, що власне через Євсевія (який помер на 80 років раніше) Св. Папія та інші Отці Церкви були звинувачені у сповіданні мілленаристських доктрин:

[Це був] Євсевій, який звинуватив Папія у переданні єретичної доктрини Хіліязму Іренєєві та іншим церковним мужам⁶⁸.

Можемо запитати себе чи можливо це не була реакція Єроніма на Євсевієве приниження Папія як «чоловіка з малими знаннями», – того самого Папія, котрого самі Апостоли призначили єпископом Іераполісу⁶⁹. В будь-якому випадку є певним те, що Єронім поправив тих, хто помилково сприймав богослов'я Євсевія за Церковну Доктрину: «Він [Папія] є тим, *так вони вважають*, що дав початок єврейській традиції тисячоліття... у якому наш Господь прийде у тілі, щоб царювати із своїми святими»⁷⁰.

На жаль, деякі науковці підтримали думку Євсевія, згідно якої багато церковних письменників ранніх століть попали у ересь мілленаризму. Проте, це була *думка*, поширена у їх час, а не Апостольське Передання. Дивує те, що Євсевій, надзвичайно старанний з природи, спробував захистити своє переконання *«строго переглянувши тексти Папія і зберігши тільки короткі фрагменти»*, власне ті, які могли б спровокувати думку, що Папія, Отець Католицької Церкви, єпископ та мученик, (ст. 32) отримав власні фальшиві переконання не від Апостолів, а лише через їхніх «знайомих».

(ст. 33)

РОЗДІЛ III

ЕРА МИРУ

3.1. Отці Церкви

Апостольські Отці

Світанок Нової Ери

Оскільки на цих сторінках неможливо проаналізувати всі твори Отців через їх кількісну неосяжність, я зосереджуся на тому, щоб викласти їх вчення у загальних рисах. Необхідно зауважити, що жодний Отець не мав на думці написати вичерпний трактат про еру миру чи про Відпочинок Сабату, однак ми часто зустрічаємо поодинокі розкидані посилання на цю тему у їхніх творах, які, незважаючи на їхню незорганізованість, мають спільну лінію – це есхатологічний бенкет Агнця, який поширюється від Відпочинку Сабату до Нового Єрусалиму, Нового Неба і Нової Землі.

Святий Папія, Отець Церкви (діяльний приблизно у 130 Р. Б.)

Святий Папія (70-155 Р.Б.) був єпископом Єраполю, міста, розташованого у античній Фригії (сьогодні Турція), у першій половині другого століття. Відомості про нього стверджують, що він потерпів мучеництво приблизно у 163 Р. Б. Папій мав змогу бути прямим слухачем Св. Йоана Апостола та підтримував тісні зв'язки із тими, хто безпосередньо знав Господа та Його Учнів, таким чином міцно закорінюючи у своєму серці апостольське навчання. Його внесок полягав у глибокому знанні (ст. 34) Святого Письма, яке він вклав у свої твори, поділені у п'ять книг.

У своїй есхатологічній праці він розповідає про період всесвітнього миру, описаного *Апостолами*:

І наскільки стосується вас, знайте, що я не приховую від вас нічого із того, чого я навчився від старших та дбайливо зберіг у моїй пам'яті, гарантуючи його абсолютну вірогідність. Мені не до вподоби множення слів, – що інші часто практикують – я дбаю про те, щоб передати вам правду. Окрім того, я не визнаю інших заповідей, відмінних від тих, які передав Господь для нашої віри та які походять із самої Правди. Тих же ж, яких я зумів приблизити і які стали послідовниками старших, я просив підтвердження навчання цих останніх: *про що говорив Андрій і Петро? Чи Филип, чи Тома, чи Яків, чи Іван, чи Матей, чи інші Учні Христа?*... Так як я переконаний, що не стільки із книжок мушу набиратися користі, скільки із голосу живого та постійного⁷¹.

Очевидно, ці *старші*, деяких із яких Папія описує як «Господніх Учнів» не були просто *знайомими* Апостолів, як зазначає Євсевій. Апостольський Отець і Святий другого століття Іринеї Лійонський використовує таке ж саме слово, як і Папія, – старші (*presbyteri*) – щоб окреслити їх як правдивих та авторитативних свідків, покликаних зберігати Апостольську Традицію у її цілості та призначених керувати ранніми Християнськими спільнотами:

[...] Його Царство, коли справедливість царюватиме над воскреслими із мертвих; коли творіння, відроджене та звільнене із рабства, принесе у достатку різного типу їжі з небесної роси та із плідності землі, *власне так, як переповідають старші*⁷².

Обоє, Святий Папія та Святий Іринеї посилаються на старших (*presbyteri*), яких Католицька Церква почитає та вважає «лідерами» (ст. 35) ранньої Християнської спільноти. Незважаючи на те, що титул *пресвітери* належав як спільноті Апостолів, так і малій групі мудрих провідників, Папія звертає увагу на перших коли говорить: «*Про що говорив Андрій і Петро ... чи Филип, чи Тома, чи Яків ... Учні Христа?*»⁷³. Дуже подібно до Св.Марка, котрий пояснив та вірно передав Петрові послання, навіть ніколи не слухаючи Господа та не будучи його прямим послідовником, Папія передав з доктринальною точністю навчання Св. Йоана у Книзі Одкровення щодо «тисячолітнього» миру. Це мабуть найточніше виражене Іренеем, котрий запевняє своїх слухачів, що Папія отримав інформацію від Йоана Апостола та що Церква визнає вірне передання Папією Йоанового Євангелія, продиктованого Папієві цим останнім:

Папія з Єраполю, дорогий учень Йоана...вірно переписав Євангеліє, продиктоване Йоаном⁷⁴.

Святий Юстин Мученик, Апостольський Отець та сучасник Папія, ще раз підкреслив вчення, що Йоан Апостол навчав своїх учнів про еру миру:

Чоловік серед нас на ім'я Йоан, один із Христових Апостолів, отримав та передав, що послідовники Христа житимуть у Єрусалимі тисячу років, які настануть після всесвітнього та відвічного воскресіння і суду⁷⁵.

Зрозуміло, що Папія адаптував алегоричний стиль Йоана Апостола, котрому належали ключі до таїнств віри (містагогії). Дійсно, деякі Отці пояснювали багато уривків із Святого Письма завдяки методу, званого у богослов'ї як *алегоричний метод* біблійної екзегези. Цей метод дозволяв їм зрозуміти тексти Святого Письма із прихованим значенням та пристосовувати їх у їхніх творах про еру миру.

Книга Сираха згадує про алегоричний стиль у біблійних притчах: «Інакше з тим, хто віддає всю душу (ст. 36) законові Всевишнього й мислить у ньому; він усіх предків досліджує мудрість, а на дозвіллі вникає у пророцтва, зберігає оповідання славних мужів, у тайні ходи приповісток вдумується, *глузду таїнного приповісток дошукується, в загадки приповісток повнотою поринає*»⁷⁶.

Алегоричний метод походить від слова «алегорія». Алегорія грецькою мовою означає «сказати щось інше від того, що здається». Коли йдеться про Святе Письмо, алегоричний жанр вимагає, що текст, який необхідно пояснити, містить у собі зміст, відмінний від переданого словами, і це значення є настільки глибоким та містичним, що його неможливо передати словами⁷⁷. Ось візьмімо наприклад вислів Святого Апостола Йоана у Книзі Одкровення:

І я побачив жінку, що сиділа на звірі багряному, повному імен блузнірських, що мав сім голів і рогів десять⁷⁸.

Святий Юстин, Отець Церкви (100/110 – 165 Р. Б.)

Св. Юстин був замученим за віру із його шістьма товаришами у Римі. Його вважали одним із найважливіших апологетів другого століття. Він написав дві апології у захист християнської релігії: *Діалог із Трифоном*, а інший твір зберігся лише у невеликих фрагментах. Власне у його довгому Діалозі – дводенній бесіді із Трифоном, чоловіком юдейського походження – Св. Юстин згадує про еру миру, коли цитує пророка Ісаю та пояснює алегоричне значення різноманітних частин із Святого Письма:

«Пане, – сказав Трифон..., чи Ви справді вірите, що це місце у Єрусалимі буде відбудованим, і чи Ви справді очікуєте, що ви, християни одного дня зберетеся там, щоб радісно жити із Христом, разом із патріярхами, пророками, святими та з тими, які стали новонаверненими перед тим, ніж Ваш Христос прийшов?»

(ст. 37) «Трифоне, – відповів я..., я сказав тобі раніше, що я, як і багато інших, відчуваю, що таке станеться. Однак, необхідно ствердити, що серед чистих та побожних християн багато не поділяють нашої думки. Окрім того, я також вже говорив тобі, що існує багато християн, які носять це ім'я, але насправді є безбожними та нечестивими еретиками, чії доктрини є повні богохульства... Якщо тобі траплялося коли зустріти таких так-званих християн, які не потверджують цієї доктрини [про всесвітню еру миру]..., то не вважай їх справжніми християнами... Проте я та кожній інший православний християнин знає певно, що настане воскресіння плоті, після якого прийдуть тисяча років

відбудови, прикраси та розширення міста Єрусалиму, як проголосили пророки Єзекиїл, Ісаїя та інші (наголос доданий)».

Є також інші слова Ісаї, що стосуються тисячоліття: «Бо ось... Я веселитися буду Єрусалимом, я радуватимусь моїм народом. Не буде чути більш у ньому ридання голосного, ні крику...Вовк і ягня будуть пастися вкупі, і лев, наче віл, буде їсти солому; порох буде харч змія...» (Іс 65, 17-25). Тепер... ми розуміємо, що період тисячі років представлений символічною мовою. Коли Адамові було сказано, що «у день, в якому він їстиме із дерева, помре», ми знаємо, що він не мав тисячу років [Адам жив до 930 років⁷⁹]. Ми віримо окрім того, що слова «день Господній є у тисячі років» також ведуть до такого самого висновку. Більше того, *чоловік серед нас на ім'я Йоан, один із Христових Апостолів, отримав та передав, що послідовники Христа житимуть у Єрусалимі тисячу років, які настануть після всесвітнього та відвічного воскресіння і суду*⁸⁰.

У цій довгій дискусії в Ефезі Св. Юстин справив враження на Трифона необхідністю залишатися вірним тому, що було передано. Подібно до Юстина, Св. Папія посилається на Св. Йоана Апостола як на джерело свого вчення (ст. 38) про еру миру. Він також використовує алегоричний метод, коли цитує Ісаю та Апостола Йоана, надаючи 1000 рокам відпочинку символічного значення. Не тільки Юстин та Папія належали до після-апостольського покоління, але вони обоє наполягають на незмінному впливові їхніх навчань.

Святий Іринеї Ліонський, Отець Церкви (140 – 202 Р. Б.)

Твори Св. Іринея відзначаються своїми трактуваннями про Ісуса як Логос та його дія у спасінні; існує єдине Боже Слово у історії спасіння Старого та Нового Завіту. Власне це Слово, Син Божий, який став чоловіком, вчить людей пізнавати Бога, «Син, який від початку був з Отцем, об'являється від початку»⁸¹. Іринеї подивляє чудесний прогрес Божого плану спасіння у Його Сині, порівнюючи його до матері-годувальниці:

*Так як мати не може дати своїй дитині досконалої поживи, оскільки дитина ще не готова сприйняти цю тверду їжу, подібно стається і з Богом; Він міг би подарувати людині досконалість від початку, якщо б людина була здатна сприйняти її... Бог готує людину до моменту, коли вона зможе Його бачити, через постійне збільшення активності та присутності Його Слова серед людей*⁸².

Об'явлення Отця через Слово відбувається *прогресивно*. Як добрий вчитель, зацікавлений своїми студентами, Бог помалу відвічає їх від материнського молока, навчає та веде людство до повного бачення Ісуса Христа. Ідею Божого прогресивного спасіння можна назвати лейтмотивом Св. Іринея, кого багато богословів назвали «знаменитим та прославленим Отцем Католицької Догматики».

Св. Полікарп зі Смирни (69-156 Р. Б.), Апостольський Отець, який бачив Апостола Йоана та слухав його навчання та який пізніше був призначений єпископом Смирни, навчав Св. Іринея у його молодості. Його чудова освіта була доведена його успіхом коли Іринеї (ст. 39) написав твір, який став одною із найбільших апологій, *Проти Єресей (Adversus Haereses)*. Цей майстерний твір проти гностичної ересі поділений на дві частини. Друга частина вміщає п'ять книг, у останній з яких йде мова про еру миру. Так як і його попередники, у своїх коментарях Святого Письма Іринеї використовує алегоричний жанр, притаманний його добі:

Святе Письмо каже: «І Бог відпочив сьомого дня від усього Свого діла, що творив був»... І протягом шести днів було закінчено творення речей; однак очевидно, що вони прийшли до свого завершення на шеститисячний рік... Але коли Антихрист спустошить усі речі в цьому світі, він царюватиме три роки та шість місяців... І потім Господь прийде з Небес у хмарах... посилаючи цього чоловіка та його послідовників у вогняне озеро; *несучи праведним час царства, тобто відпочинок, який освятив сьомий день... Це відбудеться у час царства, тобто на сьомий день... справжній Сабат праведних*⁸³.

Отже, передбачені благословення відносяться до часу Його Царювання, коли праведні царюватимуть над воскреслими з мертвих; коли *творіння, відроджене та звільнене з рабства*, принесе у достатку їжі різного типу з небесної роси та з плідності землі, так як згадують старші. *Ті, які бачили Йоана, Господнього учня [говорять нам], що вони чули від нього про те, що Господь говорив про ці часи...* Прийдуть дні, коли виноградні лози виростуть і кожна з них матиме десять тисяч розгалужень, і кожне розгалуження – десять тисяч гілок, і на кожній гілці – десять тисяч гілочок... десять тисяч грон... десять тисяч виноградин... Та інші фрукти, зерна і трави... *І усі тварини, які користуються плодами землі, житимуть у мирі один з одним та повністю підпорядковуватимуться людині*⁸⁴.

Іринеї використовує вислів «десять тисяч» показуючи Боже втручання в історію спасіння, – таким чином представляючи спосіб (ст. 40) його алегоричного використання біблійними письменниками. Дійсно, знаходимо такий самий вислів у Псалмах та у Книзі Самуїла:

Нехай і тисяча упаде біля тебе і десять тисяч праворуч від тебе⁸⁵.

Засіки наші нехай будуть повні і постачають усяке збіжжя. Вівці наші хай тисячами котяться, тьмою-тьменною на полях наших. Хай буде навантажена худоба наша⁸⁶.

Колісниць Божих – тьма: тисячі й ще раз тисячі⁸⁷.

Жінки, танцюючи, повторювали приспів: «Саул побив тисячі, а Давид – десятки тисяч»⁸⁸.

Вірність Іринея алегоричному методіві Апостолів виглядає очевидним, виходячи також і з літописей одного із найбільших екзегетів Церкви, архієпископа Андрея Кесарійського. У своєму відомому *Вступі до Одкровення* Андрей коментує Книгу Одкровення у наступний спосіб:

Я не буду більше затримуватися щодо натхнення Книги Одкровення, оскільки Святі Григорій та Кирил засвідчили її правдивість. У додаток дали свої свідчення щодо цього ще й Папія, Іринея, Методій та Іпполит⁸⁹.

Є очевидним, що цей відомий архієпископ не радить користуватися поясненнями Папія, Іринея, Методія та Іпполита (твори двох останніх представлені нижче), оскільки вважає їх диссидентськими (*мілленаристськими*). Їхні трактування містичної та символічної мови Книги Одкровення, він не вважає правильними і не рекомендує їх нікому. Інші науковці, твори яких надто об'ємні, щоб помістити їх у нашому дослідженні, підтримали думку цього архієпископа хроніста із шостого століття.

(ст. 41)

Перші церковні письменники

Автор Послання Варнави (130-131)

Послання Варнави не дає жодного ключа, щоб зрозуміти, хто був його автором та до кого воно стосувалося. Його метою було ознайомити читачів із точним знанням Божого плану спасіння. Воно складається із двох частин. Перша говорить про приближення злих днів, протягом яких відбудеться кінець світу та Суд, а також про звільнення з рабства правил єврейських церемоній. Друга частина подає основи розуміння Старого Завіту, які посприяли звільненню християн через Мойсеєві приписи. Коротко кажучи, розпорядження законів у *алегоричному* значенні, мали на увазі християнські чесноти та організації, які були прототипами закону Христа та Його Церкви.

Автор *Послання Варнави* був співвідчизником авторів *Дідахе* (навчання дванадцяти Апостолів) і обидва твори були дуже схожими за своєю структурою. Тут знаходимо ідею, що світ триватиме 7000 років, аналогічно до семи днів творіння:

Щодо Сабату Він (Бог) говорить на початку творіння: «І протягом шести днів робив Бог творіння Своїми руками, а на сьомий день закінчив і спочив на ньому, освячуючи його». Зауважте, діти, що означає «закінчив протягом шести днів». Це означає, що Господь покладе кінець усьому протягом шести тисячі років. І Він Сам на підтвердження мого свідчення, каже: «Ось День Господній буде у тисячі років». Отож, діти, протягом шести днів, тобто протягом шести тисячі років усьому прийде кінець. «І Він спочив на сьомий день». Це означає: коли Його Син прийде і зруйнує час несправедливих та судитиме безбожних, та змінить сонце, місяць та зірки – тоді Він справді зможе відпочити сьомого дня... Більше того, Він каже до них: «Я не перебуватиму під вашими (ст. 42) новими місяцями та не поважатиму ваших Сабатів». Ви бачите, що Він має на увазі: Я не можу сприйняти теперішні Сабати, але цей Сабат, який Я створив, у якому після надання відпочинку усім речам, Я створю початок восьмого дня, тобто початок іншого світу⁹⁰.

Початок Іншого Світу

Бачення Варнави Божого відпочинку Сабату разом із творінням перегукується із Папієвим баченням творіння «відродженого та звільненого із рабства», із Юстиновим баченням тисячоліття миру і гармонії та Іринєєвим баченням «справжнього Сабату праведників».

Згідно загальної богословської думки, автор Послання Варнави не належав до групи Апостолів, які перебували при Св. Павлі. Чоловік із його іменем, Св Варнава, відбув із Св. Павлом подорож до Галатії, де вони зустріли напевно найбільший спротив щодо їхнього навчання. Новонавернені євреї наполягали на обрізанні, утримання від деяких видів їжі, і

через ці невідповідності намагалися вигнати обох проповідників із Галатії. Після того як вони залишили територію Галатії, вони переповіли весь їхній досвід Єрусалимському Собору. У відповідь на цю подію Св. Павло адресував своє відоме Послання до Галатів.

Цікавим є факт, що з 1 по 17 глави цього Послання Варнави йдеться про те, що *«цінність та важливість Старозавітніх норм щодо пожертв, обрізання та їжі полягає у їх вищому, духовному значенні... Євреї... спотворили волю Божу та зрозуміли здійснення закону у буквальному значенні»*⁹¹. І так виглядає, що спротив, який Павло та Варнава зустріли у Галатії, був спричинений власне недостатніми біблійними трактуваннями. (ст. 43) Дійсно, Св. Павло говорить про це у своєму Посланні до Коринтян. Павло відрізняє два типи духовності: «тілесну» та «духовну» (1 Кор 3, 1). Перша підходить немовлятам, до яких неможливо звертатися духовними термінами, оскільки вони наполягають на букві закону і тому нездатні зрозуміти глибше значення. А друга підходить дорослим, які здатні зрозуміти глибше значення Мойсеєвого закону, бо вони навчилися «вмирати для себе, щоб дозволити Христові жити у них».

Тертуліян (155 – 240 Р. Б.)⁹²

Тертуліян навернувся 197 року. Він був одним із найбільших церковних латиномовних письменників, який жив у період християнського догматичного пошуку, коли особи та природи Христа ще не були догматично окресленими. Він був одним із піонерів, які співдіяли із Церквою у відкритті догматичних правд, закорінених у Святому Письмі та Переданні, однак його строгі моральні переконання не були позитивно сприйняті Церквою. Через те, Церковний Вчительський Уряд високо цінує його *розвиток есхатології* у апостольській Традиції як *«частину християнського вчення»*, однак стримується підтвердити моральні доктрини, які він отримав від Монтаністів, такі як заборона вдруге одружуватися для овдовілих; втеча від переслідувань (воїн Христа повинен бути завжди готовим померти за віру) та строгі пости⁹³.

Церковна висока оцінка Тертуліяна може бути підсумованою у наступному вислові: *«У загальному... його зацікавлення були більш науковими, ніж спекулятивними. Необхідно сказати, що Тертуліян був найбільш освіченою людиною на той час. Такою була думка Св. Єроніма, чоловіка також немалої ерудиції...»*⁹⁴. У своєму трактаті *Проти Марція*, Тертуліян посилається на вчення Святих Йоана, Папія, Юстина Мученика, Іринея та Варнави про еру миру:

Ми визнаємо, що царство, є обіцяне нам на землі ще перед тим на небесах, але у іншому способі існування; оскільки здійсниться після [першого] (ст. 44) воскресіння і триватиме тисячу років у божественно відбудованому місті Єрусалимі... Ми говоримо, що це місто було забезпечене Богом для прийняття праведних після їхнього воскресіння⁹⁵, підкріплюючи їх достатком всіх, справді духовних благословень, в нагороду за ті, які протягом життя ми проігнорували або втратили...⁹⁶ Таким є спосіб встановлення цього небесного царства. Після того як проміне тисяча років, протягом якого завершиться воскресіння всіх святих, які воскресатимуть раніше або пізніше згідно їхніх заслуг, настане зруйнування світу та пожежа всіх речей у момент суду: у цей момент ми вже будемо перетворені у ангельську сутність, зодягнені у природу, яка не підлягає зіпсуттю, і таким чином будемо перенесені до Небесного Царства [Нового Єрусалиму]⁹⁷.

У цьому творі, який називається *Апологія*, Тертуліян показує дві останні стадії Божого Царства: історичну еру миру царства – алегорично описану як «тисячолітній період»

метафорично триваючий 1000 років – після якого прийде вічне царство у якому людський рід воскресне навіки:

Тому, коли цей тисячолітній період, межа та кордон, здійсниться, коли навіть зовнішня форма самого світу... зникне, тоді весь людський рід воскресне, щоб отримати нагороду згідно того, що заслужив собі у еру добра і зла, і отримає цю нагороду на всі незчисленні віки вічності... Але нечестиві... у подібний спосіб будуть віддані на кару та вічний вогонь⁹⁸.

Святий Іполит Римський (170 – 235 Р. Б.)

Іншим мучеником, святим та науковцем, котрий писав про еру миру, є єпископ та грецький автор Іполит Римський. Іполит жив у неспокійний період новонародженої Церкви, коли Рим щойно поставав всесвітнім центром віри. Його намагання утримати Церкву вільною від (ст. 45) націоналізму потерпіли невдачу. На жаль, практично вся інформація про особу Св. Іполита є настільки криптичною, що деякий зібраний істориками матеріал може бути сприйнятий лише як здогадки. Неможливо навіть дізнатися чи цей Іполит був тим самим контроверсійним анонімом, який звинуватив Папу Зефірина та Каліста у їхніх недотягненнях у дисципліні та модалізмі у христології. Те, що залишається певним, виходячи із документів, – це свідчення Св. Єроніма, який посилається на Св. Іполита як на єпископа та видатного письменника. Слідуючи за твердженнями Єроніма, богослови показують Святого Іполита як одного із інтелектуальних лідерів ранньої Римської Церкви, котрий був замучений, захищаючи правдиву віру. Він вважається учнем Іринія та співвідчизником Орігена, а також одним із останніх західних Церковних науковців, які писали грецькою мовою.

Серед його творів, збереглися трактати про *Відкинення всіх єресей*, *Збережені твори та фрагменти* і *Фрагменти з коментарів різних книг Святого Письма*, поділені на дві частини. Перша частина подає коментарі на книги Святого Письма, а друга частина розглядає догматичні та історичні питання. Перша частина розповідає про еру всесвітнього миру, яку він та автор Послання до Євреїв називають Божим «відпочинком Сабату» із творінням. Очевидними є його здібності у поєднанні жанрів відомих екзегетів та реторів його доби із своїм власним герменевтичним стилем. Тут знову використовується алегоричний метод як засіб трактування есхатологічних творів Апостолів та Ранніх Отців. У його екзегетичному творі про Книгу Даниїла, з якої збереглася лише невелика частина, він запевняє своїх слухачів у приході ери:

Бо перше з'явлення нашого Господа у плоті відбулося у Вифлеємі... і Він потерпів у тридцять три роки. *І необхідно, щоб сповнилося 6000 років, щоб зміг настати Сабат, відпочинок, святий день «протягом якого Господь спочив від усіх Своїх діл».* Бо Сабат є способом та емблемою майбутнього царства (ст. 46) святих... як сказав Йоан у своєму Об'явленні: «бо день з Господом є як тисяча років». Оскільки, протягом шести днів Бог сотворив усі речі, виходить, що 6000 років мають сповнитися. А вони ще не сповнилися⁹⁹.

Оріген (185 – 253/4 Р. Б.)¹⁰⁰

Оріген народився 185 року, і йому сповнилося щойно сімнадцять, коли вибухнуло кровопролитне переслідування Церкви у Олександрії. Коли його батько Леонідес був кинутим до в'язниці, Оріген написав палкого листа, закликаючи його сміливо витривати. Після мучеництва батька та після того як все його добро було конфісковане імператорськими авторитетами, Оріген трудився, щоб утримувати себе, свою матір та шість молодших братів.

Він успішно це здійснив, відкривши у вісімнадцять років школу граматики, продаючи манускрипти та завдяки щедрій допомозі багатих жертводавиць, які захоплювалися його талантом. Він відвідував катехитичну школу, філософські школи, присвячувався вивченню філософів, серед яких особливо Платона та Стоїків, а також вивчав єврейську. Передання каже, що через свою надмірну ревність він буквально сприйняв слова із Матея 19,12 та кастрував себе.

Період його праці у Олександрії був перерваний п'ятьма подорожами. Коли він подорожував до Греції, він заїхав у Кесарію, де Теоктист, єпископ цього міста висвятив його на пресвітера. Після свого повернення у Олександрію він довідався, що єпископ Деметріус прогнав його із міста, скликавши два синоди, які процензували його свячення як незаконне. Св. Єронім відкрито наголошує, що він не був засудженим за його доктрину.

Після вигнання з Олександрії, Оріген осів у Кесарії, у Палестині, із своїм покровителем та товаришем Теоктистом та, заснувавши там нову школу, написав свій «Коментар на Св. Йоана». Швидко його оточили учні, найбільш примітним із яких був Св. Григорій (ст. 47) Чудотворець. Коли йому було понад шістьдесят років він написав «Проти Цельсія» та «Коментар на Св. Матея», котрий залишився перерваним через переслідування Деція. Протягом цього переслідування Орігена кинули до в'язниці, де його жорстоко катували, та його сміливість була непорушною, про що свідчать його листи із в'язниці, з яких дихає дух мучеників. Він помер у шістьдесят дев'ять років та був похований із честю як Ісповідник Віри. Св. Єронім засвідчує, що у списку Орігенових творів, складених Св. Памфілієм, нараховувалося приблизно дві тисячі назв.

Багато із символічних Творів Отців були пізніше систематизовані Орігеном у його класичній екзегезі, знаній як *Гексапла*. Екзегетична праця Орігена вміщала три серії творів: *Схолії*, *Коментарі* та *Проповіді*. Так як і Ранні Отці, він вірив, що все Святе Письмо є великою алегорією, яка мусить бути поясненою, щоб не залишилося втраченого сенсу та значення, яке натхненний автор намагався нам передати. Оріген знав, що під буквою Святого Письма лежить глибший сенс, який мусить бути розкритим, та що історія показала наскільки цей екзегетичний метод був знайомим всім Отцям, навіть і якщо у формі, інакшій від Орігенової.

Єпископ Олександрії із третього століття, Святий Діонізій, пристосував Орігеновий алегоричний метод до своїх коментарів Книги Одкровення. У своєму творі із назвою *Щодо Обіцянок*, Діонізій подає *алегоричну* чи *містичну інтерпретацію* до таких символів як дерева, листки та вода, щоб передати таїнства Божого плану всесвітнього відновлення усього творіння. Звичайно ж алегорії не розумілися у буквальному значенні, але у символічному. Така річ не була невластивою – звертатися до алегорії у поясненні деяких таїнств віри, закодованих у символах; а радше навпаки, цей метод вважався ефективним, щоб зможти передати їх глибше значення.

(ст. 48)

Святий Методій з Олімпу (після 300 Р. Б.)

Св. Методій з Олімпу, відомий єпископ та мученик третього століття, був грецьким автором кількох християнських творів. Він мав всесторонню філософську освіту, був ерудованим богословом та плідним автором. Його твори, написані у третьому та четвертому століттях, справили великий вплив у галузі богослов'я. У них йшлося про дівство, свобідну волю, Воскресіння, життя Симеона та Анни, Псалми, Страсті Христа, а також розглядалися інші теми, які однак збереглися лише у невеликих уривках.

У його творі *Симпозіум* або *Банкет десяти дівиць*, Методій говорить про вісім віків світу: п'ять були віками старого закону, шостий – це інституційна Церква, а протягом сьомого мала би затріумфувати святість, і він називає цей період «день великого

воскресіння»; восьмий же ж вік буде вічністю у небесах¹⁰¹: тут ми зустрічаємося із двома вражаючими твердженнями щодо реальності майбутньої ери миру та щодо алегоричного пояснення Святого Письма:

Коли Бог призначив правдивим ізраїльтянам законний обряд правдивого свята кивотів, поясненого у Книзі Левита, як необхідно утримувати та віддавати честь святу; понад всі інші речі наголосив, що кожен повинен почитати свій кивот із чистотою...

Отож ізраїльтяни, турбуючись тільки про букву Писання... повністю вірили, що ці слова та накази стосуються кивотів, ними зведених; так як би Бог міг насолоджуватися цими банальними прикрасами, котрі вони виготовили із дерев не розуміючи багатства добрих речей, які повинні були настати...

Бо у шести днях Бог сотворив небо і землю та закінчив цілий світ, і на сьомий день спочив від діл рук Своїх та благословив сьомий день і освятив його, *отож на знак сьомого місяця, коли були зібрані фрукти землі, нам було наказано притримуватися Господнього свята...* Коли сповняться призначені часи (ст. 49), і Бог перестане формувати це творіння, *сьомого місяця, у день великого воскресіння, наказано «святкувати» Господеві Свято наших Кивотів¹⁰².*

Св. Методій показує необхідність виходити поза межі оголеної та сирої букви Писання, щоб розмаскувати її глибше, духовне значення, і зрозуміти те, що Господь бажає нам відкрити.

Цецилій Фірміанус Лактанцій (250 – 317 Р. Б.)

Вчитель латинської реторики, Л. Цецилій Фірміанус Лактанцій, знаний майстерністю своїх літературних форм та стійким свідченням у час переслідування християн. Названий «християнським Цицероном» через природу його вишуканої літератури, Лактанцій написав сім книг, у останній з яких йде мова про Останні Речі. Його книга, *Божественні Установи*, у есхатологічному світлі описує розвиток світових шести тисячі років. Наприкінці шеститисячного року постане велике повстання беззаконного, кого Св. Йоан Апостол та деякі Отці називають вочлоченим «духом антихриста». Лактанцій приписує двояку репресію та поборення цього духа, за якими слідує подвійний «суд»: перший відбудеться *перед* всесвітньою ерою миру, і другий у *останній момент*. Його вчення співпадає із 19 та 20 главами Книги Одкровення Св. Йоана, розглядаючи «великий суд» та засудження «принца дияволів», після якого сповняться «тисяча років», остаточне подолання диявола та «останній* суд». Хронологія Лактанція відображає хронологію Книги Одкровення, а також показує подолання зла *перед* ерою із поборенням «фальшивого пророка та звіра», а також показує останнє подолання зла та Останній Суд *після* ери із подоланням Гога та Магога. Лактанцій пише у 14 та 24 главі:

Оскільки всі твори Бога звершилися протягом шести днів, світ мусить залишатися у його теперішньому стані протягом шести віків, (ст. 50) тобто тисячі років. Бо великий Божий День обмежений тисячею років, як каже пророк: «Перед Тобою, Господи, тисяча років, як один день» (Пс 89, 4). І оскільки Бог трудився протягом цих шести днів у здійсненні таких великих творінь, так і Його

* Українською мовою більш знаний як Страшний Суд, однак у тексті задля кращого розуміння перекладаємо дослівно як Останній, Остаточний або Загальний Суд.

релігія та правда мусять трудитися протягом цих шести тисячі років, у той час як торжествує та володарює зло. *І знову, оскільки Бог закінчивши Свою працю, спочив на сьомий день та благословив його, наприкінці шести тисячі років усе зло буде знищене з землі та праведність царюватиме тисячу років; та настане мир і спочинок від трудів, які світ довго сповнював*¹⁰³.

Тому, прийде Син Всевишнього та Всемогутнього Бога... Але Він, після того, коли зруйнує неправедність та здійснить Свій великий суд та покличе до життя всіх праведних, які жили від самого початку, *започаткує серед людей тисячу років та царюватиме над ними із найбільшою справедливістю...* Тоді ті, які житимуть у своїх тілах, не помруть¹⁰⁴, а навпаки, протягом цих тисячі років розмножаться у безмежній кількості та їхні потомки будуть святими і милими Богу... У той самий час *протягом тисячі років небесного правління, у якому праведні керуватимуть світом, також принц дияволів та винахідник всякого зла, буде закований у кайдани та кинутий у в'язницю, і таким чином не зможе більше вигадати жодного зла проти людей Божих...* Земля відкриє багатство своїх плодів та принесе сама від себе найбільший урожай; скелясті гори скапуватимуть медом; струмки вина потечуть вниз та річки наповняться молоком; коротко кажучи, *весь світ зрадіє та природа торжествуватиме, звільнившись від царювання зла та нечестивості, провини та помилки.* Протягом цього часу звірі не живитимуться кров'ю та не полюватимуть на птахів; але все перебуватиме у мирі та спокої. *Перед кінцем тисячі років, диявол буде знову випущений на волю і збере всі поганські народи на війну (ст. 51) проти святого міста та оточить його. «І тоді останній гнів Божий впаде на народи та дуже поруйнує їх» і світ охопить велика пожежа.* Народ Божий захищатиметься у земних печерах протягом трьох днів знищення, поки не закінчиться гнів Божий проти всіх націй та *останній суд.* «Тоді праведні вийдуть назовні із своїх схованок та побачать усе покрите трупами та кістками... Але коли сповниться тисяча років, Бог відновить світ та небеса звернуться, і земля зміниться, і Бог перемінить людей на подобу ангелів, і вони стануть білими як сніг; і вони стануть на службу перед очима Всевишнього, та складуть жертви їхньому Господеві і служитимуть Йому вічно. У той самий час відбудеться друге воскресіння всього, у якому неправедні будуть віддані на вічну кару»¹⁰⁵.

Такий опис виглядає чи не найкращим представленням всесвітньої ери миру у ранньому Переданні. Вислів Лактанція *«Він [Христос] започаткує серед людей тисячу років»* навіть приблизно не віддзеркалює мілленаристське вчення, яке твердить, що Христос реально і фізично прийде царювати на землі у людській історії. З контексту алегорій Ранніх Отців можемо зрозуміти, що Христове *«започаткування тисячі років серед людей»* означає в основному внутрішнє та духовне царювання у душах.

У своєму розвитку ери миру Лактанцій представляє нам найбільш зрозуміле есхатологічне бачення, яке дотепер нам вдалося зустріти. Воно розвивається від суду до ув'язнення Сатани та ери миру, і від останнього звільнення Сатани до Страшного Суду. Хронологія Лактанція представляє собою підсумок ідей кількох Ранніх Отців, і я представляю її тут у вигляді наступного резюме.

- Бог знищує атеїзм, проголошує суд над невірними та ув'язнює Сатану.
- (ст. 52) Він духовно закликає до життя усіх тих, які померли у Христі.
- Христос встановлює всесвітнє правління Своєї Божественної Волі у душах людей протягом періоду людської історії, названої виразом «тисяча років».
- Все творіння радіє Божими дарами всесвітнього миру, святості та справедливості.

- Якраз перед кінцем ери, звільнюється Сатана. Він скликає всі поганські народи на війну проти Божого святого міста.
- Поганські народи оточують святе місто і «тоді останній гнів Божий впаде на народи та дуже поруйнує їх» і світ охопить велика пожежа.
- Христос повертається для остаточного воскресіння та Загального Суду живих і мертвих, у якому праведні будуть піднесені до вічного щастя, а неправедні будуть віддані на вічну кару.
- Бог відновлює усю Вселенну: небеса звертаються, Бог творить Нове небо і Нову Землю, а людей перемінює «на подобу ангелів», і вони втішаються блаженним баченням Бога навіки віків.

Оскільки Лактанцій представляє два суди, *перед і після* ери миру, щоб зрозуміти його хронологію світових подій, для нас буде корисним короткий огляд патристичного поняття «суду». Не зважаючи на те, що деякі Отці говорять про два есхатологічних суди, це не означає, що вони між собою не пов'язані. *Перший суд* проголошений над усіма невірними, які тільки існують на землі, та відбувається перед всесвітньою ерою миру. Другий суд відбувається майже перед закінченням всесвітньої ери та заангажує всіх мертвих, які очікують Остаточного Страшного Суду. Я не ставлю собі за мету представити тут виключний трактат про суд чи особу Антихриста; я присвятив цим питанням книгу *Антихрист та кінець всіх часів*. Моею ціллю є показати різницю та взаємозв'язок між двома судами.

(ст. 53) Перший суд є Особливим Судом, оскільки не стається наприкінці людської історії і не виголошується публічно; тоді як другий суд є Загальним Судом, який підтверджує особливий у воскресінні тіл усіх померлих. Церква посилює це вчення коли стверджує незмінність засудів, проголошених на Останньому або Загальному Суді, так як і на Особливому:

Останній Суд не принесе нам несподіванок, наскільки стосується нашої власної долі. Над нами вже здійсниться наш Особливий Суд; і наші душі вже перебуватимуть на небі чи в пеклі. Ціль Останнього Суду є насамперед у відданні слави Богові... чий мудрість та сила, любов та милосердя перебували у дії протягом цілого життя¹⁰⁶.

Загальний Суд вже почався у момент смерті... Неможливо надати часового значення, згідно людських критеріїв, періоду, який триває між смертю – Особливому Суду – та суду Останнього Дня (Страшному Суду). Ми просто не знаємо як це все відбудеться...¹⁰⁷

Говорячи про Загальний Суд, Тридентійський Собор згадує три особливих знаки, якими він буде попереджений: а) проповідання Євангелія по цілому світу; б) відхід від віри; в) прихід Антихриста. Він також додає: «Це Євангеліє Царства, – каже Господь, буде проповідуватися у *цілому світі*, як свідчення *всім народам*, і тоді прийде кінець»¹⁰⁸. Звичайно, Собор не вживає терміну «ера миру», навіть якщо він безсумнівно має на увазі. «Проповідання Євангелія по цілому світі» вказує на еру всесвітності Євангелія, або на те, що Церква назвала історичним «періодом тріумфуючого християнства». Необхідно лише поглянути на церковні навчання на користь цього аргументу. Оpubліковане у 1952 році комісією богословських експертів, *Вчення Католицької Церкви* стверджує, що вірити або сповідувати «надію у якийсь могутній тріумф Христа тут на землі перед остаточним кінцем всіх речей» не є абсолютно противним Католицькому навчанню:

(ст. 54) Ця мудра настанова Вчительського Уряду Церкви твердить, що вірити або сповідувати «надію у якийсь могутній тріумф Христа тут на землі перед остаточним кінцем всіх речей не є абсолютно противним Католицькому навчанню. Такий факт є невиключним і не неможливим, ми непевні щодо того чи дійсно перед кінцем усього матиме місце довший період тріумфуючого християнства»¹⁰⁹.

Точка поділу між законними бажаннями цих побожних віруючих та... фальшивим мілленаризмом є наступною: хіліясти – як ті, що вірять у тисячоліття, беручи свою назву від грецького слова тисяча – сподіваються *приходу Христа та Його присутності у славі та у могутності на цій землі, що не супроводжуватиметься кінцем усього, але складатиме частину історії людськості. І це не відповідає Католицькій догмі...* Друге пришествя Христа... стане кінцем усього, кінцем людської історії. Мавіть якщо перед цим остаточним кінцем, буде період тріумфуючого християнства, більш чи менш довгий, він не буде результатом об'явлення Особи Христа у славі, але буде наслідком дії тих освячуючих сил, які і сьогодні діють, а тобто сил Святого Духа та Церковних Святих Тайн. Хіліясти всіх часів... яких і сьогодні є немало, зневірюються не тільки у долі світу, але й у розподілі тієї благодаті, яка ознаменувала П'ятидесятницю; вони очікують від видимої присутності Христа повного навернення світу, так якби цей щасливий результат не можна би було досягнути іншим чином¹¹⁰.

До якої межі Євангеліє стане свідком усім народам про довгий період *«тріумфуючого християнства»* та *«тріумфуючої святості»*, які настануть перед кінцем світу¹¹¹, можемо побачити із навчань Ранніх Отців про історичну еру (ст. 55) миру. Тут Церква стверджує, що тільки через дію освячення – тобто через ту дію, яку Святі Церковні Собори «присвоїли» Трьом Особам Пресвятої Тройці – настане *«більш чи менш довгий період тріумфуючої святості»*¹¹². Дія освячення не належить лише Сину чи Отцю, але також в особливіший спосіб є дією Святого Духа, який *«відновлює лице землі»*.

Дж. А. Фіцмайер у своєму коментарі на Рим 8, 19-20 стверджує, що світ буде *«переображений своїм Духом»*¹¹³. Традиційна церковна молитва до Святого Духа доводить це твердження, закликаючи Святого Духа як Освятителя Творіння: *«Прийди Святий Душе, наповни серця Твоїх вірних та запали у них вогонь Твоєї Любові. Пошли Твого Духа, щоб перемінити нас та відновити лице землі»*¹¹⁴.

Вже в ранній церковній Літургії, особливо у третьому столітті, Святому Духові надавалася особливіша ролі у обрядовому житті Церкви. Він закликався як той, хто очищує, освячує та готує нас до Отця. Тому у Господній молитві кількох Ранніх Отців, а серед них і у Григорія Ніського знаходимо вислів *«Нехай твій Святий Дух прийде на нас і очистить нас»* замість заклику *«Нехай прийде Царство Твоє»*. Власне ця ж молитва стала *«центром повсякденних та літургійних молитов... святково довірена (traditio) катехуменам, щоб висловити їхнє нове народження»*¹¹⁵. Ця рання практика Церкви була потвердженням Апостольської Традиції, вірно переданої раннім християнам Св. Папієм, Іринеєм та Юстином Мучеником¹¹⁶. Вони передбачили, що царство вселенського миру та святості не прийде тільки завдяки людським зусиллям, але насамперед завдяки освячуючій дії Святого Духа. Слідуючи за тією ж традицією, Папа Йоан Павло II наголошує примат дії Святого Духа:

Протягом цього важливого часу... зросте єдність між християнами різних віровизнань (ст. 56) аж до моменту їх повного об'єднання. Ми всі знаємо, однак, що досягнення цієї цілі не може бути плодом лише людських зусиль, якими би вони не були енергійними. Єдність є насамперед даром Святого Духа¹¹⁷.

Алегоричний екстремізм

У той час як Св. Йоан Апостол та Ранні Отці писали грецькою мовою, інші письменники Нового Завіту та деякі із грецьких Отців не писали класичною грекою, а Койне – загальною розмовною мовою. Ця мова була популярною у Елленістичному світі починаючи від третього століття до Христа і закінчуючи приблизно четвертим століттям після Христа, яке у свою чергу стало кінцевою межею античного християнства. Її многогранність та багате словництво допомогло деяким Отцям використовувати алегорії у такий спосіб, який приховував їх значення від непосвячених (новичків у вірі). Св. Атаназій Синайський (+700), палестинський монах та екзегет, який спрямовував своє навчання проти монофізитів, підкреслює вживання алегоричного методу ранніми Отцями:

Відомий Папія із Єраполю, учень Йоана Євангелиста... трактує у *духовний спосіб* уривки, які говорять про рай та відносить їх до Христової Церкви¹¹⁸.

Незважаючи на те, що сучасному читачеві ці алегорії можуть видатися важкими та незрозумілими, це однак не стосується науковців, які ніколи не використовують сучасних лінз, щоб розчитати минуле, та не трактують алегорії ранніх століть використовуючи сучасні ключі. На жаль, деякі пізніші історики та філологи неправильно протрактували алегорії Ранніх Отців, що і призвело до їх окреслення як мілленаристів. У пізніших століттях твори деяких Святих Отців не тільки сприймалися із підозрою, але і відкрито критикувалися багатьма богословами, які працювали над творами Папія, Юстина та інших видатних Отців Церкви, маючи тенденцію пояснювати їхнє навчання тільки у буквальному сенсі. Наслідком цієї буквальності стало викривлене трактування їхніх творів та виявлення у них ересі *мілленаризму*.

(ст. 57) Оскільки твори Отців Церкви та її ранніх письменників про еру миру були написані алегоричною мовою, необхідно показати також екстреми, часто асоційовані із алегоричною мовою. Жодна з алегорій, які використовували Отці, не була подібною на невідшліфовані метафори, якими був характерний бідний метод *«пересадного алегоризму»*. Протягом ранніх століть поширювалися різноманітні банальні думки про Останні Речі, які відкрито заперечували апостольську проповідь щодо 'доктрини віри' (*fides quo*). У той час як *апостольський алегоричний метод* пильно дотримувався історичного пояснення багатьох біблійних уривків, *пересадний алегоризм* пішов шляхом нового підходу. Він замінив історичну та об'єктивну правду ілюзивним та капризним розумінням, яке, розвиваючись, спровокувало помилку пізнішої Олександрійської школи, а тобто, трактувати практично все Святе Письмо у чисто символічному значенні. Отці уникали цих екстрем, розрізняючи літературне значення священних текстів від алегоричного та мудро пристосовуючи ці значення до відповідної частини тексту.

З паралельною інтенсивністю виникла інша екстрема у протилежному керунку, знана як *«пересадний буквализм»*. Він розрісся у колах ранніх юдейських новонавернених, які були надзвичайно прив'язані до усного передання. Вони вважали, що отримана ними інформація найперше була проголошена експромтом, а вже потім записана, – і це пояснювало їхню залежність від усного передання та буквальності. Однак, так як *пересадний алегоризм* потерпів від надто вільного символічного бачення Святого Письма, так само і *пересадний буквализм* постраждав від надто вузького та літературного бачення.

З огляду на ці дві екстреми, залишається один невідхильний факт: нема жодної підстави твердити, що Отці не дотримувалися навчання Апостолів щодо Останніх Речей (*fides qua*). Звичайно, кожен має право запитати, чому у академічних колах Отцям приписали помилки. Ми вже частково відповіли на це запитання, але більш конкретна відповідь знаходиться у історії пояснень ери миру.

(ст. 58) Ранні юдейські новонавернені до християнства залюбки сприймали еретичну доктрину *хїліязму*: сповідники цієї ересі вірили у те, що Христос прийде царювати *на землю у плоті* із своїми святими *буквально* на 1000 років серед *нестримних плотських бенкетів*, переповнених незмірною кількістю їжі та пиття, перебільшуючи таким чином межу імовірності. Автор Послання Варнави зауважує це, коли говорить, що раннім юдейським новонаверненим бракувало засобів для правильного трактування Святого Письма:

Але ж як юдеї можуть зрозуміти ці речі? У всякому разі *ми, визнаючи їх правдивими*, проголошуємо заповіді Божі так, як Господь нам їх передав. Задля цього, він обрізав наш слух і наші серця, щоб ми зрозуміли ці речі¹¹⁹.

3.2. Доктори Церкви

Святий Кирило Єрусалимський, Отець і Доктор Церкви (315 – 386 Р. Б.)

Св. Кирило жив у четвертому столітті у період царювання Константина, сина Константина Великого. Його обширна та побожна освіта привела його до священства. Його навчання привернуло увагу єпископа Св. Максима, який довірив йому навчати катехуменів. Після смерті патріярха Єрусалимського, Кирил став на його місце у 350 році як єпископ Єрусалиму та боровся за догми Апостолів та Ранніх Отців. Однак, Акакій, аріянин, який засів на троні Кесарії у Палестині, деспотично вислав Кирила із Єрусалиму.

Після того, як пройшли одинадцять років, Кирилові було дозволено повернутися у Єрусалим, переповнений ересю та суперечками. Він брав участь у Константинопільському Соборі у 381 році, протягом якого затріумфували Нікейський Символ Віри та православ'я, і аріянізм був остаточно засудженим. (ст. 59) Кирила реабілітували на тому ж таки Соборі, очистивши його від попередньої неслави та призначивши його на проведення «доброї боротьби проти аріянів у різних місцях». Шістнадцять років із тридцяти п'яти свого єпископського сану, Кирило провів у засланні.

Твори Св. Кирила включають проповідь про *Криницю Витсаїди*, *Лист до Імператора Константина*, три малих фрагменти та відому *Катехизу*. *Катехиза* включає у собі численні катехитичні лекції, які належать до найбільш дорогоцінних залишків християнської давнини. Вони складаються із вступного слова, вісімнадцяти поучень про Великий Піст та п'яти поучень про Пасху і скеровані до тих, які готувалися до хрещення. Власне у цьому творі Св. Кирило згадує про три приходи Христа:

Ми не проповідуємо лише один прихід Христа, але також і другий, набагато славніший від першого. Перший прихід відзначиться терпеливістю; а другий принесе корону божественного царства.

Загально говорячи, те, що стосується Господа Ісуса Христа має два аспекти. *Народження* від Бога перед всіма віками та народження від Діви на сповнення часу. Це є *прихованим приходом*, подібно до того як дощ сходить на руно, *а прихід перед очима усіх, відбудеться у майбутньому...* він знову прийде у славі судити живих і мертвих, і його царству не буде кінця. Наш Господь Ісус Христос тому прийде з неба. Він прийде наприкінці світу, у славі, в останній день. І тоді прийде кінець цьому світу, і сотворений світ буде оновленим¹²⁰.

Церковний Отець і Доктор Св. Кирило пропонує нам вислів «прихований прихід», який пояснювався у Середньовіччі як період «від першого приходу Христа до кінця світу». Кириловий «прихований прихід», пізніше пояснювався як проміжний період інституційної Церкви та був наново відкритий у творах Доктора Церкви Святого Вернарда з Клервó.

(ст. 60)

Святий Вернард із Клервó, Доктор Церкви (1090 – 1153 Р. Б.)

Св. Вернард, абат і Доктор, був представником науки, яку багато сучасних вчених називають монашим богослов'ям, котре «стремить до чіткого, впорядкованого та сердечного представлення правди, такого, яке спонукало би душу до молитви та споглядання»¹²¹. Вернардове богослов'я не поділяє причудної новизни, яку викладає спекулятивне богослов'я, а розвиває вчення Апостолів та Отців у плавній та високій прозі. І справді, на честь його сердечного та надзвичайного стилю Церква надал йому титул «Медоточивого Доктора». Його доктрини «відрізняються не відкриттям нових способів мислення чи наданням нових висновків... Вернардовим джерелом було насамперед Святе Письмо, Отці та Церква»¹²². Говорячи про «прихований прихід» Христа, Вернард переймає Кирилову номенклатуру:

Ми знаємо, що існують три приходи Господа. Третій знаходиться між іншими двома. Він є невидимим, коли ж інших два є видимими. У першому приході, Його бачили на землі, коли жив поміж людей; Він Сам визнає, що вони бачили Його і зненавиділи Його. У останньому приході «кожна плоть побачить спасіння нашого Бога і спогляне на того, кого проколола». Проміжний прихід є прихованим; у ньому лише вибрані бачать Господа серед самих себе, і вони є спасеними. У своєму першому приході наш Господь прийшов у нашій плоті та у нашій слабості; у своєму ж проміжному приході, Він стане нашим спочинком та потіхою.

Якщо б у разі хтось подумав, що цей проміжний прихід є чистою вигадкою, нехай послухає те, про що Сам наш Господь говорить: «Якщо хтось мене любить, зберігатиме моє слово, і мій Отець полюбить його, і ми прийдемо до нього»¹²³.

У той час як деякі вв'язують, що «прихований прихід» Святих Кирила та Вернарда не асоціюється із всесвітньою ерою миру, але із Церковним періодом, який триває від Христового Вовлчення до його останнього приходу¹²⁴, твори (ст. 61) деяких Ранніх Отців та святих подають Церкві доктринальні основи «прихованого приходу» чи «ери миру».

Більш того, сучасник Св. Кирила, Отець, Доктор Церкви та Святий, Августин з Гіппону пропонує інший ключ до пояснення проміжного періоду інституційної Церкви, який він називає Сабатнім відпочинком Господа: «це щось на зразок Сабатнього відпочинку... святий відпочинок від трудів шести тисячі років від сотворення людини... настане після здійснення шести тисячі років, які представляють шість днів творіння, щось на зразок відпочинку сьомого дня у наступних тисячі роках».

Тоді коли Св. Кирило та Вернард говорять про Христовий прихований прихід як про подію навернення та стійкості, підпорядковану спасительній дії Божої благодаті, Св. Августин та інші Отці пояснюють його у ширшому значенні. Воно вікривається нам, коли читаємо у його творах про три періоди Церковної історії. Дійсно, Св. Августин дотримується віри Ранніх Церковних Отців, що все людство прославлятиме Бога із воскреслими святими. Августин говорить про цю епоху як про «духовний» та «святий відпочинок від трудів шести тисячі років від сотворення людини» та «щось на зразок відпочинку сьомого дня у наступних тисячі роках». Необхідно підкреслити, що задля авторитету Св. Августина, Ефезький Собор (431) засудив мілленаризм як забобонне відхилення, підтримавши його вчення про майбутній історичний Сабат сьомого дня.

Святий Августин з Гіппону, Отець та Доктор Церкви (354 – 430 Р. Б.)

Св. Августин (*Doctor gratiae*) перебував на престолі Гіппону як єпископ протягом 35 років (395-430). Він народився у Тагасті, Північній Африці та після навернення з маніхеїзму став рішучим захисником віри проти єретичних навчань, виступаючи особливо проти єресей донатизму та пелагіанізму. Серед його творів знаходимо автобіографічну *Сповідь*, *Місто Боже*, трактати про (ст. 62) Тройцю, благодать та пояснював деякі біблійні уривки. Завдяки цим та іншим його творам, Св. Августин став одним із найвпливовіших християнських мислителів.

У творі *Місто Боже* Августин захищає патристичну доктрину про еру миру, звинувачуючи одночасно дивацькі доктрини мілленаризму. Твори Августина про еру миру детально вивчалися протягом століть багатьма видатними богословами¹²⁵. Визнаючи складність та двозначність Августинових творів, науковці прийшли до різноманітних пояснень та висновків. Проте, у провідних наукових рецензіях нема жодної статті, яка би дискредитувала Августинову історичну еру миру, про яку він біблійно висловлюється як про Сабатній відпочинок. У 1956 році Г. Фолліет розкрив трояку типологію Августина у представленні «Сабату», щоб показати три окремих періоди Церковної історії¹²⁶. Опіраючись на Августинове широке знання біблійних значень, добре знаних Ранніми Отцями, він показує три періоди як три пояснення тисячолітнього відпочинку у Книзі Одкровення 20, 4-7. Типологія Августинового Сабатнього Відпочинку представлена у наступній схемі:

1) Насамперед, Августин пояснює Сабатній Відпочинок згідно Святоотцівського біблійного методу. Цей відпочинок *алегорично* представляє тисячу років і настає наприкінці шести тисячі років людського існування, коли святі досвідчать *духовне* воскресіння у Христі (Одкр 20, 4-7, «перше воскресіння»).

Тих, які на основі цього уривку (Одкровення 20, 1-6), підозрювали, що перше воскресіння є майбутнім та тілесним, спонукало насамперед число тисячі років, так як це виглядало справедливою річчю, що протягом цього періоду *святі повинні би були втішатися чимось на зразок Сабатнього відпочинку, святого відпочинку після трудів шести тисячі років від сотворення людини...* (і) це настане після здійснення шести тисячі років, які представляють шість днів творіння, *щось на зразок відпочинку сьомого дня у наступних (ст. 63) тисячі роках*; і власне задля цього святі воскреснуть, тобто, щоб святкувати цей Відпочинок. *Така точка зору не підлягає суперечкам, оскільки вірилося у те, що радість святих буде духовною, а отже у присутності Бога...* Однак вони (плотські мілленаристи) стверджують, що ті, котрі знову воскреснуть, втішатимуться свободою надмірних плотських бенкетів, остаткованих такою надзвичайною кількістю їжі та пиття, здатною вразити не тільки відчуття стриманості, але й перейти межі імовірності, – і у такі твердження можуть вірити лише плотські. Їхніх послідовників духовна особа називає хіліястами або ж мілленаристами...¹²⁷

2) Друге пояснення Августина показує Відпочинок Сабату як духовний та історичний опис різних стадій духовного життя, котрі ведуть до остаточної стадії досконалості. Ці стадії характерні усім душам, від персонажів Старого Завіту до тих, які стоять на порозі кінця світу. День Сабатнього відпочинку представляє собою пошук душі за єдністю з Богом та її остаточне отримання у постійному відпочинку в Ньому.

Він, Апостол, побачив у Одкровенні «Ангела, котрий зійшов з неба... і схопив змія... та ув'язнив його на тисячу років»... *Тепер мені виглядає, що тисячу років можемо розуміти у два способи: щоб сталися ці речі [Ангел ув'язнить змія] на*

шосту тисячу років... він називає останню частину тисячоліття періодом, котрий ще повинен статися перед кінцем світу – тобто тисяча років... [Відпочинок Сабату], або ж він вважає тисячу років *відповідником періоду тривалості цього світу*¹²⁸.

3) Накінець, Сабатній Відпочинок позначає кінець Старого Завіту та закону. Із Воплоченням Ісуса починається відпочинок Ізраїля від тяжкої праці та рабства. Таким чином, Сабат (ст. 64) або 1000-річний відпочинок символічно представляє Церкву, яка бере свій початок у Христовому Воплоченні та закінчується із його останнім приходом у славі.

Диявол не є ув'язненим протягом усього періоду, охопленого цією книгою [Одкровення] – *тобто від першого пришествя Христа до кінця світу* – не є ув'язненим у значенні, що протягом цього інтервалу, названого тисячою років, він не спокушатиме Церкву¹²⁹.

Необхідно зауважити, що лише Августинове третє та останнє представлення Сабатнього Відпочинку було прийнято Середньовічною Церквою не менше, ніж 800 років пізніше, у той час коли попередні два пояснення не прийнялися. Чому це несприйняття? Необхідно зважати на середньовічну культуру, у якій педантично аналізувалися твори Августина. Ця культура створила Інквізицію, яка полювала на єретиків та карала їх, богословам було наказано забрати із католицької літератури весь матеріал, котрий міг би підірвати *основи віри* – *Символ Віри* таким чином вважався підсумком всіх догм віри, яких кожен католик повинен був дотримуватися під карою скоуніки або ж навіть і тілесних тортур. Інквізиція була творінням свого часу, коли злочини проти Церкви вважалися злочинами проти держави. Недавня *mea culpa* Папи Йоана Павла II згадала надмірні заходи проти так званих єретиків, які також призвели до відкинення Августинової троякої типології Сабату: два Августинових представлення троякої типології Сабату були відкинені, і тільки одне залишене, тобто третє і останнє. У своїх намаганнях відкинути помилкові вчення *мілленаризму* та охоронити вірних від усіх спотворень віри, інквізитори безжалісно розгромили два перших пояснення Августина щодо Відпочинку Сабату. Внаслідок цього, третє пояснення Сабатнього Відпочинку застосовували виключно до майбутніх століть, і він вважався періодом Церкви, який тривав від Христового Воплочення до його остаточного приходу у славі. Кінцевий результат? Оскільки «Відпочинок Сабату» розрісся до стимулюючої термінології, яка найкраще представляла свою (ст. 65) середньовічну спадщину, Августинове перше та найвидатніше пояснення Відпочинку Сабату забулося.

Протягом довшого часу науковці намагалися уникати дискусій щодо можливості історичної ери миру, боячись, що інші могли протрактувати їхні настанови як *мілленаристські*. Та й зрештою, чому заангажовувати себе у дебати навколо питання позначеного скритим підтекстом, коли його можна уникнути? Навіть якщо Церква ніколи не засудила доктрину Апостольських Отців про еру миру, вона, однак, засудила *«навіть легко змінені фальсифікації щодо майбутнього царства під назвою мілленаризму, особливо 'в дійсності зіпсовані' політичні форми секулярного мессіанізму»*¹³⁰. Отже, якщо професор не був на одному і тому ж рівні із патристичними навчаннями та їх алегоричними методами, кожна розмова про еру миру сприймалася із повним, справжнім та автоматичним переконанням, що він зійшов з розуму. Виступати проти Інквізиції було однаково небезпечно, бо кожне найменше зауваження могло поставити його на рівні із Аполінарієм, чий новітні доктрини про Сабатній Відпочинок призвели до його відкинення та засуження Церквою¹³¹. Коротко кажучи, більшість професорів вибирали мовчазну одностайну згоду.

Тут необхідно згадати Талмудський коментар, який перелічує небезпеки для тих, які займаються есхатологією. Деякі із ізраїльських учителів, намагаючись розв'язати пророчі таємниці потерпіли тяжкі наслідки. Бен Дзома зійшов з розуму, а Еліша бен Авуя став

відступником. Отже, займатися есхатологією було досить не вигідно. Щоб закрити цю не вигідну тему, вистарчає згадати викривлене вживання Євсевієм Кесарійським фрагментів Папія та, звичайно, мовчанку, якою покрили трояку типологію Августина про Сабат. Тут ми знаходимо короткий доказ цієї ментальності:

На основі цих слів, як згадує Августин (*De Civitate Dei* XX, 7), деякі єретики вважали, що буде перше воскресіння з мертвих, які зможуть [фізично] царювати із Христом на землі протягом (ст. 66) тисячі років; і через те їх називали хіліястами чи мілленаристами. Звідси Августин виводить твердження (*De Civitate Dei* XX, 7), що необхідно трактувати ці слова у іншому значенні, а тобто, як 'духовне' воскресіння, завдяки якому людина воскресне із свого гріха у чесноті дару благодаті: у той час як друге воскресіння буде воскресінням тіл. *Царство Христа символізує Церкву*, де царюють не тільки мученики, але також інші вибрані, частина вказує на цілість; або ж скажемо так, що царювання із Христом відноситься до всіх, на мучеників же ж даємо особливий наголос, оскільки вони у особливіший спосіб царюватимуть із Христом після смерті, бо боролися за правду навіть до смерті¹³².

Оскільки ця ментальність була плодом духовності у фазі її розвитку, необхідно сказати дещо більше на цю тему. Як ми раніше зауважили, деякі новонавернені із юдейства внаслідок надто буквального читання Святого Письма прийняли фальшиву доктрину про Сабатній Відпочинок, знану як *мілленаризм*. Ці помилкові доктрини турбували прелатів, які переживали про те, щоб вони не поширилися і не стали впливовими на територіях їхніх єпархій:

Є багато бунтарів, пустомовників та облудників, особливо серед юдейських християн. Необхідно примусити їх замовчати, оскільки вони приносять непорозуміння у сім'ях, навчаючи того, чого непотрібно, задля брудного заробітку... Отож, гостро попереджайте їх, щоб уздоровити та укріпити їхню віру, і щоб вони не звертали увагу на юдейські міфи та на закони людей, які відкинули віру¹³³.

Незважаючи на це, поняття про майбутній та всесвітній Відпочинок Сабату продовжувало поширюватися. Середньовічна цензура Августинового троякого пояснення Сабатнього Відпочинку не знеохотила гарячі дебати у богословських колах і не применшила його позачасовий характер. Як попередньо зауважив Кардинал Ратцінгер, перше представлення Августином Сабатнього Відпочинку *ніколи* не було офіційно засуджене чи відкинене Церквою.

(ст. 67) Г. Фолліет та інші сучасні богослови допомогли цій Августиновій теорії віднайти своє місце у богослов'ї, незважаючи на її тимчасовий регрес. Вже сам титул його твору, *Місто Боже*, вказує на теократичну систему релігії та правління. Необхідно також пам'ятати про час, у якому жив Августин, характерний політичною єдністю Церкви та держави, але й позначений абсолютною нетерпимістю, війнами та суперечками. Трактат націлювався на представлення реально створеного історичного міста, у якому Церква та держава перебували у мирі; та у якому Божий авторитет визнавався на кожному рівні людського існування. У його баченні Бог був єдиним авторитетом у теократичній системі правління, надихаючи її релігійні, суспільні, юридичні, політичні та економічні структури та різноманітність дарів Духа, даних для всесвітнього збагачення розумів та сердець. Культурні, національні та мовні обставини стануть засобами дії Святого Духа очищувати, просвічувати та об'єднувати недосконалі людські бачення та стосунки. Тільки у такому світі справді зможуть царювати мир, святість та справедливість. Представлення Августина про

Відпочинок Сабату, однак, можуть сприйматися як натяк на навернення світу та установа Царства Божого на землі.

Необхідно зауважити, що Августин та Ранні Отці не були винахідниками ідеї про еру всесвітнього миру. Вони просто скористалися інформацією із Книг Старого та Нового Завітів, а також із Апостольського Передання. Книги великих та малих пророків, II Петра, Євангелій від Матея і Марка, Одкровення та інші джерела забезпечили їм обильність описів, які стосувалися переображення землі та відновлення. Щоб не занурюватися у глибину біблійних описів, ними представлених, я обмежуся до опису землі, якій «меч» кинув виклик:

Не думайте, що я прийшов принести мир на землю. Не мир прийшов я принести, а меч. Я прийшов порізати чоловіка з його батьком, (ст. 68) дочку із матір'ю і невістку з її свекрухою. І ворогами чоловіка будуть його домашні¹³⁴.

Теперішня земля під деспотизмом меча абсолютно не є театром всесвітнього миру та святості, яку передбачали Отці. Патристичне бачення характеризується присутністю Святого Духа, який, «відновлюючи обличчя землі», знищує меч роздору. Вони окрім цього говорять про переображення та відновлення світу як про Сабатній Відпочинок / еру миру та Новий Єрусалим / Нове Небо та Землю. Сабатній Відпочинок / ера миру є «історичним періодом тріумфуючого християнства та святості» на землі; Новий Єрусалим / Нове Небо та Земля не належать до історичного періоду, а до періоду відвічного встановлення царювання Божого на землі та у цілому Всесвіті.

Тільки на очищеній та переображеній землі набувають значення слова Ісуса: «*Отче Святий! Заради імени твого бережи їх, тих, що їх ти мені передав, щоб були одно, як ми!*»¹³⁵. Ісус, який прийшов, щоб принести меч, посіявши протиріччя на землі, гаряче закликає про об'єднання людей на переображеній землі. Це відкривається нам у Книзі Одкровення, а також у Листі до Євреїв:

Я побачив ангела, який сховався з неба, який мав ключ від безодні і ланцюг великий у руці своїй. *І схопив дракона, змія стародревнього, який є диявол і сатана, і зв'язав його на тисячу років; і вкинув його в безодню і замкнув і запечатав над ним, щоб не міг він знадзювати більше народи, поки скінчиться тисяча років; після цього повинен бути випущений на короткий час... І побачив я ... душі обезголовлених за свідчення Ісуса і за слово Боже, і тих, котрі не поклонилися звірові ні образів його, і не прийняли клейна його... І вони ожили і царювали з Христом тисячу років*¹³⁶.

(ст. 69) На одному бо місці так сказав *про сьомий день*: «Бог відпочив сьомого дня від діл своїх»; і знову на тому місці: «Вони не ввійдуть у мій відпочинок». *Коли ж так воно є, що деякі у нього ввійдуть, а ті, кому перше благовіствовано, не ввійшли у нього через непослух, то він знову призначає якийсь день, «сьогодні», говоривши через Давида після такого довгого часу, як було сказано раніше: «Коли почуєте сьогодні його голос, не твердійте серцями вашими». Бо якби Ісус (Навин) увів їх у відпочинок, то не говорив би після нього про інший день. Отже, для Божого народу збережено відпочинок; бо той, хто ввійде в його відпочинок, відпочине також від своїх діл, як і Бог від своїх власних. Намагаймося, отже, увійти до того відпочинку, щоб ніхто не впа, даючи той самий приклад невірства*¹³⁷.

Перше Воскресіння

Коментуючи 20-у главу Книги Одкровення та тисячоліття миру, деякі Ранні Отці надали досить важливого значення святим, для яких воно було дано. Із цієї доби Св. Йоан пов'язує постання багатьох мучеників, які потерпіли смерть через відмову почитати Сатану: «[Ті] котрі не поклонилися звірові ні образів його, і не прийняли клейна на чоло своє і на руку свою... ожили і царювали з Христом тисячу років... Це є перше воскресіння» (Одкр 20, 4-5). Біблійні паралелі показують мучеників як алегоричне представлення Божого обранця¹³⁸. У посланнях Св. Йоана вони постають як обрана група людей, котрі повертаються до життя, щоб царювати з Христом протягом тисячі років.

Святе Письмо та патристичні алегорії і надалі подають думку, що ці замучені не повернуться, щоб остаточно царювати на землі у тілі, але «з'являться» упродовж ери, щоб навчати залишки Ізраїля, подібно до об'явлень святих у (ст. 70) минулому¹³⁹.

Перше Воскресіння

Ця ідея, що праведники, які увійдуть в еру миру, будуть свідками вибуху об'явлень мучеників, які «не почитали звіра» є висновком із Книги Діян Апостолів та Євангелія Матея. Обидві книги показують цей вибух об'явлень Христа та його обранців народженій Церкві сразу після його воскресіння з мертвих:

Він показував їм себе також у численних доказах живим після своєї муки, «з'являючись» сорок день їм і розповідаючи про Боже Царство¹⁴⁰.

І роздерлася завіса храму надвоє, відверху аж до низу, і земля затряслася, скелі порозпадались; гроби відкрилися, багато тіл святих померлих устали, і вийшовши з гробів по його воскресінні, ввійшли у святе місто й багатьом «з'явилися»¹⁴¹.

Якщо ця біблійна подія повториться, з чим погоджуються багато біблістів, це підтвердить ідею про те, що Христос та його мученики з'являтимуться протягом ери миру людям різних народів.

Перше воскресіння набуває й іншого підтексту, коли веде мову про тих, котрі живуть на землі протягом ери. Св. Августин говорить про це як про духовне воскресіння, а не як про остаточно воскресіння тіла, яке з'єднується з душею лише наприкінці історії та у Страшному Суді:

На основі цих слів, як згадує Августин (De Civitate Dei XX, 7), деякі еретики вважали, що буде перше воскресіння з мертвих, які зможуть [фізично] царювати із Христом на землі протягом тисячі років; і через те їх називали хіліястами чи мілленаристами. Звідси Августин виводить твердження (De Civitate Dei XX, 7), що *необхідно трактувати ці слова у іншому значенні, а (ст. 71) тобто, як 'духовне' воскресіння, завдяки якому людина воскресне із свого гріха у чесноті дару благодаті: у той час як друге воскресіння буде воскресінням тіл*¹⁴².

Алегорії із творів Ранніх Отців також твердять про цей період, коли праведники воскреснуть до *нового життя у благодаті* протягом тисячоліття миру:

Отже, передбачені благословення відносяться до часу Його Царювання, коли *праведні царюватимуть над воскреслими з мертвих*¹⁴³.

Ми говоримо, що це місто було забезпечене Богом для прийняття праведних після їхнього воскресіння *підкріплюючи їх достатком всіх, справді духовних благословень*¹⁴⁴.

Але Він, після того, коли зруйнує неправедність та здійснить Свій великий суд та *покличе до життя всіх праведних*, які жили від самого початку, започаткує серед людей тисячу років та царюватиме над ними із найбільшою справедливістю¹⁴⁵.

Ще переконливіше твердить відомий богослов Жан Данілю, що Церква чекає на еру, коли на землі залишаться лише святі:

Доктрина підкреслює різноманітні можливості розвитку ідей Одкровення Йоана. Найважливішим твердженням є поняття *проміжного періоду, у якому воскреслі святі ще перебуватимуть на землі, а не ввійдуть у їхній остаточний стан*, бо це один із аспектів таїнства останніх днів, котре ще повинно нам об'явитися¹⁴⁶.

Можемо безконечно спекулювати щодо значення, яке майбутнє вкладає у «перше воскресіння». Чи це будуть об'явлення мучеників, щоб навчати залишок вірних на землі, чи відродження всіх християн до нового життя у благодаті – не є настільки важливим, (ст. 72) наскільки наш послух Церковному остаточному рішенню щодо цих речей. Роздягнувшись із усього неважливого, все, чого Бог від нас вимагає – це залишатися вірними Христові та Церкві, задля якої він пролив свою Кров.

Характеристики ери миру

Уривки зі Святого Письма, Апостольського Передання та Вчительського Уряду Церкви щодо Божого тріумфу у людській історії, які я дотепер представив, є вступними ідеями до навчань про історичну та всесвітню еру миру та святості. Як показано у попередніх розділах, деякі Отці Церкви представляють Воплочення, як таїнство, що постійно розкривається, аж до моменту, коли всі речі на небі та на землі виявлять їхню первісну красу завдяки Божій дії у людській діяльності.

Від людини до тварини, від галактик до планет, все творіння досвідчить вилиття благодаті, «нову П'ятидесятницю», яка звільнить його із рабства тлінності. Такі Святі Отці як Папія, Юстин Мученик та Іринеї забезпечують нас першими картинами, котрі потім переймають та розвивають такі Церковні письменники як Тертуліян, Методій, Іпполит, Лактанцій та Доктор Церкви Св. Августин.

Зародження Нової Ери

Вибираючи із різноманітності уривків з їхніх творів про есхатологічну еру, я обмежився до наступних уривків зі Святого Письма, Передання та Вчительського Уряду Церкви, представлених нижче у формі резюме. Ці джерела християнської віри кладуть богословські основи всесвітньої ери миру.

(ст. 73)

- *Переміна зла*¹⁴⁷

Звірив, що на землі, боятися не будеш. Бо будеш у змові з камінням, що на полі, і дикий звір буде з тобою в мирі¹⁴⁸.

І це правильно, що коли відновиться творіння, всі тварини покорятимуться і підпорядкуватимуться людині, і повернуться до їжі, яку напочатку дав Бог... тобто до продуктів землі¹⁴⁹.

Наприкінці шеститисячного року вся слабкість щезне з обличчя землі, а праведність царюватиме протягом тисячі років¹⁵⁰.

Бо гнобителя не стане...¹⁵¹

Наприкінці шеститисячного року вся слабкість щезне з обличчя землі, а праведність царюватиме протягом тисячі років¹⁵².

- *Народження дітей*

Бо не буде більше кількаденного немовляти, ані старенького, який би не сповнив своїх днів; бо дитина зможе помирати, сповнивши сотню років... Бо дні Мого народу будуть, як дні дерева життя, та твори їх рук будуть помножені. Мій обранець не трудитиметься намарно, і не народжуватиме дітей на прокляття; бо вони стануть сім'ям праведності, благословенним Господом, і їхні потомки із ними¹⁵³.

Також не буде жодного недозрілого, ані жодного старого чоловіка, який не сповнив свій час; бо молодь матиме сотню років...¹⁵⁴

Ликуй, неплідна, ти, що не родила! Закричи з радості й веселися, ти, щопологових болів не знала! Бо більш дітей у покинутій, ніж у заміжній...¹⁵⁵

(ст. 74) Бо як вік дерева, буде вік мого народу... Не будуть уже більш марно трудитися, ані дітей не будуть більше породжувати на погибель, бо вони будуть родом, благословеним Господом, а з ними й їхні потомки¹⁵⁶.

Ось бо я прийду до вас... Я намножу на вас людей... міста будуть залюднені й руїни будуть наново відбудовані. Я намножу на вас людей і скотини; вони будуть множитись і плодитись. Я заселю вас, як це було раніше; зроблю більше добра вам, ніж то було колись, так що ви зрозумієте, що я – Господь¹⁵⁷.

- *Відродження творіння*

Воно дістанеться останкам дому Юди... бо Господь, Бог їхній, до них навідається, і поверне їх з неволі¹⁵⁸.

Хай гори принесуть народів мир, і горби – справедливість¹⁵⁹.

Він зробить його пустиню, немов рай, а його степ, немов той сад Господній¹⁶⁰.

Ви ж, ізраїльські гори, розпустите ваші гілляки і даватимете ваші плоди моему народові Ізраїлеві, бо він незабаром повернеться¹⁶¹.

І тоді будуть говорити: Та земля, що недавно була опустілою, зробилась, немов сад едемський...¹⁶²

Творіння, відроджене та звільнене з рабства, принесе у достатку їжі різного типу з небесної роси та з плідності землі¹⁶³.

Земля відкриє багатство своїх плодів та принесе сама від себе найбільший урожай; скелясті гори скапуватимуть медом; струмки вина потечуть вниз та річки наповняться молоком; коротко кажучи, (ст. 75) весь світ зрадіє та природа торжествуватиме, звільнившись від царювання зла та нечестивості, провини та помилки¹⁶⁴.

Земля дала урожай свій, Бог благословив нас, Бог наш¹⁶⁵.

- *Звільнення творіння*

Вовк буде жити вкупі з ягнятком, леопард біля козеняти лежатиме; телятко й левеня будуть пастися разом, і поганяти їх буде мала дитина. Корова й ведмедиця будуть пастися вкупі, маленькі їхні лежатимуть разочком, а лев, як віл солому буде їсти. Немовля гратиметься коло нори гадюки, а малятко встромить руки в зміїну нору. На всій моїй святій горі зла не чинитимуть...¹⁶⁶

«Вовк і ягня будуть пастися вкупі, і лев, наче віл, буде їсти солому; порох буде харч змія. Не будуть більше чинити зла, ані шкоди на моїй святій горі», – слово Господнє¹⁶⁷.

І усі тварини, які користуються плодами землі, житимуть у мирі один з одним та повністю підпорядковуватимуться людині¹⁶⁸.

Наприкінці шести тисячного року усе зло буде знищене з землі та праведність царюватиме тисячу років; та настане мир і спочинок від трудів, які світ довго сповнював... Протягом цього часу звірі не живитимуться кров'ю та не полюватимуть на птахів; але все перебуватиме у мирі та спокої¹⁶⁹.

А поганяти їх буде мала дитина

(ст. 76)

- *Правило праведності*

Вибрані по них успадкують, слуги мої там житимуть¹⁷⁰.

Ми станемо справедливими та святими¹⁷¹.

Не буде чути більш у ньому ридання голосного, ні крику¹⁷².

Я оберну печаль їхню на радість, утишу й звеселю їх по печалі їхній. Душу священників поживлю ситтю, народ мій насититься благом, – слово Господнє¹⁷³.

Знову сидітимуть діди й баби на майданах ерусалимських, кожне з костуром у руці з-за довгого віку. І по майданах міських буде повно маленьких хлопців та дівчаток, що гратимуться по майданах... Я до них свисну і зберу їх, бо я їх викупив, і вони розмножаться, як були вже розмножились¹⁷⁴.

- *Фізичні обдарування*

Господь... зробить міцними твої кості. Ти станеш немов сад зрошений...¹⁷⁵

... і той, хто спотикається між ними, буде в той день, як Давид...¹⁷⁶

Зміцнить зомлілі руки, скріпить хисткі коліна!... Тоді прозрять у сліпих очі, й у глухих вуха відтуляться; Тоді кульгавий, мов олень, підскочить; язик німого піснею озветься...¹⁷⁷

Я поведу сліпих незаним для них шляхом... Я перед ними темряву оберну на світло, криві дороги на прості¹⁷⁸.

(ст. 77)

- *Прослава світу*

Щоб звіщали ім'я Господа в Сіоні і хвалили його в Єрусалимі, коли разом зберуться народи і царства служити Господеві¹⁷⁹.

Я прийду, щоб зібрати всі народи та мови, і вони прийдуть та узріють мою славу¹⁸⁰.

У ті дні десятеро з усяких різномовних народів ухоплять за полу юдея й казатимуть: Ми підемо з вами, бо ми чули, що Бог з вами¹⁸¹.

І що нового місяця і щосуботи приходитиме всяке тіло, щоб передо мною поклонитися, – слово Господнє¹⁸².

- *Божественне світло*¹⁸³

Сонце стане всемеро світліше, ніж тепер¹⁸⁴.

І світло місяця буде, як світло сонця, а світло сонця буде всемеро ясніше...¹⁸⁵

Я перед ними темряву оберну на світло...¹⁸⁶

- *Аграрне суспільство*

І вони збудують доми й будуть в них жити; і насадять виноградники й плоди їхні будуть їсти та питимуть вино... і праця їхніх рук буде помножена. Мої вибрані не трудитимуться намарно¹⁸⁷.

І він дасть дощ на твій посів, що ним засієш поле; і хліб, що вродить нива, буде тучний та ситний; і худоба твоя буде того дня пастися на широких пасовиськах. Воли й осли, що обробляють землю, їстимуть солону пашу, провіяну лопатою (ст. 78) та віялкою. І на кожній горі високій і на кожному пагорбі вивищеному будуть річки та вод потоки...¹⁸⁸

Вони збудують доми й будуть в них жити; насадять виноградники й плоди їхні будуть їсти... і вибрані мої трудом рук своїх будуть користуватися. Не будуть уже більш марно трудитися¹⁸⁹.

«Того часу, – слово Господнє, – я буду Богом усім Ізраїлевим родам, а вони будуть моїм народом». Так говорить Господь: «Народ, що зберігся від меча, знайшов ласку у пустині. Ізраїль іде до спочинку свого. Господь йому здалека з'явився: Я полюбив тебе відвічною любов'ю, тим і зберіг для тебе мою ласку. Я знову тебе відбудую, і будеш відновлена, ізраїльська дівичка. Знову хизуватимешся бубнами своїми й виступатимеш у веселім хороводі, знову виноградників насадиш по горбах самарійських. Ті, що їх понасаджують, самі й збирати будуть. Настане час, коли вартові будуть гукати по горах ефраїмських: Устаньте, та ходімо на Сіон до Господа, Бога нашого!»¹⁹⁰.

Я відновлю Ізраїля, народ мій, і вони відбудують спустошені міста й будуть у них жити. Насадять виноградники й будуть вино з них пити, і розведуть сади, і їстимуть плоди з них¹⁹¹.

- *Царське священство*

Ви ж будете зватися Господніми священиками; слугами Бога нашого вас будуть величати¹⁹².

... мов живе каміння, щоб з нього збудувати духовний дім, на святе священство, щоб приносити духовні жертви, приємні Богові через Ісуса Христа¹⁹³.

Ви ж – рід вибраний, царське священство, народ святий, люд, придбаний на те, щоб звістувати похвали того, хто вас покликав з темряви у дивне своє світло¹⁹⁴.

(ст. 79) І зробив їх царством священників Богові нашому; і царствуватимуть на землі¹⁹⁵.

Блаженний і святий, хто одержує часть у воскресінні першому: над такими друга смерть не має влади, але будуть священниками Бога і Христа і царюватимуть з ним тисячу років¹⁹⁶.

3.3. Святий Дух і Марія

Святий Дух у душі людини

«Парусія» є грецьким словом, яке у перекладі означає *присутність, прихід* або *повернення*. Навчання Вчительського Уряду Церкви окреслює це поняття як *«повернення Христа, Суд над живими та мертвими і кінець світу»*¹⁹⁷. Христове повернення «наприкінці світу» може у деякій мірі пояснити причину того, чому говорячи про еру миру Отці утримувалися від ужитку терміну *Парусія*. Коли Отці вели мову про Відпочинок Сабату або про еру миру, вони не передбачали повернення Ісуса у плоті чи кінець людської історії, а радше наголошували переображуючу силу Святого Духа у Святих Тайнах, яка удосконалює Церкву, щоб таким чиним Христос зміг представити її самому собі як непорочну наречену під час його остаточного повернення.

Деякі Отці Церкви та Ранні Церковні Письменники описують еру як прихід Ісусового Духа, званого також як «духовне пришествя». Слово «духовне» походить від грецького πνεῦμα, що означає «дух» і знаходить своє найновіше втілення у житті та визнаннях Церквою творів сучасних (ст. 80) містиків.

Нова П'ятидесятниця

Внутрішній досвід деяких містиків 20-го століття описують духовний прихід як нову, чіткіше окреслену присутність Святого Духа у людському дусі на порозі третього тисячоліття. Твори Слуги Божої Луїзи Піккарети та блаженної Конкити Кабрери де Арміди перебирають нитку патристичної думки.

Ісус каже Луїзі:

О, моя дочко, творіння завжди впадають у зло. Скільки руйнівних машин вони готують! У своєму злі вони зайдуть настільки далеко, що вичерпають у ньому самі себе. Однак, поки вони будуть зайняті тим, щоб слідувати своєю дорогою, Я займатимуся тим, щоб завершити та сповнити Моє *Fiat Voluntas Tua*^{*}, щоб таким чином дозволити моїй Волі царювати на землі – але зовсім новим способом. Я займуся приготуванням *Ери Третього Фіат*, у якому Моя Любов покажеться у чудовий і нечуваний спосіб. О так, у Любові я бажаю привести людину в замішання! Однак, будь уважною. У приготуванні цієї ери Небесної та Божественної Любові Я потребую тебе зі Мною, і ми працюватимемо разом¹⁹⁸.

Коли Моє *Fiat Voluntas Tua* здійсниться «на землі, як на небі», тоді друга частина молитви Отче Наш буде сповненою, тобто «хліб наш насущний дай нам днесь».

Якщо Творіння приписане Отцеві – Божественні Особи завжди були з'єднаними у їхніх творах – Відкуплення належить Синові, а здійснення *Fiat Voluntas Tua* належатиме Святому Духові. Власне у *Fiat Voluntas Tua*, де перелиється через край дія Святого Духа (наголос доданий)¹⁹⁹.

Ісус каже Блаженній Конкиті²⁰⁰:

Прийшов час возвеличити у світі Святого Духа... Я бажаю, щоб ця остання епоха була присвячена особливим способом Святому Духові... Це його період діяльності, це його (ст. 81) епоха, це тріумф любові у Моїй Церкві та у цілому Всесвіті²⁰¹.

Коли ж це переображення у Ісуса приходить у душу, *Святий Дух також стає духом творіння... Святий Дух поглинає дух творіння у процесі цього переображення і наповнює його такою чистою любов'ю, якою є він Сам. І це є та сама любов, якою Він любить божественне Слово...*

Любов Святого Духа є благодаттю із благодатей... творіння більше не діє, бо Святий Дух діє у ньому... живе у ньому, любить у ньому та повністю оточує його... така єдність має ту саму природу, що й єдність на небесах²⁰².

Із творів сучасних містиків можна побачити, що протягом ери миру повне підпорядкування людського духа Святому Духові відновить первісну подібність людини до Бога. Коли тільки дія Святого Духа стає мотивуючою силою людського духа, людина звільняється із домінуючого впливу похоті, і підноситься до рівня, на якому може споглядати Бога усередині себе самої у досконалій правді та свободі. Папа Йоан Павло II затверджує це вчення у *Богослов'ї Тіла*:

* Нехай буде Царство Твоє

*Похоть, про яку говорить Біблія, вказує на стан людського духа, після втрати первісної простоти та повноти цінностей... похоть пояснюється як недостаток, котрий має свої корені у глибині людського духа...*²⁰³

У Енцикліці *Redemptoris Mater*, Святий Отець предствляє Марію прибіжищем особи «в цілому», її «так» Господеві виразило повне воплощення Святого Духа:

Благовіщення справді представляє кульмінацію віри Марії у очікуванні Христа, але воно також є пунктом відштовхнення цілої подорожі її віри. *Подорожі, завжди оточеної присутністю Святого Духа. Завдяки його (ст. 82) дії, Свята Діва змогла промовити своє Fiat*²⁰⁴.

Так як Святий Дух спершу осінив Марію, щоб сповнити її благодаттю, коли вона промовила «так» Воплощенню відвічного Слова, він також сповнив силою її дитя жертвувати Богові своє «так»²⁰⁵.

Окрім цих тверджень, представлення Марії прототипом повного оволодіння людського духа Духом Святим знаходимо також у Максиміліяна Кольбе:

Святий Дух є її духом. Від самого початку вона була відчужена від своєї особистості через повне домінування Святого Духа, однак вона однією із всіх інших сотворінь, котра повністю посідає себе саму... *Вона живе у стані повної божественної синергії* зі Святим Духом*²⁰⁶.

Марія – зразок святості у Церкві

Показуючи майбутню Церкву як святу та непорочну наречену перед Христом, Св. Павло вибирає грецький термін «непорочна», щоб найкраще виявити її позитивну якість чистого та досконалого послуху Божій Волі. Св. Єронім приніс це слово у Вульгату як «*immacolatus*» та присав його Благословенній Діві Марії, щоб показати Марію прототипом майбутньої Церкви. Новий Завіт розвиває цю тему у двох важливих місцях – Євангелії від Луки та у Книзі Діян. У вітанні Гавриїла да Марії: «Радуйся, благодатна, Господь з Тобою! Благословенна ти між жінками»²⁰⁷, Св. Лука повторює Старозавітне пророче привітання, яке стосується відновленого Єрусалиму, дочки Сіону. У Євангелії від Луки 1, 28, привітання Марії Ангелом «Радуйся», не було лише простим вітанням, але ликуванням: «Ликуй! Радуйся, повна благодаті!» Таке ликуюче привітання набуває невимовних пропорцій, порівняно із тими Старозавітними пророцтвами пророків Софонії, Йоїла та Захарії, які воно передає, та які стосуються до дочки Сіону, Єрусалиму, релігійного центру Ізраїля: «Радуйся вельми, о дочко Сіону!... Ось цар твій іде до тебе, справедливий і переможний» – Зах 9, 9²⁰⁸. Грецькі Отці навчали, що розповідь Луки про привітання Марії Ангелом (ст. 83) передає Старозавітне привітання *цілого дому* Ізраїля. Цар у цьому уривку традиційно вважався Месією, коли ж дочка Сіону представляла *введення* Єрусалиму у есхатологічну еру всесвітнього миру, та новий релігійний центр Ізраїля, із євреями та поганами зібраними усередині його мурів.

Перехрещення цих посилань є ключом таємниці розповіді Луки. Згідно науковця по Святому Письмі Арістиде Серра, Лука передбачає у осіненні Марії Святим Духом прототип

* Термін походить із грецької, означаючи у перекладі «єдність», однак семантичне значення цього грецького терміну є набагато глибшим, ніж просто «єдність», це радше «глибоке взаємопроникнення», тому і термін циркулює у богословських колах у своєму оригінальному варіанті, прижившись в українській мові як «синергія».

вселенської святості у грядущій ері. Коли Святий Дух осінив Марію, він розкрив спосіб, яким осінить відроджений Єрусалим, дочку Сіону. Звідси II Ватиканський Собор представляє Марію як модель та тип церковного майбутнього стану святості:

Марія, Мати та Цариця Божественної Волі

Мати Ісусова... є образом та початком удосконаленої у майбутньому світі Церкви²⁰⁹.

Благословенна Діва... є типом (typus) Церкви щодо віри, любові та досконалої єдності з Христом²¹⁰.

Тобто можна передбачити у осіненні Марії Святим Духом чудесний знак «нової П'ятидесятниці», коли він осінить весь дім Ізраїля у приході есхатологічної ери²¹¹. Науковці, які вивчають Святе Письмо, говорять про те, що Старозавітні пророцтва про всевітнє вилиття благодаті на весь дім Ізраїля є єдиним даром, зарезервованим Святим Духом та Марією.

(ст. 84) У одному із провідних біблійних журналів, складених богословською комісією, *Parola, Spirito e Vita*, описано взаємовідношення між Святим Духом, Марією та есхатологічною Церквою²¹². Оскільки материнство Марії здійснилося силою Святого Духа, щоб народити та виховувати Сина Божого, Церква надає їй ім'я «Матері Церкви», щоби продемонструвати протяжність її місії у народженні та вихованні інших синів Божих. Св. Луїз де Монфорт доводить цей її привілей протягом есхатологічної ери:

Вона [Марія] як наслідок породить чудеса, які відкриються у пізніші часи. Їй зарезервоване виховання та навчання великих святих, котрі постануть наприкінці світу²¹³.

Ближче до кінця світу... Всемогучий Бог та його свята Матір вознесуть великих святих, котрі перевищать святістю більшість інших святих, подібно до того як кедри Ливанські возносяться над малими кущами²¹⁴.

У другому пришестві Ісуса Христа, Марія буде знаною і відкрито об'явленою Святим Духом, так що через неї знатимуть та любитимуть Ісуса, і служитимуть йому²¹⁵.

Вона [Марія] поширить Царство Христа понад ідолопоклонниками та мусульманами, і прийде прославлена ера, коли Марія буде Правителькою та Царицею сердець²¹⁶.

Привілейована роль Марії наприкінці світу підтримується також у творах Блаженної Мері з Агрети та Святим Максиміліаном Кольбе²¹⁷:

Мені відкрилося, що через заступництво Матері Божої пропадуть всі ересі... Марія поширить царство Христа понад поганями та мусульманами, і настане час великої радості, коли Марія засяде на троні як Пані та Цариця сердець²¹⁸.

(ст. 85) Образ Непорочної замінить одного дня велику червону зірку над Кремлем, але тільки після великої та кривавої боротьби²¹⁹.

Коли Св. Максиміліян Кольбе говорить про святість Марії, що зійде над християнами наприкінці часів²²⁰, він має на увазі, що вона була непорочно зачата задля великої мети народжувати всіх Божих дітей у досконалій подібності до її божественного Сина. Її привілей народження синів у її божественному Сині бере свою силу із святості її Сина, яке знаходить своє найчистіше відображення у ній, більше, ніж у будь-якому іншому творінні. Св. Максиміліян Кольбе говорить про Марію як про непорочну - «Immaculata», щоб наголосити цю правду. Вислів «Immaculata» наголошує гідність зобов'язання Марії, як Матері

Сина Божого, чия відвічна святість, яка огортає ціле її буття, надає їй право постійно породжувати Божих дітей у святості, яку отримала вона. Дійсно, Максиміліян говорить про майбутню еру, коли всім християнам стане доступною святість Марії, як ніколи перед тим²²¹. Це буде ера тріумфу «Непорочної», або ж у словах нашої Фатімської Пані: «тріумф її Непорочного Серця».

Мати Непорочної Церкви

*Марія спочине лише після Страшного Суду; відтепер до того моменту вона надто зайнята своїми дітьми.
- Св. Йоан Віанней*

Непорочна Церква

Коли Св. Павло писав із в'язниці лист до Ефезької Церкви²²², він адресував його не тільки ефесянам, але його метою було донести Божий план всесвітнього спасіння до знання усіх²²³. Цей лист намагався відкрито продемонструвати всесвітню місію Церкви, передбачену Святим Духом. Павлові зусилля у Ефезі, (ст. 86) котрі тривали понад два роки²²⁴, наголошували на єдності у триєдиному Бозі, котра наступить як для юдеїв, так і для поган²²⁵. Це відкривається перед нами, коли читаємо його опис майбутньої Церкви, яка постає перед Христом у стані «святості та непорочності» перед тим, як він повернеться у славі. Якщо Церква постане перед Христом у стані «святості та непорочності», це означає, що повинен бути хтось, хто забезпечить її святість та непорочність. У своєму листі до Ефесян Павло показує, що власне наречений намагається «очистити та освятити» свою Церкву «через купання у воді», щоб «представити Церкву собі самому у сьайві, без плями чи недостатку, чи подібної із цих речей, і щоб вона могла бути святою та без дефекту (непорочною)»²²⁶. Коментуючи цей уривок, Папа Йоан Павло II стверджує:

«Купання у воді» служить нареченому, «щоб представити Церкву собі самому у сьайві, без плями чи недостатку...» Цитований текст вказує на те, що Христос-наречений сам дбає про те, щоб оздобити Церкву-наречену. Він зацікавлений тим, щоб вона була гарною красою благодаті... *Хрещення є тільки початком, з якого постає фігура прославленої Церкви*²²⁷.

Папа приписує Христові працю приготування та оздоблення Церкви дією благодаті. Звичайно, очищення та освячення виходять із благодаті Церковних Святих Тайн. Святі Тайни є безумовним засобом для досягнення краси Церкви. І внаслідок того, що благодать прямо дається Церкві власне через заслуги Ісуса Христа та через силу Святого Духа²²⁸, саме Христос здійснює працю благодаті у Святих Тайнах. Христос представляє Церкву самому собі через свого *прославленого Духа* і через *Святі Тайни*. Тому Непорочна Церква у період ери всесвітнього миру постане із сили Христового прославленого Духа та Святих Тайн:

*Якщо перез закінченням всього часу повинен настати більше чи менше тривалий період тріумфуючої святості, він (ст. 87) постане не об'явленням Особи Христа у славі, але через дію тих освячуючих сил, які і сьогодні діють у Церкві, а тобто через Святого Духа та Святі Тайни*²²⁹.

Павло продовжує описувати освячення Церкви, кажучи, що воно є плодом «харизм» або «дарів», які розподіляє Святий Дух. Харизми служать для «вдосконалення святих на діло служби, на будування Христового тіла, аж поки ми всі не дійдемо до єдності в вірі й до повного спізнання Божого Сина... до міри повного зросту повноти Христа»²³⁰. Якщо «єдність віри» та «спізнання Божого Сина» отримуємо через силу Святого Духа, який діє у Святих Тайнах та у своїх харизмах, звідси виходить навчання, що вони є засобами, через які Церква здобуває свій стан Непорочності.

Той факт, що Церква досвідчить всесвітню єдність віри у Сині Божому, має свої коріння у Христовому народженні від діви. Оскільки Христос не був здатним прийти на землю недоторканим, якщо не через непорочне лоно своєї матері, так само і не зможе повернутися на землю, якщо Непорочна Церква не очікуватиме його. Св. Петро посилається на цю шлюбну зустріч у першому своєму листі, коли запевняє її у обіцяній «спадщині, яка не може ні зотліти, ні заплямитися, ані зів'янути, – збереженої для нас на небі... на спасіння, що *готове з'явитись останнього часу*»²³¹. І Св. Йоан підтримує цю ідею, коли показує Церкву, як спільноту зодягнених у білі одежі святих, що з'являться після днів християнського переслідування²³².

3.4. Віковічна дія Бога у священстві

Священство і Божа Воля

Оскільки активність людини була пошкоджена гріхом Адама, котрий згрішив своєю вільною волею, стало необхідним виправлення (ст. 89) його упадку. Звідси і жертва, здійснена Особою Христа Ісуса, який, через досконалий акт вільної волі, змінив спотворений та скалічений стан людини. Оскільки невиконання Адамом Божої волі спровокувало його вигнання із Едемського Саду, є зрозумілим те, що навіть перед тим, як він згрішив, він нього вимагалося подарувати його дар вільної волі Богові, який супроводжував кожную його думку, слово та дію. Цією самопожертвою Богові, Адам виконував жертвну роль на посаді священника: «усякий бо архиерей настановляється на те, щоб приносити дари і жертви»²³³.

Необхідно зазначити, що у Адамовому стані непорочності жертва не вимагала відкуплення та компенсації гріха; вона набула такого значення вже після первородного гріха. Гріх не ввійшов у економію Божого творіння, поки Адам добровільно не протиставив свою вільну волю із волею свого творця. Звідси і відбувся поділ, внаслідок якого Адам та його жінка були вигнані із саду та позбавлені їхніх надзвичайних дарів. Через це вигнання характер священства Адама та Єви різко змінився; жертва не була більше простою нагородою, чи вільним даром, вона стала компенсацією, «кров'ю волів та козлів» на відкуплення поділу гріха, через який гріх ввійшов у світ²³⁴. Тільки через поступову перемену упалого світу раз і на завжди стало можливим скасування та поборення гріха та поділу.

Свята жертва Літургії

Оскільки Ісус не належав до впалого світу та перебував понад ним, проживаючи у райському стані непорочності, подібному до того, який посідали Адам і Єва перед падінням, він і став першим плодом його (ст. 89) перемены. Беручи на себе нашу людську природу Ісус відтворив досконалий стан непорочності, у якому через досконале підпорядкуванні людської волі Волі Отця здійснилася чиста жертва хваління: «Бо шукаю я не своєї волі лише волі того, хто послав мене»²³⁵. Беручи на себе слабкість нашого людського стану, він «навчився з того, що витерпів, значення послуху»²³⁶. Його жертва не була подібною до жертви архиереїв, які «щодня приносили перше за власні гріхи жертви»²³⁷, Ісусова жертва спиралася на «новому завіті», якого він є посередником²³⁸. Однак, «коли він каже 'новий', то об'являє перший старим»²³⁹, і там де жертва здійснюється на його згадку, там немає жодного натяку на відкуплення з гріхів, бо Ісус «зробив це раз, принісши себе самого в жертву»²⁴⁰.

Новий заповіт, підписаний та здійснений кров'ю Христа та силою Духа, був обітницею переміни, яка прийде через примат Божої волі у людській волі. Увіковічення некровної жертви Христа на вівтарі святкується тому на подяку Отцеві, через Сина та у Святому Дусі для переображення світу.

Не зважаючи на стіни поділу, які відділяють поранену людськість від Бога, Христове повне підпорядкування Отцеві розвалили ці мури поділу. Ісус, чия місія полягала у примиренні всіх речей самому собі у Отцеві, продемонстрував свою спасаючу силу оволодінням законами природи, як людина, що не належала до світу гріха. Він притишив бурні вітри, ходив по воді, зцілював калік та глухих, повертав зір сліпим. Такими засобами він розпочав переміну світу та заснував Боже царство на землі, царство міцне, яке поступово зростало та поширювалося.

Коли Отці та Ранні Церковні письменники асоціюють Боже царство із всесвітнім вилиттям Духа, вони описують те, що Східні Отці називають поверненням людині Божої «подобі» або «повною» участю у (ст. 90) житті Пресвятої Тройці, через процес «обожествлення». Спочатку ми бачимо подобу Божу у Адамові. Після того, як Адам згрішив, ми знову бачимо її у Ісусі – відвічному Священнику. Як Боголюдина, наш Господь особливішим способом підходив на те, щоб бути священником, незаплямленим посередником між Богом та людиною, його божественність надавала сили його людськості чинити досконалі священничі дії.

Відвічне священство Христа

Власне у Священстві Христа віднаходимо Божу подобу та тип святості, який був характерний людині перед гріхом. Священство Христа реально увіковічилося у тих, які здійснюють Святі Тайни, правлячих священниках. Як Творець та першопричина надприродного життя та святості, Христос дає благодать через другорядні причини надприродної благодаті, його посвячених священників, котрі уділяють Святі Тайни. Оскільки священники уділяють Святі Тайни, Христос довіряє їм освячення інших, ті, котрі уділяють Святі Тайни (*mysterion*), отримують незмивний духовний знак протягом священничих свячень, так званий «характер», який гарантує свою дійсність (*ex opere operato*). Цей відвічний характер дозволяє брати участь у священничій силі Христа, який є «священником навіки». Священники, отже, є акведуками, каналами благодаті, які дозволяють божественному світлу проникати у Церкву та у душі мирян, які однак сприймають ці ефекти згідно їхньої диспозиції. Цей божественний механізм називаються у богослов'ї «сакраментальною економією»²⁴¹.

У Святому Письмі ми знаходимо привілеї цієї священничої сили, які виявляються через групу людей, які *поділяють священничу силу самого Христа*, продовжуючи його служіння у світі. Ця участь виявляється особливо через чудесну переміну хліба та вина у Тіло і Кров Христа у момент Літургійного Освячення. Це дія Христа (*in persona Christi*), а не священника, не людська дія приводить до трансубстанції. Це дія спасенної реальності Воскреслого Христа, життєдайна дія. І власне на основі цього розуміємо позачасову дію (ст. 91) служіння священничого дару. Через те, що ця дія є Христовою, людина не може дати досконалу жертву самому Богові, він не може відкупити сам себе та не може освятити сам себе. Христос, присутній як прославлений Господь, більше не носить на собі обставини земного існування і здійснює *відвічну дію* у священнику. Лист до Євреїв висловлює цю відвічну дію через силу Святого Духа: «[Христос], – який *Духом вічним* приніс себе самому Богові непорочним»²⁴². Є власне функцією Духа здійснювати реальність тілесної присутності Воскреслого Христа.

У священнику Христос діє вічно

Описуючи спосіб, яким Христос діє у його посвячених архиєреях, Другий Ватиканський Собор говорить про «спеціальну благодать», яку вони отримують, і яка дозволяє їм наслідувати досконалість Христа та брати участь у його вічній священничій дії:

Кожне священниче служіння бере участь у *повноті місії довіреної Христом...* Бо священство Христа, у якому священники дійсно брали участь, направлене до всіх людей та усіх часів і не обмежується жодними кордонами...

«Будь досконалим, як твій Отець Небесний є досконалим» (Мт 5, 48)... Священники зв'язані *особливою причиною* набувати цю досконалість. Вони посвячуються Богові у *новий спосіб* під час своїх священничих свячень та стають *живими інструментами Христа – вічного священника...* З моменту як кожний священник приймає особу Христа своїм власним характерним способом, його наділяє *особлива благодать*. Через цю благодать священник... *здатний якнайкраще наслідувати Христа...*

Священники здатні, у *святості, якою вони були збагачені у Христі*, зростати до **(ст.92)** досконалої людини... Священники, як служителі святих Тайн, особливо у жертові Літургії, *особливішим способом діють у особі Христа...* Отже, коли священники єднаються *із дією Христа* Священника, вони щоденно повністю жертвують самі себе Богові... Тим самим чином *вони єднаються із намірами та з любов'ю Христа*, коли уділяють Святі Тайни... Бо ціла місія Христа присвячена на *служіння новій людськості*, яку Христос, переможець смерті, возносить у світі²⁴³.

Сили, якими Христос наділяє своїх священників під час священничих свячень, дозволяють їм брати участь у його особливому зобов'язанні. Другий Ватиканський Собор оцінює цю участь як «особливу причину» та «особливу благодать», щоб дозволити священникам «діяти із намірами Христа» на користь «нової людськості».

Особливий наголос необхідно поставити на співвідношенні між священнослужителями та загальним священством. У той час як посвяченим священнослужителям належать «*можливості*» Христового священства, такі як освячення та відпущення гріхів (священнослужительство), священнича ж «*дія*» поширюється на всіх (загальне священство християн).

Коли Св. Павло каже, що ми є «подібні до образу Сина його, щоб він був первородний між багатьма братами»²⁴⁴, він має на увазі участь у Христовій священничій дії, яка поширюється поза межі священнослужительства. Власне у 'образі' про який говорить Павло всі стануть учасниками Христової дії, бо, «як ми носили образ земного, так носитимем і образ небесного»²⁴⁵. Показуючи різницю між священнослужительством та між священством,

яке (ст. 93) здійснюють та поділяють усі вірні, Другий Ватиканський Собор наголошує їх спільний характер:

Отець Вальтер Цішек

Навіть якщо вони у сутності відрізняються і не лише своїм ступенем, *загальне священство вірних та священство пресвітерів або єрархічне священство також і підпорядковуються одне одному; кожне у свій особливий спосіб поділяє священство Христа.* Служитель культу, через священну силу, якою володіє,... здійснює Євхаристійну жертву та жертвує її Богові під іменем усіх людей. А вірні, через чесноту їхнього царського священства, беруть участь у Євхаристійній жертві. Вони також *здійснюють* це священство, прийняттям Святих Тайн, молитвою і благодаренням, свідченням святого життя, самопожертвою та активною любов'ю (наголос доданий)²⁴⁶.

Священнослужительство та загальне священство християн таким чином є залежними один від одного через дію, яка починається у хрещенні. Через те, що ця дія є уповноваженням того ж самого Духа, який уповноважив Христа здійснювати своє відвічне священство, вона і є *участю у його вічній дії*. Але речі та цьому не закінчуються; ця участь поступово зростає під час християнської духовної подорожі²⁴⁷, особливо через дію посвячених служителів, котрі уділяють Святі Тайни²⁴⁸. Слуга Божа Луїза Піккарета та блаженна Конкіта Кабрера де Арміда виявляють, що Святий Дух дає світові єдиний дар Ісусової відвічної дії через його священників, які є першими плодами здійсненої ним переміни:

Я поставив близько біля тебе *чуйну допомогу моїх служителів* та співпрацівників, охоронців та хранителів знання, добра та чудес, присутніх у Моїй Волі. Через те, що Вона бажає встановити Своє Царство посеред людей, Я хочу, завдяки тобі, зберегти цю божественну доктрину для моїх служителів, як для нових апостолів, *щоб «спершу» сформувані з ними зв'язок із Моєю Волею, а потім, щоб вони змогли передати його людям.* Якщо б на це не було причини, (ст. 94) я б надаремно не наполягав на тому, щоб ти писала; і не дозволив би щоденних візитів священників, але залишив би це все Моє діяння між Мною і тобою²⁴⁹.

Окрім того, описуючи їхню здатність впливати на життя всіх творинь, Слуга Божа Луїза Піккарета та Блаження Діна Беланже²⁵⁰ відповідно радять повну участь у вічному священстві Христа, котрий «скерований до всіх людей та всіх часів і не обмежений жодними кордонами»:

Я знайшла себе у Ісусі, Мій маленький атом плавав у Відвічній Волі, і оскільки ця Відвічна Воля є Однією Єдиною Дією, яка вміщає у собі всі інші дії – *минулі, теперішні та майбутні*, – я, перебуваючи у Відвічній Волі брала участь, наскільки це можливо людському сотворінню, у цій Єдиній Дії, яка вміщає усі дії. Я навіть брала участь у діях, які не існували, і у тих, які повинні існувати до кінця віків, і доти, доки Бог буде Богом²⁵¹.

Моїм бажанням було використати заслуги Христа та незліченні засоби, які він нам дає до диспозиції... для всіх творінь *минулих, теперішніх та майбутніх* у тій мірі, згідно якої вони можуть з них скористати²⁵².

Богословське завдання у публічному і приватному об'явленні

Приватні об'явлення відрізняються від публічних об'явлень (*revelatio publica*) тим, що останні є загальною нормою віри та мають всевітній і вічний характер, у той час коли перші відносяться до конкретного історичного контексту, який стає *Sitz im Leben*. До того часу, як Ісусові приватні об'явлення його обраним містикам щодо дару «Життя у Божественній Волі» бачуться через призму Церковної сакраментальної економії, вони просвічують її доктрину та виявляють свій *locus* у депозиті віри. У такому сенсі приватні об'явлення доповнюють Церковне навчання про участь людини у Христовому вічному священстві, у його відвічно священничих діях та у його вічному (ст. 95) способі діяльності. Визнані Церквою приватні об'явлення вищезгаданих містиків можуть, отже, вважатися цілісним та внутрішнім розвитком традиційних навчань Христа про вічне священство. Окрім того, оскільки форма, стиль та збіднілий словотвір багатьох містиків можуть притемнити значення, яке вони хочуть передати у своїх творах, є власне завданням богослова розкрити зміст та доктрини, які у них знаходяться, без упереджень до їх намірів чи слів, проливаючи таким чином світло на навчання, які містяться у депозиті Церкви²⁵³.

Одним із викликів, поставлених ідеї нової ери миру та святості є той, що нічого *нового* не може бути додано до Церковного публічного депозиту віри:

Те, що було передано Апостолами, включає все те, що служить для освячення та збільшення віри Божого Народу... Він [Ісус] сам...здійснив та удосконалив Об'явлення та потвердив його своєю божественною гарантією... Тому не очікуємо жодних інших публічних об'явлень перед славним приходом нашого Господа, Ісуса Христа²⁵⁴.

Однак, згідно деяких науковців, а особливо Іва Конгара (Домініканського Чину), розподіл містичних дарів, знаний як «депозит віри» (*depositum fidei*) виходить за межі смерті останнього Апостола та Вознесіння Христа²⁵⁵. Навіть якщо Бог, сказавши нам в Ісусі Христі все, що необхідно, не втручається більше у світ новими публічними об'явленнями, він бажає, щоб його народ «глибше зрозумів» та «зріс у проникливості» Слова, яке він отримав²⁵⁶. Однак його люди не очікують на це бездіяльно і пасивно, але просуваються у часі по всіх можливих дорогах та у всіх можливих напрямках. Постійно виявляються нові вирази, нові видання та нові відкриття щодо єдиного послання Ісуса Христа. Виклик у цьому всьому полягає у намаганні забезпечити вірне пояснення Божого Слова першоджерелу, з якого воно вийшло, Ісуса Христа. Тому богословське завдання полягає в тому, щоби переглянути (ст. 95) Євангельське послання та продемонструвати глибше розуміння, підтверджуючи таким чином його минуле і показуючи нові напрямки його майбутнього.

Богослов здійснює це завдання, постійно звертаючись до скарбів трьох Церковних способів передання Об'явлення, а тобто до Святого Письма, Апостольського Передання та Вчительського Уряду Церкви, не без того, щоб надавати належну увагу також новим

інтерпретаціям Церковних докторів, святих та містиків. У Церкві є і завжди буде споглядання таїнств, медитація Святого Письма та новий досвід Божої присутності та дії. У цьому смислі, добрим науковцем царства небесного є той, який виймає із своєї скарбниці і нові, і старі речі²⁵⁷. Стара лімфа, ще живуча, приводить до життя нове дерево. Так само, передання богословом Євангельського послання є не стільки повторенням античного, скільки нове представлення античного запису, тобто оригінальне античне представлення, зодягнене у нову лексику. Античне належить до вічності, і власне тому повторюється, однак не у своїй попередній формі. Із завданням відповісти на нові проблеми, богослов використовує нові ресурси, доступні у відповідний період та створені людською діяльністю. Відомий богослов Ганс Урс Фон Бальтазар яскраво підкреслює цю правду:

Щоб залишитися вірною своїй власній місії, Церква робила постійні спроби креативних винахідок. Зустрівшись із реальністю поган, які хотіли належати до Церкви, послідовниці Синагоги, Павло був змушений винайти відповідні вирази і форми. Те саме сталося із Грецькими Отцями, які постали перед обличчям Еленістичної культури, та із Св. Томою, який зустрівся із арабською філософією та наукою. У цьому ми не маємо альтернативи, постаючи перед проблемами сьогодення²⁵⁸.

Депозит віри є церковним спадкоємством віри, яку знаходимо у Святому Письмі та Переданні, що перейшло до Церкви із часів Апостолів, та з якого Вчительський Уряд Церкви (*magisterium salutis*) почерпає те все, у що пропонує вірити як у божественно об'явлене. Цей священний депозит має два, однаково важливих аспекти – збереження та розвитку. У якійсь мірі тут є щось на зразок діалектики між (ст. 97) чистотою та цілісністю, жодна з яких не може бути принесена в жертву. Вчительський Уряд Церкви, чиєю основною місією є зберігати та передавати депозит, більш налаштований зберігати його чистоту, і це дійсно належить до його завдання. Однак, поставши перед викликами часу, Церква повинна показати послух місії Ісуса, якою він її наділив, поширюючи Євангеліє людству настільки широко, наскільки можливо, зважаючи не тільки на кількісний аспект, а також на якісний. Через те, не є повним співпадінням, що вираз «живе Передання» вперше ввійшов у вжиток під час Янсеністської суперечки у протиставленні до янсеністського розуміння Передання, як повністю документального, історичного та статичного. Дійсно, догми Непорочного Зачаття Марії та Успення неможливо сприймати як просте пояснення формального твердження Святого Письма. Тим не менше ці догми тісно пов'язані із Святим Письмом, котре, поставлене у контекст живого Передання, робить можливою «аналогію віри». Цей вираз, запозичений із Павлового *Листа до Римлян*²⁵⁹, означає у богослов'ї співвідношення між різними об'явленими твердженнями чи правдами у такий спосіб, що нові твердження, навіть якщо вони і не знаходяться вираженими прямо у Святому Письмі є не тільки можливими, але й необхідними. Святий Тома Аквінський стверджує:

Щодо свого змісту, віра не зростає у часі, бо те, у що вірили спочатку, міститься й у вірі Ранніх Отців. Однак, у її поясненні зросло число *опрацювань*, так що ми, сучасні, віримо відкрито у те, що вони тільки мали на увазі²⁶⁰.

Більш того, окрім лише документів, Церкві належать також і інші джерела знання. Багато богословів, серед яких Моріс Блондель, наголошують на те, що власне тут кожному необхідна здатність розрізнити; власне тут здійснюється синтез між історичним переданням Євангелія та сьогоднішніми викликами, котрі, якщо із мудрістю поєднані, допомагають скеровувати Церковне майбутнє. Депозит віри у Церковному живому Переданні є історичною подорожжю. Він заслуговує зацікавлення протягом століть додаючи до своїх основ інші здобутки. Те, що було додано до нього раз (ст. 98) і на завжди, тепер повинно ще

«наповнитися повнотою Бога»²⁶¹. Ця заслуга зацікавлення або ж розвиток доктрини, називається «позитивним богослов'ям», оскільки воно бере за основу своєї медитації всі можливі найбагатші матеріали Передання та намагається включити до свого знання все те, що вже було сказано докторами, святими та містиками, які ще перед нами жили та медитували над всім цим.

Однак не всі цінують внески містиків. Багато хто вважає містицизм простою видозміною психологічного досвіду, або ж однією із надприродних благодатей та послуг, які Св. Павло називає *gratia gratis data*, яка не освячує *особу*, але дарована їй «виключно» задля її духовної користі для *інших*. Однак містичний досвід є влиттям очищуючої та освячуючої благодаті, яку неможливо принизити просто до психологічних фантазій чи до падіння у категорії, інакші від Церковного депозиту віри. Є багато містичних авторів, які не звертаючись до богословського аргументу, не бажають прив'язувати свій містичний досвід до особистих аскетичних здобутків, вважаючи містичну досконалість найвищою формою християнського вдосконалення. Богослови виправдовують цю позицію, показуючи містичне життя як «розширення» чи «продовження» життя християнських чеснот, яке кожен починає у момент хрещення, та як ціль і корону активного життя. Авторитет цієї позиції, прийнятий всіма богословами, поділяє вірних на три категорії: грішників, практикуючих християн та тих, які отримали дар споглядання. У той час, коли окремі дари Духа не даються особі через її заслуги та *прямо* не ведуть до її освячення, а до добра всієї Церкви, деякі ж із них власне *прямо* освячують особу (*gratia gratum faciens*). Також і дари, дані для добра всієї Церкви, не проходять мимо не справляючи певного свого освячуючого *ефекту* на особу. Оскільки, кожна благодать, є даною *прямо* чи не *прямо*, для добра всієї Церкви, або ж щоб освятити особу, нема жодної підстави твердити, що деякі благодаті (ст. 99) є дані «тільки» для добра всієї Церкви. Кожна благодать впливає одночасно як на особу, так і на усю спільноту вірних; і кожна веде того, хто її приймає до повного служіння Христові у Церкві, якій він допомагає вдосконалюватися у святості.

Більше того, кожна дія супроводжується *прямою* підтримкою Бога, який не тільки дає силу діяти, але й співдіє із дією у такий спосіб, що якби тільки він забрав свою допомогу, дія би припинилася. Не зважаючи на цю підтримку, людина завжди залишається вільною прийняти чи відкинути кінець, оприділений Богом кожній людській дії. Таким є випадок охрещеної особи – не зважаючи на богословське «влиття» чеснот віри, надії та любові, вона залишається вільною чинити навмисні гріхи. Всі сили, дані Богом її душі – котрі є аспектами однієї великої сили любові, вливаються в неї Святим Духом через Ісуса Христа – не мають жодного ефекту без згоди її вільної волі. Таким чином вона залишається в очікуванні Божої несотвореної та домоміжної дії, через яку вона змогла би зрости та зближитися до Бога більш інтимно, з умовою, що співдіятиме із *Його* божественною допомогою. Як тільки вона наблизиться до Бога, освячуюча благодать поступово наповнить її душу божественним життям, внаслідок чого сила їх єднання зросте, діючи як дріжджі на тісто. Подібно до того як дріжджі збільшують масу, так само і вона зустрічається із ще вищими формами Божої дії у її душі через надання Богом його містичних дарів. Отже, чим більше вона співпрацює із цими дарами, тим повніше починає дивитися *Божими* очима та чинити все *Божою* дією. Містичні благодаті надають можливість знанню та любові заповнювати її душу до нескінченного рівня, і таким чином Бог може вливати в неї ще більші вирази своєї несотвореної любові. У всьому цьому, нові та вищі форми благодаті, котрі потребує її душа, щоб знищити всі можливі недоліки та недосконалості, підносять людську дію до божественної, потім до постійної божественної дії, і аж потім до Божого постійно вічного Акту. Цим способом Хрещення, Духовні Заручини, Духовне Весілля та Життя у Божественній Волі розвиваються у рамках містичної традиції Церкви.

(ст. 100) Християнське Передання та середньовічне богослов'я описали ці містичні благодаті терміном «Дари» Святого Духа. Ці дари приходять у душу у момент хрещення, разом із богословськими та головними чеснотами, які служать, щоб просвітлювати розум

глибшим розумінням правд віри, а також надавати душі сили досягати *повноти* боголюдської співпраці. Правди віри, такі як божество Христа або відсутність гріха у Матері Божої, власне і є «містичними», бо приходять у розум без жодного логічного обдумування та не можуть бути повністю поясненими іншим. Однак, той, який їх отримує, не має жодного містичного «досвіду», і світло, яке в нього входить, освітлює правду, яка вже у певний спосіб була для нього відома, попередньо виражена у словах. Коли ж вплив цих правд виявляє ці дари у більш окреслений спосіб, і душа розуміє, що божественні речі, нею отримані, перевищують весь попередній досвід, – це означає, що їй відкрився містичний шлях.

Із багатьох дарів, якими Церква наділяє своїх членів, ми часто зустрічаємо у творах визнаних Церквою містиків дари, які називаються «містичними». Містичні дари не даються кожному у той самий спосіб, у тій самій формі чи розмірі, але ж розподіляються «*порізно*». Цей неоднаковий розподіл є привілеєм одного єдиного Бога, який вільно розподіляє свої дари тим, яким він сам бажає, згідно свого власного уподобання. Іншими словами, всі хрещені *однаково* поділяють життя трьох божественних Осіб через влиття трьох богословських дарів, проте, *не всі однаково поділяють містичні дари* Бога, дані ним тільки деяким вибраним душам (наголос доданий). Цю думку про нерівний розподіл Божих містичних дарів знаходимо у вченні Другого Ватиканського Собору та у містичного Доктора Св. Йоана від Христа:

Не тільки через Святі Тайни та служіння Церкви Святий Дух робить людей святими, веде їх та збагачує чеснотами, роздаючи свої дари згідно того, *як сам (ст. 101) бажає* (Кор 12, 11). Він також розподіляє спеціальні дари серед вірних усіх категорій²⁶².

Бог кличе нас до цієї інтимної єдності з ним, навіть якщо його спеціальні благодаті та надзвичайні знаки цього містичного життя даровані тільки *деяким* задля виявлення безкоштовних дарів, даних усім²⁶³.

Бог не веде до споглядання всіх тих, які подвизаються на духовному шляху, не веде навіть половини з них. Чому? Він сам краще знає²⁶⁴.

Зауваження Св. Фаустини Ковальської скріплюють духовну доктрину Йоана щодо вибрання Богом окремих душ:

Коли я зайшла до каплиці на хвилину, Бог дав мені зрозуміти, *що серед Його вибраних, є деякі особливі, яких він кличе до вищих форм святості, до виключної єдності з Ним*. Це серафимські душі, від яких Бог вимагає більшої любові, ніж від інших (впис 1556)... Ця душа розуміє цей поклик, бо Бог внутрішньо дає їй його почути, однак душа може іти за цим покликом, а може і ні... Душа, особливо позначена Богом, розрізнятиметься всюди, як на небі, так і в чистилищі, так і в пеклі. *На небі, вона відрізнятиметься від інших душ більшими славою, сямом та знанням Бога*. У чистилищі – більшим болем, знаючи Бога глибше та бажаючи Його сильніше. У пеклі, вона страждатиме більше від інших душ, знаючи краще, кого вона втратила. Цей незмивний знак Божої виключної любові у душі ніколи не зітреться²⁶⁵.

Необхідно надати місце словам та діям містиків перед тим як прямо висловлюватися про такі матерії, як ступені, яких досягає душа у єдності з Богом. Легко висловлюватися тим, які стоять за межами контемплативної молитви, осуджуючи це і те у немудрості та (ст. 102) непрактичності перед Богом. Бо стосунки Бога із нами, яким часто заледве вистарчає світла, щоб бачити свої власні гріхи, виходять поза межі нашого пізнання та є непередбачливими.

Через визнані Церквою твори сучасних представників святості, можливо розкрити найбільший із усіх містичних дарів, а саме постійну і вічну дію Бога у душах. Їхні твори (які розглядаємо у частині 3.5 та у IV розділі), висловлюють нове розуміння Божої дії, часто передане через поняття *Життя у Божій Волі*; *Містичне Воплочення*; *Нове Замешкання*; *Божественна Заміна*; *Живі Частички* та *Живі Кивоти*. У той час, коли всім хрещеним надана благодать через Духа Божого отримати цей дар, тільки Бог визначає, у кому він може здійснитися. Візьмемо, наприклад, якщо святий шістнадцятого століття досяг досконалості і об'єктивно був готовим прийняти цей дар, а Бог вирішив йому його не дати, цей святий його і не отримував, це ж, однак, не применшувало його святості та вірності. Жодний святий, не залежно від того наскільки видатним він би не був та наскільки надзвичайною не була би його святість, не зможе *отримати* Божі містичні дари, подібно до того як отримуються чесноти, бо у такому випадку дар перестане бути даром.

Є добре відомим серед католицьких духовних учителів, що на висотах містичної єдності перебуває Бог, який діє у душі, у той час коли душа, досягнувши стану повної диспозиції, отримує та приймає все те, що Бог їй бажає дати, та що Бог бажає у ній здійснити. Жодний святий не повинен думати про свій провал або ж мати сумніви щодо Божої щедрості, коли відкриває, що дар був даний іншому, а не йому. На висотах містичної єдності, тим, що справді заслуговує уваги є факт, що душа повинна залишатися

Святе Серце Ісуса

(ст. 103) повністю відкритою приймати все, що Бог їй бажає дати або ж відповідати на все те, що б він їй попросив. Однак, не стосується святих, припускати, що Бог, згідно своєї власної волі та своїх уподобань, зарезервував дар повноти своєї діяльності в нас і для наших часів. Ісус виявляє Служі Божій Луїзі Піккареті та іншим містикам, що це не залежить від творіння, але від Божого доброго впоодобання дарувати надзвичайний дар, описаний як *Життя у Божій Волі*:

Якщо Творіння приписане Отцеві – не зважаючи на те, що Божественні Особи завжди були з'єднаними у їхніх творах – Відкуплення належить Синові, а здійснення *Fiat Voluntas* Твоя належатиме Святому Духові. Власне у *Fiat Voluntas Tua*, де перелиється через край дія Святого Духа. Ти робиш це, коли приходиши перед обличчя Найвищої Величності, кажеш: «Я приходжу, щоб з любов'ю відповісти на все, що робить Освятитель... Освячаючий Душе, я прошу і благаю Тебе зробити це швидко: вчини Твою Волю званою усім, щоб знаючи її, вони

могли полюбити її та прийняти Твою першу дію, яка полягає у їхньому повному освяченні та складає Твою Найсвятішу Волю!»²⁶⁶

Цей пункт, який веде до єднання, навіть більше, до єдності, є пунктом удосконалення, який дуже наближається до Пресвятої Тройці... *Залишене на себе творіння було би нездатним досягнути цього ступеня без цієї наймогутнішої допомоги Того, котрий є невичерпним джерелом благодатей, а тобто Святого Духа*²⁶⁷.

Дійсно, визнані Церквою твори деяких сучасних містиків, кажуть нам, що Бог зарезервував повноту цього дару аж до кінця двадцятого століття, незважаючи на те, що він дав її у повноті в перших століттях християнства. Їхні твори говорять про універсальність цього дару і про те, що цей дар не буде даний одній особі, ані групі кількох вибраних, але належатиме цілій Церкві²⁶⁸. Св. Йоан від Христа свідчить про здійснення Божих дарів та про віртуально безконечні можливості людини у її зростанні до освячення:

(ст. 104) Якими би не були таїнства та чудеса, що їх розкрили святі доктори та зрозуміли святі душі у своєму земному житті, *це більше повинне бути сказаним та зрозумілим*. Багато є всього у таїнстві Христа, бо він немовби та обильна копальня, глибини якої сповнені багатств, тому наскільки глибоко не входять в неї особи, ніколи не можуть досягнути кінця чи дна, але радше знаходять *нові відгалуження із новими багатствами*. Щодо цього Святий Павло сказав: «У Христі сховані всі скарби мудрості і знання» (Кол 2, 3)²⁶⁹.

Досягнення стану повної та постійної участі у Божій вічній активності не є кінцем зростання, але початком безконечних ступенів вищої єдності. Однак, щоб досягти цього *постійного* стану, людина повинна пройти традиційні ступені очищення, просвічення, єднання та обожествлення, щоб приготуватися до вищого розуміння, а також цінувати та залишатися постійно вірними Божому дару. Ці стадії допомагають схилити душу до диспозиції Бога через звільнення її від непотрібних та надмірних прив'язань, просвітлюючи її бачення про сьогоднішнє та майбутнє, а також обожествлюючи її діяльні здатності, більш інтимно прикріплюючи їх до трьох божественних Осіб.

Церква і Царство

Святі Августин та Тома надавали Люду Божому два наступних стани, *nunc* і *tunc*: тимчасовий та остаточний. У той час коли посвячені церковні служителі належать до «окремої групи, яка відрізняється від загальної маси людей», то, як священники, так і миряни однаково покликані до прогресивного та безконечного зросту до єдності з Богом. Кардинал Жорне доводить це підкреслюючи, наскільки Воплочення Ісуса стало новим виміром, через який все людство піднялося до рівня, на якому воно може брати участь у «якісному зрості»:

Ми не можемо повірити, що деякі відмовляються ототожнювати Церкву із царством. Тут ми маємо два поняття, **(ст. 105)** але тільки одну реальність. Церква є царством; і царство є Церквою. Поняття царства належить до есхатології. *Але тільки з Ісусом есхатологія, яка стосується в основному якісного зросту, увійшла у час. Від часу Ісуса і надалі, ціла Церква вступила у останню добу часу, стаючи есхатологічною*²⁷⁰.

Цей «вхід у час» є ділом Божим, який має намір возвищити весь людський рід до повноти своєї божественної та вічної дії. З моменту, як Христос став людиною, людський рід став божественним, однак не всі доходять до повноти цього царства. Св. Августин

підкреслює, що «сакраментально» Церква ще не дійшла до *повноти* царства та до свого остаточного здійснення²⁷¹. Без сумніву, природа Святих Тайн належить до мандруючої Церкви, а не до удосконаленого позачасового царства, бо вона є реальністю співвідношення зі світом. Про те, що вічна Божя активність поза межами часу приносить із собою повноту царства, конкретно дізнаємося із творів сучасних містиків, які ми розглянемо у наступному розділі. Їхній досвід та визнані Церквою твори представляють Божу постійну і вічну дію як признак святості та повноти есхатологічної Церкви.

Співвідношення мандруючої Церкви зі світом, окрім того дозволяє Христові кликати людей до себе, щоб вони у різний спосіб могли брати участь у його священничій дії. Найкращим прикладом служить діяльність священника. На Літургійному Освяченні, під час відпущення гріхів та у кожній Святій Тайні є присутньою божественна та вічна дія Христа. Незважаючи на те, що священник є вибраною посудиною Христової вічної дії у Святих Тайнах, священнику непотрібно перебувати у стані благодаті для їх ефективності. Це не означає, що священник примушує Христа діяти кожного разу, коли здійснює церемонію Святих Тайн зі своєї особистої ініціативи. Якщо хтось дивитися на Святі Тайни, як на просту церемонію, то, звичайно, Христова вічна діяльність не може вільно (ст. 106) передатися. Якщо ж, з іншого боку, людина визнає, що Христос, установлюючи Святі Тайни, був вимушеним дати у них самого себе під певною умовою ефективності, тоді людина вільно причащається такою його діяльністю. Тоді, коли Христова вічна діяльність змішується із діями священника, даючи життя Святим Тайнам, вільна відповідь кожного християнина на Христовий дармовий дар дозволяє їм брати участь у одному Христовому вічному Акті.

Кожна особа, у мірі, якою вільно отримує Божу благодать та відповідає на неї, *бере участь* у місії та дії Христа, які він доручив своїй Церкві²⁷². Через силу Святого Духа у Святих Тайнах, Божі дари та благодать налаштовують душу на простіший їй зв'язок із «повнотою сотворіння», а також на те, щоб бачити свої власні діяння «як продовження процесу творення Творця... та внесок до сповнення історії»²⁷³. І все ж, щоб душа могла осягнути *постійний стан* Ісусової вічної дії, або, як говорять містики, її «посідати», вона вільно висловлює бажання взяти участь у процесі «обожествлення». Як показано у творах Святих Григорія Ніського, Августина та Максима Ісповідника, обожествлення є очікуваним станом для прийняття *постійного стану* Христової вічної діяльності. У цьому стані душа не просить дарів у Бога, а радше пасивно чекає, коли Бог захоче послати їй певну благодать. Цей передостанній рівень обожествлення прекрасно переданий у творах Максима Ісповідника.

Обожествлення і Божя Воля

Максим Ісповідник (580-662)²⁷⁴

Процес обожествлення у великій мірі огортає два рівні людської волі: природній та особистий. «Природня воля» (*logos*) є волею раціональною, сотвореною Богом та (ст. 107) присутньою у кожній людині. Вона просвічена Божим природнім законом та є «основним елементом» людської волі. У своїй сутності, вона робить волю специфічно *людською*, яка не належить жодному іншому виду сотворіння і все ж є частиною кожного людського буття.

Однак, природня воля не може розглядатися відокремлено від її особистого виміру. «Особиста воля» (*tropos*) приносить свою особистість різними шляхами. Особиста воля є шляхом або способом, у якому фігурують притаманні особливості, єдині для конкретної особи; тобто способом кожної окремої особи підпорядковувати свою природню волю Божій, або, іншими словами, способом її *особистої іпостасі*. На неї можуть впливати Божі благодаті та дари (наприклад, Хрещення та Миропомазання). Розрізнення між людською та особистою волею полягає у тому, що перша не піддається людському впливу, коли ж друга повністю належить до людської компетенції розвивати та будувати свою *особисту іпостась*.

Вибір кожної людини потерпає від деяких «схильностей» та від того, до якого вибору вони приводять. Ідеально, людина повинна би завжди вибирати добро у згоді із Божою волею. Але внаслідок гріха Адама наше відчуття добра було пошкодженом та наше бачення Божої волі притемнилося. Людськість не завжди розуміє справжнє добро, яке необхідно обрати. Ці «схильності», які притаманні кожній особі та перевищують добро, Максим називає *gnome*, тобто диспозицією чи впертою звичкою, що складає частину людськості, пораненої гріхом. Позиція *gnome* є далеким відголоском досконалості, однак власне такою виглядає ситуація пораненої гріхом людськості. Вона є результатом первородного гріха, однак не залишає без надії.

У Ісусі Христі існують обидві – *природня* та *особиста* волі. Халкедонський Собор potwierдив це навчання проти монотелістичної ересі у п'ятому столітті. Христос був справжньою людиною, але також і справжнім Богом. У чесноті Христової людської та божественної природ, він посідав повноту людської та Божественної Волі. Тут нам відкриваються дві додаткові правди. З одного боку, Христос (ст. 108) посідав людську волю, а з другого, йому не належала грішна воля. Христова Божественна Воля надала йому сили побороти людську схильність до зла (*gnome*), і задля цього у нього не бракувало знання добра. Цей брак, притаманний нашому людському пораненому стану, був поборений лише Особою Христа. Згідно Максима, Христос посідав «повну природню волю» у своїй божественній Особі без її схильності (*gnome*). У Христовій іпостатичній єдності відображений шлях, у якому людська воля та Божественна Воля породжують дві дії у настільки досконалій згоді між собою, що у результаті виходить одна єдина дія, знана інакше як *божественна синергія*.

Згадаємо ще раз, що в Ісусі немає жодної злої схильності (*gnome*) внаслідок того, що його «особиста воля» (*tropos*) була досконало поєднана із його «природною волею» (*logos*). І у кожній людині, зачатій у первородному грісі, *природня воля* не настільки вдало і досконало поєднується із *особистою волею*, котра постійно втікає від усіх *злих схильностей*. Таким чином всі люди були зачаті із *гномічною волею*. Максим виявляє, що як тільки Святий Дух бере на себе повний контроль людського духа, стає можливим для *природньої волі* та *особистої* повернути собі первісну, постійну і нероздільну єдність, якою колись втішався Адам. Дивлячись однак з іншого боку, власне завдяки *гномічній волі* були збережені пророцтва, характеристики та обожествляючі сили, які можуть відновити Божу подобу. Повернення Божої подобу до людини стається як тільки Святий Дух бере на себе *повний* контроль людського духа, щоб *схильності*, які у минулому її деформували та лякали, не могли більше здійснювати свого активного психо-соматичного впливу²⁷⁵. Результатом цього стає *нова особиста іпостась*, подібна до іпостатичної єдності, якою втішався Христос.

Із цієї перспективи Св. Максим показує Ісусовий стан святості як такий, який людина намагається отримати шляхом злиття двох вимірів своєї волі через процес *обожествлення*. Обидва, як Св. Августин, так і Св. Максим ніколи не говорили, що починаючи від Адама

жодна людина не досягнула цього постійного стану посідання Святим Духом людського духа; (ст. 109) вони також говорять про онтологічну здатність людини здобути її, здатність, чие здійснення повністю залежить від Божої дармової благодаті. У процесі обожествлення, Божа благодать, разом із людською співпрацею, дозволяє людині побороти свою злу схильність (*гномічну волю*) та повернути собі свою *повну природню волю*²⁷⁶. Однак, навіть якщо людина матиме повну диспозицію повернути собі свою повну природню волю, вона не зможе цього зробити, поки Бог не вирішить дарувати їй цей дар. Залишається Божим привілеєм дарувати цей дар кому і коли він бажає.

Через життя кількох визнаних Церквою містиків дізнаємося, що Бог справді подарував людині надзвичайний дарунок повної природної волі чи Христової *постійної та вічної* дії. У їхніх творах Ісус наголошує на роль його обожествляючої сили у подоланні гномічного впливу на людське сотворіння. Він каже до Слуги Божої Луїзи Піккарети:

Моя Божественність, поєднана із Моєю Людськістю могла творити чудеса на кожному кроці, як словами, так і ділами. А я вільно применшив Себе до Моєї Людськості, стаючи найбіднішим і пішовши настільки далеко, що був ідентифікований із грішниками... Я хотів чинити різні дії, щоб *людина справді змогла відродитися та обожествитися навіть через найменші свої діяння*. Задля цих діл, звершених Мною, Який є Богом та Людиною, вони отримали нове сяйво та печать Божественного...²⁷⁷ Сила Моєї Волі, без того, щоб повністю позбавити тебе з первородного гріха, *міцно стримує Себе понад брудом гріха, і таким чином він перестає чинити свій згубний вплив*²⁷⁸.

Через життя містиків Слуги Божого Архієпископа Мехіко Луїса Марія Мартінеза²⁷⁹ та Блаженної Діни, ще раз конктерно виявляється Божа сила, здатна здійснювати у людині єдність двох волей, відтворюючи таким чином єдність божественної та людської волі у Христі:

Душа дає Слову те, чого він не має: нову людську природу, здатність до болю та (ст. 110) жертви. А Слово у свою чергу обожествляє душу, *єднаючись із нею у найбільш інтимний спосіб (єдністю волі), імітуючи іпостатичну єдність*²⁸⁰.

Під час мого благодарення після Причастя, Я зосередилася на тому, щоб залишитися тісно поєднаною із ним... І була заскоченою... Він сказав: «Я хочу обожествити тебе тим самим способом, яким була об'єднана Моя людськість із Моєю божественністю... Ступінь святості, якого я бажаю для тебе є безконечною повнотою моєї власної святості, це святість мого Отця, принесена у тебе через мене»²⁸¹.

Твори сучасних містиків підтверджують Божу силу в утриманні людини у *постійному стані* нової єдності волі. Ісус каже Луїзі Піккареті:

Хто живе у моїй Волі, знаходить себе вже у цьому самотньому Акті. Подібно як серце б'ється у людській природі, даючи їй життя, так само і Моя Воля постійно б'ється у глибинах душі, але тільки одним єдиним биттям. А як вона так б'ється, то дає душі красу, святість, силу, любов, добро, мудрість... Це биття включає небо і землю... Цей самотній Акт, це биття душі, має повну енергію та царює повністю, і там виявляється постійне *чудо, чудо яке тільки один Бог може чинити*. І таким чином у ній відкриваються нові Небеса, нові глибини благодаті та неочікувані правди²⁸².

Ісус каже Блаженній Діні:

*Щоб утримати мене у цьому блаженному стані я потребую вічної і дуже потужної благодаті: Я втішаюся досконалим блаженством... Це справжня вічність!*²⁸³

У творах Святих Григорія Ніського, Августина та Максима Ісповідника стверджується, що власне через акт «волі» людина повністю відновлюється у Христі. Примат волі потверджується також і у творах Піко з Мірандоли²⁸⁴:

(ст. 111) Якщо Адам вільно послухав свого спокусника, якщо він подивився та з'їв згідно своєї волі, це означає, що власне наша воля zdeформувалася із самого початку. Якщо це так і є, і якщо б Логос [Боже Слово] не взяв на себе нашої волі у своєму Воплоченні, як вони [монотелісти] кажуть, то я би не звільнився від гріха, і навіть не був би відкупленим, бо те, що [Христос] на себе не взяв, не було відкупленим²⁸⁵.

Кардинал і архієпископ Кріштоф Шьонборн скріплює це твердження про примат волі у людському відновленні самих себе у Христі:

Є зрозумілим, що падіння сталося через деформацію людської волі, тому як наслідок переміна повинна статися власне із людською волею²⁸⁶.

Подібні твердження про вищий тип єдності людської волі із Божою виводимо також із творів духовної дочки Архієпископа Луїса Мартінеза, Блаженної Конкіти де Арміди:

Говорячи про Містичне Воплочення, необхідно мати на увазі, що душа входить у стан переображуючої благодаті, яка поведе її, якщо вона тільки на те згідна, до *утотожнення її душі із Моєю... аж поки її єдність із Богом не стане якнайбільш досконалою*. Таким є дар Містичного Воплочення, що його Святий Дух дає окремим душам²⁸⁷.

Це люблячий акт найбільшого підкорення волі Отця, який є досконалістю, найвищою та повною святістю²⁸⁸.

(ст. 112)

3.5. Містики Церкви

Якщо деякі Отці, Доктори та письменники Церкви говорять про майбутню еру, у якій все творіння благословлятиме велич Божу, то визнані Церквою твори містиків двадцятого століття описують її здійснення у людині. Раніше я звертався поіменно до цих містиків. Їхні твори описують нову містичну єдність волі²⁸⁹ через наступні вислови: *«Життя у Божій Волі»* (Луїза Піккарета та Св. Ганнібал із Франції²⁹⁰), *«Містичне Воплочення»* (Блаженна Конкіта де Арміда Слуга Божий Архієпископ Луїз Мартінез), *«Нове Замешкання»* (Блаженна Єлизавета від Пресвятої Трійці), *«Успення Душ в Любові»* (Св. Максиміліян Кольбе), *«Божественна Заміна»* (Блаженна Діна Беланже), *«Божественна Воля»* та *«Живі Частинки»* (Святий Отець Піо та Фаустина Ковальська, Марі-Роз Ферон²⁹¹, Блаженна Мати Тереза з Калькутті, Слуги Божі Отець Михайл Сопочко та Марта Робін, Сестра Марія від Пресвятої Трійці та Отець Вальтер Цішек), *«Живі Кивоти»* (Вера Гріта).

Доки їхня література не з'явилася на книжкових полицях, про їхній надзвичайний досвід було сказано дуже мало або ж зовсім нічого. У їхніх творах можна розрізнити факт,

що новий дар, тобто «*постійна участь у Божій вічній дії*», дається окремо від всіх інших дарів. Підсумовуючи їх твори, можна зрозуміти чому власне Бог зарезервував цей дар для нашого сучасного періоду: *даючи благодать світові, який знаходиться на крутизні гріха, благодать Божя виявляється із ще більшим достатком*²⁹²; *запрошуючи жителів землі взяти участь у своїй божественній реальності, Бог може схилити світ до ери всесвітнього миру та святості та здійснити її через Святого Духа, що відновить лице землі новою П'ятидесятницею.*

Божа благодать

Через те, що триєдина Божа сутність матеріалізувалася у ділі творіння людини, Бог вплив у неї надприродну

(ст. 113) Слуга Божа Луїза Піккарета
Св. Ганнібал із Франції
Блаженна Конкіта де Армїда
Слуга Божий Архиепископ Луїз Мартінез
Блаженна Єлизавета від Пресвятої Трійці
Св. Отець Піо
Слуга Божий Отець Михаїл Сопочко
Св. Фаустина Ковальська
Св. Максиміліян Кольбе
Блаженна Діна Беланже
Слуга Божа Сестра Марія від Пресвятої Трійці
Слуга Божа Марта Робін
Отець Вальтер Цішек
Блаженна Мати Тереза з Калькутти
Вера Гріта

схильність брати участь у його несотвореній Природі. Ця надприродна схильність називається *благодаттю*²⁹³. Благодать відображає схильність людини до святості: *finium carax retinendi infinitum* (обмежене може вміщати у собі необмежене). Оскільки людська природа (ст. 114) у своїй суті залишається обмеженою, Святий Дух пристосовує себе до творіння, виявляючи свою несотворену активність через сотворену благодать у здатностях його душі: у волі, інтелекті та пам'яті. У Хрещенні, так як і у творінні, Бог дає людині здатність *брати участь* у його несотвореній вічній дії. Ця участь, однак, є тільки початком Божої дії. Щоб душа могла приймати участь у *повноті* Божої вічної дії, вона повинна постійно стреміти до вищих форм цієї святості, до якої Адам від початку був покликаний:

О Адаме... ти також вільний, щоб відродитися у *вищих божественних формах* через твоє власне рішення²⁹⁴.

Таким чином, удосконалення душі не є чимось, прив'язаним до минулого, але станом постійної подорожі протягом її мандрівки на землі. Після Хрещення Святий Дух запрошує душу до процесу обожествлення, щоб вона могла більш інтимно брати участь у дії вічного священства Христа. Ми знаємо, що у Хрещенні душа приймає загальне священство, щоб вона могла «відкрито сповідати віру у Христа майже як у офіційному дорученні (*quasi ex officio*)», а також мати трояку роль священника, пророка та царя²⁹⁵. Однак це не може статися до того часу, поки душа не уподібниться до Христа, пройшовши чотири вище згадані ступені духовного зросту, які ведуть її до набуття Божої *подоби*, яку на початку посідав Адам.

Божа і людська форма святості

Тоді, коли у своїй духовній подорожі душа дозріває до Бога, вона поступово залишає свій людський спосіб думання, молитви та дії (*modo humano*) та входить у божественний спосіб думання, дії та молитви (*modo divino*). У творах Св. Терези Авільської описана духовна подорож людини, яка полягає у тому, що душа повинна пройти через сім помешкань, щоб бути обожествленою та досягнути стану Духовного Одруження. Цей шлях духовної еволюції, представлений Терезою, є гідним уваги. Коли душа входить у четверте помешкання, її спосіб думання, дії та молитви стають божественними, вводючи душу таким чином до ранньої стадії *божественної форми*, у якій (ст. 115) вона продовжує зростати, проходячи через наступні помешкання. Аж після входу душі до сьомого помешкання і тільки через «спеціальну» чи «знаменательну благодать», творіння може бути обожествленим та введеним у «безперервну» або «звичну» участь у *божественній дії*²⁹⁶. Містичний богослов Отець Дубай показує розрізнення цих двох традиційних форм:

Як може молитися людина у третьому помешканні? Згідно із своїм цілісним описом, Тереза говорить дуже мало про це питання, бо молитва є у якійсь мірі *modo humano*, відображаючи розумну активність душі... Чотири останні помешкання охоплюють майже 70 відсотків тексту... Власне тут є стадія розвитку «природнього поєданого із надприроднім» та... змішання між *людським та божественним способами* молитви... Коли Бог бажає, щоб ми відмовилися від нашого *людського способу* молитви, він просвічує нас у *Свій Спосіб* та поглинає нас²⁹⁷.

У цих сімох помешканнях, Св. Тереза описує Божу *постійну дію* у душі на прогресивних стадіях *божественної форми*:

Опис Св. Терези цього усвідомлення є дуже подібним на опис Св. Йоана від Христа. Її розум висловлює себе у декілька способів: «Душа є майже постійно близькою до Його Величності... *три божественні Особи за звичкою присутні у моїй душі... Присутність стала вже не тільки 'майже постійною', а навпаки безперервною: Душа є свідомою того, що досвідчує ці дружні стосунки...* вони стали подібними на двох, які не можуть бути розділеними одне від одного»²⁹⁸.

Душа завжди залишається у центрі із Богом... вона не може зрушитися із цього центру... *вони постійно посідають його у своїх душах*²⁹⁹.

Звісно, лише після того, як Святий Дух озброює хрещеного виправдальними та освячуючими благодатями, стає необхідним цей «додатковий дар» чи «спеціальна благодать», щоб (ст. 116) Христос міг *божественно* діяти у душі у *звичний* чи *постійний* спосіб. Якщо душа залишається вірною Божим натхненням та благодатям, вона зростає від *людської форми* до *божчої*, а потім осягає *постійну божественну форму* святості.

Нова та вічна форма святості

У творах містиків, розглянутих до цього моменту, ніхто з них не описав досвід повного поглинення Богом, у якому він би міг мати «вічний», «постійний» та «відповідний» вплив на «кожну дію» особи. Такий досвід мав би на увазі піднесення особи до стану, який перевищує, а тобто до її власної *вічної форми (modo aeterno)* діяльності. А чи із сучасних містиків хтось описав цей досвід? Відповідь знаходимо у творах вже згаданих містиків

другої половини XIX та XX століть, які детально описують Божу «*постійну та вічну діяльність*» у душі людського творіння. Дійсно, було багато святих перед XX століттям, які у якійсь мірі «досвідчили» деякі ефекти цієї вічної форми, але, згідно їхніх творів, цей стан не був постійним.

У відомого містичного Доктора Св. Йоана від Христа знаходимо твердження про те, що участь душі у вічній діяльності Бога, як і та, якої втішаються блаженні на небесах, *не є постійною* у звеличеному стані Духовного Одруження:

Навіть якщо протягом свого смертного життя душа досягає стану досконалості, подібного на цей, про який говоримо, цей ще не є досконалим станом слави, навіть якщо Бог і дає подібний привілей *у миттєвий спосіб... Такі досвіди справді рідкісні*³⁰⁰.

У іншому творі, який називається *Духовна Пісня (Spiritual Canticle)*, Йоан описує душу у стані Духовного Одруження, кажучи, що вона ще не посідає такої відкритої та явної єдності з Богом, як блаженні у небі:

(ст. 117) Оскільки душа у стані Духовного Одруження знає це «щось», про яке хоче говорити... На різних стадіях переображення, які душа проходить протягом життя, той самий дух проходить від Бога до душі та від душі до Бога із вагомою частотою та блаженною любов'ю, *навіть якщо і не таким відкритим та явним чином, як той, що мають блаженні у небі*³⁰¹.

Св. Тереза Авільська потверджує досвід Йоана:

У небі... там всі його люблять і душа свідома цієї любові, і вона не може перестати любити його, бо вона знає його. І таким є спосіб, яким ми повинні любити його тут на землі, *навіть якщо ми і не можемо робити це із тією самою досконалістю та постійністю*; однак, якщо ми знатимемо його, ми любитимемо його по-іншому, ніж ми це зараз робимо³⁰².

Слуга Божя Луїза Піккарета, з іншого боку, вносить особливу ноту до поняття нового містичного замешкання, яким Бог наділив Церкву. Це постійна та вічна участь у тому, що Йоан називає «досконалим станом слави», який є «властивим майбутньому життю». Ісус каже Луїзі:

*Душі, які повністю віддали себе Мені і яких Я полюбив, не заслуговують на таке довге очікування на цей блаженний стн, яким вони втішатимуться на небі, Я бажаю дарувати його їм вже тут на землі. Я бажаю наповнити ці душі не тільки Небесним щастям, але також і добротою, терпіннями та чеснотами, якою була наділена Моя людськість на землі. Я роздягну їх не лише із матеріальних пожадань, але також і з духовних, щоб наповнити їх Моєю добротою та подарувати їм початок Блаженства (наголос доданий)*³⁰³.

Душа, яка ще блукає, поєднає себе зі Моєю Волею таким способом, що *ніколи більше не відокремиться від неї*. Її життя є Небесним, і Я отримую від неї таку саму славу, як і від Блаженних. Більше того, *я знаходжу в ній більше задоволення, бо те, (ст. 118) що роблять Блаженні на Небі, роблять із задоволенням, а не із жертви*³⁰⁴.

Луїза відповідає:

Я знайшла себе у Ісусі, Мій маленький атом плавав у Відвічній Волі, і *оскільки ця Відвічна Воля є Однією Єдиною Дією, яка вміщає у собі всі інші дії – минулі, теперішні та майбутні, – я, перебуваючи у Відвічній Волі брала участь, наскільки це можливо людському сотворінню, у цій Єдиній Дії, яка вміщає усі дії. Я навіть брала участь у діях, які не існували, і у тих, які повинні існувати до кінця віків, і доти, доки Бог буде Богом. І також задля цього я полюбила Його, дякувала Йому, благословляла Його... [І Ісус сказав]: «Ти побачила, що означає жити у Моїй Волі? Це означає щезнути, увійти у середовище вічності, перебувати у Всемогутності Вічного, у Несотвореному Розумі; брати участь у всій та у кожній Божественній Дії, наскільки це можливо для сотворіння; втішатися вже тут на землі набуттям божественних ознак... це святість, незнана дотепер, яку Я дозволю пізнати і яка буде останньою і найкращою сяючою оздобою всіх інших типів святості, а також буде короною та здійсненням кожної можливої святості (наголос доданий)³⁰⁵.*

Я єдиний знав про незчисленність благодатей, необхідних для здійснення найбільшого у світі чуда, тобто *постійного перебування у Моїй Волі*: душа мусить проникнутися Богом у своїй дії, щоб повернути Його назад таким яким вона Його прийняла, а потім поглинути Його знову³⁰⁶.

Твори Блаженної Діни також стверджують цей постійний вічний характер «вічної форми» містичної єдності, якою Бог наділив Церкву у останні роки:

Сьогодні зранку, я отримала специфічну благодать, яку важко описати. Я відчулася внесеною у Бога, як у *«вічну форму»*, яка є станом постійним та незмінним... (ст. 119) *Я відчуваю себе постійно у присутності Блаженної Тройці. Моя душа, роззброєна у Серці Невидимої єдності, медитує її із великою приємністю, у ще чистішому світлі, і я ще більше свідома цієї сили, яка наповнює мене... Завдяки благодаті, яку я отримала 25 січня, моя душа може жити на небі, жити там не оглядаючись на земне, а однак продовжувати моє матеріальне буття³⁰⁷.*

Моя жертва є набагато активнішою, ніж у попередніх помешканнях, куди любов мого найвищого Заступника веде мене... У цих *нових божественних помешканнях*, що вражає мене... це сила, величність, безконечність Божих признаков³⁰⁸.

Щоб проілюструвати, що Божий вічний спосіб дії у душі людського творіння є тим самим внутрішнім станом, яким втішаються блаженні на небі – і який Св. Йоан від Христа «пережив миттєво» – Ісус каже Блаженній Діні:

Ти не посідатимеш мене повніше на небі... бо Я повністю поглинув тебе³⁰⁹.

Під час діалогу з Ісусом Свята Фаустина Ковальська стверджує:

Занавіса таїнства більше не заважає мені; *Я люблю Тебе, так як люблять тебе Твої вибрані на небі³¹⁰.*

Все моє буття занурилося у Тебе, і я живу Твоїм божественним життям, як це роблять вибрані на небі, і реальність цього життя не припиняється, поки мене не покладуть у могилу³¹¹.

Те, що ця нова, постійно вічна дія приносить із собою глибшу участь у діяльності трьох божественних Осіб Пресвятої Тройці, виходить зі слів, сказаних Ісусом Слузі Божій Луїзі та Блаженній Конкіті де Арміда:

Всі три Божественні Особи зійшли з Небес; а потім, після кількох днів ми посіли (ст. 120) твоє серце та вічно замешкали там. Ми підкорили твій розум, твоє серце, цілу тебе. Все, що ти зробила, витекло із нашої креативної Волі в тобі. Це підтвердження, що твоя воля оживилася нашою Вічною Волею³¹². Життя у моїй Волі є вершиною святості, і у цьому полягає постійне зростання у Благодаті³¹³.

Не думай, що дію Я у містичному вочленні Слова, це дія належить Тройці Божественних Осіб, кожна згідно своїх признаков, Отець, породжує як Батько: Слово, як Син, народжений; Святий Дух робить плідною цю божественну дію у душі³¹⁴.

У словах нашого Благословенного Господа до Конкіти підкреслено факт, що *вічна форма* перевищує *божественну форму* Духовного Одруження. Коли Конкіта спитала нашого Господа чи цей новий стан, який вона досвідчувала, був подібний до стану Духовного Одруження, описаного Святими Терезою з Авілі та Йоаном від Христа, Ісус запевнив її про його вищість:

Я відважилася спитати його [Ісуса]: ‘Господи, те, що ти пообіцяв мені, те, що ти попросив мене, чи було це (духовне) одруження... чи буде це, мій Ісусе, духовне одруження?’ «Набагато більше від цього... благодать вочлення, Мого життя та зросту у твоїй душі ніколи її не залишить, посідаючи тебе і тобою будучи охоплена як в одній і тій же ж сутності... це благодать із благодатей»³¹⁵.

Видатний богослов Ганс Урс Фон Бальтазар також коментує цю нову активність Бога у душі Блаженної Єлизавети від Пресвятої Тройці, говорячи, що йдеться про єдине, та не подібне на загальне, життя святості у Церкві:

Її місія є скерована Третьою Особою, духовністю, яка властива Духові та яка відрізняється від духовності Отця та Сина, *радіше ніж його дією через (ст. 121) «сім дарів», які є притаманними всьому життю святості у Церкві*³¹⁶.

Участь Луїзи Піккарети та інших сучасних містиків у новому дарі Божої *вічної форми* поглиблює повне прикріплення людини до Божої подобі та віднаходить дари, які вона втратила в Едемі³¹⁷. Оскільки Едем ніколи не був заражений гріхом так як людина, можемо уявити собі нове влиття Божого містичного дару символом його повернення. Спекулюючи на цю тему, можна сказати, що смерть Христа відкрила двері до неба, і подібно до того, нове влиття Божих містичних дарів відкриває двері Едему та вводить людину до дарів, які вона колись посідала, однак у недосконалому середовищі.

Дивлячись із менш спекулятивної точки зору, необхідно зауважити, що новий дар Божої *вічної форми* зовсім не зневажає чесноти та святість великих святих минулого, чия співпраця із волею Божою дозволила їм отримати досконалість на землі. Те, що християнські чесноти є основою отримання дару життя у божественній та вічній волі, чудово показано духовним провідником Луїзи Піккарети Св. Ганнібалом із Франції³¹⁸:

Щоб завдяки цьому новому знанню могли сформуватися нові святі, які би перевищували у святості тих із минулого, нові святі також *повинні* посідати всі необхідні героїчні чесноти античних святих – ісповідників, каянників, мучеників, пустельників та дівиць³¹⁹.

Оскільки Бог вільно розподіляє свої дари, вони не є прямим результатом людських чеснот та святості чи людського набуття, але простою послугою Бога, яку він надає коли і кому він хоче. Однак було би зовсім невідповідним намагатися порівнювати святість Луїзи Піккарети та Святої Терези Авільської, Святого Падре Піо та Йоана від Христа. Однак можливо говорити про «вищість» однієї форми святості над іншою, оскільки її велич залежить лише від внутрішньої природи «дару», а не від відповіді того, хто його приймає. Інакше кажучи, особиста святість того, хто її отримує, не настільки вимірюється величністю (ст. 122) отриманих дарів, наскільки вірною відповідністю людини до дару, який Бог їй хоче дарувати, і лише Бог *єдиний* знає про цю відповідність.

Однак внутрішньо, *вічна форма* може утотожнюватися із тим самим внутрішнім станом «*блаженної форми*», яким втішаються святі у небі; він, проте, не надає душі якостей блаженного бачення, повної непогрішності та нездатності отримати заслуги; цих якостей досвідчують лише у небі³²⁰.

Аналогічні стадії духовного зростання

Розгляньмо символ першої християнської спільноти – рибу – та його середовище, щоб продемонструвати цей контраст між *божественною формою* та *вічною формою*. *Божественна форма* представляє три містичних рівні Хрещення, Духовних Заручин та Духовного Одруження, аналогічно зображених у прісноводній рибі. А *Божа вічна форма* представляє останню стадію містичної єдності, званою як «Життя у Божественній Волі» і аналогічно представленою як морська риба. Поставмо тоді ці риби у відповідне їм середовище: у акваріум (який символізує Хрещення), у озерце (яке символізує Духовні Заручини), у велике озеро, підживлене водами океану (Духовне Одруження) та нарешті і в сам океан (Життя у Божественній Волі).

Води *Хрещення* надають душі всього необхідного для життя у правдивій побожності та справжньому спасінні, і це є лише початком християнської духовної подорожі до вищих щаблів містичної єдності з Богом. Подібно як і води *акваріуму* вміщують усе необхідне для життя прісноводної риби. Тому, *людський спосіб* розкриває спосіб думання душі немовляти, діючи та молячись на ранніх стадіях своєї духовної подорожі.

У *озерці* риба може рухатися із більшою швидкістю та рухливістю і досягати більших глибин. Озерце представляє душу, яка зросла до *божественної форми* містичної єдності (ст. 123) через дар *Духовних Заручин*. Однак, поки риба перебуває у короткому та мілководному озерці, вона не здатна набути своєї максимальної швидкості.

У *великому озері*, підживленому водами океану, риба може досягнути більших глибин, подорожувати довгими дистанціями та набути швидкості, яка конкуруватиме із її власними можливостями, однак вона *рідко* зможе відчути солону воду океану. Подібним є випадок лососів, котрі живуть у прісній воді. Згідно своєї природи вони є морськими рибами, однак відкладають ікру у озерах та річках, отож риби, народившись у цьому середовищі, яке не має виходу в море, звикають до нього. Якби ж ці прісноводні лососі заплили у солону воду, довше перебування у ній призвело би до їх смерті, бо вони вже втратили свою здатність, або, краще сказати, дар «жити» у океанських водах. Таким чином прісноводний лосось, який проживає у озері, підживленому водами океану, віддзеркалює душу, яка зросла від стадії *Духовних Заручин* та від божественного і людського способів думання, молитви та дії до *постійного божественного стану Духовного Одруження*. Хоча душа підживлюється

тут океанськими водами Божої незмірної любові, вона рідко досвідчує його *вічний спосіб* дії та буття.

З іншого боку, морський лосось може «жити» як у соленій, так і у прісній воді. Оскільки безконечність океану є багатою на різноманітні солі та мінерали, він створює досконале середовище, у якому лосось може рухатися та пересуватися без просторового обмеження у напрямку до незмірних широт, глибин та швидкостей. Наскільки довго лосось залишається і звикає до нової реальності незмірних харчових можливостей океану, настільки більше перетворює їх у енергію. Отож, можна сказати, що океан постійно заангажований у житті лосося та навпаки. Це ще краще показано у циклі життя лосося. Вийшовши із солених вод та поклавши свою ікру у прісних озерах та річках, лосось помирає. Його рештки удобрюють та збагатшують все оточення прісноводних риб. Всі корисні речовини, мінерали та солі, котрі лосось отримав у морській воді, тепер служать, щоб збагатити життя всіх прісноводних риб. Одним словом, морський лосось має непрямий вплив на життя прісноводних риб, подібно до впливу тих, які живуть вічним способом, на життя всіх творинь (ст. 124) минулого, теперішнього та майбутнього. Тому душа, яка отримує дар зростати від *божественної форми* Хрещення до Духовних Заручин, до Духовного Одруження, та накінець до Життя у Божественній Волі, досвідчує найглибший рівень містичної єдності. А різниця між Духовним Одруженням та Життям у Божественній Волі є дослівно вічною.

З богословської точки зору, душа, котра набула вічної форми містичної єдності, набуває також все вищих і вищих ступенів та чистіших і чистіших форм знання та любові. І наскільки більше вона їх переживає, настільки важко їй передати цей досвід словами. Через те, Слуга Божа Луїза Піккарета та Свята Фаустина Ковальська говорять, що ця *вічна форма* є неописанною. Ісус каже Луїзі:

Я бачу, що твоя воля працює у Моїй із тією самою Креативною силою, яка бажає дати Мені все та компенсувати за кожного... Таким Я уявляв першого чоловіка... *Ти не можеш Цього зрозуміти.* У Мені відновився порядок Творіння, його гармонія та радіть тривають безперервно. Я бачу, що твоя воля працює у Мені у світлі сонця, у хвилях моря, у сяйві зірок, у всьому³²¹.

Св. Фаустина підтверджує:

Я гублюся у тому, щоб передати це словами, бо у словах я користуюся розумом; але там, у тій єдності, почуття та розум є відсутніми; це змішання Бога із душею; і життя Бога, до якого душа наближується, є настільки великим, що людська мова не здатна передати це словами... Душ, які єднаються з Богом таким чином є дуже мало, ще менше, ніж ми собі уявляємо³²².

Ефекти Божих преждесущних дарів

Часові аналогії ефектів Божої вічної форми впливають із ефектів Святих Тайн у житті (ст. 125) Старозавітних Святих. Оскільки вони не сподобилися дару Хрещення, без якого ніхто не може спастися, їм однак було дароване спасіння. Вони були виправданими, освяченими та спасеними Божою благодаттю *навіть задовго до того* як Христос установив виправдальні та освячуючі благодаті через Святу Тайну Хрещення, через чесноту добросовісного життя продиктованої їм їхньою совістю³²³.

Передаючи словами автора Листа до Євреїв: «Бо він [Ісус] лиш одним приносом удосконалив назавжди тих, що освячуються»³²⁴. І дійсно Новий Завіт проливає світло на Особу Христа, як того, що преждесущно головував над людським родом. А. Гульсбош, Чину Святого Августина, науковець, який працював над Святим Письмом, у своїй книзі *Бог у Творінні та Еволюції (God in Creation and Evolution)* каже, що «*періонароджений перед усім*

творінням»³²⁵ та «початок Божого творіння»³²⁶ є титулами синонімами для Ісуса Христа Сина Божого. Син, який належить до творіння, із якого він є першонародженим, також перевищує все творіння. Отож, титул «першонароджений» показує Ісусову відвічну присутність перед тим, як всі світи постали у просторі та часі³²⁷. Так як персонажів Старого Завіту торкнувся *ефект* майбутніх заслуг Христа у Воплоченні, Стражданні, Смерті та Воскресінні задля їхнього спасіння, таким самим чином і *ефект* нового стану Божого вічного способу дії подібно подіяв на святих минулого. Ісусові Слова до Блаженної Конкїти де Арміда добре показують цю правду:

Багато із Моїх святих досвідчили Моє Містичне Воплочення, навіть не знаючи його, так як досвідчили усередині себе самих ефект їхньої благодаті³²⁸.

Серед сучасних святих, які пережили на собі ефект Божої вічної дії, вартувало би згадати Блаженну Катерину Емеріх³²⁹, Св. Йозефа Марелло³³⁰, Св. Терезу з Лізьє³³¹ та багато інших, у чийх творах відкрито сказано про такий ефект. Завдяки особистому досвіду ці святі душі отримали загальне інтуїтивне знання Божої відвічної активності, по відношенню до особливого знання, (ст. 126) яке знаходимо у творах містиків кінця XIX і XX століття та яке характеризує святість Церкви протягом ери миру.

(ст. 127)

РОЗДІЛ IV

Повна участь людини у Божій волі

Прийняття людини у відвічний спосіб дії Бога

1. Безпосередній вступ

У творах сучасних Церковних містиків чітко сказано, що будь-хто у стані благодаті³³² може *негайно* досвідчити Божий вічний спосіб дії.

Позачасова активність Святого Духа

Ісус каже Луїзі:

Моя дочко, лише слово «Воля Божя» вміщає у собі Креативну силу; вона була силою творіння, переображення та поглинання, яка надала можливість струменям світла, любові та святості пролитися у душу»³³³.

Коли я думала про Святу Божественну Волю, мій солодкий Ісус сказав мені: «Моя дочко, щоб увійти в Мою Волю... *творіння повинно зробити не що інше, як усунути каміння із дороги своєї волі...* Власне ці камінці її власної волі заважають Моїй Волі проливатися в неї... Однак, якщо душа зуміє забрати їх, у той самий момент вона потече у мене, і Я – в неї. Вона розкриє у собі все Моє добро: світло, силу, допомогу та все, що вона бажає... Вистарчає лише, щоб вона чогось забажала, і все буде сповнене!»³³⁴.

(ст. 128) Коли я прийшов на землю, Я поєднав Божественну Волю із людською волею. Якщо душа не відкидає цей зв'язок, але радше *підпорядковує себе*

милосердю Божественної Волі, а також дозволяє Моїй Божественній Волі вести її, супроводжувати її, слідувати за нею; якщо вона дозволить її діям бути наповненими моєю Волею, тоді все те, що ставатиметься зі мною, станеться і цій душі³³⁵.

Ісус каже Блаженній Конкиті:

Говорячи про Містичне Воплочення, необхідно мати на увазі, що душа входить у фазу благодатей та переображення, котрі приведуть її, якщо вона *дасть на це свою згоду, до повного утотоження її волі із Моєю...* так, щоб ця єдність з Богом набула якнайбільш досконалої подоби. Таким є дар Містичного Воплочення, який Святий Дух дає деяким душам³³⁶.

Цей люблячий акт найвищого *занурення у волю* Мого Отця є досконалістю, найвищою та найповнішою святістю³³⁷.

Блаженна Діна стверджує:

Досить просто, Бог у своїй доброті дарує нам цей дар. І як ми можемо його досягнути? *Найменшим підкоренням нашої волі Отцевій волі у небі*³³⁸.

Визнані Церквою твори містиків говорять, щоб увійти у Божу вічну дію, душа повинна визнати Божу присутність, запросити його дію та бажати залишитися вірними його волі у всіх речах. Говорячи про те, щоб постійно залишатися у цій дії, необхідно зауважити, що «жити» у ній є зовсім іншою справою. Багато містиків пройшли кількарічну пробу перед тим, ніж вони справді змогли «жити» у цьому вічному стані, ніколи не покидаючи його. Причиною цього є людське неповноцінне бачення добра набутого внаслідок первородного гріха. Людська поранена природа розвинулася в часі та просторі прогресивним розвитком свідомлення (ст. 129) Божої постійної присутності через практику чеснот та прийняття дарів. Незважаючи на те, що це може виглядати невірогідним, не є неможливим факт, що душа може увійти у вічний стан та ніколи не залишати його. Життя Св. Павла та Марії Магдалини доводять цю можливість людини зробити подібне посвячення на все своє життя.

2. Щоденні виклики

Божі навіть найцінніші дари ніколи не забирають щоденних викликів, терпіння та протиріч, перед якими інколи постає душа. Негайний вхід у Божий вічний спосіб дії не перекреслює хрестів нашого життя. Радше навпаки, хрести стають засобами, щоб скріпити людську рішучість жити Божим даром, внаслідок чого вона може ще більш наполегливо виконувати свої щоденні зобов'язання та приймати будь-які хрести, які б тільки Бог не хотів їй послати. Ця правда яскраво висвітлена у щоденнику Св. Фаустини:

Душа свідомлює, що Бог розраховує на неї, і це знання укріплює її. Вона знає про те, що для того, щоб залишитися вірною, вона повинна постати перед різноманітними проблемами, але вона довіряє Богові, і, завдяки цій довірі вона досягає точки, коли Бог кличе її. Проблеми більше не лякають її; вони стають її щоденним хлібом, подібно як воїни, які перебувають у постійній битві, не лякаються більше гуркоту гармат. Вона не тільки не лякається, але й передбачає з якого боку ворог планує свій напад, щоб легше його побороти³³⁹.

Чи ж може душа бути більше щасливою від того, ніж бути обожествленою та жити постійно у Божій відвічній формі буття. Вона знайдеться у центрі життєвих невдач, де так чи інакше залишиться під загрозою втрати Божих привілеїв. Блаженна Діна стверджує:

Почалася моя вічність... Я живу у серці Бога... Чи ж це не життя вибраних у раю? Без сумніву, (ст. 130) у небі всі битви закінчуються та ми утверджуємося у благодаті. Я ще борюся, є здобиччю для нападів ворога, маючи на це доказ: тепер я вільна; але у будь-який момент можу бути невірною благодаті... але... залишимо нехай сповниться бажання Ісуса, я ж займуся виключно ним... тут йдеться про довіру до самого Бога³⁴⁰.

3. Різноманітні ступені

Власне через неочікувані випробування життя, душа перевіряється у чеснотах та готується до вищого ступеня святості. Однак не всі душі посідають той самий ступінь чесноти чи єдності із їхнім божественним Нареченим. Ісус переконує Луїзу Піккарету та інших містиків, що його творіння досвідчують дар його постійної вічної дії у різних ступенях. Після того, як вона мала об'явлення моря із різними об'єктами, Ісус запевнив Луїзу у наступному:

Море символізує Мою Неосяжність, коли ж об'єкти різної величини – душі, котрі живуть у Моїй Волі, посідаючи різну можливість там залишатися: деякі залишаються на поверхні, деякі занурюються всередину, а ще інші – повністю зникають в Мені. Це залежить від того наскільки вони здатні жити у Моїй Волі: деякі недосконало, деякі більш досконало, а ще інші перебувають на таких глибинах, що повністю тратять себе у Моїй Волі³⁴¹.

Ісус каже також Блаженій Конкіті:

Душа священника, котрий обіймає та розвиває, співпрацюючи із благодаттю, цей дар Божий, *є найбільш відкритим на отримання та збільшення цієї безцінної благодаті містичного воплочення у душі...* Це останній пункт найвищої єдності³⁴².

Коли здійснюється переображення у Ісуса, також Святий Дух стає духом творіння, *піднесеного до більшого чи меншого ступеня згідно з (ст. 131) інтенсивністю та амплітудою переображення, яке тісно залежить від зросту душі у чеснотах*³⁴³.

Ісус виявляє Вері Гріті:

Спочатку, подорож душі полягає в тому, щоб бути уважною та чуйною, щоб визволитися від усіх можливих перешкод, які не дозволяють мені замешкати в ній. Дія моєї благодаті у душі *є ступеневою*³⁴⁴.

Характеристики відвічного способу дії Бога у людині

1. Позачасова активність Бога

Оскільки вічні твори Тройці є творами, які попереджують та перевищують людські можливості, вони належать до діяльності Творця, а не людини. Однак, даючи свою надзвичайну благодать, Бог надає можливості людині брати участь у своїй вічній діяльності,

таким способом заангажовуючи творіння у *вічному способі* дії Творця, який дозволяє душі здійснювати дії, мотивовані та підтримані Божим Розумом та які перевищують всі межі часу та простору. Одним із ефектів вічного способу є здатність переходити межі теперішнього та входить у минуле та майбутнє, знане інакше під терміном Бога «позачасова активність».

У минулих століттях зустрічаємо декілька святих, які досвідчили Божу позачасову активність. Вони, упродовж певного періоду *часу*, загальним способом свідомо вплинули на життя всіх сотворінь (ось деякі з них – Святі Катерина з Сієни, Йоан від Христа, Блаженна Анна Катерина Емеріх), а також містично пересувалися у *просторі* (Св. Антоній та Св. Альфонс були відомими своєю здатністю перебувати у двох річних місцях одночасно). Святі Йоан від Христа, Катерина з Сієни та Блаженна Анна Катерина Емеріх є лише кількома прикладами, які вважали, що дії, котрі вони здійснювали у момент їхнього перебування на землі, брали участь у здійсненні потенційних можливостей людини у спосіб, який поширювався на весь час та на усе творіння.

(ст. 132) Св. Катерина з Сієни часто молилася та посвячувала себе «кожному розумному творінню» та «для спасіння *усього* світу»³⁴⁵. Блаженній Анні Катерині Емеріх наш Господь сказав, що «її дар бачити минуле, теперішнє та майбутнє у містичних видіннях був найбільшим у цілій історії»³⁴⁶. Святий Йоан від Христа стверджує, що у вищих ступенях цієї переображуючої єдності душі надається надприродне бачення, завдяки якому здатна отримати «єдине бачення», «гармонію кожного творіння» у «новому вимірі» божественного життя Бога³⁴⁷.

Більше того, у вищезгаданих словах Ісуса до Блаженної Конкїти знаходимо власне той факт, що багато святих «досвідчили ефект» нової містичної реальності, яку Бог їм дав, та яку він дає досвідчити всім членам свого кола. Оскільки багато святих минулого пережили *ефект* внутрішнього замешкання у стані містичного одруження, вони однак не посідали повного досвідного та пізнавального усвідомлення Божої вічної дії у їхніх душах. Тому, коли молитви та жертви Св. Катерини з Сієни були спрямовані до «кожного розумного сотворіння» та для спасіння «усього світу», нема жодного доказу у її творах, який наводив би на думку, що вона вплинула у «вічний», «постійний» та «безмежний» спосіб на «кожну дію» кожного сотворіння. Ці цитовані вирази походять із визнаної Церквою містичної літератури пізнього XIX та XX століття, де описується молитва заступництва.

Ісус каже Луїзі:

Лише Моя Воля, Вічна та Безмежна, встановлює все. *Вона скорочує минуле, теперішнє та майбутнє до єдиного пункту*, та у цьому єдиному пункті вона бачить биття усіх сердець, життя кожного розуму та всі Мої твори у дії. Окрім цього, душа, привласнюючи собі Мою Волю, робить усе, задоволена в імені усіх, любить в імені усіх, та чинить добро всім і кожному окремо, так якби всі були єдиним цілим (наголос доданий)³⁴⁸.

Якщо душа не відкидає цей зв'язок, але радше підпорядковує себе милосердю Божественної Волі, а також *дозволяє Моїй (ст. 133) Божественній Волі вести її, супроводжувати її, слідувати за нею*; якщо вона дозволить її діям бути наповненими моєю Волею, *тоді все те, що ставатиметься зі мною, станеться і цій душі* (наголос доданий)³⁴⁹.

Луїза відповідає:

Я намагалася дати моєму Богові честь, славу та підкорення кожного сотвореного розуму. Я вчинила так само із іншими моїми почуттями, *закликаючи у них всі почуття всіх інших сотворінь*. Я зробила це у його люблячій Волі, у якій

знаходиться все і ніщо не може сховатися, *навіть і ті речі, які у даний момент не існують* (наголос доданий)³⁵⁰.

Поки я так чинила, вийшов голос із безконечності світла, говорячи: «Наскільки часто душа входить у Божественну Волю, щоб молитися, працювати, любити, чи робити щось інше, вона відкриває багато стежок між творцем та Творінням. Божество, бачучи, що душа наближається до Нього, відкриває усі шляхи, щоб зустріти Своє творіння. У цій зустрічі творіння імітує чесноти Творця, приймає на себе Божественне Життя, та *входить повніше у вічні секрети його Найвищої Волі...* Таким способом творіння набуває Моєї подоби у Моїй Волі, згідно Мого божественного плану, і таким чином вона здійснює справжнє призначення Творіння»³⁵¹.

Моя дочко, новонароджена у Моїй Вічній Волі, подивися туди, куди твій Ісус кличе і бажає тебе: під прес Моєї Божественної Волі, і таким чином твоя воля постійно помиратиме, так як померла Моя людська воля. Інакше ти не зможеш відкрити нову Еру та дозволити Моїй Волі царювати на землі. *Те, що необхідне, щоб Моя Воля прийшла царювати на землю, є постійною дією, болем та умертвленнями, – і тільки таким чином Fiat Voluntas Tua* зможе зійти з Небес³⁵².

Однак, здійснюючи цей вічний вплив на всі творіння, позачасова активність містиків не змінила ні історії та об'єктивності дій минулого, ані здатності розрізнення кожного окремого сотворіння. (ст. 134) Радше, у вічній активності Бога час набуває ознак одного постійного теперішнього, у якому душа жертвує Богові задоситьучинення за всі несправедні дії і благословляє його за добрі дії всіх сотворінь.

Ісус каже Блаженній Конкиті:

Все у Мені є теперішнім, тобто існує, не лише було, чи буде, а є, завжди є³⁵³.

Знай, що у Бозі немає ніяких поступових дій. Він діє вічно одним актом своєї Волі, який покриває всі часи та вічність, а також всі творіння, всі речі у один лише момент, вічний момент Єдності, у якому відображаються та існують завжди минуле, теперішнє та майбутнє... Ти повинна жити цією основною Єдністю³⁵⁴.

Ісус сказав Св. Марії від Пресвятої Трійці³⁵⁵:

Чи ти розумієш, що твої дії потрапили у Моє Серце, щоб радіти та щоб похоронити тебе там. *Я можу використовувати їх у просторі та часі*, згідно побажань Мого Серця³⁵⁶.

Ісус виявляє Блаженній Діні, що мірою вірності душі її дарам святість може проникати більш інтимно у інші душі:

У посвячених душах, у яких мої руки зв'язані, мовби нитками, у яких моє серце поранене, мої промені доходять лише деяких душ, котрі одночасно живуть у світі. У посвячених душах, які відмовляють мені тільки найменші речі, можна побачити, що мої промені доходять до багатьох інших душ та йдуть далі. У посвячених душах, які занурилися у мене та у яких я можу вільно діяти, видно, як мої промені доходять до інших душ, навіть *наприкінці часів*³⁵⁷.

Необхідно зауважити, що активність тих душ, у яких Ісус вільно діє, щоб «досягнути інші душі навіть наприкінці (ст. 135) часів», *кількісно* зростає. Як тільки душа входить у постійну та *вічну* діяльність Ісуса, щоб *відповідно* вплинути на *кожну дію* кожного сотворіння, тоді вона починає подорож постійного проникнення у ті самі дії.

2. Боже відвічне діяння

Твори сучасних містиків також доводять, що сьогодні Божі діти можуть досконало отримати первісний стан святості, до якого вони були покликані із минулих часів. Їхня внутрішня участь у Божому Вічному Акті обіймає та перевищує дії всіх сотворінь, відновлюється у Бозі та починається до зростання його слави.

Надаючи людській душі можливості досвідчити позачасову діяльність, у якій вона набуває здатності впливати на сотворіння усіх часів, Бог підвищує сотворіння до свого одного Вічного Акту, який виходить поза межі часу та простору. Якщо у позачасовій активності сотворіння має здатність переноситися містично у минуле, теперішнє і майбутнє, у Божому Вічному Акті, який не має ні початку, ані кінця, то воно може проникати вічність, обіймати небо та землю та брати участь у вічному житті самого Бога так довго, скільки Бог є Богом. Цей містичний досвід є участю у вічному житті Бога, що зможе прояснитися лише у вічності.

Ісус виявляє Луїзі:

Ти не можеш повністю зрозуміти повну цінність діяння у Моїй Божественній Волі. Діяння у Моєму *Fiat* є життям, яке душа шукає всередині себе самої, це духовне життя. Посідаючи це життя повноти, джерело усіх дібр, задля кожної дії у Моїй Волі, душа вміщає у собі життя, яке *не має ні початку, ані кінця*. Я вміщаю у неї дію, з якої походить усе, та чії джерела ніколи не висихають. І що ж породжує ця дія? Вона породжує постійну святість, щастя, красу та любов, а всі божественні якості залишаються у постійному стані народження та зростання. І якщо би було можливо зібрати всі добрі дії (ст. 136) всіх сотворінь усіх століть, неможливо було би порівняти їх до цього Єдиного Акту, здійсненого у Моїй Волі, бо у цьому Єдиному Акті царює життя, а у всіх інших діях, вчинених поза Моєю Волею, внутрішнє життя втраченим, всі ці дії вчинені без життя³⁵⁸.

Моя дочко, як може здійснитися дія, вчинена у Моїй Волі? Ти повинна знати, що здійснити цю дію може тільки сила Моєї Волі, само творіння не може її здійснити... Могутність Мого *Fiat* спорожнює творіння з усього, що йому не належить, переповнюючи його Божественним Буттям до тієї міри, що творіння відчуває всередині себе повноту життя його Творця... Воно почуває всередині себе повноту та цілісність Найвищої Сутності настільки, наскільки це є можливим для творіння³⁵⁹.

Хто лише входить у Нашу Волю справді досвідчує наш Творчий Акт, який є завжди в дії, так само як Наша любов є завжди новою віддаючи сама себе своєму творінню... І оскільки наша дія є завжди однаковою, ніколи не змінюючись, те, що ми здійснюємо на небі через Наш завжди новий безперервний Акт, щоб збільшити нашу блаженність, ми також здійснюємо для тих, котрі живуть у Нашій Божественній Волі на землі, щоб наповнити їхнє життя новою святістю, новою красою, новою щедрістю та новою любов'ю... З цією лише різницею: Блаженні не отримують нічого нового, а лише торжественно занурюються у нові радості

їхнього Творця, у той час, коли щасливий мандрівник (на землі), який живе у Нашій Волі перебуває у постійній дії, шукаючи нових завоювань³⁶⁰.

Коли Адам не сповнив свого завдання управляти творінням, Бог не залишив його, але вирішив, що має прийти інший, а саме його вічний Син, щоб розпочати дію Відкуплення. Вічний Син здійснив своє священне завдання у спасінні людини та Всесвіту: щоб благословити свого Отця, *викупляючи гріх, повертаючи* людині Божу подобу (ст. 137) та *встановлюючи* всесвітній мир. З одного боку, Христове Спасіння є повним та остаточним, а з другого боку, може сприйматися як зростаючий процес, який здійснює плоди Спасіння у всіх людях. І власне в такому сенсі говорить про нього Отець Вальтер Цішек:

Відкуплююча дія Христа не відновила сама по собі всіх речей, вона зробила спасіння можливим, розпочала наше спасіння. Так як усі люди поділяють непослух Адама, так само всі люди поділяють послух Христа Отцевій волі. *Спасіння сповниться лише тоді, коли усі люди братимуть участь у цьому послузі*³⁶¹.

Вже у Св. Павла бачимо цю ідею, коли він говорить про свої недуги, які співдіють у відкупленні та у здійсненні Божого всесвітнього плану спасіння:

Тепер я радію стражданнями за вас і доповняю на моїм тілі те, *чого ще бракує* скорботам Христовим для його тіла, що ним є Церква³⁶².

Коли людство відображає Божий первісний план спасіння, через *«участь Христа у Отцевій Волі»*, воно вповні здійснює своє завдання управляти творінням. Бог не тільки запросив його вибраних та обдарованих містиків поділяти його один Вічний Акт, він запрошує усіх своїх дітей. Він поширює це запрошення на них, щоб притягнути їх у його один вічний акт, у його вічний спосіб діяльності, де вони здійснюють *відкуплення* за гріх, *відновлюють* Божу славу та *встановлюють* права всього творіння звільнитися від гріха. Коли душа приходиться до цієї простої, однак найвищої точки містичної єдності, все, що вона робить, від найбільш свідомої до найбільш несвідомої дії, підтримане та мотивоване Божою вічною дією, яка ніколи її не залишає, якщо тільки вона сама не відвернеться від нього.

Ісус каже Св. Фаустині:

Ненавмисні образи, які душі Мені приносять, не заважають Моїй любові до них та не заважають їм єднатися зі Мною. (ст. 138) Однак добровільні образи, навіть найменші, зупиняють Мої благодаті, і Я не можу вливати Мої дари у такі душі³⁶³.

3. Божа всюдиприсутність

Коли Бог надихає своїх улюблених дітей прославляти його у заступництві за його розумні творіння, він тоді стимулює їх прославляти його, поширюючи його буття через природу. Природа є Божим ніжним та грайливим виразом його всюдиприсутності; вона дає людині конкретну можливість зануритися у Бога, якого вона не бачить; і вона є стежкою до Бога через тіло та його відчуття, де обмежене поглинає відображення Необмеженого. Так душа вступає у нове бачення Бога. Вона бачить Бога у небі, морях, луках, рівнинах та долинах. У всіх речах вона бачить знак свого Творця та священне розширення його божественного буття. Коли душа доходить до такого бачення, знову і знову прославляє Бога у кожному сотвореному бутті, як раціональному, так і нераціональному. Ісус сказав Служі Божій Луїзі:

Я однак бажаю, щоб Мої діти ввійшли у Мою Людськість та наслідували те, що Душа Моєї Людськості чинила у Божественній Волі... Возносячись понад кожним сотворінням, вони відновлять права як Мої власні, так і усіх сотворінь. Вони принесуть усі речі до періоджерел Сотворіння та до мети, задля якої Творіння прийшло до буття³⁶⁴.

Луїза так описує свій досвід:

У той час, коли я зливаюся із Найвищою Волею, безмежна порожнеча заповнює мій розум і маленька дівчинка³⁶⁵ знову починає свою прогулянку. Возносячись у височінь, бажає воздати своєму Богові за всю любов, яку Він відчуває до сотворінь через дію його Творіння. Вона бажає возславляти його, як Творця всіх речей, тому злітає до зірок і у кожній іскорці світла вписує слова «Люблю Тебе» та «Слава Моєму Творцеві». У кожному атомі світла сонця, яке сходить вниз, вона виписує «Люблю Тебе» та «Слава» та поширюється по всьому (ст. 139) Небу; у відстані між одним кроком та іншим - «Люблю Тебе» та «Слава»; у щebetанні пташок та у русі їхніх крил - «Любов» та «Слава Моєму Творцеві»; у траві, яка прорізається з землі, у цвітінні квітів та у різних запахах - «Любов» та «Слава». У висоті гір та глибині долин - «Любов» та «Слава». Вона потім йде у пошуках кожного серця кожного творіння, так як би вона хотіла у кожному з них записати ці слова «Люблю Тебе» та «Слава Моєму Творцеві». Вона бажає царювання лише єдиної Волі, єдиної гармонії всіх речей у єдиному вигуку: «Слава та Любов Моєму Творцеві». І після того як поєднає усе у такий спосіб, що Бог у відповідь отримує любов та славу задля усього, що Він сотворив, вона прямо постає перед Його Троном³⁶⁶.

Молитва Св. Фаустини до Бога заповнює усе творіння, заступається за нього та відновляє його до первісного блиску:

О Мій Творче і Господи, я бачу всюди сліди Твоєї руки та печать Твого милосердя, які огортають усі сотворені речі. О мій найспівчутливіший Сотворителю, я бажаю почитати Тебе, від імені усіх сотворених речей та усього бездушного творіння; я кличу всю Вселенну прославляти Твоє милосердя. О, якою великою є Твоя доброта, О Боже!³⁶⁷.

У першому розділі йшла мова про те, як творіння переобразилося та визволилося із рабства тління. Ми бачимо його розгорнення особливо через Божу діяльність у волі людського сотворіння, яке молячись та діючи у ній возз'єднує та відновляє всі права творіння³⁶⁸. Коли людина здійснює свою «подорож» містичного проникнення у творіння, переображуючи та возвищуючи всі сотворіння Господні, раптом пробуджується у ній велика повага та благоговіння перед усім світом навколо. Вона отримує нові очі, якими споглядає всі сотворені речі як священне випромінення Божественного буття та краси.

(ст. 140) Оскільки людина своїм бажанням покращити землю щедро черпала із її джерел без нового поповнення, зруйнувавши її до стану майже повного відмирання, Бог був змушений розбудити у ній перший імпульс любові до землі, з якої вона походить. Людина була створена Богом через її стосунки із землею, зі сотворіннями та із Всесвітом. Отож, чим більше вона вчиться поважати світ навколо неї, тим більше у служінні Богові та його сотворінню може досягнути до його ресурсів та могутності. Як тільки людина починає розуміти цю основну правду, Бог відкриває її очі до реальності, яка стояла перед нею ще у часи Адама, коли вона споглядала дію Творця у кожному сотворінні і коли обробляла землю

та наглядала за нею, як бажав Бог, ніколи не віддаючи землі те, що вона від неї отримувала. Справді, поважаючи землю, людина вчиться поважати все життя навколо неї. Бо Бог установив природу таким чином, що вона піклується про людину у духовний та фізичний спосіб, а також на зразок себе самої навчає людину піклуватися про інші сотворіння.

І отже, коли душа зростає у любові до Бога через світ навколо неї, її бачення Бога поширюється не тільки на всі сотворені речі, але і на всі події та обставини життя. Св. Павло стверджує: «тим, які люблять Бога, – покликаним за його постановою, усе співдіє на добро»³⁶⁹, а Луїза Піккарета, Блаженна Діна та Св. Отець Піо додають «навіть гріх». Тут Бог виявляє душі свою всемогутність попереджувати та супроводжувати всі її минулі, теперішні та майбутні дії³⁷⁰. Він попереджує її добрі вчинки ще до того, як душа була зачата, для того щоб вона могла повторити його дії разом із ним у часі та просторі через вжиток її вільної волі. Він супроводжує її вчинки, щоб вони досконало уподібнювалися у намірах та об'єктивності до Божественної Волі. І він веде кожну її дію, справляючи благодійний ефект на всі інші сотворіння.

Із творів Луїзи очевидно, що Бог може почерпнути добро навіть із злих людських вчинків, але одночасно не примирюючись зі злом. (ст. 141) Ісус виявляє той факт, що первородний гріх був дозволений тільки через те, щоб принести *більше* добро:

Коли я сотворив людей, я зробив їх подібними до чистих та шляхетних небес, через Спасіння Я прикрасив їх сяючими зірками Моїх ран, щоб приховати їхню огидність та зробити їх прекрасними... *Я вдягнув їх такою величчю, що їхній вигляд перевищить у красі їхній попередній стан. Тому Церква каже: «Блаженна помилка».* Моя Людськість не тільки нагодувала тебе своєю Кров'ю, не тільки одягнула тебе своєю божественною Особою та прикрасила тебе своєю красою, але завжди годує Своїх дітей із повноти Своїх грудей (наголос доданий)³⁷¹.

Моя дочко, не бійся, ти отримала більшу допомогу, ніж Адам. Тобі допомагає Бог, який став людиною, співдіючи тобі своїми ділами та дбаючи за твій захист, твою допомогу, твоє торжество, – все те, чого Адам не мав. Отож, чому ти тривожишся?³⁷²

Ісус сказав Блаженній Діні:

Слава, яку мій Отець отримав з моменту Спасіння, є, зважаючи на людську зрішність, набагато більшою за ту, яка би йому належала, якщо би людина не згрішила. Оскільки компенсація, яку я дав Моєму Отцеві є безмежною, вона безмежно задоситьчинює за всі гріхи людського роду. Кожного разу, як душа єднається зі Мною, щоб прославляти Мого Отця, вона віддає Йому через Мене безмежну славу³⁷³.

Ісус виявляє Сестрі Марії від Пресвятої Тройці:

Душа, яка шкодує за гріх та поправляє його (ст. 142) дає Мені більший доказ любові, аніж душа, яка ніколи не згрішила³⁷⁴.

Ісус прощає жінку, що кається

У пророка Єзекиїла та у Вчительському Навчанні Церкви також зустрічаємо подібне розуміння:

Я заселю вас, як це було раніше; зроблю більше добра вам, ніж то було колись, так що ви зрозумієте, що я – Господь³⁷⁵.

Отче, у відновленні людської природи ти дав нам більшу гідність, окрім тієї, яку ми мали на початку³⁷⁶.

Святий Отець Піо запевняє нас, що Бог може знайти добро навіть у злому:

Правду кажучи, Господь може знайти добро навіть у злому, для кого ж він чинитиме це, якщо не для тих, котрі безвідмовно віддали себе йому? Подивімося на дію цього великого милосердя: воно преображує наші гріхи у добро... Скажіть мені, отже, чого тільки він не здатен зробити із нашими недугами? Якими великими вони не були би, будьте певними, що тому, хто любить Бога усім своїм серцем, усе повернеться на добро. Навіть якщо у цей даний момент ви ще не здатні зрозуміти, звідки прийде це добро. Будьте більше, ніж певними, що воно безсумнівно прийде³⁷⁷.

Одним словом, душа, яка бачить Бога у всіх речах, налаштована прославляти його у кожній особі, у кожному природному діянні та у кожній події. Бо власне Бог управляє всіма речами, веде всі речі та зумовлює всі речі до *більшого добра* на користь тих, які люблять його. І для багатьох з нас ця думка є справді потішаючою.

4. Пізнання відвічного способу дії Бога

Більшість із попередньо згаданих *містиків* отримали приватні об'явлення, які допомогли їм розпізнавати, подивляти та обіймати Божу нову дію у душі. Однак, багато *сучасників*, (ст. 143) котрі не отримали жодних приватних об'явлень, також досвідчили цю реальність (серед них можна згадати Слугу Божого Архієпископа Луїза Мартінеза, Блаженну Єлизавету від Пресвятої Трійці, Св. Максиміліяна Кольбе, Слугу Божого Отця Михаїла Сопочка, інших). Можна отже завдати собі запитання, яким же ж чином їм стало можливим досвідчити містичний дар Божої вічної та постійної дії без потрібного до того знання? На це запитання я пропоную одну найвірогіднішу відповідь: вони отримали його через Святого Духа, який молився у їхніх душах, зворушуючи та формуючи у них бажання та загальне знання отримати дар, який він бажав їм дати³⁷⁸.

Св. Августин пише:

Усередині нас є щось на зразок освіченої неосвіченості, освіченої Святим Духом, який допомагає нашій немочі... Апостол сказав:... «Дух допомагає нам у наших немочах; ми добре не знаємо за що молитися, але Сам Дух заступається за нас зітханнями невимовними. А той, хто досвідчує серця, знає, що Дух має на увазі, бо він заступається за святих згідно Божої волі».

Він заступається за святих, бо також зі свого боку спонукає святих заступатися, немовби кажучи: «Господь, наш Бог досвідчує тебе, щоб зрозуміти чи ти любиш його, а також, що він робить можливим це знання для тебе». Отже, *Дух спонукає святих заступається зітханнями невимовними, надихаючи у них бажання більшої та незнанної реальності, якої ми очікуємо з нетерпінням. Як можуть слова виразити те, що ми бажаємо, коли воно залишається невідомим? Якщо в ми були повністю неосвіченими³⁷⁹ щодо цього, ми б його не бажали; і знову, ми би не*

бажали цього чи шукали його із зітханнями, якщо б ми були здатні його побачити³⁸⁰.

Не лише людське знання, дане у приваних об'явленнях уміщає в собі здатність здійснити Божий новий дар у людському сотворінні чи протягом ери миру, а власне нероздільна сила Отця, Сина та Святого Духа. Однак, (ст. 144), якщо усі три Божественні Особи беруть участь у здійсненні Церковних дарів, то особисто Святому Духові належить завдання «розподілу дарів»³⁸¹, «освячення»³⁸², «віднови»³⁸³ та «запалення іскорки у Церкві, щоб вона працювала у напрямку здійснення Божого плану»³⁸⁴. Тому Ісус говорить Луїзі такі слова:

Якщо Творіння приписане Отцеві – не зважаючи на те, що Божественні Особи завжди були з'єднаними у їхніх творах – Відкуплення належить Синові, а здійснення *Fiat Voluntas Tua належатиме Святому Духові*³⁸⁵.

Справедливі вчинки завжди утримують вогонь Божественної Любові запаленим у душі; *Всемогутній Вітер Бога запалює його*. З іншого боку, якщо хтось хоче запалити цей вогонь праведних вчинків сам по собі, то приходиться вітер егоїзму, людської поваги, самовивищення, бажання приємності та багатьох інших речей, і розвіює його. *Ніякі інші вітри не можуть розпалити вогонь праведних дій, якщо їх не розпалить Всемогутній Вітер Бога*³⁸⁶.

Власне подих Святого Духа, постійно подуваючи, утримує твоє горіння та згоряння для цієї любові³⁸⁷.

У Августиновому вченні є два шляхи, якими можна пояснити знання, яке походить із приватних стосунків, які описують Божий новий містичний дар Життя у Божій Волі. Знання цього дару можна пояснити двояко. Можна пояснити його *особливим* чином у спосіб, незнаний багатьма святими минулих століть, про що стверджує більшість містиків. А можна пояснити знання про цей дар у *загальному* значенні, яке знали всі святі християнського минулого.

Візьмімо наприклад Слугу Божу Луїзу Піккарету. Знання Божественної Волі, яке Бог їй виявив, є власне особливим, але у спосіб, яким (ст. 145) Бог вирішив об'явити цей дар «їй». Він стає менш особливим, а радше загальним, коли Бог виявляє його багатьом іншим побожним душам після Луїзи, яким не були доступні її приватні видіння, або ж які зовсім їх не мали.

Окрім того, Бог своєю силою здійснює свої дари у кожній душі, властиво налаштованій на їх прийняття, навіть і без *особливого* знання об'явлень Луїзи. Властиве налаштування душі, тобто стан благодаті³⁸⁸, є достатнім для того, щоб Божий Дух виявив їхньому інтелекту нові способи бачення об'явлених правд та здійснив їх у їхній душі, навіть якщо лише частково³⁸⁹ – тобто без якогось особливого та повного осягнення таких правд³⁹⁰.

Через об'явлення Луїзи Ісус нагадує їй, що людське сотворіння не потребує посідати повного знання, або «усвідомлювати» те, що ефективно стається у її душі, щоб досвідчити нову містичну реальність. Бог, однак, підносить душу до того, що Св. Йоан називає «надприродним» чи «влитим» знанням³⁹¹, у якому вона зможе співпрацювати краще, спонтанніше, жвавіше та глибше із благодатями, які Бог їй пропонує. Ісус виявляє Луїзі наступне:

Коли душа входить у Мою Волю, її бажання поглинає Моя Воля. Навіть якщо вона цього не усвідомлює, що її воля тісно пов'язана з Моєю, тобто те, що чинить Моя Воля, робить також і її; перебуваючи зі Мною на добро усіх³⁹².

Моїм завданням є ще інтенсивніша любов, якою Я бажаю поділитися з душею [людського сотворіння], щоб дарувати їй смак небесного щастя. Іншими словами, *Я виявляю людському розуму знання Моєї Божественності, притягаю її іжею вічних правд*, освіжуючи її зір Моєю красою та ніжно виявляючи її вухам лагідність Мого голосу, осипаючи її вуста Моїми поцілунками та обіймаючи її серце Моєю любов'ю³⁹³.

(ст. 146) Можна назвати багато прикладів містиків та різних особистостей, які отримали дар «Життя у Божій Волі» через *бажання*, і з підтримкою об'явлень, які відрізнялися від об'явлень Луїзи Піккарети. Луїза вважалася першою людиною, зачатою в первородному грісі, яка *постійно* посідала цей надзвичайний дар та передала своє *особливе* знання Церкві. Але твори численних сучасних містиків та інших особистостей, визнаних Церквою, стверджують, що вони також досвідчили та втілили у життя цей дар у *його повноті*, навіть і без жодного знання об'явлень Луїзи. Опис різноманітних характеристик, якими був позначений їх досвід, є чітким та певним доказом того, що називаємо даром «Життя у Божій Волі».

Як ми згадували раніше, навіть якщо Бог довіряє різним душам, які він обрав, інакші місії, різні поняття часто супроводжують досягнення цієї місії, відображаючи часто ту ж саму реальність. Однак, оскільки майже усі сучасні містики ані не знали про поняття, ані не читали творів Луїзи Піккарети, їхні приватні об'явлення та духовні досвіди допомагали їм розпізнати, оцінити та отримати той самий дар, що Луїза описує.

Тут необхідно сказати ще більше. Якщо *бажання* та *загальне знання* є вистачальними у досягненні нового дару Життя у Божій Волі, який же ж позитивний внесок для Церкви може зробити *особливе знання*, передане у творах Луїзи?

По-перше, через те, що Церква дозволяє вірним отримувати її затверджені духовні твори у душі послуху, як потрібні засоби у зростанні до святості, виглядало би нелогічним скваліфікувати визнані Церквою приватні об'явлення Луїзи, які найкраще описують дар Життя у Божій Волі. Їх неформальний та незв'язуючий характер, інакший від характеру Символу Віри, також не дозволяє вірним викинути їх як сміття. Підтримання цих писань Церковним авторитетом вказує на те, що їх потрібно розглядати із богословською наполегливістю та проникливістю.

(ст. 147) По-друге, наскільки Церковні приватні об'явлення можуть бути засобами, завдяки яким вірні можуть досягнути *особливе* знання Життя у Божій Волі, настільки вони можуть стати корисними вірним своїми знаннями та підбадьоренням. Св. Тома Аквінський нагадує нам, що «чим більше знання отримано про об'єкт, тим більше його можна полюбити». Так само, чим більше душа отримує знання про Божу нову та вічну форму святості, тим більше вона здатна відкритися на отримання та поглиблення цієї вічної форми. Особливе знання Божественної Волі допомагає не тільки просвітити розум (пізнавальне знання), але й запалити волю (досвідне знання). І наш Господь власне наголошує на те, що повне прийняття людиною та повне здійснення цього дару Життя у Божій Волі стається через це *досвідне* знання Божественної Волі.

Ісус виявляє Луїзі:

«Жити у Божій Волі» та не знати – є абсурдом, бо якщо не знати, то це означає, що воно і не є реальним, а способом висловлення, оскільки першою річчю, яку чинить Моя Воля є пробудження та відкриття Самої Себе тим, котрі бажують жити разом із Моєю Волею³⁹⁴.

У творах великої містички ХХ століття Вери Гріти знаходимо те, що вона мала здатність переживати на собі ефект та здійснення цього дару без особливого про нього знання. Коли Вера усвідомила собі це нове замешкання, вона почала стреміти до того, щоб поділитися цією діяльністю, і таким чином «одобрити» цю Божу «*євхаристійну присутність у її душі*»³⁹⁵. Тут Вера виявляє її здатність повніше охопити реальність через її особливе усвідомлення:

Живучий Кивот... це співжиття Святого Духа із душею... який діє, говорить, бачить, працює... Однак я вже є живим кивотом у цій душі, *а вона ще цього не усвідомила. Вона повинна це усвідомити, оскільки я бажаю, щоб вона одобрила Мою євхаристійну присутність у її душі*³⁹⁶.

(ст. 148) І знову тут можна повернутися до слів Луїзи:

Коли душа входить у Мою Волю, її бажання поглинає Моя Воля. Навіть якщо *вона цього не усвідомлює*, що її воля тісно пов'язана з Моєю, тобто те, що чинить Моя Воля, робить також і її; перебуваючи зі Мною на добро усіх³⁹⁷.

Ісусове запевнення, що Вера одобрить його нову присутність усередині її душі лише після того як її усвідомить, виявляє нам співвідношення причинності, яке пов'язує особливе знання із здійсненням нової реальності. Оскільки «неможливо любити те, що є невідомим», це означає, що знання є поживою любові. І якщо говорити про Божу вічну любов, дану людині, то можна зробити висновок, що чим більше отримуємо знання про цю його любов, тим більше є здатними переконувати нашу волю прийняти її *конкретною та рішучою дією*.

Ісус каже Луїзі, що ціллю його приватних об'явлень є «притягнути» своїх дітей до знання, яке вони передають, щоб ті останні таким чином повніше усвідомили ці правди, котрі має на увазі Церковний депозит віри:

Знання цих речей стане потужним магнітом, який *притягуватиме* сотворіння та дозволить їм стати спадкоємцями Моєї Волі та поширити народження цього світла³⁹⁸.

Це тому ти отримала так багато об'явлень від Мене; це тому я виявив тобі стільки результатів Моєї Волі. *Вони є потужними магнітами, щоб притягувати тебе та інших жити у Моїй Волі*³⁹⁹.

У цьому полягає ціль багатьох об'явлень Моєї Волі, які Я дарував тобі, бо знання Її приведе до бажання споживати Її. Коли вони спробували, що означає жити та здійснювати лише Мою Волю, якщо не всі, то частина з них повернеться на шлях Моєї Волі, і обидві волі отримають одна від одної вічний цілунок⁴⁰⁰.

(ст. 149) Коротко кажучи, щоб людина увійшла у цю нову стадію святості, вона повинна не лише знати її, але також *бажати її та жити у ній*.

5. Внутрішні скорботи Ісуса

Дар Христової постійної та вічної дії у людській душі приносить із собою унікальну особисту присутність. У творах кількох містиків ХХ століття ця присутність позначається зростанням діяльності та знання про Ісусові

внутрішні скорботи. До слуги Божої Луїзи Піккарети, Блаженної Матері Терези із Калькути, Блаженної Конкіти, Святого Отця Піо та Святої Фаустини Ісус говорить про внутрішні скорботи, які дотепер залишалися прихованими.

Ісусові страждання у Гетсимані

Ісус показує це, описуючи місію до Церкви, яку він довірив Блаженній Конкіті де Арміда:

Сутність цієї Праці полягає у тому, щоб виявити Внутрішні Терпіння Мого Серця, яким не приділяли уваги і у яких полягає моя найбільша Страсть, більша від тієї, під яку потрапило Моє Тіло на Голгофі, а також, щоб виявити його тривання, містично продовжене у Євхаристії. І Я кажу тобі, що до цього моменту, світ пізнав любов Мого Серця, показану Марії Маргариті, *але він призначив цей час, щоб показати своє страждання, символи якого Я показав просто зовнішнім способом*. І кажу знову, що необхідним є ще більше внутрішнє проникнення у безмежний океан цієї гіркоти та її ще більше усвідомлення у цілому світі⁴⁰¹.

Внутрішні Терпіння Мого Серця приносять найбільші плоди, бо поділяють плодовитість сутності (ст. 150) Отця у Слові, яке стало тілом, і ці терпіння є обожествленими та у певному сенсі є божественними... через іпостатичну єдність... Ці містичні терпіння мають безконечні чесноти; Я бачу на землі продовження Себе Самого у душах, у той спосіб, що вони можуть отримати благодаті у єдності зі Мною... Ніщо не може зворушити Мого Отця більше, ніж внутрішні та приховані терпіння Мого Серця... вони є настільки цінними! Звісно, Моє зовнішнє терпіння спасло світ та відкрило небо; проте власне внутрішнє мучеництво у сутності Моєї душі, яку Отець собі сподобав, дало життя та плодовитість Моїй Церкві та викупило славу для Моїх священників. Ця велика благодать призначена тільки душам, які переобразилися у Мене, не дається завжди. Вона призначена також для великої плодовитості та чеснот інших душ. Переображення у Мене терплячого є вищим кроком, найвищим і найплодовитішим переображенням у Мене⁴⁰².

Незадовго до своєї смерті Св. Ганібал із Франції розповідає про стан внутрішньої темряви та терпіння, які відображають терплячий стан нашого Блаженного Господа:

Я також увійшов у моральний та духовний стан, у якому мені вдалося побачити та відчутти диявольські діяння пекельного ворога. Розчарування та пригніченість поставали на мене вдень та вночі; я відчув внутрішнє опущення, самотність та глибоке переживання у мені – коротко кажучи, внутрішній стан такої муки та терпіння, якого я ще ніколи в житті не відчував. Всі мізерії мого життя, відповідальності, гріхи, священничі обов'язки, інше, постали переді мною; і все це внутрішньо пригнітає мене. Я відчуваю моє серце та мою душу, мовби покладеною під прес⁴⁰³.

Св. Отець Піо з Пістральчіни⁴⁰⁴ вдало пояснює феномен внутрішніх терпінь Христа як такий, що Ісус виявляє своїм друзям на стадії їхнього очищення та (ст. 151) обожествлення. У своїх листах Св. Піо наголошує на важливість внутрішніх терпінь Ісуса, кажучи, що «душа ніколи не досягне божественної єдності, поки спершу не очиститься від кожної фактичної та звичної недосконалості»⁴⁰⁵:

На вершині мого духа я намагаюся задовольнитися пожертвуванням мого «fiat», навіть якщо у цьому не знаходжу жодної духовної полегші. Проте, постійно повторюю, нехай буде воля Твоя, і не бажаю нічого іншого, лише досконалого сповнення його волі тим власне способом, яким він про це просить – настійливо та щедро... У цій волі та у свідочстві авторитету знаходжу мою єдину підтримку, це єдина річ, яка підтримує мене на стежині, якою я пішов... Мій внутрішній погляд зафіксований завжди на улюбленому.

Св. Отець Піо

«Скільки разів», – сказав мені Ісус недавно, «ти би залишив мене, якби Я тебе не розіп'яв?» Під тяжістю хреста можна навчитися любити, і *Я не даю цей привілей кожному, але лише тим душам, які мені найдорожчі*⁴⁰⁶.

Бог налаштовує душу, ведучи її у його вічну діяльність через важкі шляхи духовної боротьби, яка вимагає героїчної, абсолютної та негайної довіри. Св. Фаустині було дано зрозуміти цю життєву правду у відношенні до її духовного провідника. Ісус поставив духовним провідником Фаустини Отця Сопочко⁴⁰⁷, щоб поширювати діло духовного милосердя, дозволяючи іншим у той самий час заважати його зусиллям і навіть протирічити їм. Отець Сопочко протягом років безперервно був переслідуваний усіма можливими способами як мирянами, так і священиками. Незважаючи на жорстокість нападів, які поставили незмірні перешкоди Божому ділу милосердя, він не здався перед обличчям труднощів, які виснажили та підірвали його здоров'я. (ст. 152) Радше, Св. Фаустина пізніше запевняє його, що *вся ця недоля була необхідною для діла милосердя*, бо через них добрий Господь містично притягував багато сердець та розумів до місії, яку він їм доручив.

Фаустина каже:

Одного дня я внутрішньо побачила скільки незгод повинен був перетерпіти мій сповідник; друзі залишать тебе, у той час, коли кожен підніметься проти тебе та твоя фізична сила зменшиться. Я побачила тебе, як гроно винограду, вибране Господом та кинуте під прес для терпінь. Твоя душа, Отче, постійно буде сповнена сумнівів щодо цього діла і щодо мене.

Я побачила, що Бог мовби і сам спротивився [йому], і я запитала Господа чому щодо нього Він діє таким способом, так якби Він ставив перед ним перешкоди у тому, що він робив, коли ж Він сам попросив його це робити. І Господь сказав:

«Я дію так з ним тому, щоб дати свідчення, що це діло є Моїм. Скажи йому нічого не боятися; *Мій зір чуває над ним вдень і вночі. Я дам йому стільки корон, щоб сформувавши його корону, скільки буде душ, спасених цим ділом. Не задля успіху самого діла, але задля терпіння, яким Я нагороджую*»⁴⁰⁸.

Одного разу я говорила із моїм духівником, я мала внутрішнє об'явлення – швидше, ніж блискавка – його душі у великому стражданні, у *такому вогняному терпінні, яким Бог торкає лише деякі душі*. Терпіння походили із цього діла.

Прийде час, коли це діло, котре Бог так настійливо вимагає, не зможе бути закінченим. І тоді Бог подіє із великою силою, яка підтвердить його автентичність. Воно стане новим сьайвом Церкви, навіть якщо воно на довший час залишалось приспанним... Коли приде його тріумф, ми вже ввійдемо у нове життя, у якому не буде більше терпіння. Але перед тим твоя душа (ст. 153) [о. Сопочко] буде перенасичена гіркотою через зруйнування твоїх трудів. Однак, це тільки таким виглядатиме, бо те, що Бог одного разу вирішив, більше не змінюється. Однак, не зважаючи на те, що терпіння такими тільки виглядатимуть, вони все ж будуть реальними. Як довго вони триватимуть? Я не знаю. Але *Бог пообіцяв велику благодать особливо тобі та тим... які проголошують його велике милосердя*⁴⁰⁹.

Звичайно, о. Сопочко не отримав об'явлень від Ісуса, як його духовна дочка, Св. Фаустина. Радше через її щоденник, який він наказав їй писати, та який Ісус потвердив, він прийшов до усвідомлення Божої надзвичайної дії у ньому. Ісус запевнив його духовну дочку, що лише тільки деяким душам дано відчутти його внутрішнє терпіння, подібно до того, як він відкрив їх у о. Сопочко, коли сказав: «Я ввійшов у деякі серця, як у другі Страсті»⁴¹⁰.

Отець Йозеф Нойнер, товариш Мати Терези⁴¹¹ та відомий богослов говорив про внутрішні досвідчення Ісусових внутрішніх терпінь, які вона пережила, рідко ділячись ними. У Єзуїтському Листі із Нью Дельфі о. Нойнер пише: «Воно прийшло до неї, коли вона відплила у її нове життя служіння потребуючим... Спочатку, вона повинна була відчутти не лише їхні матеріальні потреби, бідність та безпомічність, але також їхнє опущення».

І справді, Мати Тереза мала спокусу повернутися до Європи, пишучи про «всі ці прекрасні речі та вигоду, людей до спілкування, одним словом, про все». Однак, вона вистояла. Вона написала у 1949: «Із вільного вибору, мій Боже, та із любові до Тебе, я бажаю залишитися і робити все те, чого Твоя Свята Воля бажає щодо мене».

Деякі із її найбільш страждальних писань походять із 1959 та 1960 років, коли о. Т. Пікачі, майбутній єпископ Калькути, був її духівником та попросив написати про її (ст. 154) думки. Протягом цього періоду Ісус увів її у глибини внутрішнього стану опущення його душі, пережитого на Голгофі:

«Тепер, Ісусе, я на неправильній дорозі», – писала Мати Тереза. «Кажуть, що у пеклі люди терплять страшні вічні муки через втрату Бога. У моїй душі я відчуваю власне втрату Бога, який відкидає мене, Бога який не є Богом, який насправді не існує. Ісусе, я прошу простити мені моє богохульство – мені наказали записати все – також і темряву, яка огортає мене зі всіх боків. Я не здатна вознести мою душу до Бога: нема ні світла, ані натхнення у моїй душі». Пізніше, у 1990 роках вона зауважить, що її терпіння справді були подібними до Христових: «Я полюбила мою темряву, бо повірила, що вона складала частину, дуже маленьку частину Ісусової темряви та страждання на землі... Моє життя не посипане трояндами. Радше, мої страждання є набагато глибшими від страждань моїх друзів... Просто віддаю сама себе Ісусові».

Багато років, які вона витратила на служіння бідним, приготували Мати Терезу до прийняття Божого найбільшого дару – «Життя у Божій Волі». У її згадках вона зауважує, що не опущення до страждань коронують духовне життя, але сповнення Болі Божої:

Не є необхідним... усвідомлено досвідчувати відчуття, що ми говоримо з Богом, незважаючи на те, яким би це не виглядало приємним. *Те, що справді важливо, є бути з ним, жити з ним, у його волі. Любити чистим серцем, любити всіх, особливо любити бідних, – це 24-годинна молитва*⁴¹².

І одного разу Ісус сказав Блаженній Діні:

Моя радість, яку Я дозволяю тобі поділяти, можна знайти у *сухості, у муках та у темряві, бо це радість досконалої єдності із Моєю божественною волею, це радість моєї любові, радість мого Серця*⁴¹³.

(ст.155)

6. Реальна присутність Ісуса

Щоб душа могла дійти до нового стану святості, вона спершу повинна дозволити обожествити себе Ісусовими внутрішніми терпіннями та благодаттю, котру вона отримує у Євхаристії. Деякі містики наголошують наскільки важливо здійснити переображуючу єдність через Євхаристію, яку II Ватиканський Собор називає такою, що «вміщає усе духовне добро Церкви»⁴¹⁴.

Ісус каже Луїзі:

Тепер ти, моя дочко, отримуєш його [Святе Причастя] у Моїй Волі; еднаючи його до Моєї Людськості. Цим способом ти вміщатимеш усе, у якому дозволиш Мені розкрити всередині тебе відновлення усіх, задоситьучинення усіх та Моє задоволення – чи радше, ще раз розкрити тебе у Мені⁴¹⁵.

Ісус каже Блаженній Конкїті:

*Ніщо не допомагає цьому переображенню так, як отримувати Євхаристію, у якій отримуєш Мене, як Богочоловіка, у Моїй Людськості та у Моїй Божественності, з'єданого з Отцем та Святим Духом*⁴¹⁶.

Свята Фаустина стверджує:

Ісусе, є ще одна таємниця у моєму житті, найглибша та найдорожча моєму серцю: це Ти Сам, коли приходиш до мого серця під видом хліба. У ньому полягає весь секрет моєї святості. Там моє серце настільки з'єдане з Тобою, що чується єдиним цілим. Там немає більше таємниць, бо все те, що моє, є Твоїм⁴¹⁷.

Ісусе Євхаристійний, життя моєї душі, Ти підняв мене до вічних сфер⁴¹⁸.

(ст. 156) Ісус виявляє Вері Гріті наступне:

*Усі душі, які приймають Мене під видом Євхаристійних дарів, можуть стати Живими Кивотами. Дивись, Я є Живим Кивотом у душі того, хто отримує Мене у покорі та любові до своїх ближніх. Навіть, ця душа спонукає інші душі брати участь у Моєму дарі: дарі Мене, Моєї благодаті*⁴¹⁹.

*Із [Церковних] Кивотів Я виливаю Дух Моєї Любові. Тепер Я вибрав нові церкви, нові Кивоти, які Мене зберігатимуть: Живі Кивоти, які понесуть Мене у всі частини світу, які поведуть Мене до людей, котрі про Мене не думають, Мене не шукають і Мене не люблять... Покликані до такої Моєї праці отримають особливий запал, характерний їхній пристрасті до Євхаристії Моєї Любові...*⁴²⁰

*Ніколи не занедбуй зберігати внутрі себе самої любов до Мене у Євхаристії, яку Я дав тобі як потішаючий дар: «виснаження» самих себе у Мені для Мого Отця*⁴²¹.

Коли душа переображується Ісусовими внутрішніми стражданнями, тоді переноситься у «вічні сфери» силою Євхаристії та стає «Живою Частичкою», «Живим Кивотом», тобто досконалим відображенням Ісусового внутрішнього стану. Луїза Піккарета та інші містики описують їх єднання із Божою Волею у поняттях його реальної присутності у Євхаристії. Ісус каже Луїзі:

Моя дочко, в силу того, як душа поступово огортає Мене всередині Моєї Волі та любить Мене, вона огортає Мене всередині Моєї власної Волі, і отже так люблячи, вона мовби бере Мене у в'язницю, створюючи для Мене Частичку. Таким чином, коли страждає, коли компенсує, інше, вона сповнює Мою Волю. Вона формує багато Частичок, щоб жертвувати Мене та годувати Мене у божественний спосіб, який є достойний Мене. Як тільки Я бачу ці Частички, сформовані у душі, Я відразу заволодіваю (ст. 157) ними, споживаючи їх і задовольняючи Мій нестихаючий голод, щоб творіння могло дати Мені любов за любов. Таким чином ти можеш сказати Мені: «Ти пожертвував мене, і я також пожертвувала Тебе»⁴²².

Ісус сказав Блаженній Конкіті:

І тоді я відчула... Я щойно отримала Христа у Євхаристії, але він, мовби читаючи мої думки, продовжував: «Ні, ні, не так. *Сьогодні ти отримала Мене по-іншому.* Я заволодів твоїм серцем. Я містично втілювався у ньому, щоб ніколи його не залишати»⁴²³.

Ісус звертається до Блаженної Діни:

Благодать Моєї Чаші є Моєю реальною присутністю, яку Я даю тобі, як у Святій Частичці... ти справді Мене посідаєш, як протягом цих моментів після Святого Причастя... *Я даю тобі постійну благодать Моєї реальної присутності* (наголос доданий)⁴²⁴.

Каже тоді Ісус до Марти Робін⁴²⁵:

Частичкою для твоєї жертви та твоєї Літургії є ти сама... пожертвуй саму себе Богові з Ісусом, божественною жертвою, невинно заколеною на спасіння усіх⁴²⁶.

Також звертається до Вери Гріті:

Живучий Кивот... це співжиття Святого Духа із душею... який діє, говорить, бачить, працює... Однак я вже є живим кивотом у цій душі...⁴²⁷.

У останні дні жовтня 1906 року інша містичка із Франції розповідає про подібний феномен, використовуючи вираз «жива частичка», щоб описати вічну дію Ісуса у її душі. Декілька днів перед своїм переходом до неба Блаженна Єлизавета від Пресвятої Тройці (1880-1906) написала листа до своєї настоятельки, із якою (ст. 158) підтримувала глибокі духовні стосунки, і у цьому листі вона виявляє глибоку вдячність своїй духовній матері⁴²⁸:

Якщо Ви дозволите їй, *Ваша маленька частичка* проведе своє небо у глибині Вашої душі: вона утримуватиме Вас у єдності Любові, вірячи у Любов; вона буде знаком її замешкання у Вас. О, у якій інтимності ми житимемо. Преподобна Мати,

*нехай ваше життя також буде проведеним на небі... щоб Ви також могли жити це життя блаженних!*⁴²⁹

Ісус та Св. Фаустина обмінюються словами про нову містичну єдність:

Ти є живою частинкою, улюбленою небесним Отцем⁴³⁰.

Я – біла частинка перед тобою, О Божественний Священику. Освяти мене Тобою, і нехай моя переміна буде знаною лише Тобі⁴³¹.

Мати Божа... сказала мені:... Ти є замешканням, возлюбленим Богові; у тобі Він постійно перебуває із любов'ю та задоволенням... І жива присутність Бога ... зробить тебе своєю помазанницею⁴³².

Раптом, коли я цілим серцем і цілою своєю волею згодилася на жертву, Божа присутність переповнила мене... Відбулося велике таїнство... таїнство між мною і Богом... В цей момент я відчула, що моє посвячення відбулося поза межами часу та простору. Моє земне тіло залишилося таким самим, але душа стала іншою; Бог замешкав у ній у повноті Його чарівності⁴³³.

«Таємниця» Христової присутності у людській душі, про яку пише Фаустина, є дуже подібною на недавнє твердження її співвідчизника Папи Йоана Павла II. Після того як він уважно перечитав та реабілітував її писання, Папа Йоан Павло II написав (ст. 159) енцикліку про Божу безконечну спроможність діяти у людській душі:

Ми дійсно знаємо те, що у присутності таїнства благодаті, *безконечного у своїх можливостях та наслідках для людського життя та історії*, Церква безперервно запитує себе, покладаючись на поміч Утішителя... вести її «у напрямку правди»⁴³⁴.

Якщо Фаустина говорить про трансубстанційну присутність Христа у її душі, то вона не говорить цього як богослов. У своєму Томістському значенні трансубстанційність означає заміну однієї реальності іншою, тобто під час освячення Христос замінює реальність чи субстанцію хліба реальністю своєї власної божественної Особи чи Природи. Христова присутність у субстанції хліба та вина у богослов'ї називається «реальною присутністю». Фаустина має на увазі радше Боже повне та неосяжне оволодіння інтелектом, пам'яттю та волею людської душі таким чином, що вони вже не можуть відокремитися від його однієї вічної дії. У цій вічній дії чи вічній формі, Христос постійно надсилає душі його духовні та вічні можливості, щоб могли у повноті діяти у ній таким містичним способом, що людському розуму не дано цього осягнути. Оскільки душевні сили людини повністю направлені до Бога, Євхаристія стає єдиною реальністю, яка може пролити на це світло.

Згідно богословського розуміння, у Євхаристії Христос замінює субстанцію хліба своїми власними божественними тілом, кров'ю, душею та божественністю, які стають її суб'єктами (*suppositum*). У душі Христос замешкує у повноті, однак не замінює субстанцію людини – яка зберігає свої якості творіння – а всмоктує її у себе, і таким чином здійснюється нова містична єдність. У цій новій єдності полягає «повна» участь творіння у Божому вічному бутті та у його вічній дії безперервно протягом усього її земного існування. Таким

чином на землі установлюється небо. Постійне посідання цієї Христової вічної дії є ключем, який (ст. 160) відкриває секрет нового дару, котрий Бог поступово відкриває на зорі третього християнського тисячоліття.

Оскільки творіння само по собі негідне чи нездатне здійснити цю єдність, Бог бере на себе ініціативу і дає себе у Євхаристії. Щоб заспокоїти своє палке бажання дати нам себе самого, Бог шукає інші душі, які бажали би отримати благодаті, котрі багато інших відкинули. Він це здійснює прогресивним продовженням своєї євхаристійної присутності у душі людини, вірної його благодатям, аж поки вона не відчуватиме цю присутність *постійно*. Такий стан містики називають «особливим даром», який уможливує даний процес, підвищуючи творіння до Божої «вічної форми». У цьому стані Життя у Божественній Волі, душа бере участь у внутрішній дії (*ad intra operatio*) трьох Божественних Осіб. Щодо цього Ісус виявляє наступну правду Луїзі Піккареті⁴³⁵:

Моя дочко, цей вищезгаданий *ad intra* полягає у цьому: Я утримую тебе у єдності зі Мною, із Моїми думками, де ти береш участь у терпіннях, ділах та радостях Моєї Людськості. І притягаючи тебе до Себе, я спричиняю втрату тебе самої у Моїй Божественності... Тепер, необхідно сказати із великим зачудуванням, що коли одного разу твоя душа приєдналася до Моєї – покладаючи її волю у Мою, це єднання неможливо розірвати... – вона бере участь у всіх діях *ad intra*?⁴³⁶.

Чи це означає, що душа, яка втішається цим звеличеним станом Ісусової постійної присутності може бути звільненою від прийняття його у його таїнстві? Радше навпаки, Євхаристія є єдиною причиною, поживою та об'єктом подорожі душі до Бога. У житті Св. Отця Піо з Піетральчіни Євхаристія стає основним джерелом *постійного* припливу даних людській душі благодатей, які уможливають її життя у божественній волі. Св. Отець Піо пояснює:

Почитаймо [божественне провидіння] та будьмо готові уподібнити нашу волю у *всьому та постійно* (ст. 161) до волі Божої... Повна жертва нашої волі є на жаль дуже важкою. Необхідно пам'ятати, що коли наш божественний Вчитель звертався до Свого Отця від нашого імені зі словами із Господньої Молитви «нехай буде воля Твоя», його божественний розум був досконало свідомим наскільки було би важким для нас здійснити те, що він обіцяв Отцеві від нашого імені... Добре, його безмежна любов... знайшла чудовий засіб... І що ж це за засіб?... Він також просив: «Хліб наш насущний дай нам днесь»... І що ж це за хліб? Найперше мені приходять на думку Євхаристія...

Як я можу сповнити це прохання Твого Сина від нашого імені: Нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі, якщо не отримаю сили від його пречистого тіла?... Так, дай нам його і ми зможемо бути певними прохання, яке Ісус Сам адресував Тобі від нашого імені: «Нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі»⁴³⁷.

Попередньо я говорив про Ісусову присутність у людській душі як про «духовний прихід» чи «нову П'ятидесятницю». Він є «духовним», бо Дух Ісуса входить у дух людини новим, постійним та вічним способом. Незважаючи на те, інші духовні автори говорять про нього як про «прихід Христа, як посередника»⁴³⁸, «Євхаристійне царювання Христа» у душах⁴³⁹, «успення душ в любові»⁴⁴⁰, а також описують його багатовалентним терміном «другий прихід»⁴⁴¹. Необхідно зазначити, що Вчительський Уряд Церкви стримується від асоціацій ери миру чи історичного тріумфу християнства із такими виразами, як «другий прихід» із тієї простої причини, що він в основному представляє прихід Святого Духа у

Другий П'ятидесятниці, щоб приготувати Церкву до остаточного Христового пришестя у плоті *наприкінці* людської історії та *наприкінці* світу⁴⁴². Якщо ера миру складає частину людської історії, то вона може справді називатися «новою присутністю Христа» у душах чи «новою П'ятидесятницею» прославленого Духа Ісуса *перед* Христовим остаточним приходом наприкінці світу. Однак, коли деякі містики, пророки та проповідники говорять про еру миру як про «другий прихід Христа», вони мають на увазі його *духовне* повернення (ст. 162) (його прославленого Духа) у спосіб, який перевищує всі попередні замешкання⁴⁴³. Можемо тут знову повернутися до слів Блаженної Конкити та Блаженної Діни:

Прийшов час прославити у світі Святого Духа... Я бажаю, щоб ця остання епоха була у особливий спосіб посвячена Святому Духові... Це його черга, його епоха, це тріумф любові у Моїй Церкві та у цілому Всесвіті⁴⁴⁴.

У цьому новому замешканні, яке справляє на мене враження... є сила, велич та безмежність Божих якостей. Безмежне мені виглядає ще більше і більше безмежним... Моє пожертвування є набагато активнішим, ніж у попередніх замешканнях⁴⁴⁵.

А) Євхаристійне богослов'я

Із визнаної Церквою сучасної духовної літератури можемо зрозуміти нове та вічне замешкання як *повну* присутність Христа у його просторових та особистих умовах. Те, що Христос може бути більше *особисто* присутнім у одній душі, ніж у іншій, знаємо із історичних внесків до галузі євхаристійного богослов'я. Схоластики завжди стверджували, що наголос повинен ставитися не на Христову «*просторову присутність*» у Євхаристії (*illocaliter in loco*), навіть якщо попередньо судження цього і

Євхаристія

стосувалися. Наголос схоластики передовсім ставився на Христовій онтологічній та космологічній присутності у Євхаристії, а тобто на Христовій «*особистій присутності*». Особиста присутність Христа не втрачає усі фізичні стосунки зі світом, краще сказати, що Христос перевищує світ *та* є у світі, на небі *та* у Євхаристії. Тридентійський Собор навчає, що у Євхаристії Христос не стає хлібом, але субстанція хліба замінюється та знищується божественною Особою Христа та Природою трьох Божественних Осіб.

(ст. 163) Більш практично говорячи, якщо Бог може мати достатньо сили, щоб стати субстанційно присутнім у бездушній частинці, то чи не можна сказати того самого про суб'єкт одушевлений? І якщо Бог мав би на увазі здійснити таке чудо, який би ефект воно справило на спосіб життя цього одушевленого буття? Ми знаємо, що якщо Христос би вирішив трансубстанціюватися у душі людської особи, наділеної інтелектом, пам'яттю та волею, то він би не зміг повністю замінити субстанції людської особи, яка вміщає її сотворене буття, бо інакше вона би перестала бути сотворінням⁴⁴⁶. Справді, Бог є незмінним і не може додавати до його божественної сутності додаткових *осіб*. Однак, якщо Христос зберіг би особистість сотворіння дозволяючи його субстанції «постійно брати участь» у його вічній дії та у його якостях, він тоді міг би здійснити єдність волі, інтелекту та пам'яті, які би були настільки досконало в ньому поєднані, що він би зміг діяти у них, як він діє у вічному Слові. Ось наводимо слова Ісуса до Слуги Божої Луїзи Піккарети:

Всі три Божественні Особи зійшли з Небес; а потім, після кількох днів ми посіли твоє серце та *вічно замешкали* там. Ми підкорили твій розум, твоє серце, цілу тебе. Все, що ти зробила, витекло із нашої креативної Волі в тобі. Це підтвердження, що *твоя воля оживилася нашою Вічною Волею*⁴⁴⁷.

Слуга Божий Архиепископ Луїз Марія Мартінез подає те саме вчення:

Душа дає Слову те, чого він не має: нову людську природу, здатність до болю та жертви. А Слово у свою чергу обожествляє душу, *єднаючись із нею у найбільш інтимний спосіб (єдністю волі), імітуючи іпостатичну єдність*⁴⁴⁸.

Ісус виявляє також і Блаженній Діні:

Під час мого благодарення після Причастя, Я зосередилася на тому, щоб залишитися тісно поєднаною із ним... І була заскоченою... Він сказав: *«Я хочу обожествити тебе тим самим способом, яким була об'єднана Моя людськість із Моєю (ст. 164) божественністю... Ступінь святості, якого я бажаю для тебе є безконечною повнотою моєї власної святості, це святість мого Отця, принесена у тебе через мене»*⁴⁴⁹.

Благодать Мого воплочення, Мого життя та зросту у твоїй душі ніколи її не залишить, посідаючи тебе і тобою будучи охоплена *як в одній і тій же ж сутності... це благодать із благодатей»*⁴⁵⁰.

Подібні речі сказав Ісус і Блаженній Конкіті:

Кажучи на Святій Вечері: *«Це є Моє Тіло, це є Кров Моя»*, Я мав на увазі так би мовити перенесення Мого Тіла та Моєї Крові у Моїх священиків, переображених у Мене, *повністю* сформованих також у цьому сенсі, як *Живі Євхаристії*, і з тією самою метою жити пожертвованими за весь світ. І у цей же ж момент Я відчув у Моєму нутрі, що вони повинні щезнути, у певній мірі, подібно до сутності хліба та вина, залишаючись переміненими у Мені на спасіння душ⁴⁵¹.

Христос, який існував на землі у часі та просторі, діє вічним способом, який перевищує їх обох – він здатний іманентно перебувати у часі та просторі, здійснюючи у них у той самий момент дії, які є трансцендентними. Ми знаходимо цю реальність у висвяченому священику, у якому ця вічна дія присутня у момент євхаристійного освячення. Ми також бачимо її у житті вищезгаданих мирян містиків, багато із яких досвідчили повноту цієї дії у їхніх душах. Оскільки Божа триєдина дія поєднує Христові божественну та людську дії, знану у богослов'ї як «теандрична активність», три божественні Особи діють через природну єдність, вчинену Особою вічного Слова, повністю підтримуючи, мотивуючи та ведучи сили душі⁴⁵². Більше того, якщо власне вічний Дух⁴⁵³ надав сили Христові здійснити божественні та вічні дії, то цей Дух стає діяльним чинником активності людської душі таким способом, що виводить її поза межі часу та простору та залишає її у вічному середовищі. Оскільки прославлений Христос посідає вічний спосіб існування, який не зв'язує його до часово-просторових «властивостей» хліба, він є вільним (ст. 165) співіснувати у душі абсолютно необмеженим способом. Таким чином, силою прославленого Духа Христа душа бере споглядальну участь у вічних процесах трьох Божественних Осіб (*ad intra operatio*) та стає сакраментальним знаком Церкви у її удосконаленому стані (*pignus futurae gloriae*). Ганс Урс Фон Бальтазар описує унікальний стан Блаженної Єлизавети від Пресвятої Тройці як такий, у якому Божі вічні процеси любові передаються до душі:

«Святий Дух підносить душу до таких прекрасних висот, так якби хотів зробити її свідком, у Бозі, того самого стремління любові, спільно вираженого Отцем і Сином...» *Людина... є здатною брати участь у божественних процесах, тобто у самій дії вічної любові*⁴⁵⁴.

Щоб душа змогла відновити себе у Христі, вона не може задовільнитися його «просторовою присутністю», а мусить зростати до його «особистої присутності». Сучасні містики на прогресивних стадіях їх духовних подорожей вважали, що як «просторова», так і «особиста» присутність змішуються для того, щоб налаштувати душу на участь у Божій єдиній вічній дії. Два елементи поєднуються в результаті просторової дії вільної волі людини та особистої дії Божої вічної волі, щоб установити Христову «повну присутність» у душі. Ісус каже Блаженній Конкиті де Арміда:

Я хочу зменшити дистанцію, яка відокремлює Мене від душ; Я хочу, щоб вони знали Мене таким яким Я є: не Ісусом, який жив у минулому, але теперішнім Ісусом, *не тільки у кивоті, але й у глибині кожного серця*⁴⁵⁵.

Не зважаючи на Христову просторову присутність у фізичній реальності його тіла, крові, душі та божественності, він сам не спроможний притягнути нас без «особистої присутності», яка вимагає вільного і рішучого відклику. Інакше від бездушного хліба, людська душа залишається відкритою до правдивого особистого спілкування. Залежно від того, чи ми приймаємо розкриття іншого із довірою та (ст. 166) вірою, чи закриваємося від іншого, інший є більшою чи меншою мірою особисто присутній. Особиста присутність приносить із собою різноманітну гаму ступенів. Бог може бути присутнім різними способами. Він набагато більше присутній у тих, які посідають дар його вічної волі ніж у тих, які його не посідають, у містиках – набагато більше ніж у охрещеній дитині, у охрещеній дитині, ніж у траві. Щоб остаточно продемонструвати примат особистої присутності над просторовою, звернемося до представлення Св. Августина наскільки Марія посідала Боже слово:

Марія почула Боже слово та утримала його, і таким чином вона стала блаженною. Вона тримала Божу правду у своєму розумі, що було шляхетнішим, ніж носити його тіло у її лоні. Правда та тіло належали обидві Христові: Марія тримала його у розумі, до ступеня яким він був правдою, а також носила його у лоні оскільки він був людиною; однак *те, що отримується у розумі набагато вище за те, що носить у лоні*⁴⁵⁶.

7. Постійне занурення у вічність

Через визнані Церквою твори сучасних містиків ми побачили нове влиття діяльності Пресвятої Тройці у людську душу, прикрашену «спеціальною» або «інтимною благодаттю». Ця благодать є безвідкупним даром Божим і бажає піднести всі душі до найвищих регіонів вічного священства Христа. У міру того, як Христове вічне священство напрямлене «до людей всіх часів та необмежене жодними кордонами», душа наділена силою впливати на життя «усіх сотворінь минулого, теперішнього та майбутнього». На цій стадії душа входить у вічний стан Божої активності, щоб більше ніколи його не залишати. Якщо дотепер душа досвідчувала Божу вічну дію періодично, тепер вона отримує цей досвід як «рішучу та остаточну дію», щоб ніколи більше не залишати цю вічну дію та залишатися вірними цьому рішення. Сучасні містики вказують, що лише небагатьом душам вдалося дійти до цього найшляхетнішого стану містичної єдності, яка залишається відкритою до диспозиції тих, які

її шукають⁴⁵⁷. І коли вже душа ввійшла у середовище Божої вічності, вона містично виходить поза межі часу та простору та постійно бере участь у житті Бога настільки довго, скільки Бог є Богом.

(ст. 167) Нова реальність Божої постійно вічної дії або вічного стану (способу, форми) вводить душу у такий самий внутрішній стан слави, у якому перебувають блаженні на небі. У цьому новому стані душа досвідчує влиття Божого найшляхетнішого знання та потіхи, а також тимчасові спустошення, які дозволяють вічному Слову, містично воплотившись, наново пережити його людське існування у душі. Внаслідок цього душа стає очищеною, просвіченою, з'єдиненою, обожествленою та досконало наміреною прийняти та обійняти Волю Божу у всіх речах та воздати йому славу, яку він зміг би отримати, якщо би свої возлюблені сотворіння не згрішили би. Звідси виходить, що душа сповідає гріхи свого минулого та обіймає покарання за гріх, здійснений іншими; на землі вона підпадає під кари чистилища та бере участь у внутрішніх Ісусових стражданнях. Ісус підкреслює цю характерну *постійність* у наступному зверненні до Луїзи:

Я Сам знав наскільки багато потрібно благодаті, щоб здійснити найбільше чудо, яке тільки існує на землі – *жити постійно у Моїй Волі*: душа повинна уподібнюватися Богові у всьому та у кожній його дії, настільки, щоб віддати йому назад цю подібність недоторканою, такою якою вона її прийняла, і потім знову уподібнитися до Бога⁴⁵⁸.

Хто живе у моїй Волі, знаходить себе вже у цьому самотньому Акті. Подібно як серце б'ється у людській природі, даючи їй життя, так само і Моя Воля постійно б'ється у глибинах душі, але тільки одним єдиним биттям. А як вона так б'ється, то дає душі красу, святість, силу, любов, добро, мудрість... Це биття включає Небо і землю... Цей самотній Акт, це биття душі, має повну енергію та царює повністю, і там виявляється *постійне чудо, чудо яке тільки один Бог може чинити*. І таким чином у ній відкриваються нові Небеса, нові глибини благодаті та неочікувані правди⁴⁵⁹.

Всі три Божественні Особи зійшли з Небес; а потім, після кількох днів ми посіли (ст. 168) твоє серце та *вічно замешкали* там. Ми підкорили твій розум, твоє серце, цілу тебе. Все, що ти зробила, витекло із нашої креативної Волі в тобі. Це підтвердження, що твоя воля оживилася нашою Вічною Волею⁴⁶⁰. Життя у моїй Волі є вершиною святості, і у цьому полягає постійне зростання у Благодаті⁴⁶¹.

Блаженна Діна пише:

*Щоб утримати мене у цьому блаженному стані я потребую вічної і дуже потужної благодаті: Я втішаюся досконалим блаженством... Це справжня вічність!*⁴⁶²

У міру того, як душа заглиблюється у Бога, вона набуває тонкішої здатності розуміння вічної реальності блаженних у небі. Ісус, отже, каже Луїзі:

Моя Воля має здатність перетворювати на безмежне усе, що у неї входить, возносити та переображувати дії творіння у Вічні Дії. І тому, що лише входить у Мою Волю, набуває якостей Вічного, Безмежного, Нескінченного, втрачаючи те, що є початковим, скінченим та малим... У Моїй Волі Я почую ноти Моєї Вічної Любові, я відчую сотворену любов захищеною у Несотворену Любов, Я відчую, що сотворіння любить Мене Самого Вічною, Безмежною та Нескінченною

Любов'ю; звідси і походить любов, гідна Мене, яка заміняє Мене та нагороджує Мене любов'ю усіх⁴⁶³.

Незважаючи на те, що блаженна форма⁴⁶⁴ залишається остаточною нагородою душі поза часом, ще більшою заслугою вважається її внутрішнення у часі. Ісус пояснює Луїзі:

Душа, яка ще блукає, поєднає себе зі Моєю Волею таким способом, що *ніколи більше не відокремиться від неї*. Її життя є Небесним, і Я отримую від неї таку саму славу, як і від Блаженних. Більше того, *я знаходжу в ній більше задоволення, бо те, (ст. 169) що роблять Блаженні на Небі, роблять із задоволенням, а не із жертви*⁴⁶⁵.

Я мушу пояснити тобі велику різницю між сотворінням, новонародженим у Моїй Найвищій Волі у *часі* та сотворіннями, які відроджуються *перед дверима Вічності*. Прикладом може послужити Моя Цариця-Мати, яка була новонародженою Божественної Волі у *часі*. І власне тому, що Вона була новонародженою, була здатною спричинитися до сходження Свого Творця на землю... Тому, що Вона була новонародженою, сформувала моря благодаті, світла, святості та знання, щоб мати здатність утримати Його, який сотворив Її. Силою Життя Найвищої Волі, яку Вона посідала, Вона могла чинити все і заступатися за всіх. І Бог Сам не міг відкидати прохання Його Небесного Сотворіння, бо те, що Вона просила, просила Моєю Власною Волею⁴⁶⁶.

Однак, сотворіння, новонароджене у Моїй Найвищій Волі у *часі*, на земному вигнанні творить собі моря благодаті. Відходячи із землі, таке сотворіння бере з собою ці всі моря доброти, яку посідає Божественна Воля, а отже, бере і Самого Бога... Хто ж народжується у Моїй Волі у *момент відходу із землі*, знаходить із Волі Божої свої безмежні моря, щоб відродити душу у ньому. Це сотворіння не несе з собою свого Бога, а Бог дозволяє йому себе знайти. Яка ж однак різниця між одним та іншим⁴⁶⁷.

У творах Божої обраниці Сестри Марії від Пресвятої Тройці ми знаходимо опис цього стану єдності із Божою Волею:

Дозволити Мені жити у тобі – це означає наповнити твоє серце повною віддачею малих дітей... щоб дозволити усьому твоєму розуму зрозуміти Мої дороги праці та наслідувати їх... утримувати в правді із усією силою твоєї волі, чого би це не коштувало, *кожної хвилини та при кожній нагоді*. На це Сестра Марія відповіла: «*Ти сам вибери їх такими, якими вони є у вічності*».

(ст. 170) Кілька днів після цього Ісус визначив надприродний характер послуху Сестри Марії, який дозволив його волі правдиво «жити» та «царювати» у ній:

Тиша, повага до всіх сотворінь... Роздягати себе у радості давання. Терпеливість. Любов, яка слухає голос Бога, не напоказ, *але з глибини власного буття, у повному відданні божественній волі*... Я потребую все це, щоб жити у душі, щоб зростати та царювати там... Послух – це стан душі, постійний стан *настійливого зростання душі до волі Божої*... Ти повинна бути міцно прив'язаною до Мене, до Волі єдиного Бога та звільненою від усього іншого... щоб допомогти Мені проникати всюди... Я живу у тобі *постійним* та прогресивним життям.

Щаслива Ісусовим підтвердженням нового стану єдності, яким їй було дозволено втішатися, Сестра Марія заплакала:

Мій Господи, усією моєю волею відповідаю *так* на кожне Твоє бажання, із Твоєю допомогою... Твоя Воля нехай буде у всьому, що я бажаю... моя безмежність бажає єдності між душами доброї волі задля Твоєї слави! Я буду заступатися за них до кінця світу⁴⁶⁸.

8. Новий стан містичної єдності

Те, що містики були свідомими того, що вони посідали новий «стан» містичної єдності, підкреслюється у їхніх творах та носить печаті Церковного затвердження. Я звертаюся тут до двох із них – Слуги Божої Луїзи та Блаженної Діни:

Але тепер прийшов час творінню увійти у цей план (Божом вічної форми) та зробити його діла Моїми... Це означає, що ще не прийшов час, у якому моя Доброта покликala би сотворіння жити у цьому шляхетному стані⁴⁶⁹.

Сьогодні зранку, я отримала специфічну благодать, яку важко описати. Я відчулася внесеною у Бога, як у (ст. 171) «*вічну форму*», яка є *станом постійним та незмінним... Я відчуваю себе постійно у присутності Блаженної Тройці*⁴⁷⁰.

Лише після того, як душа проходить своєрідне тренування у знанні та бажанні Божої вічної волі, вона ступає на новий шлях, тобто набуває нової вічної форми, щоб ніколи більше її не залишати. І власне тут, у точці входження, починається новий «стан» містичної єдності.

Незважаючи на те, що нова єдність, описана містичками, може виглядати зарезервованою лише для кількох вибраних, однак, необхідно зазначити, що поширення правди не має меж. Блаженна Конкіта була матір'ю дев'ятьох дітей. «Бути дружиною та матір'ю ніколи не заважало моєму духовному життю», - говорила вона. Говорячи як жінка із однією із своїх невісток, вона додавала: «Я завжди була дуже щасливою із моїм чоловіком». І Сам Господь одного разу сказав їй: «Ти одружилася задля великих Моїх планів щодо твоєї особистої святості, будучи прикладом для багатьох душ, які вважають одруження несумісним із святістю». Найшляхетніші благодаті, описані духівниками, не є привілеями лише окремих душ, які втекли від світу, або ж лише священників та монахів; вони дані кожному християнину, не залежно від стану, який він посідає у житті. Другий Ватиканський Собор також підкреслює це:

Кожному є очевидним, що усі вірні у Христі, незалежно рангу чи статусу, покликані до *повноти* християнського життя та досконалості у любові⁴⁷¹.

Ісус виявляє своїй обраниці Вері Гріті, що йому прийшов час збирати нове військо жертвенних душ, щоб поставити їх на служіння у *світі*. Він виявляє бажання збирати душі, готові впливати на глибші води у пошуках нових душ. І власне через те Ісус потребує їхньої присутності у світі, бо (ст. 172) у цей час великої благодаті світ веде багато душ на погану дорогу:

Вера Гріта

Я бажаю бути розіп'ятим у живому кивоті, щоб притягнути грішників ближче до Мене. Однак, навіть у найглибшій містичній тиші Мій [живий] кивот *повинен жити у суспільстві*, бо Я, Ісус, бажаю, щоб Моя присутність розповсюджувалася серед людей... Живий кивот не повинен втратити зв'язок зі світом та спільнотою; навіть живучи у світі він повинен діяти, говорити та любити у душі, який внутрішньо оживив Мій Дух і який відображає Мій Дух⁴⁷².

Оскільки у суспільстві жертвенні душі більше підлягають несподіваним наступам та спокусам злого, Бог забезпечує їх численними засобами благодаті, які вони отримують через Євхаристію та завдяки життю молитвенної самотності. Ось слова Ісуса до Сестри Марії від Пресвятої Тройці:

Я потребую великого війська жертвенних душ, які приєднуються до Мене у місії Мого Євхаристійного Життя... Я потребую великого війська жертвенних душ, які покладуть всі свої зусилля на наслідування Моєї місії... і таким чином зможе поширитися Мій Дух... Я бажаю, щоб ці душі були всюди: *як у світі, так і у монастирях*...⁴⁷³

Повертаючись до минулих століть, можемо назвати багато зразкових осіб, які через свій контемплятивно-активний апостолят розкрили, задля яких умов можна досягнути тієї єдності, котра веде до нового стану святості. Святі Августин, Максим Ісповідник. Катерина з Сієни, Ігнатій Лойола, Тереза Авільська, Йоан від Христа та інші містики, проводячи активний спосіб життя, запропонували нам основні кроки, котрі ведуть до обожествлення та до повернення особи брати повну участь у Божій Волі. Визнані Церквою сучасні містики також показують, яким чином у недавній період Святий Дух здійснив такий дар Життя у Божественній Волі, обдаровуючи людину силою та обожествляючи її, щоб вона вповні брала участь у Божественній Волі. Вони кажуть, що цей дар є доступний усім нам настільки довго, наскільки ми бажаємо його цілим серцем.

(ст. 173)

РОЗДІЛ V

ОСТАННЄ ПРИШЕСТЯ ІСУСА

Парусія

Як ми згадували раніше, новий стан святості є періодом приготування до Христового остаточного повернення у славі. Опис Св. Павла майбутньої Церкви у «святому та непорочному» стані перед його остаточним поверненням робить цей період приготування глибоко особистим. Звісно, Церковна святість та непорочність походить від дії Святого Духа у Святих Тайнах та у інших дарах, які складають будівлю Христового тіла: *«аж поки ми всі не дійдемо до єдності в вірі й до повного спізнання*

Божого Сина... до міри повного зросту повноти Христа»⁴⁷⁴.

Парусія: Останнє Пришестя

Якщо вважати, що «єдність віри» та «знання Синів Божих» прикрашені силою Святого Духа через дію Святих Тайн та через інші його дари – особливо через Дар Життя у Божественній Волі – то це лише підтримує вчення, що вони є засобами, якими Церква здобуває свій стан непорочності. Тому, коли Христос повернеться у славі, він дійсно зустрине його возлюблену Церкву чудово прикрашену, подібно до невісти, яка очікує на повернення Жениха. Ця весільна зустріч між Христом та Церквою часто передає грецький термін «Парусія».

Вчительський Уряд Церкви навчає, що остаточний прихід Христа у плоті співпадає із Парусією, і відбудеться після закінчення історичної ери миру та наприкінці людської історії⁴⁷⁵:

(ст. 174) Царство сповниться не історичним тріумфом Церкви через її прогресивне сходження, а лише Божою перемогою над остаточним звільненням з гріха, і тому Жених зійде вниз із небес⁴⁷⁶.

Дійсно, [остаточне] воскресіння дуже близьке за значенням до Христової Парусії⁴⁷⁷.

Воскресіння всіх мертвих «праведних та неправедних» попередить Страшний Суд... Тоді Христос прийде у славі та усі ангели із ним... Перед ним зберуться всі народи, і він відокремлюватиме їх одне від другого...⁴⁷⁸

Страшний Суд прийде коли Христос повернеться у славі, лише Отець... визначає момент пришестя. Тоді через його Сина Ісуса він прорече своє останнє слово всій історії⁴⁷⁹.

Обман Антихриста вже починає набирати форми у світі кожного разу як дається ключ здійснити у історії цю місяцьську надію, яка може здійснитися лише поза межами історії через есхатологічний суд⁴⁸⁰.

...Хрещення є лише початком, із якого покажеться прославлена фігура Церкви... і лише у остаточному приході Христа (парусії) вона постане як остаточний плід спасенної та шлюбної любові⁴⁸¹.

Науковці у галузі Святого Письма Рассел Адвінкл та А. Вінкгофер наголошують на тісний зв'язок між Парусією та кінцем людської історії:

Парусія буде реальною подією... парусія приводить до кінця довгий процес історичного розвитку. Це не буде історична подія... Буквальне її значення полягає у тому, що єдність Христа із його народом наприкінці історії стане реальною зустріччю між реальним Христом та реальною спільнотою людей⁴⁸².

(ст.175) Власне цей прихід [парусія], і ніщо інше, приведе історію до її здійснення. Він надасть значення усій історії та усі її події стануть зрозумілими лише з огляду на нього... він полягає у містичній переміні усього творіння, а людини у особливіший спосіб... цей прихід побачать усі люди у кожному куточку землі⁴⁸³.

Із Церковного навчання про Парусію, яка асоціюється із Христовим Останнім Приходом у плоті, останнім воскресінням та Страшним Судом, можемо почерпнути глибше розуміння Церковної грядущої ери миру. Як вже згадувалося раніше, Св Павло стверджує, що Церква повинна зодягнути себе святістю та непорочністю, щоб постати гідною перед тим, як її Божественний Наречений прийде у славі, що й відповідно підводить на думку про те, що Парусія станеться після Церковної ери святості.

Божі Ангели сурмлять в Останню Сурму

Вознесення

Тоді з двох, що будуть у полі, одного візьмуть, другий залишиться. Дві молотимуть на жорнах: одну візьмуть, друга залишиться. Чувайте отже, бо не знаєте якого дня Господь ваш прийде⁴⁸⁴.

Бо сам Господь на даний знак, на голос архангела та при сурмі Божій, (ст. 176) зійде з неба, і найперше воскреснуть ті, що вмерли в Христі. Потім же ми, що живемо, що лишимось, будемо разом з ними захоплені на хмарах у повітря назустріч Господеві і так будемо з Господом завжди⁴⁸⁵.

У той час як *премілленаристи* вважають, що уривки, використані Матеєм і Павлом, означають «вознесення» перед нещасними подіями, то глибше вивчення Святого Письма показує, що навчання *премілленаристів* не повністю із ним співпадало. *Премілленаристи* вірили у те, що вознесення чи екстаз відбудеться перед тим, як Сатана та його послідовники будуть звільненими для останньої битви, і таким чином Христові вірні будуть заощадженими від спустошень війни. Внаслідок цієї доктрини, не лише вірні позбавлені нагоди заробити собі славну корону мучеництва, а також і світ позбавлений ефективних плодів, описаних у Книзі Одкровення (6, 9; 7, 13-14; 13, 7.10.15; 17, 6; 18, 24; 20, 4). Окрім цього така доктрина противиться словам Христа про останні лиха:

Отож, коли побачите «мерзоту запустіння», провіщену пророком Даниїлом, поставлену на святім місці – хто читає, нехай розуміє! – *тоді ті, що в Юдеї, нехай втікають у гори; а хто на покрівлі, хай не сходить узяти речі з своєї хати, і хто в полі, хай не повертається назад узяти свою одіж!* Горе вагітним та годуючим за тих днів! *Моліться, щоб ваша втеча не сталася зимою, ані в суботу. Скорбота ж тоді велика буде, якої не було від початку світу аж понині, та й не буде. І коли б ті дні не були вкорочені, ніхто б не врятувався; але заради вибраних будуть вкорочені дні тії* (Мт 24, 15-22).

Якщо ж вознесення розуміти як загальне воскресіння усіх живих та мертвих наприкінці історії, воно тоді знаходить своє відображення у Переданні. Рання патристична думка вважала цей термін як обставину, яка матиме місце *поза історією*, аж поки Новий Єрусалим зійде з неба як прикрашена невіста зустрічати свого жениха. У цей момент, усі праведні, котрі тільки жили від початку цього (ст. 177) світу будуть вознесені до Христових вічних обіймів, щоб залишитися із ним навіки (Більше інформації про персонажі, які

здійснять останню бтвву, можна знайти у моїй книзі під назвою *Antichrist and the End of Times* (*Антихрист та кінець усіх часів*)).

Базуючись на цитованих текстах, так виглядає, що вознесення станеться після ери миру та останнього лиха. Відразу після цього станеться воскресіння з мертвих, Страшний Суд, кінець неба та землі та встановлення Нового Єрусалиму, Нового Неба та Нової Землі. Нижче представлено ці останні події, зв'язані із Христовим Останнім приходом у вигляді підсумку:

Характеристики останнього пришествя Христа

- *Воскресіння живих та мертвих*

Та твої мерці оживуть, їхні трупи встануть; Просніться, веселіться, ви, що лежите в поросі⁴⁸⁶.

Бачив я і мертвих, великих і малих, що стояли перед престолом, і книги порозкрито; і інша книга розкрита, що є книга життя⁴⁸⁷.

Але коли сповниться тисяча років, Бог відновить світ та небеса звернуться, і земля зміниться, і Бог перемінить людей на подобу ангелів, і вони стануть білими як сніг; і вони стануть на службу перед очима Всевишнього, та складуть жертви їхньому Господеві і служитимуть Йому вічно. У той самий час відбудеться друге воскресіння всього, у якому неправедні будуть віддані на вічну кару»⁴⁸⁸.

- *Останній Суд*

Воскресіння всіх мертвих «праведних та неправедних» попередить Страшний Суд... Тоді Христос прийде у славі (ст. 178) та усі ангели із ним... Перед ним зберуться всі народи, і він відокремлюватиме їх одне від другого...⁴⁸⁹

Страшний Суд прийде коли Христос повернеться у славі, лише Отець... визначає момент пришествия. Тоді через його Сина Ісуса він прорече своє останнє слово всій історії⁴⁹⁰.

Страшний Суд

Дививсь я – аж доки не були поставлені престоли, і не засів Ветхий Деньми. Одіж на ньому, немов сніг була біла; волосся на голові у нього, немов чиста вовна; престол його, як полум'я вогненне; колеса його, як вогонь палючий. Ріка вогненна розливалась, виходила з-поперд нього... Суд засів і розгорнуто книги⁴⁹¹.

... і тоді небо з шумом перейде, первні, розпалені, розтопляться, і земля з ділами, що на ній, розпадеться⁴⁹².

... і впав огонь від Бога з неба, і пожер їх [Диявола, Гога і Магога]... Потім бачив я престол великий білий і того, хто сидить на ньому, що від обличчя його витекли земля і небо... Бачив я і мертвих великих і малих, що стояли перед престолом, і книги порозкрито; і інша книга розкрита, що є книга життя; і суджені були мертві – з написаного в книгах, по ділах своїх. Море віддало мертвих, що в ньому, і смерть, і ад віддали мертвих, що в них, і суджено кожного по ділах його. І смерть, і ад повержено в озеро вогню⁴⁹³.

(ст. 179)

- *Кінець неба та землі*

Його блискавки освітлюють усесвіт; земля те бачить і стрясається. Гори, як віск, тануть перед Господом, перд Господом усієї землі... заради судів твоїх, Господи... над праведником сходить світло⁴⁹⁴.

Небо звинеться, мов сувій⁴⁹⁵.

День же Господній прийде, як злодій; і тоді небо з шумом перейде, первні, розпалені, розтопляться, і земля з ділами, що на ній, розпадеться... Нового ж неба й землі нової, згідно з його обіцянкою, очікуємо ми, в яких справедливість перебуває⁴⁹⁶.

- *Нове Небо та Нова Земля*

Бо ось я творю нове небо й нову землю, і те, що було перше, не буде згадуватися більше, ані спадати на думку. Ви ж радуйтеся й веселіться по віки вічні з-за того, що я творю! Бо ось я творю Єрусалим на радість, його народові на віху⁴⁹⁷.

Побачив я небо нове і землю нову; бо перше небо і перша земля минули, і моря вже немає. І побачив я місто святе, Єрусалим новий, що сходить з неба від Бога, приготований мов наречена, прикрашена для мужа свого⁴⁹⁸.

Для людини цей кінець означатиме остаточне здійснення єдності людської раси... А об'єднані у Христі сформують спільноту відкуплених, «святе місто Боже», «наречену, дружину Агнця». Вона не буде більше поранена гріхом... Видимий Всесвіт тоді... відновиться до свого первісного стану⁴⁹⁹.

Після того як проміне тисяча років, світ відновиться у Бозі і небеса складуться до купи⁵⁰⁰.

(ст. 180) У 1459 році Папа Пій II засудив твердження, що світ буде природньо зруйнований палючістю сонця, яке поглине всю вологу землі та повітря, спричиняючи пожежу землі⁵⁰¹. Однак недавній Другий Ватиканський Собор потвердив думку про «переміну». У Догматичній Конституції *Світло Народів (Lumen Gentium)* Церква представлена у своєму недосконалому змінному прочанському стані, який «удосконалиться лише у небесній славі... і тоді все людство, так як і увесь світ досконало відновляться у Христі»⁵⁰². Однак, все те, що Бог сотворив не закінчиться «зруйнуванням» чи природнім лихом, але переобразиться та обожествиться.

Нове небо і нова земля

Описи із Книги Одкровення 21 та 22 представляють Новий Єрусалим як світле та непорочне місто, двері якого ніколи не зачиняються. Подібно до Марії та Апостолів, які споглядають Бога лице-в-лице, ті, які входять у це небесне місто також беруть участь у цьому блаженному баченні. І власне у цьому вічному та удосконаленому царстві, яке Христос передає своєму Отцеві після зруйнування кожного правителя та правління, Христос правитиме із своїми обранцями. Інакше від Нового Єрусалиму, «Нові Небеса та Нова Земля» не лише існують на землі, але й у цілому Всесвіті, разом з усіма його галактиками, переображеними Богом для нових способів людського існування.

Науковець у галузі Святого Письма А. Вінкгофер стверджує, що у людській формі психо-соматичного існування Всесвіт стане «прямо доступним новому сенсу усього людського буття, у всіх його взаємовідносинах та у всьому його раціоналістичному значенні»⁵⁰³. Відновлений Всесвіт відобразить вираз Пресвятої Тройці, у її всеприсутності та всезнанні. У своєму творі *Quaestiones Disputatae*, Св. Тома Аквінський (ст. 181) коментує остаточне переображення землі та тривалості її складених сутностей:

Нові Небеса

Значення зацитованих уривків (2 Пт 3, 10: «Небеса перейдуть»; Лк 21, 33: «Небо і земля перейдуть») не означає, що сутність світу зникне, але що щезне її внутрішній вигляд, як твердять Апостоли (1 Кор 7, 31)⁵⁰⁴.

Шляхетне відображення Бога у природі буде ушляхетнене, удосконалене та обожествлене, щоб пристосувати його до своїх обожествлених дітей. Деякі богослови, наприклад Е.Дж. Фортман, вважають, що гори, горби, рівнини, поля, пасовища, річки та моря отримають нову форму для прославлених синів та дочок Божих, так що їхнє енігматичне «проходження» повинно бути правильно зрозумілим як переображення, а не як знищення. Як місце проживання Воплоченого Сина Божого, Спасителя не лише людини, а цілого Всесвіту, землі залишиться у своїй повній сутності та буде прийнята ним у всій своїй красі. Бо Бог послав свого єдиного Сина у світ не задля того, щоб його засудити, а щоб його спасти.

Стан блаженства

Діти Божі, яким належатиме земля, залишатимуться такими самими особами, якими вони були у їхньому прочанському стані, але все ж іншими – із тими самими тілами та душами, які їм належали у історії, а проте з іншими. Подібно до Ісуса, вони матимуть матеріальні «прославлені» тіла, пристосовані до їхнього нового способу існування. І оскільки вони залишаться у своїй людськості, залишаться також і їх почуття. Вони будуть спроможні бачити, чути звук, смак, запах та відчувати без жодних просторових та часових обмежень. Їхнє буття набуде блаженного стану, «бо царство Боже не їжа і не пиття, а праведність, мир і радість у Святому Дусі»⁵⁰⁵. Сила їхніх «духовних тіл», складених із прославлених тіл та прославлених душ, постійно зростатиме. Ці сили душі можна назвати паранормальними, телепатичними, (ст. 182) ясновидними, пізнавальними, ретропізнавальними, психо-кінетичними, проєктивними та комунікативними. Вони будуть безпристрасними та безсмертними, блискучими, прекрасними та сяючими благодатним світлом їхніх душ, яке

опромінить також і їхні тіла. Вони проникатимуть інші тіла своєю волею; легко пересуваючись із одного місця в інше, можливо навіть із планети до планети швидкістю думки.

На відміну попереднього бачення неба як статичного місця вічного відпочинку та непорушності, тепер сучасні богослови допускають зріст та прогрес у досконалості, щасті та красі упродовж усієї вічності. У небі змінність набуває більш людського рівня, постійним удосконаленням прославленої людини. Дійсно, Бог який сформував людські обриси у своєму єдинородному Сині, примінить подібні стандарти до людини, яку він Відкупив. І задля цього необхідно допустити теорію постійного удосконалення душ та тіл, навіть у їхньому вже досконалому стані.

Новий Єрусалим

У центрі Нового Неба та Нової Землі є Новий Єрусалим, місце, яке уявляємо наповненим Божим вічним світлом, співом, радістю та досконалим єднанням із святими у небі, які можуть його відвідувати, а також можуть у ньому жити. Опис Нового Єрусалиму Св. Апостола Йоана є одним із найбільш захоплюючих уривків Святого Письма:

Потім бачив я престол великий білий і того, хто сидить на ньому, що від обличчя його витекли земля і небо, і не знайшлося місця їм... Побачив я небо нове і землю нову; бо перше небо і перша земля минули, і моря вже немає. І побачив я місто святе, Єрусалим новий, що сходить з неба від Бога, приготований мов наречена, прикрашена для мужа свого. Почув я від престолу голос великий, що говорить: «От житло Бога з людьми...» А храму не бачив я у ньому, бо Господь, Бог Вседержитель, є храм його, і – Агнець... І показав мені річку води життя, світлу, (ст. 183) мов кришталю, що виходила від престолів Бога й Агнця... І ніякого прокляття не буде більше. А престол Бога й Агнця там, і слуги його служитимуть йому... Ночі не буде більше, і не матимуть потреби в світлі світильника і світлі сонця⁵⁰⁶.

Інтерпритатори були вражені цими образами Нового Єрусалиму. В. М. Сміт стверджував, що незважаючи на те, що Новий Єрусалим сходитиме з небес, його «не слід утотожнювати з небом..., а радше вважати частиною нового неба та нової землі»⁵⁰⁷. Старий Єрусалим був релігійним центром Ізраїля, містом, понад яким плакав Ісус, та яке зосереджувалося навколо храму, де Ісус молився і навчав. Новий же ж Єрусалим заслуговує на назву, яку він носить: він повинен би був означати до якоїсь міри релігійний центр, де Бог перебуватиме у особливий та вічний спосіб із своїм народом; і де не буде більше збудованих людиною храмів, а лише «Господь, Бог Вседержитель, є храм його, і – Агнець»⁵⁰⁸.

Небо, отже, не є закритим та статичним місцем, де мертві спочивають непорушно. Небо, представлене нам сучасними богословами, має динамічний вимір, який у свою чергу поділяється на два полюси: новий Єрусалим як космічний центр і нове Небо та нову Землю. Ці два полюси Божого помешкання, де проявляються його найвища слава та присутність, були сотворені Богом задля слави та сйива його сотворіння. Поділ між небом та землею, духом та матерією, переходить у об'єднання, щоб творити нове Небо та нову Землю із Христом у центрі. Найшляхетніша єдність між духовним та матеріальним виміром приймає синів Божих у світ вічного безперервного спілкування з ангелами та із Самим Творцем.

Характеристики Нового Єрусалиму

- *Христове вічне проживання із людьми*

Почув я від престолу голос великий, що говорив: «От (ст. 184) житло Бога з людьми, і він житиме з ними, вони ж народом його будуть, і сам Бог буде з ними»... і побачать обличчя його... і царюватимуть на віки вічні⁵⁰⁹.

Ісус відказав, мовивши до нього... «Істинно, істинно кажу вам: Побачите небеса відкриті, й ангелів Божих, як висходять та сходять на Сина Чоловічого»⁵¹⁰.

А престол Бога й Агнца там, і слуги його служитимуть йому⁵¹¹.

От житло Бога з людьми, і він житиме з ними, вони ж народом його будуть, і сам Бог буде з ними⁵¹².

- *Вічний Відпочинок, Восьмий День*

Послідовники Христа житимуть у Єрусалимі тисячу років, які настануть після всесвітнього та відвічного воскресіння і суду. Це доводить сам наш Господь, коли каже: «Вони не одружуватимуться і не віддаватимуться заміж, але будуть подібними до ангелів, будучи синами Божими, (тобто) воскресіння»⁵¹³.

Після того як проміне тисяча років, протягом якого завершиться воскресіння всіх святих... настане зруйнування світу та пожежа всіх речей у момент суду: у цей момент ми вже будемо перетворені у ангельську сутність, зодягнені у природу, яка не підлягає зіпсуттю, і таким чином будемо перенесені до Небесного Царства⁵¹⁴.

Але коли сповниться тисяча років, Бог відновить світ та небеса звернуться, і земля зміниться, і Бог перемінить людей на подобу ангелів, і вони стануть білими як сніг; і вони стануть на службу перед очима Всевишнього, та (ст. 185) складуть жертви їхньому Господеві і служитимуть Йому вічно⁵¹⁵.

- *Нове заволодіння Едемським Садам*

Однак ці речі спокушають нерозумного, який нездатний зрозуміти, що дерево життя, яке колись зростало у раю, тепер знову зацвіло... Він (Христос) є першопричиною, тобто «деревом життя»⁵¹⁶.

Переможному дам споживати від дерева життя, що в Божому раю⁵¹⁷.

Посеред вулиці його і річки, по цей бік і по той бік – дерево життя... Блаженні ті, котрі одяг свій перуть, щоб було право їм на дерево життя...⁵¹⁸.

- *Вічне світло*

Не сонце буде вже для тебе денним світлом, і місяць не освітить тебе своїм сьайвом, а Господь буде твоїм вічним світлом... Сонце твоє не зайде більше, і місяць твій більш не убуде; бо Господь буде твоїм вічним світлом...⁵¹⁹.

Місто не має потреби ні в сонці, ні в місяці, щоб вони світили йому: бо слава Божа освітила його, і світильник його – Агнець⁵²⁰.

Ночі не буде більше, і не матимуть потреби в світлі світильника і світлі сонця, бо Господь Бог освітлює їх, і царюватимуть на віки вічні⁵²¹.

Місто не має потреби ні в сонці, ні в місяці, щоб вони світили йому: бо слава Божа освітила його... і не матимуть потреби в світлі світильника і світлі сонця, бо Господь Бог освітлює їх, і царюватимуть на віки вічні⁵²².

Він змінить сонце, місяць та зірки⁵²³.

(ст. 186)

- *Влите знання*

Усіх твоїх дітей Господь буде навчати...⁵²⁴

Вкладу закон мій у їхнє нутро і напишу його у них на серці... Не буде більш один одного навчати, чи брат брата свого, казавши: Спізнайте Господа! Усі бо вони будуть мене знати, від найменшого й до найбільшого між ними, – слово Господнє...⁵²⁵

Написано у пророків: Усі будуть поучені Богом⁵²⁶.

Ніхто не матиме потреби навчати свого співгромадянина, ніхто – свого брата, кажучи: Пізнай Господа! Усі бо вони від найменшого й до найбільшого, будуть мене знати⁵²⁷.

- *Кінцевий пункт сакраментальної економії*

І поки не настануть нові небеса та нова земля... мандруюча Церква, із її Святими Тайнами та установами, котрі належать до цієї теперішньої доби, несе знак цього проминаючого світу...⁵²⁸

Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку⁵²⁹.

Бо кожного разу, як їсте хліб цей і п'єте цю чашу, звіщаєте смерть Господню, аж доки він не прийде⁵³⁰.

- *Поборення гріха*

Коли ж втішатимемося справжнім відпочинком, то намагатимемося і освятити його... бо ставши праведними, отримуємо обіцянки, коли гріха більше не стане, всі речі відновляться у Господі⁵³¹.

Бог готує нове замешкання та нову землю, де царюватиме праведність (див. 2 Кор 5, 1; 2 Пт 3, 13)... Тоді, коли смерть буде переможеною... те, що було посіяне у слабкості та тлінності, зодягнеться у (ст. 187) нетлінність (див. 1 Кор 15, 42, 53)... і все це сотворіння, яке Господь привів до життя задля нас, звільниться із кайданів марнославства (див. Рим 8, 9-21)... очиститься з усіх гріхів, просвітлене та переображене, коли Христос поверне Отцеві вічне та всевітнє Царство⁵³².

Коли ми пізнаємо правдивого Бога, то наші тіла і душі будуть безсмертними та нетлінними. Друзі Божі та співнаслідники Христа, ми не підпорядковуватимемося злим пожаданням та нахилам, і наші душі та тіла не підпадатимуть під жодне лихо, бо ми стали божественними⁵³³.

- *Перемога над смертю*

І знову інший пророк каже: «... І по правиці протікала ріка, а над нею росли чудові дерева, і ті, які з них їстимуть – житимуть повіки»... Це означає: Ті, хто слухає ці речі та вірить у них – житиме вічно⁵³⁴.

У цей момент ми вже будемо перетворені у ангельську сутність, зодягнені у природу, яка не підлягає зіпсуттю, і таким чином будемо перенесені до Небесного Царства⁵³⁵.

Господь прийде у своїй всемогутності та всі ангели з ним (Мт 25, 31) і перемігши смерть підпорядкує собі всі речі (1 Кор 15, 26-27)⁵³⁶.

... і смерти не буде більше⁵³⁷.

Коли людство увійде у третє тисячоліття, воно досвідчить вибух містичних дарів, а особливо дару «Життя у Божій Волі». Засобами цього найсильнішого дару, який підносить внутрішні сили людини до Божої постійної та вічної дії, усе творіння звільниться із колишнього рабства тлінності та втішатиметься свободою прославлених синів Божих. (ст. 188) Цей процес звільнення людини та Всесвіту впровадить Божих синів та дочок до саява творіння, де «нова П'ятидесятниця» допомагатиме своїм сотворінням жити у гармонії та святості. Якщо Господь вибрав здійснення цього дару у теперішній час, щоби приготувати собі «святу та непорочну Церкву», багато Ранніх Отців та Докторів Церкви вже передбачили цю подію, а деякі сучасні містики навіть досвідчили її у своєму нутрі. Йдеться про дар даний тим, котрі шукають святості. Щоб отримати цей надзвичайний дар необхідно лише зробити наступних чотири простих кроки: 1) *бажати його*; 2) *знати його*; 3) *зростати у його чесноті*; 4) *жити ним*.

(ст. 189)

РОЗДІЛ VI

ЧОТИРИ ПРОСТИХ КРОКИ, ЩОБ ЖИТИ У БОЖІЙ ВОЛІ

Щоб приготувати себе до надходячої захоплюючої ери миру та Нового Неба і Нової Землі, належно розглянути засоби, які привели би нас до отримання дару, котрий дозволив би нам досягнути цих небесних реалій. Дар Життя у Божій Волі не лише готує нас до світлого майбутнього, а також дозволяє нам приймати участь у цьому майбутньому власне тепер. Раніше я продемонстрував прийняття цього дару у вічній формі, яка зводить до однієї точки минуле, теперішнє та майбутнє. У даному розділі я намагатимусь довести, що отримати такий дар є досить просто, роблячи наступних чотири кроки: 1) *бажання*; 2) *знання*; 3) *зріст у чеснотах*; 4) *життя*.

Перший крок: бажання

У визнаних Церквою творах сучасних містиків Ісус постійно повторює, що *бажання* є найважливішим елементом, який дозволяє *ввійти* та *жити* у Божій Волі. Оскільки це Святий Дух, який остаточно надає людям здатності бажати та відповідати на Божу Волю, то *знання* його волі займає допоміжну роль. Візьмімо як приклад особливе знання Божественної Волі, яке зустрічаємо у творах Луїзи Піккарети. Таке знання, представлене у її творах, є без сумніву дуже цінним, воно однак *не здійснює* само по собі Божественної Волі у людській душі. Із церковних документів можемо зрозуміти той факт, що здійснює цей дар у людській душі власне Святий Дух. Звісно, знання, яке почерпаємо із натхнених творів Луїзи та інших сучасних містиків, займає важливу роль у розповсюдженні та (ст. 190) розвитку Божих дарів, однак без *бажання* таке знання не приносить жодної користі. Тільки тоді, коли душа, яка би вона не була, вчена чи невчена, *бажає* жити у Божій волі, може стати на цей новий містичний шлях. І чим більше душа вкладає зусиль та бажання, щоб жити цією Божественною Волею, тим більше її воля розкривається, а час та вічність єднаються у освяченні людськості та цілого Всесвіту. Життя у Божій Волі є містичним феноменом, який інколи перевищує людський чуттєвий досвід та вічно єднає сотворіння із його Творцем. Ісус каже Луїзі, що для того, щоб отримати дар Життя у Божій Волі людині необхідно повністю пожертвувати Богові свою волю із стійким *бажанням*:

Коли я роздумувала про Святу Божественну Волю, мій солодкий Ісус сказав мені: «Моя дочко, для входу у Мою Волю, нема ані стежок, ані дверей, ані ключів, бо Моя Воля знаходиться всюди. Вона лежить під ногами, стоїть по правиці та по лівиці, витає над головою, всюди. Творіння повинно зробити не що інше, як усунути каміння із дороги своєї волі... Власне ці камінці її власної волі заважають Моїй Волі проливатися в неї... Однак, якщо душа зуміє забрати їх, у *той самий момент* вона потече у мене, і Я – в неї. Вона розкриє у собі все Моє добро: світло, силу, допомогу та все, що вона бажає. І власне тому нема ані стежок, ані дверей, ані ключів. *Вистарчає лише, щоб вона чогось забажала, і все буде сповнене!*»⁵³⁸.

Другий крок: знання

Особливе знання Життя у Божій Волі, яке зустрічаємо у творах сучасних містиків, притягує до себе та відкриває людину до постійної переображуючої єдності з Богом. Але тим, хто прямо мотивує, здійснює та увічніює людську волю у Божій, є Святий Дух, освятитель, який привертений бажанням, «допомагає нам у наших немочах» вживаючи у нас «зітханнями невимовними». Звернемося до вчення Св. Августина:

(ст. 191) Усередині нас є щось *на зразок освіченої неосвіченості*, освіченої Святим Духом, який допомагає нашій немочі... Апостол сказав:... «Дух допомагає нам у наших немочах; *ми добре не знаємо за що молитися, але Сам Дух заступається за нас зітханнями невимовними. А той, хто досвідчує серця, знає, що Дух має на увазі, бо він заступається за святих згідно Божої волі... він робить це, щоб уможливити тобі таке знання*»⁵³⁹.

Безсумнівно, особливе знання є ефективним засобом, щоб притягнути та відкрити нас до Життя у Божій Волі, але відсутність такого знання не заперечує можливості досвідчувати цей прекрасний дар. Це ж добра новина! Силою Святого Духа, який молиться, зітхає та благає у душі вірного, ми можемо безпосередньо набути *бажання* отримати будь-який дар, який тільки Бог не бажав би нам дарувати, а особливо дар Божественної Волі. І чим більше ми зростаємо у *знанні* Божих дарів, тим більше ми можемо їх оцінити, відповісти їм та жити

ними. У цьому значенні знання є безперечним засобом та складовою частиною Життя у Божій Волі.

Третій крок: чесноти

Щоб сотворіння могло «Жити» у Божій Волі, тобто залишатися у ній та ніколи не покидати, воно повинно *постійно вдосконалювати своє бажання*. Досягнути цього стану допомагають духовні навчання, які необхідно закріпити у нашому розумі, та які збільшують нашу свідомість Божої Волі, яка у свою чергу запалить наші серця любов'ю до нього та до всього творіння. Почерпаючи постійне просвічення від Божого об'явленого слова, людина намагатиметься довести свою любов, дякуючи за все, що Бог їй дарував, постійно підтверджуючи своє бажання. Сотворіння підтверджує своє бажання через розвиток християнських чеснот. На доказ цього подаємо слова Св. Ганнібала із Франції, який визнає розвиток чеснот основною складовою частиною здатності перебувати у Божій Волі:

Щоб завдяки цьому новому знанню могли сформуватися нові святі, які би перевищували у святості тих із минулого, нові святі також *повинні (ст. 192) посідати всі необхідні героїчні чесноти античних святих – ісповідників, каянників, мучеників, пустельників та дівиць*⁵⁴⁰.

Ісус також підкреслює це твердження у своїх словах до Блаженної Конкити:

Коли здійснюється переображення у Ісуса, також Святий Дух стає духом творіння, піднесеного до більшого чи меншого ступеня згідно з інтенсивністю та амплітудою переображення, *яке тісно залежить від зросту душі у чеснотах*⁵⁴¹.

Отож, чим більше розвиваємо християнські чесноти, тим конкретнішою стає Божа Воля у особистості. Звісно, зріст та стабільність у чеснотах базується на стилі життя, посвяченому молитві та праці, подібно до тієї, яку провадили святі минулого. Життя молитви включає у себе різноманітні форми побожних практик, таких як медитація, духовне читання, літургійна та контемплятивна молитва, піст, трезвіння, які у свою чергу доповнюються життям праці.

Коли сотворіння обмінюється любов'ю із своїм Творцем, то дуже швидко зауважує жахливо *обмежений* характер своєї любові, поспішаючи повернутися до свого Творця і взяти від нього його *безмежну* любов, яка обіймає небо і землю та кожен дію усіх створінь у часі та вічності, а також з'єднатися з ним у його божественному і вічному бутті. Таким способом творіння та Творець формують одну синергійну дію у двох різних, і водночас нероздільних волях. І навіть якщо людська воля залишається вільною відокремитися від Божої вічної волі та вчинити гріх, її стабільність у Божественній чесноті схиляє її радше відвертатися від будь-яких грішних дій. Чесноти сотворіння, під впливом Святого Духа, виховали та витренували його *Жити* у Божій Волі із постійною повагою та святим страхом.

Четвертий крок: життя

Чим більше зростає єдність волі між Творцем та сотворінням, тим більше благодатей та чудес розкриває сотворіння, *(ст. 193)* постійно зростаючи у нескінчених ступенях святості. Зріст у єдиному лише шаблі святості стає новим життям благодаті, яке лише вічність здатна виміряти – настільки неймовірним є його досягнення. Це життя блаженних, здійснене на землі та налаштоване до постійного зросту. *Жити* у Божій Волі – це жити вічністю на землі, містично переходити закони часу та простору, це здатність людської душі переноситися одночасно у минуле, теперішнє та майбутнє, впливаючи на дії кожного сотворіння та

єднаючи їх у Божих вічних обіймах! Багато душ напочатку входять та виходять із Божої Волі, аж поки не досягнуть *стабільності у чесноті*. І власне ця стабільність у божественній чесноті допоможе їм *постійно* брати участь у Божественній Волі, що визначає дар *Життя* у Божій Волі.

Бог сам виявляє своїм творінням момент їх остаточного входження у Божественну Волю. Він запевняє нас, що у момент, коли посідаємо постійний «чесний намір» та постійне «стійке бажання» жити цією волею, вже живемо у ній.

Тож борімося за те, щоб жити цим найбільшим даром, який Бог дав людськості цими днями, котрі попереджують всесвітню еру миру. Постараймося зануритися у Боже вічне життя, щоб стати Живими Кивотами Євхаристійного Ісуса. Цей дар належить нам, однак лише якщо просимо про нього. Все, що від нас вимагається – це лише *бажати його, знати його, зростати у його чесноті, жити ним*.

(ст. 195)

РОЗДІЛ VII

ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ УРЯД ЦЕРКВИ ТА МІЛЛЕНАРИЗМ

Донедавна велика частина патристичного навчання про еру миру вважалася єрессю та асоціювалася із *мілленаризмом*. І є власне великою заслугою нових науковців, якщо те, що раніше було доступне лише неповним та у фрагментах, сьогодні переоцінилося та вважається логічним синтезом церковної доктрини. У цьому останньому розділі ми розглянемо основи офіційної церковної позиції щодо мілленаризму, для того щоб відрізнити її від православних творів деяких Ранніх Отців, Докторів та Містиків Церкви.

Говорячи про офіційну позицію Церкви, необхідно розрізнити *надзвичайний* Вчительський Уряд Церкви від *звичайного*. Вікарій Христа на землі – Римський Папа – здійснює *надзвичайний Вчительський Уряд Церкви*. Здійснення цього дару, вільно дарованого Христом, практикується *ex Cathedra* щодо правд віри та моралі⁵⁴².

Звичайний Вчительський Уряд Церкви полягає у діленні цим даром між єпископами. Однак колегія єпископів може «брати участь» у здійсненні Папою його найвищого дару непомильності, поділяючи його авторитет; їхній авторитет різко знижується, якщо відокремлюється від цього найвищого авторитету Папи. Миряни у свою чергу повинні надавати належну повагу як Папі, так і єпископам, які знаходяться у єдності з ним⁵⁴³. Таким чином, Вчительський Уряд Церкви впливає (ст. 195) як навчальне зобов'язання Католицької Церкви, виражене через Папу та колегію єпископів, щоб просвітити її членів щодо Божих об'явлених правд.

Балдахин Базиліки Св. Петра

Вчительський Уряд Церкви у окремих пунктах засудив навчання мілленаристів, задля їхнього неправильного трактування Святого Письма:

Папа Зефірин у 217 році проголосив мілленаристські доктрини Монтана еретичними.

Покладаючись на авторитет Августина, Ефезький Собор (431) засудив віру у мілленаризм як у забобонні відхилення⁵⁴⁴.

Августин сказав наступне: «Однак вони [плотські мілленаристи] стверджують, що ті, котрі знову воскреснуть, втішатимуться свободою надмірних плотських бенкетів, остаткованих такою надзвичайною кількістю їжі та пиття, здатною вразити не тільки відчуття стриманості, але й перейти межі імовірності, – і у такі твердження можуть вірити лише плотські. Їхні послідовники духовна особа називає хіліястами або ж мілленаристами...»⁵⁴⁵.

Папа Пій XI сказав, що «Церква відкинула навіть легкі форми фальсифікації Царства, які прийшли під назвою мілленаризму»⁵⁴⁶.

Папа Пій XII та Святіший Престіл визнав, що мілленаризм не можна підтримувати навіть у його легкій формі: «Система стриманого мілленаризму, яка навчає, що Христос Господь видимо прийде царювати на землю...» не може безпечно поширюватися як навчання⁵⁴⁷.

«Духовний мілленаризм» офіційно був проголошений як такий, що заперечує навчання символів віри у перспективі Євангелія від Матея 16, 27: «Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis, (ст. 197) tunc reddet unicuique secundum opera sua» (Син Чоловічий має прийти в славі Отця свого з ангелами своїми й тоді віддасть кожному згідно з його ділами). Христос не може прийти у славі Отця, якщо не із ціллю воздати кожній особі згідно із її ділами⁵⁴⁸.

Питання: Що ми повинні думати про систему стриманого мілленаризму, який навчає, що Христос Господь перед остаточним судом – незалежно від того чи він попереджує воскресіння більшості праведних, чи ні – видимо прийде, щоб царювати на землі? [*Qu.: Quid sentiendum de systemate Millenarismi mitigati, docentis scilicet Christum Dominum ante finale iudicium, sive praevia sive non praevia plurium iustorum resurrectione, visibiliter in hanc terram regnanti causa esse venturum?*]

Відповідь (затверджена Святим Отцем 20 липня 1944): Система стриманого Мілленаризму не може безпечно поширюватися як навчання. [*Resp. (confirmata a Summo Pontifice, 20 Iul.) Systema Millenarismi mitigati tuto doceri non posse*]⁵⁴⁹.

Папа Павло VI коротко торкнувся обманливого вчення про чуттєвий та плотський мілленаризм⁵⁵⁰.

Церква відкинула навіть легкі форми фальсифікації Царства, які прийшли під назвою мілленаризму, а особливо «дійсно неправильну» форму світського месіанізму⁵⁵¹.

Усі ці анатемі, проголошені Вчительським Урядом Церкви, включають різні нюанси, кожен з яких стосується земного царства, переповненого тілесними та духовними задоволеннями. Дехто може запитати, у чому ж полягають *мілленаристські доктрини Монтана*? Що таке *система стриманого мілленаризму*? Що означає *духовний мілленаризм*? Що таке *змінений мілленаризм*?

На початку необхідно зауважити, що мілленаризм був придушений у момент самого його народження. На її ранніх етапах він був досить простою та чітко окресленою доктриною: Христос прийде у *плоті царювати на землі* протягом (ст. 198) тисячі років та насолоджуватиметься разом із своїми святими незмірними плотськими бенкетами переповненими надзвичайною кількістю їжі та пиття усіляких можливих різновидів. Безпосередні зображення, породжені такими описами є справді неймовірними. І тому, оскільки християнська доктрина знаходилася ще у фазі свого початкового розвитку, такий утопічний гедонізм був негайно засуджений Св. Августином та ранніми християнськими спільнотами, а пізніше остаточно засуджений на Ефезькому Соборі. Як ми вже зазначали, така ересь приписувалася євреям наверненим до християнства, які, мабуть при звичаївшись до залежності від усного передання, неправильно протрактували алегорії Святого Письма:

Текст Одкровення передає з особливою обережністю щастя вибраних протягом тисячі років царювання. Тоді як єврейська екзегеза та буквальный мілленаризм описує таке райське щастя, послуговуючись ексцентричними описами⁵⁵².

Відомий католицький богослов Жан Данілю подає нам додаткову інформацію про неправильне єврейське пояснення Святого Письма, підкреслюючи одночасно всі елементи Передання, які захищають вчення Отців про еру миру:

Мілленаризм, як віра про те, що прийде земне царство Месії перед кінцем часів, є Юдейсько-християнською доктриною, котра висунула та продовжує висувати більше аргументів, ніж будь-яка інша доктрина. Причиною цього може бути нездатність розрізнити різні елементи доктрини. З одного боку, важко заперечити, що ця доктрина поміщає правду, яка є частиною християнського вчення, що знаходиться у Новому Заповіті, у Першому та Другому Посланні до Солунян, Першому Посланні до Коринтян та Одкровенні Йоана... Вона має на увазі проміжок часу, тривання якого невідоме людині... Перше та Друге Послання до Солунян показує, що це вчення було поширене серед християн у Греції аж поки Павло не (ст. 199) додав деяких детальних уточнень, вважаючи, що його адресати очікували цього раннього царства Христа. Окрім цього, доктрина підкреслює певний розвиток, який можемо спостерігати у Одкровенні Йоана. В основному йдеться про проміжний період, у якому воскреслі святі перебуватимуть на землі, ще не ввійшовши у їхню остаточну фазу. І власне цей аспект таїнства останніх днів повинен ще об'явитися⁵⁵³.

Новонароджена ересь, знана ранніми християнами як *хіліязм*, а пізніше *мілленаризм*, продовжувала набувати різних доктринальних нюансів та наступних титулів: *плотський мілленаризм, грубий мілленаризм, радикальний мілленаризм, світський мілленаризм, фальшивий мілленаризм, стриманий мілленаризм, змінений мілленаризм та духовний мілленаризм*.

Розгляньмо насамперед початок ересі *хіліязму*. Слово *хіліязм* походить від грецького *kiliàs* (1000) та окреслює віру про те, що 1000 років, згадана у Йоановій Книзі Одкровення, повинна прийматися лише у буквальному значенні. Коли ж у християнському світі поширився вплив латинської мови, хіліязм став знаним під назвою *мілленаризм*, із латинської *mille* (1000). Він сповідав віру у те, що Христос у *плоті повернеться на землю*, щоб *видимо* царювати зі своїми святими буквально 1000 років. Ті, котрі підтримували дану ідею, називалися *мілленаристами* та поділялися на дві групи. Обидві групи признавали історичні лиха та вознесення, однак перша група ставила вознесення перед лихами (*премілленаристи*), а інша група вважала, що воно відбудеться відразу після лих (*постмілленаристи*).

Наступні століття спричинили поширення їхніх доктрин на інші релігії, впливаючи у XIX столітті на теорії Мормонів, Адвентистів та Свідків Єгови, провокуючи реакції, які переходили у діаметрально протилежний напрямок. *Амільленаристи* підтримували помилки амільленаризму, які походили із (ст. 200) Синоду Лютеранської Церкви у Міссурі, Християнської Реформованої Церкви, Православної Пресвітеріанської Церкви та Реформованої Пресвітеріанської Церкви⁵⁵⁴. Амільленаристи не лише не визнавали буквальних поглядів пре- та постмільленаристів на біблійну есхатологію, але й повністю заперечували можливість «історичного періоду тріумфуючого християнства». Звичайно ж, Вчительський Уряд Церкви засудив їхні теорії, які походили із неправильного трактування 20 глави Книги Одкровення. Однак, мільленаризм продовжував прокладати собі дорогу приймаючи різноманітні форми та проникаючи у навчання багатьох новітніх християнських рухів.

Досить швидко мільленаризм виявився у своїй найгрубшій формі. Надаючи перевагу *матеріальним* речам над *духовними* він представляв тисячолітнє царство надмірного матеріалізму. Прибічник гностицизму Керинт став головою такої скаліченої духовності, яка поширилася наприкінці першого століття. Згідно навчання школи Керинта, Христос повинен би *повернутися на землю у плоті*, щоб *видимо* царювати із своїми воскреслими святими посеред *надмірних бенкетів буквально* протягом тисячі років. Незадовго навчання Керинта були засудженими як *плотська, груба та радикальна форма мільленаризму*. Святий Августин також засудив цей *плотський* мільленаризм, що впливав із гедоністичного пояснення знову ж таки тієї самої глави Книги Одкровення.

Святий Єронім засудив наступну форму мільленаризму у своєму коментарі на Книгу Ісаї 66, у якому він пояснює правильний шлях розуміння тисячоліття, неправильно сприйнятий *ебіонітами*. Ебіоніти представляли єретичну секту, відому насамперед у Палестині між I та IV століттями, та походили із ранніх юдейських спільнот. Виходячи із юдейського середовища, яке надавало перевагу буквальному біблійному методу, вони пояснювали тисячолітнє пророцтво Книги Одкровення у тісному *світському значенні*. Тобто вважали, що Христос повинен би повернутися *у плоті*, зодягнений у царську одягу, пригожу йому як Цареві, щоб принести процвітання людському родові. В кінці кінців ці юдейські теорії розвинулися у одну із форм гностицизму, яку Ранні Отці «відразу скомпроментували та намагалися знищити»⁵⁵⁵.

(ст. 201) Наступною групою, яка вийшла на сцену подій, були *Монтаністи*. Близько 170 Р.Б. Монтан заснував єретичну секту, теорії якої базувалися на переконанні, що тисячолітнє царство вже почалося, і що небесний Єрусалим зійшов на Фригію, мале містечко Пепуци у Малій Азії. На відміну від своїх попередників, котрі бачили свою нагороду у плотських бенкетах, Монтаністи очікували чисто «духовних насолод». Тому вони протиставляли тіло духові, піддаючи його *надмірній строгості та екстремальному аскетизму*, очікуючи з нетерпінням Великого Дня Господнього. Господь же ж, зійшовши *у плоті*, повинен був започаткувати тисячолітнє «царство Духа». Незважаючи на те, що формально ересь була засудженою Папою Зефірином, монтанізм приготував основу для янсенізму п'ятнадцятьма століттями пізніше⁵⁵⁶.

Необхідно згадати, що «духовні благословення», про які говорять Церковні Отці, зовсім не подібні на «духовні задоволення» монтаністів. Зрештою, Отці ніколи не заохочували надмірного насилля над тілом очікуючи фізичного сходження Христа у визначене місце на буквально 1000 років. А окрім того, біблійні алегорії Отців відносяться до духовних благословень, як до ефекту розповсюдження благодаті Хрещення, забезпеченого пролиттям Крові Христової, яка освячує та укріплює як тіло, так і душу. Св. Тома Аквінський подає коментар на ці духовні благословення: «*Зацитований текст [Єр 31, 38] відноситься не до плотського, а до духовного Ізраїля*»⁵⁵⁷.

Аполінарій Олександрійський увів монтанізм у IV століття. Церковні письменники цього століття стверджують, що окрім створення навчання про те, що у Христа нема людського інтелекту та що його тіло має одну сутність із його божественністю, Аполінарій

спричинився також до поширення мілленаризму по усій Олександрії та по межуючих із нею країнах.

У XVI столітті протестантизм розпочав нову епоху мілленаристських доктрин. Він поширював теорії про нову золоту (ст. 202) добу під правлінням Христа, під час якої буде скинутий Папат, разом із своїми світськими імперіями. У 1534 році протестанський рух анабаптистів заснував «нове царство Сіону», як прелюдію справжнього приходу нового царства. Добре свідомі небезпек їхньої доктрини, лютерани відмовилися підтримати їх, незважаючи на те, що анабаптисти просили їх про підтримку.

На початку XVII та XVIII століть постали нові апокаліптичні тенденції. У деяких країнах, таких як Німеччина, Франція та Англія надзвичайно популярним у протестантських колах став *пієтизм*. Пієтизм розпочав у XVII столітті Якоб Спенер, який намагався збудити сплячий протестантизм завдяки інтенсивнішому молитовному життю. Пізніше він дегенерував у дивні форми апокаліптичних теорій. Ева Буттлар проповідувала *духовну* мілленаристську доктрину, яка потім регресувала у давню гедоністичну ересь *плотського* мілленаризму, який у своє чергу прийняли лабадисти.

У XIX столітті процвітали мілленаристські групи Сполучених Штатів Америки, які спиралися в основному на Книгу Даниїла, Книгу Одкровення та підкріплюючи інколи свої доктрини також і приватними об'явленнями. На чолі таких груп знаходилися Вільям Міллер та Еллен Дж. Вайт (Адвентисти Сьомого Дня), Джозеф Сміт (Мормони), Чарлз Т. Рассел (Свідки Єгови) та їхні послідовники. У деяких євангелістських групах стався гострий розкол між *премілленаристами* та *постмілленаристами*: перші вважали, що Христове друге пришестя у плоті припинить все зло та розпочне золоту добу Церкви; а останні – що золота доба прийде не від Христового Другого пришестя, але через поступове переображення природнього прогресу та релігійних реформ.

Пієстичні доктрини ввійшли також і у католицькі кола. Перевтілення давньої ересі *хіліязму* прийняло титул *стриманого, зміненого* чи *духовного мілленаризму*. Цю ересь було легко відрізнити від попередніх із-за відсутності у ній непомірних плотських привілеїв (так як у керинтіян та ебіонітів) та надмірного тілесного аскетизму (так як у монтаністів). Звідси і (ст. 203) титули – *стриманий, змінений* чи *духовний*. Подібно до хіліястів, пієтисти вірили, що перед Загальним Судом Христос зійде у певну географічно окреслену місцевість на землі, де він залишиться у *плоті* та *видимо* царюватиме протягом 1000 років. Він однак не братиме участі у нестримних плотських бенкетах, і його послідовники не будуть змушені умирати їхнє тіло.

Ставши в опозицію до мілленаристських доктрин, Ранні Отці проповідували продовжений період тріумфуючого християнства, символічно представленого тисячею років. Жан Данілю описує цю майбутню історичну подію, що «поміщає правду, яка є частиною християнського вчення», як «*проміжний період, у якому воскреслі святі перебуватимуть на землі, ще не ввійшовши у їхню остаточну фазу. І власне цей аспект тайнства останніх днів повинен ще об'явитися*»⁵⁵⁸. Якщо ж справді цей майбутній проміжний період є частиною християнського вчення, то він не може бути утотожненим із мілленаристськими навчаннями, які проповідують історично окреслене та плотське царство Христа на землі. Церковні навчання щодо цього висловлюються дуже чітко:

Папа Пій XII та Святіший Престіл визнав, що мілленаризм не можна підтримувати навіть у його легкій формі: «*Система стриманого мілленаризму, яка навчає, що Христос Господь видимо прийде царювати на землю...*» не може безпечно поширюватися як навчання⁵⁵⁹.

«Духовний мілленаризм» офіційно був проголошений як такий, що заперечує навчання символів віри у перспективі Євангелія від Матея 16, 27: «Син Чоловічий має прийти в славі Отця свого з ангелами своїми й тоді віддасть кожному згідно з

його ділами». *Христос не може прийти у славі Отця, якщо не із ціллю воздати кожній особі згідно із її ділами*⁵⁶⁰.

Оскільки ера миру в основному окреслюється духовним царюванням Ісуса у душах, ми не можемо формулювати теорії (ст. 204) про його остаточне особисте чи фізичне царювання на землі. Текст Септуагінти (Грецького перекладу Біблії), так само, як і інші джерела Передання підкреслюють Христове особисте царювання згори⁵⁶¹:

Знесись над небесами, Боже: *по всій землі хай буде твоя слава*⁵⁶²!

Деякі католицькі вчені вважають, що «тисяча років» є мовною фігурою, яка окреслює довгий період часу перед кінцем світу, коли Церква втішатиметься великим миром, та *Христос царюватиме над людськими душами*. Всі праведники, котрі житимуть протягом цього часу постануть у першому воскресінні⁵⁶³.

Боже Милосердя святкуватиме перемогу *по цілому світі* та почитатиметься *кожною душею*... Сьогодні я бачила Посвячену Частичку Ісуса у чудовому сяйві. Промені виходили із ран [у його боці] та *поширювалися по цілому світі*⁵⁶⁴.

Церква ніколи не засудила есхатологічних теорій Ранніх Отців, однак вона відкрито заборонила навчати про *стриманий, змінений чи духовний мілленаризм*. У відкритій формальній заяві Святішого Престолу Церква придушила раз і назавжди еретичні відродження минулого: «*Система стриманого мілленаризму не може безпечно поширюватися як навчання*»⁵⁶⁵. Цей другий засуд 1944 року формально відкинув усі ідеї, які захищали тілесне, історичне та остаточне царювання Христа на землі перед Страшним Судом⁵⁶⁶.

Теорія, яка пояснює, чому Христос у плоті не може повернутися на землю у людську історію, походить із Церковних навчань, котрі утотожнюють повернення Христа із *кінцем людської історії*⁵⁶⁷. Точка закінчення історії позначить також кінець трьох основних тем: 1) Дії Божого провидіння щодо людського роду та різних фаз божественного плану, поміщеного у об'явленні; 2) людської вільної відповіді на (ст. 205) божественну дію; та 3) боротьби між силами добра та зла, благодаті та гріха, Бога та Сатани. Св. Августин детально розглядає ці теми. Церква глибоко поважає його представлення людської історії, вважаючи її авторитетною та богословською педагогікою. Його широке, але водночас і просте поняття описує «Дві Любові», які будують два міста чи дві держави, що існують поруч одне біля одного, як невидимі протагоністи, від початку до кінця історії: «*обидва, змушені до конфлікту та змагання протягом століть, забезпечують динамічний розвиток історії, поки конфлікт між ними не вирішиться у момент Парусії, Останнього Суду та під час тріумфу Христа і Церкви*»⁵⁶⁸. Не зважаючи на те, що людський паломницький стан закінчиться та історія зникне, людина все ж таки не перестане існувати. Навіть після того, як зникне поняття історії, людина продовжить прославляти Бога своїм тілом у вічному Новому Єрусалимі, на Нових Небесах і Новій Землі.

На завершення необхідно згадати, що після того, як із православних навчань апостолів та Ранніх Отців Церкви відокремилася ересь мілленаризму, історик Євсевій та деякі інші науковці неправильно зрозуміли певні теорії та приписали помилки мілленаризму самим Отцям. Середньовічна епоха, у свою чергу, позбавила Августинове пояснення про еру миру її троякого представлення, а вбоге герменевтичне знання спонукало повне зникнення цього вчення із католицької літератури. Короткий розгляд трояких герменевтичних об'єктивів виявляє наскільки несправедливими були такі події.

Католицькі герменевтичні принципи

Перший об'єктив властивого пояснення Святого Письма називається *ноематикою* (із грецької *noēma*) та визначає природу різноманітних типів біблійних методів (тобто – історичного, буквального, алегоричного, морального – які Бог, основний автор тексту бажає висловити через написані слова священного письменника, другорядного автора). Другий об'єктив називається *евристикою* (із грецької *eurisko*) та намагається правильно пояснити текст. Третій називається *профористикою* (ст. 206) (із грецької *prophero*) та намагається знайти шляхи, якими можна запропонувати правдиве значення тексту різним категоріям читачів⁵⁶⁹. На основі такого поділу легко визначити помилки тих, які не дбали про те, щоб виявити правдиве значення Святоотцівських текстів. Оскільки алегорії Отців були пояснені буквально, значення їхніх текстів не було ані реальним (*ноематика*), ані правильним (*евристика*), ані не могло донести до читача правдивого розуміння їх змісту (*профористика*).

Коротко кажучи, Церковні засудження ніколи не були спрямовані на есхатологію Отців. Вони відносилися до всіх форм буквального та помилкового трактування тисячоліття, які спиралися на Книгу Одкровення. Католицька Енциклопедія стверджує: «*мілленаризм є думкою, яка походить із надто буквального, неправильного та помилкового пояснення 20 Розділу Книги Одкровення... Її можна розуміти лише у духовному значенні*»⁵⁷⁰.

Нехай же ж інформація, яку я подав у цій книзі, а особливо у цьому епілозі, відновить тим Раннім Отцям Церкви, які пророкували про еру миру, їхнє законне місце серед православної християнської літератури. Нехай назавжди зійме із їхніх навчань стигму мілленаризму та реабілітує їхні імена. Багато Ранніх Отців, Докторів та містиків одногласно передбачили еру миру та великої християнської святості, виявляючи таким чином, що їхнє навчання складає невід'ємну частину Церковного Передання. Воно починається із Христом, вірно передане апостолами та дбайливо переходить до нас. Тому приєднаймося до усього сотворіння, яке палко бажає цього дня, коли ми всі звільнимся із рабства тлінності. Отож, вигукуймо: «Нехай прийде Царство Твоє, нехай буде Воля Твоя, як на небі, так і на землі».

FIAT!

(ст. 207)

ЕПІЛОГ

ПРОРОЦТВА РИМСЬКИХ АРХИСРЕЇВ ПРО ЕПОХУ МИРУ

І в кінці кінців прийде день, коли стане можливим uzдоровлення багатьох наших ран та коли справедливість знову розквітне із надією відновленого авторитету; нехай буде відновленим саяво миру, нехай впадуть із рук мечі та зброя, нехай кожна людина пізнає імперію Христа та радо слухає його слова і нехай кожен язик сповідає, що Господь Ісус є у Славі Отця⁵⁷¹.

- *Папа Лев XIII*

Якщо хтось попросить нас про знак... Ми дамо цей і не інший: «Перемінити всі речі у Христі». Це велике зіпсуття може бути попередженням і можливо початком великого зла, приготованого для останніх днів... Справді, не можемо думати по-іншому... У час, коли людина, переконана своїм тріумфом, зверне голови своїм ворогам, тоді всі пізнають, що Бог є Царем усієї землі. Коли людська повага буде вигнана і будуть розсіяні сумніви та упередження, велике число людей навертатиметься до Христа. Вони (навернені)

поширюватимуть Його знання та любов, які є дорогами до правдивого та тривалого щастя. Коли у кожному місті та селі вірно зберігатиметься Божий закон, святим речам надаватимуться належна повага, пильно сповнюватимуться Святі Тайни, та усі приписи християнського життя будуть належно виконуватися, тоді... не матимемо більше потреби трудитися, щоб відновити все у Христі... Коли дійдемо до цього стану, багаті стануть справедливими та щедрими до бідніших, а ті у свою чергу матимуть більший спокій та більшу терпеливість переносити випробування важкої долі. Такі жителі не йтимуть більше слідом за пристрастю, але за законом... Лише тоді любов та повага... звернуться на тих, котрі правлять... Чого ще можемо очікувати?... Церква повинна втішатися повною свободою⁵⁷².

- Пана Пій X

(ст.208) «І вони почують мій голос, і буде одне стадо та один пастир». Нехай Бог... швидко приведе до здійснення Його пророцтво та переобразить це потішаюче бачення майбутнього у живій реальності... Здійснення цих щасливих моментів та доведення їх до загального пізнання є Божим завданням... А коли він прийде, настане святковий момент із великими наслідками, не лише для відновлення Христового Царства, але й для примирення... цілого світу. Тож молімося щиро та просімо інших молитися за це примирення суспільства, якого так бажаємо...⁵⁷³

- Пана Пій XI

Пророцтва про порядок, спокій та мир, мир, мир для цього нашого світу, який, не зважаючи на те, що видимо охоплений нерозсудливістю смертоносного та погибельного озброєння, все ж взиває про мир, у кожному випадку та разом із нами, просімо із довірою Бога Миру про це⁵⁷⁴.

- Пана Пій XI

Справа людини не лише не втрачена, вона певна. Здійсняться великі ідеї, які є провідними світилами сучасного світу. Гідність людини визнаватиметься не лише формально, але й ефективно. Буде знищеною негідна суспільна нерівність. Стосунки між людьми стануть мирними, розумними та братніми. Жодний егоїзм... не перешкодить встановленню справедливого людського порядку, загального добра та нової цивілізації. Не зможуть бути знищеними ані страждання, ані втрати очікуваних об'єктивів, ані біль, ані жертва, ані тимчасова смерть. Однак кожному людському стражданню знайдеться потіха та розрада. Людина дізнається про глибоку цінність, яку наше таїнство може дати кожній людській слабості. І надія ніколи не применшиться через внутрішню силу цього таїнства, яке насправді не складає секрету для тих, хто нас сьогодні слухає. Ви розумієте. Це таїнство, про яке говоримо, є Пасхальною новиною⁵⁷⁵.

- Пана Павло VI

(ст. 209)

ДОВІДКА ПРО АВТОРА

Отець Джозеф Л. Яннуцці закінчив свій докторат із богослов'я у Папському Григоріанському Університеті у Римі. Він працював помічником римського екзорциста отця Габріеля Аморта. Написав кілька книжок про об'явлення та пророцтва. Виступав у телевізійних програмах американського телебачення *EWTN (Eternal Word Television Network)*, був гостем інших національних програм телебачення та радіо.

У 1983 році о. Джозеф отримав дві премії – одну у музичній ділянці, а другу – у спортивній. Перша премія була присуджена Державною Асоціацією Штату Нью Йорк (*NYSMA – New York State Music Association*) оркестру Brentвудської Вищої Школи

(*Brentwood High School Orchestra*), у якій Джозеф Яннуцці був першим скрипалем. Того з самого року йому була присуджена премія у вільній боротьбі (*New York State Freestyle Wrestling Championships*).

Наступні два роки він був працівником національної комп'ютерної корпорації. Власне у цей час він почув поклик Божий. Тим не менше, у 1986 році, отримавши стипендію до *Wilkes University* у Пенсильванії, він навчався медицині та був дописувачем до університетської газети. Його кар'єра у боротьбі перевернулася після того, як він відвідав Меджугор'є у Югославії, де три звернення Марії натхнули його вступити до семінарії.

У серпні 1988 року Джозеф вступив до семінарії, розташованої поблизу університету у Пенсильванії. У 1991 він отримав Бакалаврат із філософії у *Kings University* у Пенсильванії із високою оцінкою та був нагородженим премією *Kilburn*, даною щороку найкращим студентам філософії.

Потім його відправили до містечка Асті у Північній Італії на рік новіціату, протягом якого він вивчав італійську, єврейську, грецьку та латинську мови. Склавши (ст. 210) свої обіти, розпочав своє богословське навчання у Італії. У 1993 році після закінчення із відзнакою Бакалаврату із богослов'я у Папському Університеті Католицьких Місій він повернувся до США, де був висвячений на священника у Свято Пресвятої Тройці.

Наступного року, Джозеф був асистентом у єпархіях Скрантону та Гартфорду. У 1998 році його знову покликали до Риму та призначили парохом у церкві *San Lorenzo in Fonte*. У цей самий період він закінчив свій Ліценціят та Докторат у Папському Григоріянському Університеті. Його письмові праці мали наступні теми: «*Есхатологія Ранніх Отців Церкви*» та «*Богослов'я Слуги Божої Луїзи Піккарети щодо дії Божественної та людської волі у Депозиті Віри*». Коли він перебував на Ліценціятських студіях, був вибраний серед студентів та отримав грант із Папського Біблійного Університету вивчати богослов'я у Ізраїлі.

О. Яннуцці переклав шість богословських праць із італійської на англійську, є автором чотирьох книг із містичного та догматичного богослов'я, започаткував міжнародні спільноти, призначені для поширення церковної містичної традиції та для властивого представлення містичного дару *Життя у Божій Волі*.

(ст. 211)

БІБЛІОГРАФІЯ

(ст. 215)

БІБЛІОГРАФІЯ ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

¹ Archbishop Fulton J. Sheen, *On the Story of Fatima*, St. Bernard's Institute Distributed under the Exclusive Licence by The Fulton J. Sheen Co., Inc. and JAE-DSC Ventures, Cassette number 13, side A.

² *Our Sunday Visitor's Catholic Almanac* (Huntington, IN: Our Sunday Visitor, 1998), ст. 309. Архиепископ Даніель М. Бухляйн (Чину Святого Венедикта) з Індіанаполісу є головою єпископської комісії по перегляду вживання катехизму (*Ad Hoc Committee to Oversee the Use of the Catechism*). Був призначений на цю тимчасову посаду у липні 1997 року на зібранні єпископів Сполучених Штатів Америки.

³ *Патристична есхатологія* є доктриною про Останні Речі та базується на творах Ранніх Отців Церкви. Отці були також послідовниками Христа, які вірно пронесли упродовж століть та передали новонародженій Церкві передану апостолами християнську доктрину. *Міленаризм*, проте, був ерессю, яка замішалася у Церкві та була засудженою задля неправильного пояснення Церковної Доктрини про Останні Речі.

⁴ “*Dei Verbum*” (Dogmatic Constitution on Divine Revelation), Vatican Council II, видана by Austin Flannery, O.P. (Notrhport, NY: Costello Pub. Co., 1988), 8.

⁵ “*The Ascent of Mount Carmel*”, Saint John of the Cross, *The Collected Works of St. John of the Cross* (Washington, DC: ICS Publications Institute of Carmelite Studies, 1991), переклад by Kieran Kavanaugh, O.C.D. та Otilio Rodriguez, O.C.D. ст. 217; Bk. II, Ch. 19, 10.

⁶ *Chaghidq' II, I*; in *La Festa Escatologica*, Enzo Bianchi (Monastero di Bose, Italy: Edizioni Qiqajon, 1996), ст. 8.

⁷ Талмудський коментар – це записана пам'ятка Єврейського релігійного та суспільного права. Він не ввійшов у П'ятикнижжя Мойсея та складався із *Мішни* та *Гемари*.

⁸ Слово Папи Йоана Павла II під час зустрічі молоді в Римі 21 березня 2002 року, стаття 4, 5, <http://web.tiscali.it/avvocaturainmissione/giovani%20roma.html>.

⁹ Папа Йоан Павло II, *Novo Millenio Inuente* (Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1994) 1, 16, 23, 30.

¹⁰ Папа Йоан Павло II, *Tertio Millenio Adveniente*, 18

¹¹ Рим 8, 19-21: *Nestle-Aland Greek New Testament* (Stuttgart, Germany: Deutsche Bibelgesellschaft, 1992), переклад з оригінального грецького тексту о. Джозефа Яннуці.

¹² Joseph Cardinal Ratzinger, *Salt of the Earth* (San Francisco: Ignatius Press, 1997), переклад by Adrian Walker.

¹³ Луїза Піккарета народилася 23 квітня 1865 року у маленькому містечку Корато в Італії у бідних та важкопрацюючих батьків. Духовна подорож Луїзи розпочалася ще на фермі, де вона провела своє дитинство. Коли їй було дев'ять років Луїза отримала Перше Причастя та Миропомазання і з того часу часто перебувала годинами перед Найсвятішими Тайнами. Як тільки вона отримала своє початкове навчання, у віці одинадцяти років вступила до Асоціації Дочок Марії. У вісімнадцять років вона вступила у Третій Чин Домініканців з ім'ям Сестри Магдалини від Святої Марії Магдалини. Вже у шістнадцять років Господь попросив її стати «жертвенною душею». Це сталося коли з балкону її будинку у Корато вона побачила об'явлення Ісуса терплячого під тягарем Хреста, який підносячи очі до неї сказав: «Душе, допоможи мені!» Після цього випадку вона прийняла на себе стан жертви, щоб терпіти для Ісуса і для спасіння душ. Поступово вона прийшла до наступного стану: кожного ранку пробуджувалася непорушно із затверділим тілом, і не було нікого, хто би зумів підняти її руки, ноги чи порухати голову. Лише священниче благословення повертало її до нормального життєвого стану і дозволяло сповняти її щоденну працю у в'язання та шиття.

2 лютого 1899 року духовний отець Луїзи під послухом попросив її записати всі об'явлення, які вона отримала від Ісуса. Ці об'явлення, які вона продовжуватиме писати до 1938 року та які розкривали її внутрішній містичний досвід, були знані як її «щоденник» і поміщалися у 36 томах. Вони виявляли накази Ісуса та Марії про те, як «Жити у Божій Волі» та співдіяти встановленню її весвітнього царства на землі.

Луїза посідала багато містичних дарів, таких як екстаз, об'явлення, стигми та білокацію. Вона була прикована до ліжка протягом майже 60 років, живучи практично на Євхаристії, оскільки не була спроможна приймати їжу – їла дуже мало та лише зрідка. Незважаючи на те, що вона була прикована до ліжка, лікарі не знайшли у ній жодної поважної хвороби. Вона захворіла лише раз у 1947 році запаленням легенів.

1926 року під послухом її надзвичайному духівнику та сповіднику Св. Ганібалу із Франції, вона написала свою автобіографію. Св. Ганібал видав її твори, із яких 19 томів були добре переглянуті та затверджені місцевим церковним авторитетом. Її книга *L'orologio della Passione (Годинник страстей)* перевидавалася італійською мовою шість разів.

Беатифікаційний процес Слуги Божої Луїзи Піккарети відкрився у Римі у 1994 році та триває дотепер. На даний час 19 із 36 томів її творів носять затвердження місцевого церковного авторитету (*imprimatur* та *nihil obstat*). Єпископ Лео, духівник Луїзи та цензор книжок Св. Ганібал із Франції не знайшли у її творах нічого противного Католицькій Вірі. Однак це не виключає можливість помилки з боку тих, які би могли представляти та пояснювати її твори як такі, які протирічать католицькому навчанню. Тому, Церква вимагає, щоб її твори читалися із максимальною обережністю до того моменту, коли не буде здійснено з боку Церкви повного перегляду, затвердження та критичного видання.

¹⁴ Luisa Piccarreta, *Pro-manuscripts* (Milano, Italy: Associazione del Divin Volere, 1977); 24 лютого 1917.

¹⁵ Там само, 6 жовтня 1922.

¹⁶ Там само, 11 вересня 1922.

¹⁷ Монсінйор Ентоні Д. Мунтон, постулятор, приїхав до Риму, щоб представити о. Полу Молінарі список матеріалів о. Вальтера Цішека, який складався із 400 листів, 45 свідчень, численних проповідей та відео. О. Молінарі високо оцінив прикладне життя о. Вальтера Цішека.

¹⁸ Fr. Walter Ciszek, *He Leadeth Me* (San Francisco: Ignatius Press, 1995), ст. 116-117.

¹⁹ “Gaudium et Spes”, Vatican Council II, видана by Austin Flannery, O.P. (Notrhport, NY: Costello Pub. Co., 1988), 34.

²⁰ Для кращого розуміння поняття обожествлення прошу звертатися до розділу *Обожествлення і Божя Воля* цієї книги.

²¹ Папа Йоан Павло II, *Novo Millenio Inuente*, <http://www.ewtn.com/library/PAPALDOC/JP2MIL3.HTM>, 23.

²² Із багатьох виразів використаних Отцями, щоб описати історичний період всесвітнього християнства, ми використовуємо лише один термін «ера миру», який використала також Марія у Фатімі 13 липня 1917 року коли сказала: «В кінці кінців затріумфує моє Непорочне Серце. Святий Отець посвятить мені Росію і вона повернеться, і світ втішатиметься ерою миру».

²³ Іс 25, 6.

²⁴ St. Justin Martyr, “Dialogue with Trypho”, *The Fathers of the Church* (Christian Heritage, 1948). Щодо значення «воскресіння тіла» прошу дивитися главу *Перше Воскресіння* цієї книги.

²⁵ Вираз «воскресіння з мертвих» краще пояснений у главі *Перше Воскресіння* цієї книги.

²⁶ St. Irenaeus of Lyons, “Adversus Haereses”, V. 33. 3. 4., *The Fathers of the Church* (NY: CIMA Publishing Co., 1947), ст. 384-385.

²⁷ Дивитися на зноску про уривок Луки 11, 2 у *New American Bible, St. Joseph Edition* (NY: Catholic Book Pub. Co., 1991), ст. 119.

²⁸ *Gaudium et Spes*, там само, 26.

²⁹ Рм 8, 15-17.

³⁰ Папа Лев XIII підкреслив, що Святе Письмо є основним джерелом нашої віри (*Providentissimus Deus*), а інші Папи наголосили роль Святого Письма у розвитку богослов'я, і серед них вартує згадати Папів Венедикта XV (*Spiritus Paraclitus*) та Пія XII (*Humani Generis*).

³¹ Karl Rahner and Herbert Vorgrimler, *Theological Dictionary* (London: Herder and Herder, Third Printing 1968), ст. 171; *New Catholic Encyclopedia* (NY: McGraw-Hill Book Co., 1967), том V, ст. 853-854.

³² Ignazio Ortiz de Orbina, “Das Glaubenssymbol von Chalkedon: sein Text, sein Werden, seine dogmatische Bedeutung”, *Das Konzil von Chalkedon* (Würzburg: Echter, 1959) том 1, ст. 398.

³³ R.M. Grant and H.H. Graham, *The Apostolic Fathers: First and Second Clement* (NY: Thomas Nelson & Sons), 1 Clement 42, 2.

³⁴ *Dei Verbum*, 7-8.

³⁵ «Багато ще я маю вам повідати, та не перенесли б ви нині. Коли ж зійде той, Дух істини, він і наведе вас на всю правду... і звістить те, що настане» (Йо 16, 13).

³⁶ *Dei Verbum*, 8.

³⁷ St. Thomas Aquinas, *Summa Theologica* (NY: Benzinger Bros., 1947), Treatise on the Theological Virtues, Question 1: Of Faith; Art. 7: Whether the articles of faith have increased in the course of time?

³⁸ Vincent of Lérins, *Commonitory of 434*, Johannes Quasten, *Patrology* (Utrecht-Brussels: Spectrum Pub., 1850), том I, розділ 41, ст. 9-10.

³⁹ Папа Лев XIII, *Providentissimus Deus*, там само, ст. 18.

⁴⁰ John Henry Newman, *Discussions and Arguments on Various Subjects* (London: Basil Montagu Pickering, 1872), II, I.

⁴¹ *Catholic Dictionary of Dogmatic Theology* (Milwaukee, WI: Bruce Publishing Co., 1952), ст. 80-81.

⁴² *Novo Millenio Inuente*, 42.

⁴³ Yves Congar, *The Meaning of Tradition* (NY: Hawthorn Books, 1964), ст. 99-100.

⁴⁴ Yves Congar, *Tradition and Traditions* (NY: Macmillan, 1967), переклад by M. Naseby та T. Rainborough, ст. 24.

⁴⁵ Augustine of Hippo, *De Civitate Dei* (Washington: Catholic University of America Press, 3rd Printing, 1977), Bk. XX, Ch. 7.

⁴⁶ Однак існує один лік для секуляризованого світу, зануритися у духа потіхи та приємності: Духа Божого. Він єдиний може відновити Церкву новою П'ятидесятницею. Папа Йоан XXIII рішучо проголосив цю правду на своєму вступному слові до Другого Ватиканського Собору: «Церква потребує нової П'ятидесятниці». По всьому світу у Католицьких Церквах за це молилися під час приготування Другого Ватиканського Собору: «Віднови серед нас, як серед нової П'ятидесятниці, твої чудеса!» П'ятнадцять років перед заявою Папи Йоана XXIII та перед Другим Ватиканським Собором Ісус сказав своїй містичній секретарці Блаженній Конкиті де Арміда:

«Посилаючи у світ нову П'ятидесятницю, Я бажаю очистити, просвітити та запалити його світлом та полум'ям Святого Духа. Остання фаза цього світу в особливіший спосіб повинна бути позначена вилиттям Святого Духа. Він мусить царювати у серцях та у цілому світі, не стільки задля слави Його Особи, скільки задля

його любові до Отця та засвідчуючи про Мене, бо Його слава є Славою усієї Трійці» (Marie Michel Philipon, O.P., *Conchita: A Mother's Spiritual Diary* (New York: Alba House, 1978), message of Jan. 26, 1916).

«Нехай цілий світ прибігає до цього Святого Духа поки не прийде день Його царювання. Остання фаза цього світу в особливіший спосіб належить Йому, щоб Він був прославлений та вивищений... Нехай раз і назавжди почнуть закликати цього Святого Духа із молитвами, покутами та сльозами, палко бажаючи його приходу. Він прийде, Я знову пошлю його, щоб чітко виявляти Його ефекти, які вразять світ та закличуть Церкву до святості» (Там само, 27 вересня 1918 року).

Папа Йоан Павло II проголосив наступне у своїй промові до Латино-Американців 1992 року: «Прийди Душе Святий, щоб нова П'ятидесятниця змогла відбутися у кожній спільноті!»

⁴⁷ Blessed Dina Bélanger, *The Autobiography of Blessed Dina Bélanger*, (third edition, 1997), переклад by Mary St. Stephen, R. J. M., ст. 323-324, 333.

⁴⁸ Padre Martino Penasa, 'È imminente una nuova era di vita cristiana?' Il segno di Soprannaturale (Udine, Italia, 1990). Це твердження зродилося як відповідь на запитання, яке поставив перед ним один бібліст о. Мартіно Пеназа. О. Пеназа відвідав Монсіньйора С. Гарофало, який був консультантом Конгрегації зі Справ Святих і говорив з ним про біблійні та історичні основи всесвітньої ери миру, вважаючи її протилежною мілленаризмові. Монсіньйор Гарофало, переконаний представленням о. Пеназа, заохотив його обговорити це запитання прямо із Префектом Святої Конгрегації Доктрини Віри, кардиналом Йозефом Ратцінгером. Кардинал відповів на запитання о. Пеназа, стверджуючи, що «питання є все ще відкритим до дискусії, оскільки Святий Престіл ще не висловився остаточно щодо цього».

⁴⁹ Господь сказав Блаженній Анні Катерині Емеріх, що «її дар бачити минуле, теперішнє та майбутнє у містичних видіннях був найбільшим у цілій історії» (див. *The Life of Anne Catherine Emmerich*); Свята Катерина часто молилася за спасіння «всього світу» та «за кожне розумне творіння» (див. *The Dialogue of St. Catherine of Siena*); а Св. Йоан від Христа стверджував, що душам у вищому стані переображуючої єдності дається надзвичайний зір, яким вони споглядають «єдиним зором» «гармонію кожного творіння» у Божественному житті «із такою новизною» ("The Living Flame of Love", John of the Cross, *The Collected Works*)

⁵⁰ Там само, 8 квітня 1918.

⁵¹ Там само

⁵² Гелена Фаустина народилася 1905 року у селищі Глоговець біля Лодзу та була третьою із десяти дітей. Із раннього дитинства Фаустина присвячувалася молитві, праці та бідним. Вона провчилася менше, ніж три роки у початковій школі, а у одинадцять років вперше почула голос у душі, який кликав її до більш досконалого способу життя. У 14 років Гелена почала працювати як домогосподарка, допомагаючи її батькам. У 20 років вона вступила до Згромадження Сестер Нашої Пані Милосердя, серед яких провела 13 років як сестра Марія Фаустина. Незважаючи на легке та монотонне на перший погляд життя, сестра Фаустина мала виключну глибоку єдність з Богом. Ще починаючи з дитинства вона бажала стати святою і постійно співпрацювала з Ісусом, спасаючи впалі душі, жертвуючи її життя за бідних грішників. Таким чином їй була дана благодать великих терпінь, а також і різноманітні містичні благодаті. Ісус сказав до сестри Фаустини: «У Старому Завіті Я посилав моїх пророків, які несли людям блискавки, але сьогодні я посылаю тебе із Моїм милосердям до людей цілого світу. Я не хочу покарати зболіле людство, але бажаю зцілити його, притискаючи до Мого Милосердного Серця». Ця проста, але довірлива сестра була нагороджена одною із найпрекрасніших Божих пропозицій – поширювати набоженство до Божого Милосердя.

Розбита та замучена туберкульозом і багатьма іншими стражданнями, які вона переносила як пожертву за грішників, сестра Фаустина померла 5 жовтня 1938 року у молодому віці 33 років, так само як Господь. 1993 року у першу неділю після Пасхи на площі Святого Петра у Римі Папа Йоан Павло II проголосив її Блаженною. На Загальній Авдієнції Святий Отець сказав: «Бог промовив до нас через духовне багатство сестри Фаустини Ковальської. Вона залишила світові велике повідомлення Божого милосердя як стимул до повного підпорядкування Творцеві. Бог наділив її особливою виключною благодаттю, яка дозволила їй досвідчити його милосердя через особливий дар контемплятивної молитви (наголос доданий)». Блаженна Фаустина була канонізована у Римі у першу суботу після Пасхи під час Великого 2000 Ювілейного Року. Я особисто мав привілей брати участь у церемоніях беатифікації та канонізації на площі Святого Петра. Під час церемонії канонізації Папа сказав: «Друга Субота після Пасхи називатиметься тепер у Церкві Суботою Божого Милосердя». Вона була першою святою нового тисячоліття.

⁵³ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary, Divine Mercy in My Soul* (Stockbridge, MA: Marians of the Immaculate Conception, 2000), entry 137.

⁵⁴ Там само, entries 1789, 1796.

⁵⁵ Rev. Arthur McGratty, S. J., *The Sacred Heart: Yesterday and Today* (NY: Benzinger, 1951), ст. 229.

⁵⁶ Вера Гріта була співпрацівницею Салезіян. Народилася у Римі в Італії 28 січня 1923 року. Отримавши диплом з права у Савоні, Вера у віці 21 року стала жертвою одного із військових нападів на місто Савону у 1944 під час Другої Світової Війни. Втікаючий натовп потовпився по ній, що лежала непорушно кілька годин біля інших поранених та мертвих тіл. Поранення, яких вона зазнала, супроводжували її упродовж цілого життя: пошкодження внутрішніх органів, голови, легенів та печінки. Це спричинило часті важкі головні болі та

температуру, які у свою чергу провокували інші хвороби. Різні види алергії стримували її від приймання обезболюючих ліків, однак вона також приймала ці болі із любові до Ісуса та задля спасіння душ. Не зважаючи на слабе здоров'я Вера продовжувала навчати у школах ще багато років. Вона стала Салезіянкою Третього Чину у 1967 році та 19 вересня 1967 почала отримувати повідомлення від Ісуса та Марії, які вона записала у своєму щоденнику «Живих Кивотів».

Ісус попросив Веру підпорядкувати всі твори її духовному провідникові о. Габріелю Дзукконі (див. повідомлення 26 грудня 1967 року), який був священиком, вибраним Ісусом, щоб поширювати повідомлення про «Живі Кивоти». Вера взяла на себе цю працю, обітуючи себе як жертву для поширення Євхаристійного царства у душах через послух своєму духівникові. Зі свого боку Ісус дав Вері своє власне ім'я: «*Я дав Мое Святе Ім'я і відтепер Я називатиму тебе і ти будеш 'Ісусова Вера'*».

Вера сповідалася о. Джону Боккі, у той час як о. Джозеф Борра, директор Салезіянського Інституту у Римі переглядав її твори. На диво, ніхто із її родичів не знав про її містичний досвід, який вона безтурботно виявляла своєму духовному отцеві. Лише після її смерті у Савоні 22 грудня 1969 року, її друзі та близькі довідалися про велику місію, яку вона отримала задля цілої Церкви. Ісус залишив Вері важливе повідомлення щодо встановлення Живих Кивотів. Через малу кількість почитателів Євхаристії, осквернень, переступлень та неповаги до Святої Частички втрачено багато благодатей, які інакше були би гарантовані Ісусовим Таїнством Любові. У відповідь на зловживання людини Господь Бог кличе її повернутися до початкового стану, мети та порядку, у якому вона була сотворена, щоб стати «Живим Кивотом» задля освячення інших та світу. У цьому полягала місія Ісуса, довірена «Ісусовій Вері».

Ісус виявив Вері, що серед його сотворінь Папа є *першим місіонером*, якого Бог покликав бути Живим Кивотом (див. повідомлення 11 червня 1968 року), і якого він закликає визнавати свій дар привселюдно та перед цілим світом (див. повідомлення 15 липня 1969 року). У повідомленнях Вері Живим Кивотом називається не лише та душа, яка почитає Євхаристію, такого імені удостоюються радше ті, які стають добровільними жертвами його Божественної Волі, яка «живе у світі та суспільстві» та вітає «повноту» вічної дії трьох Божественних Осіб у Святій Частичці. Ісус покликав Веру до стану жертви, «до Нового та Святого Мучеництва», яке полягає у прийнятті всіх перешкод та страждань, які Сатана ставить на дорозі тих, що поширюють цю його працю (див. повідомлення 30 червня 1968 року). І накінець Ісус виявив, що усі Живі Кивоти повинні глибоко почитати Марію: оскільки Марія є першим сотворінням, яке носило Ісуса, Який Сам був Живим Кивотом, вона сповняє роль навчити всі інші Живі Кивоти постійно тріумфувати у її Непорочному Серці у світі та упродовж ери миру.

⁵⁷ Vera Grita, *Opera di Tabernacoli Viventi*, a cura di Giuseppina e Liliana Grita, Edizioni Segno, Udine 1989, ст. 45, 47.

⁵⁸ Там само, ст. 38, 118.

⁵⁹ Там само, ст. 116.

⁶⁰ Там само, ст. 33, 160, 162.

⁶¹ Там само, ст. 17.

⁶² Н. М. Manteau-Bohamy, O.P., *Immaculate Conception and the Holy Spirit* (Kenosha: Franciscan Marytown Press, 1977), переклад by Brother Richard Arnandez, F.S.C., ст. 117.

⁶³ Мілленаризм є гедоністичною утопією, яка вважає, що Христове фізичне царство на землі з усіма його святими триватиме буквально 1000 років (див. частину «Вчительський Уряд Церкви та Мілленаризм»).

⁶⁴ *Epitome Historiarum*, 471/5 (Lipsiae: Teubner 1868); див. *Historiae* 7, 18 (Lipsiae: Teubner 1887).

⁶⁵ Berthold Altaner, *Patrology* (NY: Herder and Herder, 1961), ст. 263.

⁶⁶ Слово *хіліязм* походить від грецького *kiliàs* (1000) та окреслює віру про те, що 1000 років, згадана у Йоановій Книзі Одкровення, повинна прийматися лише у буквальному значенні. Коли ж у християнському світі поширився вплив латинської мови, хіліязм став знаним під назвою *мілленаризм*, із латинської *mille* (1000). Отці, які вникали у символізм та алегорії Святого Письма, уникали такої буквральності.

⁶⁷ *The Ante-Nicene Fathers* (Peabody, MA: Henrickson Pub., 1995), том V, фрагмент VI, 25. На відміну від мілленаристської ересі, яка приписує обжирство та тілесні втіхи золотій добі духа, Отець Церкви Папія використовує природні образи у алегоричному жанрі своїх днів, щоб намалювати портрет майбутньої всесвітньої ери примирення між Богом та сотворінням, досить простий для зрозуміння простого люду його періоду:

«Прийдуть дні, коли виноградні лози виростуть і кожна з них матиме десять тисяч розгалужень, і кожне розгалуження – десять тисяч гілок, і на кожній гілці – десять тисяч гілочок, а на них – десять тисяч грон, на яких десять тисяч виноградів, і кожна спресована виноградина дасть двадцять п'ять літрів вина. І коли хтось із святих заволодіє гілочкою, інша звиватиме: «Я краща гілочка, візьми мене; благослови Господа через мене». Подібним способом [Він сказав] один пшеничний колосок зродить десять тисяч колосків, у якому будуть десять тисяч зерен, і кожне перемелене зерно дасть десять фунтів чистої, свіжої та доброї муки; а яблука та інші фрукти, зерна і трави приносять подібний врожай; і усі тварини, які користуються плодами землі, житимуть у мирі один з одним та повністю підпорядковуватимуться людині» (Там само, фрагмент IV).

⁶⁸ *New Catholic Encyclopedia*, том X, ст. 979.

⁶⁹ W. A. Jurgens, *The Faith of the Early Fathers* (Collegeville, MN: Liturgical Press, 1970), ст. 294.

⁷⁰ St. Jerome, *De Viris Illustribus*, 18 (Firenze: Sansoni, 1964), Ed. Vallarsi II, ст. 845. “Так вони вважають” відноситься до послідовників Євсевія.

⁷¹ Papias of Hierapolis, *The Fragments of Papias*, nn. 3-4, in *The Fathers of the Church*, ст. 374.

⁷² Св. Іринеї посилається на апостолів як на пресвітерів “*quemadmodum presbyteri meminerunt*” (*Adversus Haereses*).

⁷³ Біблісти наголошують, що у Діяннях Апостолів, де старші згадуються вперше, не тільки спостерігаємо розрізнення їх ролі [*presbyteros*] та ролі апостолів [*apostolos*] (Ді 15, 2. 6. 23), але й їхня функція розглядається як покликана зберігати апостольське Передання та керувати християнською спільнотою (Ді 20, 17-35). Автор Діянь [досить вірогідно Св. Лука] говорить про пресвітерів як про *episkopoi* (Ді 20, 28), а Св. Апостол Петро скромно називає себе пресвітером [*sypresbyteros*] (1 Пт 5, 1).

Коли Ді 20, 17 та 1 Пт 5, 1 поділяють оригінальний грецький титул «пресвітер», це ще не означає, що вони мають на увазі цю саму функцію. Пресвітери складали групу святих та мудрих старців ранньої християнської спільноти, які не зважаючи на брак права відпускати іншим їхні гріхи (Яків 5, 16), охороняли апостольське Передання та стадо, їм довірене. Це особливо підкреслено у Посланнях Св. Апостола Павла, де він, на відміну від Петра та Луки, ніколи не говорить про старших, як про пресвітерів (*presbyteros*), але як про дияконів (*diakonos*), наголошуючи чи не найважливішу їхню функцію: служіння ближньому, особливо тим, які перебувають у домі Господньому. Пізніше автор «пастирських листів» (невідомо чи це той самий Павло) представляє пресвітерську місію, описуючи їх завдання формувати, вести та організовувати християнську спільноту: як лідерів, що проповідували та навчали (1 Тим 5, 17). Титул пресвітерів, попри всі свої багатогранні значення, у традиції відносився в основному до Апостолів та Отців.

Отже, якщо у вживанні цього титулу пресвітерів почалося деяке замішання, то сучасні біблісти допомагають нам зрозуміти її традиційне двояке розрізнення. Титул пресвітерів був особисто даним Апостолам, але й також розвинувся у славний титул «колегії», яка мала завдання охороняти віру та вести Боже стадо. Отож, коли ми чуємо, що Отців Церкви називають пресвітерами, то повинні мати на увазі, що ця назва відноситься як до Апостолів, так і до колегії, яка мала завдання забезпечувати благополуччя та віру членів ранньої християнської спільноти.

Передання вказує, однак, що «старші» були не лише знайомі, а добре знані вірні та мудрі християни, які вірно передали апостольську Традицію. Ці старші окрім того жили у компанії Апостолів та пильно зберігали їхні навчання. Власне до цих навчань Папія заявляє свою вірність.

⁷⁴ *Codex Vaticanus Alexandrinus*, (Roma, 1747), Nr. 14 Bibl. Lar. Opp. I, ст. 344.

«Останній із Євангелістів, Йоан, якого називали сином грому, у досить старшому віці... продиктував це Євангеліє... своєму власному учневі, чеснотливому Папієві Єрапольському» (Jaques Paul Migne, *Patrologiae Graeca* (Paris 1857)).

«Беручи своє натхнення від великого Папія Єрапольського, який жив у компанії Апостола та який возліг на Христових грудях» (Anastasio Abbatis, *Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteri et Bibliothecarii, Opera Omnia*, Anastasio of Sinai, accurate J.P. Migne, Lutetiae Parisiorum, Migne 1852; [Comentary on the Hexameron, 1. Migne, *Patrologiae Graeca* LXXXIX, 860]).

«Папія, єпископ Єраполю, наглядний свідок Йоана» (*Georgii Monachi Chronicon*, in aedibus V.G. Teubneri, Lipsiae Parisiorum, 1904; cf. *Chronikon, syntomon ex diaphoron chronographon te kai exegeton synlegen kai syntheon upo Georgiou Monachou tou epikale Hamartolou*, Lipsiae, Parisiorum, 1863).

⁷⁵ Martyr, *Dialogue with Trypho*, ст. 277-278.

⁷⁶ Сир 39, 1-3.

⁷⁷ Richard N. Soulen, *Handbook of Biblical Criticism* (Atlanta, GA: John Knox Press, second editino, 1981), ст. 15.

⁷⁸ Одкр 17, 3.9. Біблісти вважають, що місто із сімома горбами, на яких сидить розпусниця, є Римом.

⁷⁹ «Адам помер у 930 році, коли Матусалему було дев'яносто чотири роки. Цей останній жив доти, поки Сем, знаний також як Мелхиседек, помер на Сіоні у епоху, коли Ісааку було тридцять три роки, і цей останній жив до ста вісімдесяти років – у загальному рахунку 2288 років після сотворіння Адама і якраз перед народженням Амрама, батька Мойсея. Отож, історія була передана від Адама і від патріархів аж до Мойсея, великого законодавця, який заснував єврейську націю і написав п'ять книг Біблії» (“*De Religione Hebraeorum*”, п. 68, Father James L. Meagher, D.D., *How Christians Said the First Mass* (IL: Tan Books and Pub., Inc. 1984))

⁸⁰ Martyr, *Dialogue with Trypho*, ст. 277-278.

⁸¹ Irenaeus, *Adversus Haereses*, IV, 20,7.

⁸² Там само, IV, 38,1; 20,5.

⁸³ Там само, Bk. 28, Ch. 3; Bk. 30,4; Bk. 33,2

⁸⁴ Там само.

⁸⁵ Пс 91,7.

⁸⁶ Пс 114, 13-14 (a).

⁸⁷ Пс 68, 18.

⁸⁸ 1 Сам 18, 7; 21, 12.

⁸⁹ *Preface of the Apocalypse*, in “The Ante-Nicene Fathers”, там само.

⁹⁰ “Letter of Barnabas”, *The Fathers of the Church* (NY: CIMA Co., 1947), Ch. 45.

⁹¹ *Patrology*, ст. 80.

⁹² Подібно, як Св. Августин, Тертуліян навернувся у 197 році та був великим церковним латинським письменником. Він жив у період християнської догматичної суперечки, коли Особи та Природи Христа ще не були чітко догматично окресленими. У перших спробах асистувати Церкву в пошуці правди, засновану на Святому Письмі та Переданні, його строгі моральні принципи не зрушилися. Отож, якщо Церква беззаперечно поважала його внесок до галузі есхатології, вважаючи, що його навчання походить від апостолів, його моральні доктрини були позначені монтанізмом. Між іншими фальшивими доктринами монтаністи забороняли вдруге одружуватися овдовілим; втікати від переслідувань (воїн Христа повинен бути завжди готовим померти за віру) та насаджували строгі пости. Незважаючи на деякі недотягнення Тертуліяна, *Catholic Encyclopedia* наголошує його патристичні внески (див. *New Catholic Encyclopedia*, том V, ст. 854).

⁹³ «Мілленаризм, як віра про те, що прийде земне царство Месії перед кінцем часів, є Юдейсько-християнською доктриною, котра висунула та продовжує висувати більше аргументів, ніж будь-яка інша доктрина. Причиною цього може бути нездатність розрізнити різні елементи доктрини. Однак, важко заперечити, що ця доктрина поміщає правду, яка є частиною християнського вчення, що знаходиться у Новому Заповіті, у Першому та Другому Посланні до Солунян, Першому Посланні до Коринтян та Одкровенні Йоана» (Jean Danielou, London, Darton, Longman & Todd, *A History of Early Christian Doctrine Before the Council of Nicea* (Philadelphia: Westminster Press, 1964), ст. 377). *New Catholic Encyclopedia*, том XIII, ст. 1021.

⁹⁴ *New Catholic Encyclopedia*, там само, том XIII, ст. 1021.

⁹⁵ Тертуліян говорить тут про *духовне* воскресіння святих до життя благодаті, раніше представлене у творах Св. Юстина Мученика.

⁹⁶ *Духовні благословення*, про які йдеться у Тертуліяна, краще описані у творах Св. Юстина та Св. Іринія.

⁹⁷ Tertullian, *Adversus Marcion*, *The Ante-Nicene Fathers* (Peabody, MA: Henrickson Pub., 1995), том 3, ст. 342-343.

⁹⁸ Tertullian, *Apologia del Cristianesimo*, том 3, ст. 53-54.

⁹⁹ St. Hippolytus, *The Fragments from Commentaries on Various Books of Scripture*, in “The Ante-Nicene Fathers”, том V authorized edition, WM. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, MI, (1978) Ch. 4, ст. 163.

¹⁰⁰ *The Catholic Encyclopedia* згадує його патристичний внесок (див. *New Catholic Encyclopedia*, том V, ст. 854)

¹⁰¹ *New Catholic Encyclopedia*, том IX, ст. 742.

¹⁰² St. Methodius, *The Banquet of Ten Virgins*, Discourse IX, in “The Ante-Nicene Fathers”, там само, том VI, розділ 1, ст. 309. Вираз «перестав формувати це сотворіння» не означає закінчення дії Божої благодаті в історії, але радше закінчення ери формування Божих обранців, призначених для ери миру. Так само як «день великого воскресіння» стосується Одкр 20, 4-7, яке, побачимо пізніше у цій книзі, буде потрактоване Августином у духовному значенні: *духовне воскресіння святих наприкінці шести тисяч років людського існування*.

Св. Методій пише «день воскресіння» маленькими буквами, щоб вказати не на останнє воскресіння всіх мертвих, але на «перше воскресіння», описане у Одкр 20, 6: «Блаженний і святий, хто одержує часть у воскресінні першому: над такими друга смерть не має влади...» Це поняття підтверджене ще раз у трактаті про Непорочність, у якому говорить про «перше воскресіння» (ч. 3), «перший день воскресіння» (ч. 5), і підтримується Отцями Церкви, такими як Св. Юстин Мученик, Тертуліян та Лактанцій (див. також частину про Перше Воскресіння)

¹⁰³ Lactantius, “The Divine Institutes”, *The Ante-Nicene Fathers* (Peabody, MA: Henrickson Pub., 1995), том 7, ст. 211.

¹⁰⁴ «Ті, які є живими, не помруть» - це алегоричне пояснення «другої смерті», про яку йдеться у Одкр 20, 6. Оскільки смерть супроводжує усі фази прогресу людства у історії, вона позначає життя усіх, заражених первородним гріхом. Однак не усі, які помирають, досвідчують «другу смерть», яка є вічним засудженням.

¹⁰⁵ Lactantius, *The Divine Institutes*, том 7.

¹⁰⁶ Leo John Trese, *The Faith Explained* (Chicago, IL: Fides Pub. Assn., 1959), ст. 183-184.

¹⁰⁷ *A New Catechism – Catholic Faith for Adults* (Herder and Herder, 1969), ст. 480.

¹⁰⁸ *Catechism of the Council of Trent* (NY: Joseph F. Wagner Inc., 11th printing, 1949), переклад by John A. McHugh, O.P. та Charles J. Callan, O.P., ст. 84.

¹⁰⁹ *The Teaching of the Catholic Church: A Summary of Catholic Doctrine* (London: Burns Oates & Washbourne, 1952), ст. 1140.

¹¹⁰ Там само.

¹¹¹ Мк 13, 9-10: навернення усіх націй.

¹¹² Не лише Св. Кирило та Вернард писали про прихований прихід, використовуючи теперішній час. Папа Йоан Павло II також пояснював «три приходи», про які говорить Вернард у своїй Передріздвяній Медитації, говорячи про них, як про «внутрішній передріздвяний піст», який постійно розкриває «глибини особистої свідомості» у людині, що вибирає життя згідне з Божим законом:

«Цей внутрішній передріздвяний піст набирає життя через постійну медитацію та уподібнення до Слова Божого. Він приносить плоди та оживляється молитвою, адорацією та славою Божою. Він укріплюється постійним прийняттям Святих Тайн, а особливо сповіді та Євхаристії, бо вони очищують та збагачують нас благодаттю Христа, роблячи нас ‘новими’ згідно із постійним Ісусовим закликком: ‘Наверніться’» [див. Мк 3, 2; 4, 17; Мк 1, 15] (Pope John Paul II, *Prayers and Devotions*, переклад by Firman O’Sullivan, December 20 Advent Meditation by Pope John Paul II, Penguin Audiobooks (December 1994)).

¹¹³ J. A. Fitzmeyer, *Jerome Biblical Commentary* (Engelwood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1968).

¹¹⁴ *Gaudium et Spes*, 26.

¹¹⁵ *Encyclopedia of the Early Church*, (Cambridge, England: James Clarke & Co., 1992), том II, видано by Angelo Di Berardino, ст. 707.

¹¹⁶ Дивитися на зноску про уривок Луки 11, 2 у *New American Bible, St. Joseph Edition*, ст. 119.

¹¹⁷ *Tertio Millennio Adveniente*, 16, 34.

¹¹⁸ Anastasius of Sinai, “Anagogical Considerations on the Hexameron”, Jacques Paul Migne, *Patrologiae Graeca*, LXXXIX, ст. 860.

¹¹⁹ *Letter of Barnabas*, ст. 208.

¹²⁰ *The Catechetical Instruction by St. Cyril of Jerusalem, Bishop*, Cat. 15, 1-3: PG 33, 870-874.

¹²¹ *New Catholic Encyclopedia*, том III, ст. 337.

¹²² Там само.

¹²³ Bernard of Clairvaux, *Sermo 5, Adventu Domini, 1-3*, in *Opera Omnia*, (Edit. Cisterc. 4, 1966) ст. 188-190 *The Liturgy of Hours*, (NY: Catholic Book Pub. Co., 1975), том I, ст. 169.

¹²⁴ Див. на зноску 112.

¹²⁵ Див. *L’Apocalypse, Augustin et Tyconius*, in: M. Dulaey, *St. Augustine et la Bible*, (Paris: a cura di A.M. la Bonardière, 1986), ст. 369-386; J. Kevin Coyle, *Augustine’s “Millenarianism” Reconsidered*, *Augustinus* 38, 1993, ст. 155-164; J. Delumeau, *Mille ans de bonheur. Une histoire du paradis*, (Paris, 1995), in “Millenarismo Cristiano, e i suoi fondamenti scritturistici”, *Annali di storia dell’esegesi* 15/1 (Bologna: Edizioni Devoniiane 1998).

¹²⁶ G. Folliet, *La Typologie du sabbat chez saint Augustin. Son interprétation millenariste entre 389 et 400* (*Revue études Augustiniennes* II, 1956), ст. 371-390.

¹²⁷ St. Augustine of Hippo, *De Civitate Dei* (Washington: Catholic University of America Press, 1977), Bk. XX, Ch. 7.

¹²⁸ Там само.

¹²⁹ Там само, Ch. 8.

¹³⁰ CCC, 676.

¹³¹ На Ефезькому Соборі у 431 році критикували Аполінарія, колишнього єпископа Олександрії за його навчання, що Господь не мав ані людського інтелекту, ані людського тіла; Аполінарій стверджував, що його інтелект та тіло зійшли прямо з неба. Він також пропагував помилкову доктрину про те, що Христове божественне тіло повернеться на землю перед Страшним Судом на 1000 років.

¹³² Thomas Aquinas, *Summa Theologica*, Qu. 77, art. 1, rep. 4.

¹³³ Тим 1, 10-14.

¹³⁴ Мт 10, 34-36.

¹³⁵ Йо 17, 11.

¹³⁶ Одкр 20, 1-3.4.

¹³⁷ Євр 4, 4-11.

¹³⁸ У своїй книзі, із назвою *Il libro della Speranza* (Padova, 1989), бібліст о. Мартин Пенеза стверджує, що герменевтичним ключем до пояснення багатьох символізмів у Святому Письмі є біблійні паралелі. Ці паралелі, як у Старому, так і у Новому Завіті одобрили багато професорів та богословів Римських Університетів, чия церковна підтримка згадана у вступі до його книги.

¹³⁹ Так виглядає, що Ісаї ставить Христові есхатологічні об’явлення у людській історії, а людина сіє свої посіви та збирає пшеницю: Бо хоч Господь дає вам скупко хліба й мало води, та все ж таки *Вчитель твій не буде ховатись, і очі твої вчителя побачать*. І вуха твої почують слова позад тебе: «Ось дорога, ідіть нею!» - коли ви зійдете праворуч, а чи ліворуч. Тобі остогидне срібло, що покриває твої кумири, і золото, що одягає твоїх виліванців. Ти їх повикидаєш як погань: «Геть звідси!» - до них скажеш. І він дасть дощ на твій посів, що ним засієш поле; і хліб, що вродить нива, буде тучний та ситний; і худоба твоя буде того дня пастися на широких пасовиськах. Воли й осли, що обробляють землю, їстимуть солону пашу, провіяну лопатою та віялкою.

¹⁴⁰ Ді 1, 3. Ми знаємо зі Святого Письма, що після свого Воскресіння Христос з’явився на дорозі до Емаусу, на Тиверійському озері і що багато повоскресало із гробів, щоб свідчити про нього. Деякі біблісти на основі Святого Письма говорять про проміжний прихід Христа, який станеться на зразок його Воскресіння.

¹⁴¹ Мт 27, 51-53.

¹⁴² Thomas Aquinas, *Summa Theologica*, Qu. 77, art. 1, rep. 4.

¹⁴³ Irenaeus, *Adversus Haereses*.

¹⁴⁴ Tertullian, *Adversus Marcion*.

¹⁴⁵ Lactantius, *The Divine Institutes*.

¹⁴⁶ Danielou, *A History of Early Christian Doctrine*, ст. 377, 379.

¹⁴⁷ Оскільки гріх залишається духовним ДНК історичної пораненої людської пророди, він завжди супроводжуватиме її у упродовж історії, однак не із такою самою інтенсивністю, яка скалічила та злякала її минуле. Не зважаючи на те, що людство лише власними зусиллями не спроможне піднятися з гріха, воно отримає новий імпульс любові через «нову П'ятидесятницю» Святого Духа. Вилиття благодаті Духа зміцнить та удосконалив благодаті Хрещення та Миропомазання, які продовжують постійно супроводжувати духовну подорож людства, щоб представити Церкву святою та непорочною, без цятки та плями перед Христовим поверненням у славі. Лише після ери миру, у момент Христового остаточного повернення у славі найглибші корені гріха будуть остаточно скорчовані.

Через те, що смерть є наслідком первородного гріха (Рим 5, 12), чия «пристрасть та нахил до гріха залишаються у хрещених», ні гріх, ані сама смерть не можуть бути побореними до того, поки не зсезне гріх (*The Christian Faith*, там само, ст. 187, Council of Trent, nn. 3, 5). Однак здолаття гріха наступить після ери миру. Якщо п'ята сесія Загального Тридентійського Собору засудила ідею історичного безгрішного суспільства, у якому нахил до гріха більше не перебуває у охрещених, вона однак, стримується висловлювати думку про зміну його активного психо-соматичного впливу. Оскільки закон гріха залишається у нас до смерті, то життя святих нагадують нам про зменшення такого його активного впливу. Св. Катерина із Сієни, Св. Йоан від Христа та Св. Тереза Авільська описують стан духовної єдності з Богом, у якій всі гріхи самі по собі перестають діяти. Деякі Отці загально описують цей духовний стан, як такий, що уможливорює обрання до ери миру. А через те, що первородний гріх залишається, повинні залишитися також і Святі Тайни, дані душі для очищення. Як вважають деякі Отці, наприкінці ери диявол буде випущеним, і внаслідок цього гріх збільшиться. (Одкр 20, 7) Гріх же ж стане основною причиною зречення віри.

¹⁴⁸ Іов 5, 22-23.

¹⁴⁹ Irenaeus, *Adversus Haereses*, Bk. 32, Ch. 1; 33, 4.

¹⁵⁰ Lactantius, *The Divine Institutes*.

¹⁵¹ Іс 29, 20.

¹⁵² Lactantius, *The Divine Institutes*.

¹⁵³ Martyr, *Dialogue with Trypho*.

¹⁵⁴ Irenaeus, *Adversus Haereses*, Bk. 34, Ch. 4.

¹⁵⁵ Іс 54, 1.

¹⁵⁶ Іс 65, 22-23.

¹⁵⁷ Єз 36, 9-11.

¹⁵⁸ Соф 2, 7.

¹⁵⁹ Пс 72, 3. Дерева, рослини, плоди відображаються у цих поетичних алегоріях, часто утотожнених із Старозавітними письменниками. Бог передбачив Обіцяну Землю, «текучу медом і молоком», яка би мала мати здатність відновлювати, підбадьорювати та спонукати людські серця, подібно до Отців (див. Вих 3, 8: «Побачив Господь, що він наближався подивитись, та й кликнув до нього з-посеред куща: «Мойсею, Мойсею!»... Тому я й зійшов рятувати його з рук єгиптян і вивести його з тієї землі в землю простору і гарну, що тече молоком і медом...» [Вих 13, 5; 33, 3; Втор 6, 3; 11, 9; Ос 5, 6; Єр 11, 5; Вар 1, 20; Єз 20, 6]).

¹⁶⁰ Іс 51, 3.

¹⁶¹ Єз 36, 8.

¹⁶² Єз 36, 35.

¹⁶³ Irenaeus, *Adversus Haereses*.

¹⁶⁴ Lactantius, *The Divine Institutes*.

¹⁶⁵ Пс 67, 7.

¹⁶⁶ Іс 11, 6-9.

¹⁶⁷ Іс 65, 17-25, цитовано у: Martyr, *Dialogue with Trypho*.

¹⁶⁸ Irenaeus, *Adversus Haereses*.

¹⁶⁹ Lactantius, *The Divine Institutes*.

¹⁷⁰ Іс 65, 9.

¹⁷¹ *Letter of Barnabas*.

¹⁷² Іс 65, 19.

¹⁷³ Єр 31, 13-14.

¹⁷⁴ Зах 8, 4-5; 10, 8.

¹⁷⁵ Іс 58, 11.

¹⁷⁶ Зах 12, 8.

¹⁷⁷ Іс 35, 3. 5-6.

¹⁷⁸ Іс 42, 16.

¹⁷⁹ Пс 102, 22-23.

¹⁸⁰ Іс 66, 18.

¹⁸¹ Зах 8, 23.

¹⁸² Іс 66, 23.

¹⁸³ Протягом ери, світло набуває окреслень Божої вічної дії у душі людини, а його світловий ефект впливає на те, як людина бачить творіння. Через вилиття благодаті нової П'ятидесятниці, Відкуплення відвічного Слова та Освячення вічного Духа, людина переходить у несотворену та вічну дію трьох Божественних Осіб. Відвічне Слово («світло світу») та вічний Дух («животворящий вогонь») повертає людині її Божу подобу, просвічуючи та ушляхетнюючи її бачення усіх сотворених речей, таким чином вона, завдяки цьому новому вічному світлу, спроможна побачити знак свого Творця у кожній речі.

Зріст у Божественному Світлі не можна розглядати буквально. У моїй попередній книзі *Триумф Божого Царства (The Triumph of God's Kingdom)*, позначеній церковним *imprimi potest*, я показую, що у певний період часу відбудеться щось на зразок радикальної зміни, і що «час, керований сонцем та місяцем, щезне наприкінці часів, тобто наприкінці людської історії та Загального Суду усіх мертвих... Лише після тимчасового царства світла (ери миру) станеться те, що Св. Тома Аквінський називає 'припиненням руху небесних тіл'» (*The Triumph of God's Kingdom*, St. Andrew's Productions, McKees, PA, 1999, ст. 83). І звідси алегоричне посилення на припинення зміни днів та ночей протягом ери, які «не стають на перешкоді руху небесних тіл: 'І що нового місяця і щосуботи приходитиме всяке тіло, щоб передо мною поклонитися, – слово Господнє' [Іс 66, 23]». Там само, ст. 82.

Вартує вказати, що вищезгадана переміна часу (Там само, ст. 80-81) представляє в основному зміну людського бачення світу. Людина через дар Божої Волі здійснюватиме позитивний переображуючий вплив на природні закони, не змінюючи їх. Чоловіки, жінки та діти ери миру будуть тими самими особами, якими вони були у попередній ері, а все ж таки іншими – їхня воля буде все ще пораненою первородним гріхом, а однак іншою. Подібно до апостолів, вони отримуватимуть благодать нової П'ятидесятниці, щоб уподібнюватися до переображеного навколо них світу. Вони посідатимуть їх поранену людськість та народжуватимуться у первородному грісі, але не будуть рабами гріха; продовжуватимуть трудитися, але їхня праця не буде такою важкою; житимуть у різних ступенях Божої Волі та втішатимуться всесвітньою праведністю, миром і радістю у Святому Дусі.

¹⁸⁴ Lactantius, *The Divine Institutes*.

¹⁸⁵ Іс 30, 26.

¹⁸⁶ Іс 42, 16.

¹⁸⁷ Martyr, *Dialogue with Thrypho*.

¹⁸⁸ Іс 30, 23-25.

¹⁸⁹ Іс 65, 21-23.

¹⁹⁰ Єр 31, 1-6.

¹⁹¹ Ам 9, 14.

¹⁹² Іс 61, 6.

¹⁹³ 1 Пт 2, 5.

¹⁹⁴ 1 Пт 2, 9.

¹⁹⁵ Одкр 5, 10.

¹⁹⁶ Одкр 20, 6.

¹⁹⁷ *Catholic Dictionary of Dogmatic Theology*, ст. 208.

¹⁹⁸ Riccarreta, *Manuscripts*, 8 лютого 1921.

¹⁹⁹ Там само, 17 травня 1925.

²⁰⁰ Блаженна Консепціон Кабрера де Арміда, знана як Конкіта, була нареченою, дружиною, матір'ю дев'яти дітей, бабусею, і водночас містичною та духовною письменницею. Народилася 8 грудня 1862 року у Сан Луїс Потозі у Мексиці, а померла 3 березня 1937 року у Мехіко. Конкіта була вибрана Богом, щоб поширювати у Церкві діло Хреста. Це Діло включає у собі Царювання Святого Духа, Містичне Воплочення, внутрішні страждання Ісуса та внутрішнє мучеництво самотності Марії. Більше, ніж 40 років вона, згідно вказівки свого духівника, писала щоденник, який налічує 66 писаних манускриптів, рівних за обсягом Богословській Сумі Св. Томи Аквінського. Її твори були спрямовані до людей різних життєвих станів: самотніх та одружених, священників та єпископів, монахів та усіх богопосвячених осіб.

Будучи містичною письменницею, вона чула Господа, який казав їй: «*Попроси мене про довге життя, сповнене терпіння та багато пиши... Це твоя місія на землі*». Вона вірно слідувала вказівкам її духівників: о. Альберта Міра (13 грудня 1852 – 22 грудня 1916), о. Фелікса Родрігеса (17 грудня 1859 – 10 січня 1938), каноніка Еметеріо Вальверде і Теллеза (1 березня 1864 – 26 грудня 1948), монсеньйора доктора Раймондеса Ібарра і Гонзалеза (22 жовтня 1853 – 1 лютого 1917) та монсеньйора Луїс Марія Мартінеза (1881-1956) єпископа-помічника Морелії, а потім єпископа Мехіко.

Коли у 1959 році розпочався її канонізаційний процес, близько 200 томів її творів було представлено до Конгрегації зі Справ Святих. 20 грудня 1999 року вона була проголошена блаженною Папою Йоаном Павлом II.

²⁰¹ Philpon, *Conchita*, ст. 195-196.

²⁰² Там само, ст. 23, 62.

²⁰³ John Paul II, *Theology of the Body* (Boston: Pauline Books and Media, 1997), ст. 116. Див. також ст. 253, 256.

²⁰⁴ Redemptoris Mater, http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031987_redemptoris-mater_en.html

²⁰⁵ Там само.

²⁰⁶ Monteau-Bonamy, *Immaculate Conception and the Holy Spirit*, ст. 70.

²⁰⁷ Лк 1, 28.

²⁰⁸ Єз 36, 27-28; 37, 26-28; див. також Соф 3, 16-17.

²⁰⁹ Monteau-Bonamy, *Immaculate Conception and the Holy Spirit*, ст. 68.

²¹⁰ *Lumen Gentium*, 63. Латинське слово *typus* означає фігуру, образ чи модель. У випадку Марії, вона є образом майбутнього стану Церкви – стану «досконалої єдності із Христом».

²¹¹ Aristide Serra, *Parola, Spirito e Vita*, semestrale – n.2, luglio – dicembre 1998/2, collana 38 Lo Spirito Santo (Centro editoriale dehoniano, Bologna); стаття *Lo Spirito Santo e Maria in Le 1,35. Antico e Nuovo Testamento a confronto*, ст. 119-140. Видавці: Enzo Bianchi, Giancarlo Biguzzi, Clara Burini, Alceste Catella, Francesca Cocchini, Rinaldo Fabris, Eleuterio Fortino, Daniele Garrone, Luciano Manicardi, Luca Mazzinghi, Alberto Mello, Luciano Monari, Salvatore Natoli, Gianfranco Ravasi, Gerard Rosse, Aristide Serra, Patrizio Rota Scalabrini, Horacio Simian-Yofre, Paolo Vian, Alexandre Winogradsky and Giorgio Zevini.

²¹² Там само.

²¹³ Там само, n. 35, ст. 299.

²¹⁴ De Montfort, St. Louis Grignon, *True Devotion to Mary*, Rockford, IL Books, 1985, Article 47.

²¹⁵ Там само, n. 49, ст. 303. Багатовалентний вираз Св. Луїса «другий прихід» відображає його есхатологію про історичну еру миру християнської святості, у якій Христос царюватиме у душах людей. Св. Луїс пояснює друге пришествя Христа через його Воплочення та царювання у Марії, через яку він поширює своє царювання на інші сотворіння. Він описує каталітичну роль Марії у постанні «великих святих», які співдіяли Христовому царюванню у душах. «Друге пришествя» Монтфорта розуміємо як «внутрішнє» царювання Христа у час всесвітнього вилиття благодаті та його приготування діями Святого Духа і Марії.

Говорячи про друге пришествя Христа, Монтфорт описує його виключно внутрішніми та духовними термінами: Христос царюватиме у душах людей упродовж історії. Не зважаючи на те, що він говорить, що це царювання буде *духовним* та *упродовж* людської історії, він також натякає на Христове остаточне та фізичне царювання на землі *поза межами* людської історії, і згідно з цим друге пришествя Христа починається у момент його внутрішнього царювання у душах та сягає кульмінації у час його «зовнішнього, фізичного та остаточного» повернення у славі, яке завершить людську історію.

Думку Монтфорта можна підсумувати наступним чином: Оскільки Христове «перше пришествя» обіймає Воплочення, його публічне життя та Хрест, тоді його «друге пришествя» обіймає його внутрішнє царювання у людських душах (ера миру), його повернення у плоті та Остаточний Суд (Парусію). Внутрішній прихід готує Церкву до зовнішнього та остаточного повернення Ісуса. Монтфорт каже, що Ісус прийшов вперше у «самоприниженні та нестачах», а вдруге прийде внутрішньо царювати «по цілій землі» і зовнішньо «судити живих і мертвих».

Дехто може перенаголосити думку Монтфорта, що внутрішнє царювання Христа стається *упродовж* людської історії, тоді як його суд «живих і мертвих» стається *поза межами* історії. Ці два пункти чітко розрізняються між собою та є характерними способу думання Монтфорта, а без цього розрізнення можна легко попасти у ересь *мілленаризму*. [*Nota bene*: Ця помилка сталася недавно у США у одній із приватних мирянських друкарень, де помилково почали пояснювати твори Ранніх Отців, змішуючи в одну і ту ж подію Христове «внутрішнє царювання» у душах та його «зовнішнє» і «фізичне» повернення наприкінці людської історії. Крашу інформацію про думку Монтфорта можна знайти у творі *Jesus Living in Mary: Handbook of the Spirituality of St. Louis de Montfort*, (BayShore, NY: Montfort Publications, 1994).

²¹⁶ St. Louis de Monfort, in *Catholic Prophecy*, ст. 33.

²¹⁷ Св. Максиміліян Раймонд Кольбе народився у Польщі 8 січня 1894 року. 1910 року вступив до Ордену Конвентуальних Францисканців. 1918 року після навчання у Римі був висвячений на священника. Повернувся до Польщі 1919 року та розпочав поширювати набоженство до Марії, послуговуючись рухом посвяти Марії, який називався Міліція Непорочної та який він заснував 16 жовтня 1917 року. 1927 року його місіонарський дух надихнув його заснувати центр евангелізації поблизу Варшави, яке він назвав *Містом Непорочної*.

Його внески до богослов'я попередили Маріологію Другого Ватиканського Собору та вплинули на церковне розуміння Марії як «Посередниці» всіх благодатей Пресвятої Трійці.

1941 року нацисти взяли Отця Кольбе в полон та ув'язнили його у Аушвітці. Там він пожертвував своїм життям за життя іншого в'язня і був засуджений до повільного вмирання від голоду у бункері. Цього ж самого року його життя закінчили смертельною ін'єкцією. Папа Йоан Павло II у 1982 році канонізував Максиміліяна як «мученика любові». Св. Максиміліяна Кольбе вважають покровителем журналістів, сімей, ув'язнених, руху за життя та хімічно uzалежених.

²¹⁸ Блаженна Марія з Агреди.

²¹⁹ St. Maximilian Kolbe, зацитовано у Albert J. Herbert, S.M., *Signs, Wonders and Response*, (LA: 1988), ст. 126.

²²⁰ Hugh Owen, “*New and Divine*”: *The Holiness of the Third Christian Millennium*, (John Paul II Institute of Christian Spirituality, 2001).

²²¹ «Марія єдина може навчати кожного з нас щохвилини, може вести та притягати до себе, і таким чином ми вже не будемо ми, а вона, яка живе у нас, так як Ісус живе у ній, та так як Отець живе у Сині... Такі душі почнуть любити Святе Серце Ісуса набагато краще, ніж вони дотепер це робили... Її божественна любов повністю запанує над світом; і тоді станеться ‘успення душ у любові’» (St. Maximilian Kolbe, зацитовано у Monteau-Bonamy, *Immaculate Conception and the Holy Spirit*, ст. 110, 117).

²²² Еф 3, 1; 4, 1; 6, 20.

²²³ Еф 3, 9-10.

²²⁴ Ді 19, 10.

²²⁵ Еф 1, 3-15; 2, 22.

²²⁶ Слово «непорочна» найкраще перекладає оригінальне грецьке «амомос» (ἀμωμος), яке Св. Єронім переклав у Вульгаті як «immacolatus», тобто непорочний, пристосовуючи його до нашої люблячої Матері Марії. Це слово вживається сім разів у Новому Завіті: чотири – у Св. Павла і раз – у Св. Петра, Юди та Йоана. Значення цього грецького слова передає якість чистоти, активного та досконалого послуху Божій Волі. Задля цього Єронім присвоїв його Марії, яка була найкращим прикладом непорочності.

²²⁷ John Paul II, *Theology of the Body*, ст. 317.

²²⁸ CCC, 152; 243; 685; 686.

²²⁹ *The Teaching of the Catholic Church*.

²³⁰ Еф 4, 11-13.

²³¹ 1 Пт 1, 4-5.

²³² У Святому Письмі «білий одяг» не лише стосується повністю нового сотворіння, відродженого у Хрещенні, а також тих, які стали святими та непорочними (Одкр 7, 14; 19, 8)

²³³ Євр 8, 3.

²³⁴ Євр 9, 13.

²³⁵ Йо 5, 30.

²³⁶ Євр 5, 8.

²³⁷ Євр 7, 27.

²³⁸ Євр 9, 15.

²³⁹ Євр 8, 13.

²⁴⁰ Євр 7, 27.

²⁴¹ CCC, 1076.

²⁴² Євр 9, 14.

²⁴³ *Presbyterorum Ordinis*, 10, 12, 13, 16.

²⁴⁴ Рим 8, 29.

²⁴⁵ 1 Кор 15, 49.

²⁴⁶ *Lumen Gentium*, 10.

²⁴⁷ Св. Іринеї стверджує: «Він (Бог) міг дарувати людині досконалість ще від самого початку, але людина не була би здатною перенести її... Бог готує людину до бачення Себе Самого постійним збільшенням активності та присутності Його Слова з-поміж людей» (Irenaeus, *Adversus Haereses*, IV, 38, 1; 20, 5).

²⁴⁸ «Церква з усіма своїми Святими Тайнами та установами живе повітрям вічності з небес, а отже не може уникнути передавати його» (Hans Urs Von Balthasar, *Die himmlische Kirche und ihre Erscheinung*, in idem, *Homo creatus est* [Einsiedeln, 1986, 148-64] *Skizzen zur Theologie*, vol. V); зацитовано з *From Death to Life*, ст. 74.

²⁴⁹ Riccarreta, *Manuscripts*, 15 червня 1926.

²⁵⁰ Діна Беланже народилася 1897 року на парохії Св. Роха у Квебеці. Батьки навчили її молитися, коли вона була ще маленькою дівчинкою. Будучи дуже розумною, схильною до навчання та обдарованою, вона залишалася дуже простою та покірною. Надзвичайно обдарована музично, протягом двох років вона навчалася у Нью-Йоркській Консерваторії. Повернувшись у Квебек у червні 1918 року вона давала бенефісні концерти, які служили для забезпечення бідних. 11 серпня 1921 року Діна вступила до новіціату Сестер Ісуса та Марії у Сіллері. Після складення обітів почала давати уроки фортепіано. Учні були вражені її добротою, серйозним підходом до праці, а також надзвичайним музичним талантом. Діна жила надзвичайною любов'ю до Бога, однак добре приховувала глибину її інтимності з Ісусом. Лише її автобіографія розкриває нам секрет глибин вічного життя Бога, у яких вона постійно була заглибленою. Одного дня Ісус сказав їй: «*Моє Серце переповнене благодатями для душ. Поведи їх до мого Євхаристійного Серця*». Вона мирно померла 4 вересня 1929 року на 33 році життя.

²⁵¹ Riccarreta, *Manuscripts*, 8 квітня 1918.

²⁵² Leger, Irene, R. J. M., *The Courage of Love*, Ipswich, England: East Anglian Magazine, 1986, ст. 135.

²⁵³ Св. Отець Піо запевняв своїх духовних дітей, що бідні за формою та стилем творчі не повинні бути для них перешкодою:

«Говорячи про те, що ти читаєш, то це не викликає в мене захоплення, і в ньому справді мало корисного. Необхідно додати до твоїх читань також і святі книги (Святе Письмо) пильно рекомендовані усіма Отцями Церкви. Я не можу диспендувати тебе від подібних читань, оскільки твоє удосконалення вельми лежить мені на серці. Якщо хочеш отримати від цих читань очікувані плоди, тобі необхідно визволитись від упереджень щодо стилю та форми, якими виражене Святе Письмо. Отже, берися до діла. Зроби певне зусилля щодо цього і не забувай просити з покорою про божественну допомогу». (*Have a Good Day*, видане by Fr. Parente, OFM, <http://www.users.pipeline.com.au/padrepio/catalogue.html>).

²⁵⁴ *Dei Verbum*, 4, 8.

²⁵⁵ CCC, 84.

²⁵⁶ Мк 16, 6; *Dei Verbum*, 8.

²⁵⁷ Мт 13, 52.

²⁵⁸ Hans Urs Von Balthasar, *Présence et Esprit, essai sur la Philosophie religieuse de Grégoire de Nysse*, Book Pub Co. Paris, 1942, ст. 10. in Hawthorn, том 3, на ст. 110-111.

²⁵⁹ Рим 12, 6

²⁶⁰ .St. Thomas Aquinas, *Summa Theologica*, Benzinger Bros. New York 1947; *Treatise on the Theological Virtues, Question 1: Of Faith; Art. 7: Whether the articles of faith have increased in the course of time?*

²⁶¹ Еф 3, 18.

²⁶² *Lumen Gentium*, 12.

²⁶³ CCC, 2014. Католицький Катехизм розрізняє Дар Святого Духа, *даний усім* у хрещенні, від містичного дару, даного лише *деяким*.

²⁶⁴ “The Dark Night”, John of the Cross, *The Collected Works*, ст. 380.

²⁶⁵ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entry 1558.

²⁶⁶ Riccarreta, *Manuscripts*, 17 травня 1925.

²⁶⁷ Philippon, *Conchita*, ст. 129.

²⁶⁸ «Отже, очевидним є для кожного, що усі вірні в Христі, будь-якого рангу чи стану, покликані до повноти християнського життя та до удосконалення в любові» (Vatican Council II, *Ibid.*, *Lumen Gentium* 5, 40). Папа Йоан Павло II нагадує: «Кожній людині Церква відкриває перспективу бути обожествленою, і таким чином стати більш людською» (Папа Йоан Павло II, із Папської Булли *Incarnationis Mysterium*, 2);

http://www.jubileestudio.com/inc_myst.html

²⁶⁹ “The Living Flame of Love”, John of the Cross, *The Collected Works*, stanza 37, ст. 615-616.

²⁷⁰ *L’Eglise du Verbe Incarné*, том II (Burgess, 1951) ст. 997, п. 1; cf. 60-91 та *Nova and Vetera* 38 (1963) ст. 304-310.

²⁷¹ *Osservatore Romano, Realizzare il Concilio*, Città del Vaticano, 2 жовтня 1982, ст. 2. Див. також Догматичну Конституцію *Lumen Gentium*: «Отже Христос, щоб сповнити волю Отця, започаткував на землі царство небесне та об’явив нам Його таїнство, а своїм послухом здійснив Відкуплення. Церква, або ж Царство Христа, вже присутня у таїнстві, силою Бога видимо зростає у світі» (*Lumen Gentium*, 3). Той самий документ показує яким чином Церква є Царством Христа, навіть якщо поки що у формі «сімені» (Там само, 5), яке «зادля власної чесноти проростає та зростає аж до часу збору врожаю» (див. Мк 4, 26-29; *Lumen Gentium* 5)

²⁷² Кожне священниче служіння бере участь у повноті місії, дорученої Христом... Бо священство Христа, у якому священники справді беруть участь, спрямоване до усіх людей усіх часів та необмежене жодними кордонами (*Presbyterorum Ordinis*, 10, 12, 13, 16)

²⁷³ *Gaudium et Spes*, 34.

²⁷⁴ Максим народився у Константинополі у шостому столітті. Він відмовився від свого великого маєтку та вступив до Монастиря у Хризополі, де пізніше був обраний настоятелем. Його надзвичайна філософська та богословська освіта приготували його до усіх тих лих, з якими він зустрівся захищаючи правдиву віру. Він успішно продемонстрував помилки монотелістичної ересі, задля чого перетерпів багато років переслідування. Із заслання був кілька разів відкликаний до Константинополя. Через те, що він відмовився визнати монотелістичного патріярха Константинополя, його противники відрізали йому праву руку та язик, щоб таким чином він не міг проповідувати та захищати правду чи то словом, чи то на письмі. Потім вони заслали його у Лазов на Кавказі, де він пробув до своєї смерті у 662 році. Його старання привели в кінці кінців до того, що монотелістичний патріярх Константинополя у 645 році змушений був відмовитися від своєї ересі. Серед багатьох його богословських творів на захист віри знаходимо також твори про молитву та аскетичне життя. У своїх творах Максим говорить про обожествлення людини через синергійні дії людської та божественної волі.

²⁷⁵ Див. зносу про Характеристики Ери Миру (Переміна Зла). Якщо п’ята сесія Тридентського Собору засудила ідею історичного безгрішного суспільства, оскільки не сам гріх, а «пристрасть та нахил до гріха залишаються в охрещених», то Собор стримується від засудження зміни його активного та психо-соматичного впливу на них (*The Christian Faith*, ст. 187, *Council of Trent*, nn. 3,5). Оскільки закон гріха «залишається» в нас аж до смерті, то життя святих нагадують нам про зменшення його психо-соматичного впливу. Святі Катерина із Сієни, Іван від Хреста та Тереза Авільська говорять про стан духовної єдності, у якому припиняються добровільні гріхи. Деякі Отці приписують цей стан вибраним, які призначені брати участь у всесвітній ері

миру. Оскільки ж залишається гріх, так само залишаються і Святі Тайни, покликані очищати та удосконалювати душу.

²⁷⁶ Те, що Максим називає «повною природною волею», Св. Августин називає «вільною волею». Августин називає людську волю у первісному стані Адама «libera voluntas» (вільна воля), а стан грішної людини після первородного гріха «improba voluntas» (зіпсута воля). Як Максим, так і Августин вважають, що людина може віднайти цю первісну та вільну активність волі, яку Адам посідав перед первородним гріхом, але лише через особливу благодать Божу.

²⁷⁷ Piccarreta, *Manuscripts*, 8 січня 1900.

²⁷⁸ Там само, 19 березня 1926.

²⁷⁹ Останнім духівником Блаженної Конкити був у надзвичайно важкий час історії їхньої країни Монсіньйор Луїс Марія Мартінез (1881-1956), єпископ-помічник Морелії, потім архієпископ Мехіко, а також один із адміністраторів Справ Святішого Престолу. Відомий та святий автор духовного богослов'я, він вів Конкиту від 7 липня 1925 року до найбільш зрілого періоду її духовного життя та аж до самої її смерті 3 березня 1937 року.

²⁸⁰ Archbishop Luis Maria Martinez, *The Unification With the Divine Will*, неопубліковані манускрипти, ст. 15.

²⁸¹ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 346.

²⁸² Piccarreta, *Manuscripts*, 24 жовтня 1925.

²⁸³ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 219, 227, 235-236.

²⁸⁴ Церква вважає Піко піонером зображень людської первісної краси. Анрі де Любак цитує його, говорячи про важливість людської волі та відображення Божої подоби у ній:

«О Адаме... всі інші сотворіння обмежені законами природи... ти ж не обмежений нічим; ти радше здатний встановити твою власну природу через твою вільну волю, від якої залежить доля твого життя... Ти можеш впасти, обираючи перетворитися у одну із форм, яка знаходиться нижче людської, але й ти також вільний переродитися у вищу божественну форму через твоє власне рішення» (Die Würde des Menschen [Fribourg, Frankfurt and Vienna: Pantheon Verlag, n.d.], 52; cf. H. de Lubac's commentary in Pico de la Mirandole (Paris, 1977)).

²⁸⁵ *Pryyh.*; Patristic Greek Series 91, 325 A., in Christoph Schönborn, *From Death to Life, The Christian Journey*, (CA: Ignatius Press, 1995), ст. 50

²⁸⁶ Christoph Schönborn, *From Death to Life*, ст. 50

²⁸⁷ Venerable Concepción, *To My Priests*, ст. 158.

²⁸⁸ Там само, ст. 143.

²⁸⁹ Коли містики говорять про Бога, який приєднує до Себе здатності душі, інші здатності, а саме інтелект та пам'ять також ушляхетнюються цією єдністю.

²⁹⁰ Із багатьох сучасних містиків, які говорять про дар постійної вічної дії Ісуса у людині, власне Луїзі Ісус каже, що вона є першим сотворінням, зачатим у первородному грісі, яка отримала цей дар, щоб встановити «царство» його волі на землі. Твори Луїзи були першими із такого типу творів, які отримали *imprimatur* та *nihil obstat* єпископів Джозефа Лео та Св. Ганібала із Франції

²⁹¹ 24 травня 1902 року у містечку Сан Герман Де Грантам у Квебеці народилася 10 дитина Рози ДеЛіма Матью та Жана Баттиста Феррона, хрещена Марі Роз «Маленька Троянда». У 4 роки вона побачила хлопчика її віку, який ніс хрест і попросив її допомогти йому. Хлопчик був Ісусом. Це видіння було настільки явним, що маленька Роз продовжувала кликати його «мій маленький Ісус». На початку 1907 року Феррони переселилися до Фолл Рівер (Massachusetts), де дівчинку прикувала до ліжка дивна хвороба. Вона не могла ні бавитися, ані ходити до школи, не рахуючи лише кількох тижнів. Отець Гутієр порадив її батькам наступне: «Утримуйте рани від бичування на її тілі у секреті, щоб люди не подумали, що вона заражена якоюсь хворобою, і таким чином ваші дочки ніколи не зможуть знайти собі чоловіка». Із плином часу рани від тернового вінка, бичування та п'ять стигмів стали краще помітними. Кожної п'ятниці Маленька Роз терпіла розп'яття з Ісусом. Ревматичні артрити, скорочення м'язів та вивихнені кістки, міцно прив'язували її ноги, коліна, бедра та груди до ліжка, яке стало її хрестом! Воно стало її ложем Ісусових страждань на багато років. Вона була заледве спроможна порухати головою, правою рукою та двома пальцями, а її шлунок віддавав назад їжу, яку вона намагалася спожити задля послуху. Спала лише одну годину на ніч і зубами та двома пальцями збирала релігійні статті, об'являючись потребуєчим та молячись у видіннях та екстазі із її небесними відвідувачами, а особливо з Ісусом, Марією та Йосифом. Маленька Роз передбачила свою смерть сім років наперед. Багато людей чули, коли вона повторяла Ісусові слова, сказані до неї: «Ще сім років і я буду з тобою навки». Власне через сім років вона померла 11 травня 1936 року у віці нашого Господа, тобто 33 років. Похоронена 15 травня на кладовищі Дорогоцінної Крові у Вунсокеті (Rhode Island) на парохії її покровительки, Малої Троянди. Єпископ Гікі попросив пожертвувати її страждання для припинення Схизми Французьких Сентінееллістів. Результат? Усі 56 скомунікованих Сентінееллістів повернулися до Церкви. Багато з тих, які бачили Малу Роз публічно визнали перед Церквою, що «вона завжди страждала, однак ніколи не жалілася, а завжди усміхалася, приховуючи свій біль!» Оскільки вона була неспроможною писати, її слова були записані її духівником о. Джоном Баптистом Пальмом, Єзуїтом.

²⁹² Рим 5, 20.

²⁹³ «Необхідно знати, що Слово, Син Божий... своєю сутністю є прихований у глибині нашої душі, таким чином виявляючи свою присутність. Особи, які бажають знайти його повинні... ввійти у себе у найглившому зосередженні... Бог, отже, є прихованим у душі, і там добрий молільник повинен шукати його з любов'ю» (“Spiritual Canticle”, John of the Cross, *The Collected Works*, stanza 6, ст. 480).

²⁹⁴ *Die Wurde des Menschen* [Fribourg, Frankfurt and Vienna: Pantheon Verlag, n.d.], 52; cf. H. de Lubac's commentary in Pico de la Mirandole (Paris, 1977).

²⁹⁵ CCC, 1305; 1546.

²⁹⁶ St. Teresa of Avila, *The Interior Castle*, перекладено Венедиктинцями із Станбруку (IL: Tan Books, 1997), ст. 102.

²⁹⁷ Thomas Dubay, *Fire Within*, (CO: Ignatius Press, 1989), ст. 85-86, 91.

²⁹⁸ Там само, ст. 105.

²⁹⁹ St. Teresa of Avila, *The Interior Castle*, ст. 272-73, 280

³⁰⁰ “The Living Flame of Love”, John of the Cross, *The Collected Works*, stanza 1, 14-15, ст. 646.

³⁰¹ Там само, “The Spiritual Canticle”, stanza 39.

³⁰² “The Way of Perfection”, St. Teresa of Avila (part 1, ch. 30), in *The Liturgy of Hours*, (NY: Catholic Book Pub. Co., 1975), том III, середа 13-го тижня, 2 читання, ст. 431-432.

³⁰³ Piccarreta, *Manuscripts*, 6 грудня 1904.

³⁰⁴ Там само, 9 травня 1907.

³⁰⁵ Там само, 8 квітня 1918.

³⁰⁶ Там само.

³⁰⁷ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 219, 227.

³⁰⁸ Там само, ст. 324, 333.

³⁰⁹ Там само, 214.

³¹⁰ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entry 1324.

³¹¹ Там само, entry 1393.

³¹² Piccarreta, *Manuscripts*, том I, без дати; див. також 5 грудня 1921.

³¹³ Там само, 5 жовтня 1903; 18 липня 1926.

³¹⁴ Philipon, *Conchita*, повідомлення з 22 вересня 1927 року.

³¹⁵ Там само, ст. 62. Не применшуючи святості стану духовного одруження, цей новий дар містичного воплочення стверджує свою природу зростаючої досконалості. О. Томас Дюбай розглядає твердження великого містичного доктора Св. Йоана від Хреста, яке з першого погляду може видатися не на своєму місці. Говорячи про духовне одруження, Св. Йоан стверджує, що «виявлення самого Бога душі та участь душі у ньому... є найбільшою можливістю життя» (“Living Flame of Love”, John of the Cross, *The Collected Works*, stanza 3). О. Дюбай пояснює цей вираз додаючи наступне: «дехто може подумати, що на цьому місці історія закінчується. Але це не так. Святий продовжує, пояснюючи, що особа живе всередині духовної краси та є у неї переображена» (“Fire Within”, John of the Cross, *The Collected Works*, ст. 178). Більше того, Св. Йоан, на відміну від Блаженної Діни Беланже, пише, що духовне одруження переображує душу в особливіший спосіб вже у цьому житті, але «не виявляється відкрито, тобто тим самим способом, характерним лише для небесного життя» (“Spiritual Canticle”, John of the Cross, *The Collected Works*, stanza 39, no. 4, ст. 623). Коли Блаженна Діна та інші сучасні містики описують їхнє переображення як властиве іншому життю, вони стверджують існування нового «стану» та вдосконалення стану духовного одруження.

³¹⁶ Hans Urs Von Balthasar, *Elisabeth of Dijon: An Interpretation of Her Spiritual Mission*, (NY: Pantheon, 1956), ст. 106.

³¹⁷ Папа Йоан Павло II, звертаючись до Отців Молільників (Rogationist Fathers) з нагоди століття смерті їхнього засновника Св. Ганібала із Франції, говорить наступне:

«Блаженний засновник (Ганібал)... бачив у ‘молінні’ засоби самого Бога, які він забезпечив, щоб принести нову та божественну святість, якою Святий Дух бажає збагатити Церкву на зорі третього тисячоліття, щоб зробити Христа серцем світу» (Pope John Paul II, *Letter on the Centenary of the Rogationist Fathers*).

Слова Папи «нова та божественна» святість походить від провидиці з Ла Салет, Мелані Кальват, духівником якої був Св. Ганібал із Франції. Мелані сповістила Св. Ганібалу правило, яке вона отримала від Богородиці, і яке повинно було називатися правилом Апостолів Останніх Днів, однак Ганібал не чувся, щоб взяти на себе це нове правило нової та божественної святості. У своєму листі до о. Джордана Св. Ганібал говорить про правило Мелані та каже, що сім'я такої нової та божественної святості вже засіяні у «духовності Молільників».

Вартує зауважити, що вираз Папи «нова та божественна» не обов'язково означає «Життя у Божій Волі». Цей вираз радше виражає харизму правила Мелані, що складає частину правила Отців «Молільників», які пропагують життя молитви за покликання та служіння у Церкві, щоб передати «нове та божественне» життя усім душам. У особливіший спосіб вони наголошують молитву за покликання, апостолят та надання Святих

Тайн живим (Євхаристія, Миропомазання, Подружжя та Священство) і вмираючим (Хрещення, Сповідь та Слеопомазання).

Луїза Піккаррета, з іншого боку, не вживає цей вираз «нова та божественна», щоб описати дар «Життя у Божій Волі». Навіть якщо дар, який вона представляє, є справді «новим», це не означає, що йдеться виключно про «божественну» святість. «Божественна» святість *завжди* відіграла активну роль у житті охрещених, однак його не можна назвати «новим». Новою характеристикою Життя у Божественній Волі є ушляхетнення божественної дії у охрещеному через «постійну вічну» дію Бога у людині (наголос доданий). Коротко кажучи, «Життя у Божій Волі» є не лише божественною святістю, а є «святістю вічною». Таким чином Життя у Божій Волі, описане Луїзою, є участю особи вже тут на землі у Божій «*новій та постійно вічній дії*», якою блаженні вішаються на небі. Таким чином небо увнутрішнюється на землі! Церква завжди пропонувала вірним «духовну» святість, а недавно сталося більше вилиття святості через Божий дар його «*нової та постійно вічної дії*» у душах людей.

³¹⁸ Ганібал із Франції народився в Італії у Мессіні 5 липня 1851 року. Походив із шляхетної сім'ї – його батько був Витязем Маркізів, Папський Віце-Консул та Почесний Капелан Флоту, а його матір, Анна Тоскано, належала до шляхетної сім'ї маркізів із Монтанаро. Ганібал був дуже побожною дитиною і отримував духовний провід від Отців Цистеріянців. Він настільки полюбив Святу Євхаристію, що йому було дозволено приймати її щоденно – щось практично нечуване у цей період. У сімнадцять років, коли він молився перед Найсвятішими Тайнами, отримав видіння «моління», тобто, що покликання до Церкви приходять через молитву. Пізніше Ганібал отримав у Святому Письмі на слова Ісуса, які пояснили йому суть цього видіння: «Просіть, отже, Господаря жнив, щоб вислав робітників на свої жнива» (Мт 9, 38; Лк 10, 2). Ці слова стануть основним джерелом натхнення для Ганібалового життя.

8 грудня 1869 року він був висвячений на священника. Будучи молодим священником, заснував харитативні установи для молоді, бідних, священників та монахинь. Суттю цих установ була молитва за покликання, яку Ганібал сприймав, як безпосередній наказ Христа та «надійний лік» для Церкви.

Щоб здійснити свої ідеали, він заснував два релігійних Згромадження: у 1887 році – Дочок Божественного Завзяття (the Daughters of Divine Zeal) та через десять років – Отців Молільників Пресвятого Серця Ісуса (Rogationist Fathers of the Sacred Heart of Jesus). Цим чоловікам та жінкам він влив ідеал «моління», а до трьох звичних релігійних обітів убожества, чистоти та послуху він додав також четвертий: щоденна молитва за покликання. Цікавим є факт, що Св. Ганібал ніколи не вважав себе засновником цих двох Згромаджень, а лише їхнім ініціатором. Він настоював, що правдивим засновником був Ісус у Найсвятіших Тайнах. Він мав глибоку повагу до священства та глибоко вірив, що світ спасеться лише через місію багатьох святих священників.

1 червня 1927 року Св. Ганібал помер у Мессіні, і багато людей прийшло на його похорон, кажучи: «Ходімо подивитися на сплячого святого». Кілька днів перед смертю у Ганібала було видіння Пресвятої Богородиці, до якої мав постійну делікатну набожність. Вона з'явилася перед ним, запевняючи його про її опіку.

Твори Св. Ганібала поміщаються у 62 томах. Його Згромадження сьогодні поширені на п'яти континентах.

³¹⁹ Letters of St. Hannibal to Luisa Piccarreta, *Collection of Letters Sent by St. Hannibal Di Francia to the Servant of God, Luisa Piccarreta* (Jacksonville, Center for the Divine Will: 1997), letter n. 2.

³²⁰ Для кращого розуміння «блаженної форми» прошу звертатися до частини *Нове Небо та Нова Земля*.

³²¹ Piccarreta, *Manuscripts*, 9 жовтня 1922.

³²² Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entries 767; 768; 770.

³²³ «Є ті, які без жодної провини не знають нічого про Христа та про його Церкву, і все ж, хто з них шукає за Богом ширим серцем та під впливом благодаті, намагається здійснити Волю Божу, знану їм через *виклики їхнього сумління*... І Боже Провидіння не відмовляє у необхідній для спасіння помочі тим, які ще не дійшли до ясного розуміння Бога та намагаються, не без дії божественної благодаті, знайти *правильний шлях*. Бо, усе те добре та правдиве у них вважається Церквою приготуванням до прийняття Євангелія, *даного тим, Який просвічує кожну людину*, щоб нарешті знайшла життя» (*Lumen Gentium*, 16)

³²⁴ Nestle-Aland, там само, Євр 10, 14.

³²⁵ Йо 1, 1-3; Кол 1, 17; Євр 1, 3; Фил 2, 6-11.

³²⁶ Кол 1, 15; Одкр 3, 14.

³²⁷ A. Hulsbisch, O. S. A., *God in Creation and Evolution*, переклад by Martin Versfeld, (NY: Sheed and Ward, 1965), ст. 79

³²⁸ Gutierrez, Rev. Juan, M. Sp. S., *Cruz de Jesus: Concepción Cabrera de Armida, Vida Mystica E Itierario Espiritual*, Tomo I, 1998, ст. 479.

³²⁹ Анна Катерина Емеріх народилася у бідній та побожній сім'ї у Вестфалії (Flamschen bei Goesfeld) у Німеччині 8 вересня 1774. Не зважаючи на спротив батьків, стала монахинєю Чину Августиніянців у Дульмені. З раннього дитинства вона була дуже розумною і могла розуміти латинську вже після першої Літургії латинською мовою. Наприкінці 1812 року вона отримала знаки Христових страстей на своєму тілі. Вона

покірно намагалася приховати ці знаки, однак сестри незабаром побачили ці стигми та поставили їх до уваги настоятелів. Після проведеного дослідження зробили висновок, що рани були справді містичним феноменом та що Анна Катерина справді посідала багато надприродних дарів.

Останні 12 років свого життя Анна Катерина була прикована до ліжка. Протягом цього часу вона не споживала жодної їжі, окрім Святого Причастя, і не пила нічого, окрім води. З 1802 року аж до смерті вона носила на собі рани Тернового Вінка, а з 1812 – повні стигми нашого Господа, включаючи хрест над її серцем та рану від копія. Анна Катерина ввійшла до свого вічного помешкання у Дульмані 9 листопада 1824 року. Там і зберігаються дотепер її рештки.

Анна Катерина посідала дар читання сердець та споглядала реалії потойбічного світу неозброєним оком. Вона бачила Едем та наших прародичів, ангелів та дияволів, Небо, Чистилище та Пекло. Вона детально описала життя нашого Господа та Богородиці, споглядала реальну присутність Христа у Євхаристії та благодать Святих Тайн. Всі ці божественні реалії були для неї настільки очевидними, наскільки є очевидним для нас матеріальний світ, отож її видіння оживили цей прихований надприродний світ і для нас.

У 2001 році чесноти Анни Катерини Емеріх були проголошені «героїчними». Таким чином вона була беатифікована 3 жовтня 2004 року Папою Йоаном Павлом II. Фернандо Ройо Мартінез, Постулятор Чину Августинянців, переглядає прогрес її канонізаційного процесу.

³³⁰ Св. Йосиф Марелло, канонізований Папою Йоаном Павлом II 25 листопада 2001 року, народився в Турині 26 грудня 1844 року. Провів своє дитинство у Сан Мартіно Альфієрі поблизу Асті в Італії та мав глибоке набоженство до Пречистої Діви Марії, якій він завдячував своїм покликанням. У 1868 році його висвятили на священника, а у 1878 він заснував Згромадження Облатів Св. Йосифа. Своім послідовникам представляв Св. Йосифа як ідеальний приклад глибоких стосунків з божественним Словом та «опікування Ісуса». Брав участь у Першому Ватиканському Соборі, спричиняючись до проголошення непомильності Папи. Його Святість Джоакіно Печчі, а пізніше Папа Лев XIII, мав нагоду оцінити чесноти та таланти цього молодого священника, який супроводжував свого єпископа як секретар. Папа Лев XIII найменував Йосифа Марелло єпископом Акві, а у 1889 посвятив та інтронізував його. У своїх творах Св. Йосиф Марелло вихваляє Божественну Волю та вічну дію у центрі кожної людської діяльності, без якої усі починання, якими би надзвичайними вони не здавалися, є непотрібними та без заслуги. Св. Марелло був добре знаний через його аксіому: «Роби звичайні речі надзвичайним чином». Він помер 30 травня 1895.

³³¹ Тереза Мартін, дочка Луїса Мартіна та Зелі Гуерін, народилася 2 січня 1873 року. У віці 15 років вступила до Кармелітів у Лізье (Франція). Із монашим ім'ям сестри Терези від Дитятка Ісуса та від Святого Обличчя, вона жила прихованим життям молитви між терпіннями та темрявою. Вона описує своє життя як «маленький шлях духовного дитинства», який полягав «не у великих ділах, а у великій любові». Вона померла 30 вересня 1897 року у віці 24 років. Натхнення від її життя та від її могутньої небесної присутності швидко зворушило так багато людей, що вона була торжественно канонізована 17 травня 1825 року Папою Пієм XI та проголошена однією із «найбільших святих сучасності».

³³² Протягом 11 відеоконференції, спонсорованої Конгрегацією для Клиру, під назвою «Пневматологія від Другого Ватиканського Собору до наших часів», зібралися багато відомих богословів з цілого світу, щоби брати участь у дискусії про дари Святого Духа. Серед них був присутнім Альфонсо Карраско Роуко, із Богословської Школи у Сан Дамазо в Мадриді. Він виступив про співвідношення між дарами Святого Духа та чеснотами:

«Завдяки цим дарам моральний суб'єкт набуває своєї власної та необхідної форми, не лише через те, що вони удосконалюють його різноманітні чесноти, але також тому, що вони, глибоко проникаючи особу, готують її до отримання руху у напрямку до її остаточної цілі, яка може бути лише само-породжена, і це є більшим від усіх моральних та богословських чеснот – навіть якщо і удосконалених у благодаті; цей рух може зароджуватися лише із вищого руху Духу».

«Кожний віруючий християнин отримує, однак, дари Духа, який нагороджує їх вічно, і єдиною умовою є перебування у благодаті». (Ватикан, 29 серпня, 2002, Zenit.org).

³³³ Piccarreta, *Manuscripts*, 22 грудня 1920.

³³⁴ Там само, 16 лютого 1921.

³³⁵ Там само, 15 червня 1922.

³³⁶ Venerable Conception, *To My Priests*, ст. 158

³³⁷ Там само, ст. 143.

³³⁸ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 216.

³³⁹ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entry 145.

³⁴⁰ Там само, ст. 188-189.

³⁴¹ Piccarreta, *Manuscripts*, 29 червня 1914.

³⁴² Venerable Conception, *To My Priests*, ст. 90, 92.

³⁴³ Там само, ст. 230

³⁴⁴ Vera Grita, *Tabernacoli Viventi*, ст. 38

³⁴⁵ St. Catherine of Siena, *The Dialogue*, (Rockford, IL: Tan Books, 1907), *passim*.

- ³⁴⁶ Anne Catherine Emmerich, *The Life of Christ*, Anne Catherine Emmerich, (Rockford, IL: Tan Books, 1968), *passim*.
- ³⁴⁷ “The Loving Flame of Love”, John of the Cross, *The Collected Works*, *passim*.
- ³⁴⁸ Piccarreta, *Manuscripts*, 5 січня 1921.
- ³⁴⁹ Там само, 15 червня 1922.
- ³⁵⁰ Там само, 5 травня 1923.
- ³⁵¹ Там само.
- ³⁵² Там само, 26 грудня 1923.
- ³⁵³ Venerable Conception, *To My Priests*, ст. 206.
- ³⁵⁴ Philipon, *Conchita*, ст. 228.
- ³⁵⁵ Сестра Марія від Пресвятої Трійці (Luisa Jaques) народилася 1901 року у преторії в Трансваалі від французько-швейцарських батьків протестантів. Її мати померла під час пологів, а її батько був протестантським місіонером. Зростала у Швейцарії із двома старшими сестрами під опікою їхньої доброї тітки. Місіонерська праця її батька дозволила їй подорожувати до Америки, Африки, Італії та інших країн. Подібно до Св. Фаустини, вступ Марії до монастиря стався через пораду її духовника, через якого говорив Ісус. Вона склала «обіт жертви» задля царювання Божої Волі на землі, а також за навернення її власної родини. Останнє Ісус здійснив протягом її життя у неочікуваний спосіб, а також пообіцяв еру, у якій його воля царюватиме у душах всіх створінь. Св. Марія посідала дар «життя у Божественній Волі» та отримала також постійну Реальну Присутність Ісуса протягом об’явленнь у Єрусалимі, де Ісус повів її, щоб «проколоти її руки, ноги і серце». Ці об’явлення вміщують найвищі погляди та найшляхетніші вчення про любов ближнього, цінність простого життя, внутрішню тишу, чистоту намірів та про інші чесноти, які дозволяють «наслідувати Ісусове Євхаристійне Життя» та «Життя у Божественній Волі». Із обіцянкою, що Ісус продовжуватиме її працю з неба та передбачаючи свою власну смерть, сестра Марія ввійшла у своє небесне помешкання 1942 року.
- ³⁵⁶ *The Spiritual Legacy of Sister Mary of the Holy Trinity*, (IL: Tan Books, 1981), ст. 322.
- ³⁵⁷ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 305.
- ³⁵⁸ Piccarreta, *Manuscripts*, 6 серпня 1928.
- ³⁵⁹ Там само, 8 липня 1933.
- ³⁶⁰ Там само, 24 січня 1932.
- ³⁶¹ Ciszek, *He Leadeth Me*, ст. 116-117.
- ³⁶² Колос 1, 24. Соборний документ про місіонерську діяльність стверджує, що «звершення» Павла включає у себе випробування, терпіння та наклепи, жертвою яких він став протягом свого апостольського служіння та проповідування Євангелія: «Власне із цією надією апостоли йшли вперед; багатьма випробуваннями та терпіннями здійснюючи те, що бракувало у терпіннях Христа, задля його тіла, яким є Церква. І часто також кров християн була плідним сіменем» (*Ad Gentes*, 5)
- ³⁶³ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entry 1641.
- ³⁶⁴ Там само, 6 жовтня 1922.
- ³⁶⁵ В цьому уривку Луїза має на увазі сама себе, періодично змінюючи «вона» із «Я». Задля послідовності та ясності цілий текст подаємо у третій особі однини.
- ³⁶⁶ Piccarreta, *Manuscripts*, 17 травня 1925.
- ³⁶⁷ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entry 1749.
- ³⁶⁸ «Людина була створена на Божий образ та покликана оволодіти землею з усім, що на ній перебувало, і правити світом у справедливості та святості: визнаючи Бога творцем усіх речей та *відаючи Богу не тільки себе саму, але й і цілий Всесвіт*, людина своїм царюванням понад усіма речами покликана була прославляти ім’я Боже по цілій землі... *І справді, коли людина працює, вона переображує не тільки речі та суспільство, але й здійснює сама себе... Власне у цьому полягають норми людського існування – перебувати у гармонії з автентичними зацікавленнями людського роду, згідно з Божою волею та планом*, а також спонукати інших людей, як особистостей та як членів суспільства зрозуміти і здійснити їхнє правдиве покликання» (*Gaudium et Spes*, 34).
- ³⁶⁹ Рим 8, 28.
- ³⁷⁰ Ісус каже Луїзі: «Коли я прийшов на землю, Я поєднав Божественну Волю із людською волею. Якщо душа не відкидає цей зв’язок, але радше підпорядковує себе милосердю Божественної Волі, а також дозволяє Моїй Божественній Волі *вести її, супроводжувати її, слідувати за нею*; якщо вона дозволить її діям бути наповненими моєю Волею, тоді все те, що ставатиметься зі мною, станеться і цій душі» (Piccarreta, *Manuscripts*, 15 червня 1922)
- ³⁷¹ Piccarreta, *Manuscripts*, 26 лютого 1922.
- ³⁷² Там само, 18 липня 1926.
- ³⁷³ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 343, 14 червня 1928.
- ³⁷⁴ *The Spiritual Legacy of Sister Mary of the Holy Trinity*, ст. 303.
- ³⁷⁵ Єзек 36, 11.
- ³⁷⁶ *The Liturgy of Hours*, том II, ст. 791.

³⁷⁷ *Padre Pio Counsels, Collection of maxims, words of wisdom and advise*, Meditation 89, ст. 111, <http://www.padrepio.ie/thumbnails2.html>

³⁷⁸ Святий Дух може дати дар Життя у Божественній Волі душі, яка перебуває у стані благодаті і бажає робити все, що Бог просить у неї, та приймати все, що Він бажає їй дати.

³⁷⁹ Вираз Святого Августина «повністю нетямущий» означає, що душі бракує навіть того «загального знання», про яке пише Св. Йоан від Христа, та яке є необхідним душі, щоб досвідчити дари Духа.

³⁸⁰ St. Augustine, From Letter to Bishop Proba; *Liturgy of the Hours*, том. IV, ст. 430.

³⁸¹ Denzinger, *Enchiridion Symbolorum, definitionum et declarationum*, 4781, 4158.

³⁸² Там само, 4131.

³⁸³ Там само, 4326.

³⁸⁴ Там само, 4141.

³⁸⁵ Там само, 17 травня 1925.

³⁸⁶ Piccarreta, *Manuscripts*, 4 жовтня 1906.

³⁸⁷ Там само, 2 вересня 1904 та 4 травня 1925.

³⁸⁸ Протягом 11 відеоконференції, спонсорованої Конгрегацією для Клиру, під назвою «Пневматологія від Другого Ватиканського Собору до наших часів», Альфонсо Карраско Роуко із Богословської Школи у Сан Дамазо в Мадриді, виступив про співвідношення між дарами Святого Духа та чеснотами: «Кожний віруючий християнин отримує, однак, дари Духа, який нагороджує їх вічно, і єдиною умовою є перебування у благодаті». (Ватикан, 29 серпня, 2002).

³⁸⁹ Ісус каже Луїзі: «Отже, Я кажу тобі як завжди, продовжуй свою подорож у Моїй Волі, бо людська воля складається із немочей, пристрастей та бідності. Вони є перешкодами, які не дозволяють ввійти у Вічну Волю. Смертні гріхи, немов барикади, зведені між людською волею та Божою. Якщо моє «нехай буде воля твоя як на небі, так і на землі» не царюватиме на землі, то це станеться власне через такі перешкоди» (20 квітня 1923).

³⁹⁰ *Gaudium et Spes*, 38.

³⁹¹ Не зважаючи на те, що *особливе знання* цієї нової вічної форми святості може не бути присутньою у одному інтелекті однаковою мірою, ніж у іншому, це не забороняє душі досвідчити ефект Божої вічної дії. Ця правда яскраво показана у творах Святого Йоана від Хреста:

«Ти скажеш, коли інтелект не розуміє окремих речей, воля стає лінивою та не любить..., бо воля може любити лише те, що інтелект розуміє». І це правда, особливо у природних діях душі, у якій воля любить лише те, що інтелект чітко розуміє та розрізняє. Але дискутуємо про те, що у медитації (у якій Бог сам вливає себе в душу), *ані особливе знання, ані самі дії душі не є необхідними*. Причина цього полягає у тому, що Бог у одній дії дає одночасно і світло, і любов, яка є любов'ю надприродного знання. Можемо додати, що це знання, немовби світло, передає тепло, а також запалює любов. Це світло є загальним та темним для інтелекту, бо воно складає контемплативне знання, яке є променем темряви для інтелекту, як навчає Св. Діонізій...

Любов у волі є також загальною, без жодної чіткості, яка поставала би із особливого розуміння... *Однак у цьому делікатному спілкуванні Бог мовби ображається та розкриває себе одній здатності більше, ніж іншій*; часом дає більше знання, ніж любові; а інколи – більше любові, ніж знання; і одночасно інколи знання не має зовсім любові; або ж любов чується зовсім без знання» (“The Living Flame of Love”, Saint John of the Cross, *The Collected Works of St. John of the Cross* (Washington, DC: ICS Publications Institute of Carmelite Studies, 1991), переклад by Kieran Kavanaugh, O.C.D. та Otilio Rodriguez, O.C.D. stanza 49, ст. 693; див також Piccarreta, *Manuscripts*, 22 травня 1932).

³⁹² Piccarreta, *Manuscripts*, 10 червня 1920.

³⁹³ Там само, 29 жовтня 1903. У контексті цього повідомлення Ісусова *привабливість* не є ефектом від читання томів Луїзі, а постає як влиття світла, даного інтелекту душі прямо від Бога.

³⁹⁴ Piccarreta, *Manuscripts*, 13 серпня 1933. Grita, Liliana, *Vera of Jesus, Bride of Blood*, [переклад by Don Paolo Glaenger], Turin, 1998, ст. 8.

³⁹⁵ Grita, Liliana, *Vera of Jesus, Bride of Blood*, [переклад by Don Paolo Glaenger], Turin, 1998, ст. 8. Там само.

³⁹⁶ Там само.

³⁹⁷ Там само, 10 червня 1920.

³⁹⁸ Там само, 27 жовтня 1922.

³⁹⁹ Там само, 11 листопада 1922.

⁴⁰⁰ Там само, 28 січня 1926.

⁴⁰¹ Philipon, *Conchita*, ст. 33.

⁴⁰² Venerable Conception, *To My Priests*, ст. 266-270.

⁴⁰³ Letters from St. Hannibal, там само, лист 13.

⁴⁰⁴ Св. Отець Піо народився в Італії у Пістральчіні 25 травня 1887 року. Був охрещеним як Франческо Форджіоне у церкві Цариці Ангелів. Із юності допомагав батькам працювати на полях, а також пас стадо. Коли він забажав стати священиком, його батько радо згодився оплачувати навчання, імігруючи в Америку шукати відповідної роботи. У п'ятнадцять років вступив до новіціату Братів Капуцинів у Морконе, де 22 січня 1903 року отримав габіт Св. Франциска та був названий Отцем Піо, а 10 серпня 1910 був висвячений на священика у

катедри в Беневенто. 20 вересня 1918 року на його тілі відкрилися п'ять ран Страстей Нашого Господа, і таким чином він став першим священиком-стигматиком у історії Церкви. У своїх листах він описує внутрішній досвід, у якому постійно намагався уподібнити свою волю до Божої.

9 січня 1940 року він збудував монументальну структуру, щоб полегшити терпіння страждаючих. Ця праця здійснилася із допомогою його учнів та пожертвувань із цілого світу. Отець Піо помер із репутацією святості 23 вересня 1968 року о 2.00, тримаючи вервицю у руках та повторюючи: «Ісусе!... Маріє!». У момент смерті йому був 81 рік. 2 березня 1999 Папа Йоан Павло II на площі Св. Петра проголосив його Блаженим, а 19 травня 2002 – Святим.

⁴⁰⁵ Pío, Blessed Padre, Letters vol. I, Editions “Padre Pio da Pietralcina”, San Giovanni Rotondo, 1884, ст. 137

⁴⁰⁶ Там само, ст. 145, 147, 149.

⁴⁰⁷ Слуга Божий, преподобний Монсіньор Михаїл Сопочко (1888-1976) був приготованим Господом сповідником та духівником Св. Фаустини. У цій якості він зміг послужити їй, коли її призначили до Вільнюсу. Єпархійна стадія його беатифікаційного процесу торжественно розпочалася 4 грудня 1987 року. На похоронній Літургії о. Сопочко був присутнім єпископ Генрі Гульбінович, а співслужили із ним 80 священиків. Його Святість Кардинал Стефан Вишинський (із яким Папа Йоан Павло II перебував у глибокій дружбі) послав телеграму, висловлюючи свої співчуття.

⁴⁰⁸ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entries, 86,90.

⁴⁰⁹ Там само, entry 378.

⁴¹⁰ Там само, entry 1598.

⁴¹¹ Мати Тереза народилася у Албанії 26 серпня 1910 року, отримуючи ім'я Агнес (Agnes Gonxha Vojaxhiu). У вісімнадцять років вона вступила до Ордену Богородиці з Лорето у Ірландії. Духовний вишкіл отримала в Дубліні, а потім у Індії (Darjeeling). У 1931 році прийняла ім'я Св. Терези із Лізьє, склавши обіти у 1937 році. Протягом 20 років навчала у Вищій Школі Св. Марії у Калькуті, в Індії. 10 вересня 1946 року Мати Тереза отримала інший поклик Божий, а саме служити найбіднішим із бідних, які жили на вулицях. У 1948 році Папа Пій XII дав Мати Терезі дозвіл залишити її обов'язки та як незалежна сестра розділяти із бідними, голодними та хворими Калькуто їхню долю. Таким чином народилося Згромадження Місіонерок Любові. Спочатку вона навчала читати дітей на вулицях, а у 1950 році взяла під свою опіку прокажених. У 1965 році Папа Павло VI взяв Місіонерок Любові під контроль папату і дав дозвіл Мати Терезі поширювати її Чин у інших країнах. Майже скрізь по світі почали відкриватися центри для прокажених, стареньких, сліпих і заражених СНІДом. У її листах вона також говорить про вищість Божої волі у всіх речах та постійно, навіть у найбільш низькій рутинній роботі, здійсненій з любов'ю. Мати Терезу визнали найкращим зразком божественного убожества.

⁴¹² Anthony F. Chiffolo, *An Hour With Mother Teresa of Calcutta*, Liguori Pub., MO, 2002, ст. 12-13.

⁴¹³ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 354.

⁴¹⁴ *Eucaristicum Mysterium*, 5.

⁴¹⁵ Piccarreta, *Manuscripts*, 13 листопада 1915.

⁴¹⁶ Venerable Conception, *To My Priests*, ст. 274.

⁴¹⁷ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entry 1489.

⁴¹⁸ Там само, entry 1393.

⁴¹⁹ Vera Gríta, *Tabernacoli Viventi*, там само, ст. 38.

⁴²⁰ Там само, ст. 92, 93.

⁴²¹ Там само, ст. 105.

⁴²² Piccarreta, *Manuscripts*, 16 лютого 1919.

⁴²³ Philipon, *Conchita*, ст. 62.

⁴²⁴ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 333.

⁴²⁵ Пожертва, здійснена Мартою у 1939 році як відновлення її Акту відмови з 1925 року, чітко відлунує із тією, яку зробив Отець Піо: «Господи, я жертвую Тобі себе самого, я знову віддаю Тобі себе за душі усього світу, за святість Твоїх возлюблених душ священиків, особливо тих, чії гріхи ношу у моєму серці. Нехай через мене, Господи, через мою молитву, мою любов, мої страждання, моє жертвоприношення, через будь-яку мою зовнішню дію, нехай через все моє життя їхній апостолят буде більш ефективним, плідним, святішим та божественнішим».

Жінка із великою мужністю та силою, із глибокою любов'ю до Христа та Церкви, Марта Луїс Робін, народилася 13 березня 1902 року поблизу Ліону (Châteauneuf-de-Galaure) у південно-східній Франції. Там же ж і померла 6 лютого 1981 року у віці 78 років, будучи прикованою до ліжка та паралізованою більше, ніж півстоліття. Її дуже любили та поважали, а отже у її похороні взяли участь тисячі людей, із яких 6 єпископів та 200 священиків.

Марта Робін була простою сільською жінкою, готовою завжди вислухати та порадити тим, котрі прийшли до неї за порадою. Вона мала глибоке набоженство до Марії та прикладала зусилля, щоб жити життя постійної єдності із Божественною волею та з Ісусовими внутрішніми стражданнями. Незважаючи на те, що втратила зір у 38 років, вона продовжувала зустрічатися із чоловіками та жінками, які приходили до її ліжка, а також перечитувала нескінченний потік листів. У жовтні 1930 року вона отримала стигми та після цього кожної

п'ятниці терпіла страждання Ісусової смерті на Хресті. У її молитвах Наш Господь дав їй видіння нової ери святості, «П'ятидесятницю любові». Бог покликав її допомогти готувати цю П'ятидесятницю через апостолят посвячених чоловіків та жінок, живучи разом у спільнотах молитви та праці. Ці спільноти називалися «Foyers de Lumière, de Charité et d'Amour» (Центри Світла, Милосердя та Любові). Вона залишила велику кількість впливових духовних творів, а багато із думок та повчань записав о. Жорж Фіне, її духівник та співзасновник цих Центрів Світла.

⁴²⁶ *Marthe Robin*, vicaire general, Robert GLAS, Valence, 1986, ст. 17 [Clichés Office de Lisieux, Editions du Carmel de Lisieux, Lisieux].

⁴²⁷ Grita, Liliana, *Vera of Jesus, Bride of Blood*, ст. 8.

⁴²⁸ Елізабет Кати (Catez) народилася 18 липня 1880 року біля Буржу у Франції. Охрещена у день свята Св. Марії Магдалини, до якої пізніше матиме особливу побожність. Матір вела до Христа її юну іскру та сильну волю. Батько Елізабет був військовим у французькій армії, помер, коли їй було сім років. Через чотири роки після його смерті вона отримала перше причастя та миропомазання. Жила разом із мамою та сестрою у Діжоні до того часу, поки не вступила до Кармелю.

Елізабет вступила до Кармелю у Діжоні 2 серпня 1901 року, вічні ж обіти склала 11 січня 1903. Зразу ж після вступу у червні, Елізабет довідалася про те, що вона має хворобу Аддісона, тобто гормональний дисбаланс, який був причиною втрати ваги, слабості м'язів, надмірних зусиль, низького тиску та потемніння шкіри. Між 1903 та 1906 її болі почастишали, а у 1906 її поклали у ізолятор, який вона вже не змогла залишити. Під час агонії вона містично наблизилася до внутрішніх терпінь Ісуса, і таким чином її єдність із Пресвятою Трійцею ставала ще краще помітною у міру того, як вона жертвувала свої терпіння Богові. Її повністю поглинула Божя любов, і незадовго до своєї смерті вона сказала: «Я йду до світла, до любові, до життя!» 9 листопада 1906 року її коротке релігійне життя відродилося у вічності, яку вона засмакувала вже тут на землі. Церква встановила святкувати її день на 8 листопада.

⁴²⁹ De Meester, Conrad, *Elizabeth of the Trinity, The Complete Works*, том 1, переклад by Sister Aletheia Kane, O.C.D., ICS Publications, Washington (1984), ст. 180.

⁴³⁰ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entry 1826.

⁴³¹ Там само, entry 1564.

⁴³² Там само, entry 785.

⁴³³ Там само, entry 137.

⁴³⁴ *Novo Millennio Inuente*, 56.

⁴³⁵ Латинський вираз *ad intra operatio* передає Божі внутрішні дії. *Ad intra operatio* стосується іманентної Трійці, тобто «Бога у самому собі». *Ad extra operatio* стосується до Трійці у економії, тобто зовнішнього вираження Божого буття через творіння. *Ad extra operatio* полягає лише у Божих зовнішніх діях поза ним самим стосовно його сотворіння, або інакше можемо сказати, що це є «Бог для нас». Це *ad extra operatio* дозволяє сказати, що Бог дійсно виявив себе (*ad intra*) у його зовнішніх творах (*ad extra*). Оскільки Божі дії *ad extra* полягають у справжньому повторенні чи виявленні самого себе, це виявлення не вичерпує його сутності.

Інше важливе співвідношення між поняттями *ad intra* та *ad extra* полягає у тому, що, незважаючи на те, що перше вище від останнього, «*усе Божество* є присутнім, коли Бог діє *ad extra* чи поза собою самим». Ця правда znana у богослов'ї як «*Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa*» (зовнішні дії Трійці є неподільними).

⁴³⁶ Piccarreta, *Manuscripts*, 24 червня 1914.

⁴³⁷ Pio, Blessed Padre, Letters vol. I, Editions "Padre Pio da Pietralcina", San Giovanni Rotondo, 1884, том II, ст. 356-359.

⁴³⁸ Monsignor Aldo Gregorio, *La venuta intermedia di Gesù*, Alone Editrice, Montefranco, Treni, 1994.

⁴³⁹ Fr. Stefano Gobbi.

⁴⁴⁰ Mantaeu-Bonamy, ст. 110, 117.

⁴⁴¹ Прошу дивитися зноску до частини *Марія, зразок святості Церкви*.

⁴⁴² Прошу дивитися на «другий прихід» Св. Луїса Де Монтфорта у зносках до частини *Марія, зразок святості Церкви* і частини *Вчительський Уряд Церкви та Мілленаризм*. Див також Євр 9, 28: «Так і Христос лише один раз мав себе принести, щоб узяти на себе гріхи багатьох, а *вдруге* не заради гріха з'явиться тим, що очікують його на спасіння».

⁴⁴³ Термінологія визнаних Церквою містиків, старших та проповідників змінюються за *формою*, але не за *доктриною*. Дійсно, розповіді про життя Богородиці, написані Св. Бригітою зі Швеції, Блаженною Марією з Агреди та Анною Катериною Емеріх, на перший погляд заперечують одна одну, однак вони вважаються автентичними об'явленнями.

⁴⁴⁴ Philipon, *Conchita*, ст. 195-196.

⁴⁴⁵ Bélanger, *The Autobiography*, ст. 323-324.

⁴⁴⁶ «Необхідно знати, що Слово, Син Божий... своєю сутністю є прихований у глибині нашої душі, таким чином виявляючи свою присутність. Особи, які бажають знайти його повинні... ввійти у себе у найглившому зосередженні... Бог, отже, є прихованим у душі, і там добрий молільник повинен шукати його з любов'ю» (*The*

Collected Works of St. John of the Cross, ICS Publications Institute of Carmelite Studies, Washington, D.C., 1991, переклад by Kieran Kavanaugh, O.C.D. та Otilio Rodriguez, O.C.D. , ст. 480; *Spiritual Canticle*, stanza 6).

⁴⁴⁷ Там само, 5 жовтня 1903; 18 липня 1926.

⁴⁴⁸ Archbishop Luis Maria Martinez, *The Unification With the Divine Will*, unpublished manuscript, ст. 15.

⁴⁴⁹ B elanger, *The Autobiography*, ст. 346.

⁴⁵⁰ Там само, ст. 62.

⁴⁵¹ Там само, ст. 210.

⁴⁵² Слово *теандричний* походить від грецької: Бог – θεός та чоловік – ανδρός. Вираз вперше з’являється у листах Псевдо-Діонізія, а пізніше у Йоана Дамаскина. Оскільки Христос має дві природи, у ньому є також дві серії дій: божественна (творити, охороняти життя сотворін) та людська (говорити, рухатися). Однак *людській природі*, співіснуючій у особі Слова, *належить як буття, так і дія*. Тим не менше, кожна людська дія Христа може називатися божественною та властивою Слово, *яке є активним принципом не лише божественної дії, але також і людської* (*Catholic Dictionary of Dogmatic Theology*, там само, ст. 281). Коли пристосовуємо таке богослов’я до тих душ, які жили у вічній формі Божої вічної дії, то бачимо, що їх дії стали постійно божественними та вічними, бо вони поклали Христа своїм діяльним принципом, який підтримує, надає сили, мотивує та веде їх.

⁴⁵³ Євр 9, 14.

⁴⁵⁴ *Elizabeth of Dijon*, там само, ст. 110-111.

⁴⁵⁵ Venerable Concepti n, *To My Priests*, ст. 114.

⁴⁵⁶ Sermo 25, 7-8: PL 46, 937-938, in *The Liturgy of the Hours*. Том IV, ст. 1573.

⁴⁵⁷ Riccarreta, *Manuscripts*, повідомлення з 26 листопада 1921 та 20 квітня 1923.

⁴⁵⁸ Там само.

⁴⁵⁹ Там само, 24 жовтня 1925.

⁴⁶⁰ Там само, із тому I, без дати; див. також 5 грудня 1921

⁴⁶¹ Там само, 5 жовтня 1903; 18 липня 1926.

⁴⁶² B elanger, *The Autobiography*, ст. 219, 227, 235-236.

⁴⁶³ Riccarreta, *Manuscripts*, 8 червня 1919.

⁴⁶⁴ Прошу дивитися підпункт «блаженний спосіб» у 10 розділі.

⁴⁶⁵ Riccarreta, *Manuscripts*, 9 травня 1907.

⁴⁶⁶ Там само, 8 червня 1919.

⁴⁶⁷ Там само, 24 березня 1926.

⁴⁶⁸ *The Spiritual Legacy of Sister Mary of the Holy Trinity*, ст. 197, 209-210, 213, 234, 239, 250, 294-295.

⁴⁶⁹ Riccarreta, *Manuscripts*, 6 жовтня 1922.

⁴⁷⁰ B elanger, *The Autobiography*, ст. 219, 227.

⁴⁷¹ *Lumen Gentium*, 5, 40.

⁴⁷² Vera Grita, *Tabernacoli Viventi*, ст. 127, 34.

⁴⁷³ *The Spiritual Legacy of Sister Mary of the Holy Trinity*, ст. 217-218.

⁴⁷⁴ Еф 4, 11-13.

⁴⁷⁵ *Catholic Dictionary of Dogmatic Theology*, там само, ст. 208.

⁴⁷⁶ CCC, 677.

⁴⁷⁷ Там само, 1001.

⁴⁷⁸ Там само, 1038.

⁴⁷⁹ Там само, 1040. Есхатологи не намагаються розкрити містерійний «день» чи «годину» Господнього повернення, і розвивати богослов’я «останнього дня» та «останньої години» не належить до їхньої компетенції. Цим займається богослов’я «Кінця часів».

⁴⁸⁰ CCC, 676.

⁴⁸¹ John Paul II, *The Theology of the Body*, ст. 317.

⁴⁸² Adwinkler, R., *Death In The Secular City* (Grand Rapids. W.B. Eerdmans Pub. Co., 1974), ст. 128

⁴⁸³ Winkhofer, A., *The Coming of His Kingdom* (New York, Herder and Herder, 1963), ст. 164ff.

⁴⁸⁴ Мт 24, 40-42.

⁴⁸⁵ 1 Сол 4, 16-17

⁴⁸⁶ Іс 26, 19.

⁴⁸⁷ Одкр 20, 12-13.

⁴⁸⁸ Lactantius, *The Divine Institutes*.

⁴⁸⁹ CCC, 1038.

⁴⁹⁰ Там само, 1040.

⁴⁹¹ Дан 7, 9-10.

⁴⁹² 2 Пет 3, 10.

⁴⁹³ Одкр 20, 9-14.

⁴⁹⁴ Пс 97.

495 Іс 34, 4.
496 2 Пет 3, 5-13.
497 Іс 65, 17-18.
498 Одкр 21, 1-2.
499 CCC, 1045, 1047.
500 Lactantius, *The Divine Institutes*.
501 DS 1361.
502 *Lumen Gentium* 1, 48.
503 Winkhofer, A., *The Coming of His Kingdom* (New York, Herder and Herder, 1963).
504 *Quaestiones Disputatae*.
505 Рим 14, 17.
506 Одкр 20, 11; 21, 1-3. 22; 22, 1-3.
507 W.M. Smith, *The Biblical Doctrine of Heaven*, (Chicago: Moody Press, 1968).
508 Одкр 21, 22.
509 Одкр 21, 3; 22, 4-5.
510 Йо 1, 50.51.
511 Одкр 22, 3.
512 Одкр 21, 3.
513 Martyr, *Dialogue with Trypho*.
514 Tertullian, *Adversus Marcion*.
515 Lactantius, *The Divine Institutes*.
516 St. Methodius, *The Symposium*, in “The Ante-Nicene Fathers”, там само, том VI.
517 Одкр 2, 7.
518 Одкр 22, 2. 14.
519 Іс 60, 19-20.
520 Одкр 21, 23-24.
521 Одкр 22, 5.
522 Одкр 21, 23; 22, 5.
523 *Letter of Barnabas*.
524 Іс 54, 13.
525 Єр 31, 33-34.
526 Йо 6, 45.
527 Євр 8, 11.
528 CCC, 671.
529 Мт 28, 19-20.
530 1 Кор 11, 26.
531 *Letter of Barnabas*.
532 The Christian Faith in the Documents of the Catholic Church, там само, ст. 949.
533 On the Refutation of all Heresies, Saint Hippolytus, in *Liturgy of the Hours*, ст. 460.
534 *Letter of Barnabas*.
535 Tertullian, *Adversus Marcion*.
536 The Christian Faith in the Documents of the Catholic Church, там само, ст. 2312.
537 Одкр 21, 4.
538 Piccarreta, *Manuscripts*, 16 лютого 1921.
539 St. Augustine, From a letter to bishop Proba; *Liturgy of the Hours*, том. IV, ст. 430.
540 Letters of St. Hannibal to Luisa Piccarreta, letter n. 2.
541 Там само, ст. 230.
542 Апостоли були послані Христом «іти та навчати народи» (Мт 28, 19). Однак засобами, які Христос дає для цієї справи, є швидше проповіді (тобто живий Вчительський Уряд), аніж писані твори. Христос гарантує у цій справі свою особисту присутність аж до кінця світу: «Ідіть, отже, і зробіть учнями усі народи... навчаючи їх берегти все, що я вам заповідав. Отож я з вами по всі дні аж до кінця віку» (Мт 28, 20). Ці слова показують також, що Вчительський Уряд Церкви, заснований Христом, був довірений колегії апостолів. Авторитет цього навчання, що належить насамперед Петрові, поділяється між апостолами та їх послідовниками – єпископами, які перебувають у єдності із ними.
543 *Lumen Gentium*, 25; CCC, 2034, 2039.
544 Thomas Steven Molnar, *Utopia the Perennial Heresy* (NY: Sheed & Ward, 1967), ст. 24.
545 St. Augustine of Hippo, *De Civitate Dei*.
546 *Gaudium et Spes*, 20-21; CCC, 676 et al.

⁵⁴⁷ Heinrich Denzinger, *Enchiridion Symbolorum*, definitiorum et declarationum de rebus fidei et morum, cura di Peter Hünermann (Barcinone, Herder Pub., 1965) [ed. Dehoniane Bologna 1995]; Acta Apostolicae Sedis, Rome, 1944, ser. 2, том XI, n. 7, 3839.

⁵⁴⁸ Heinrich Denzinger, *Enchiridion Symbolorum* (cura di Johannes V. Umberg, SJ, 1951), 423. Непотрібно змішувати *духовний мілленаризм* із «духовними *благословеннями*» ери миру, про які йде мова у творах Ранніх Отців та Докторів Церкви. Як згадувалося попередньо у зносі до підпункту *Св. Юстин Мученик*, Передання дотримується духовного пояснення ери миру. А *духовний мілленаризм* проповідує ідею, що Христос повернеться на землю перед Страшним Судом та буде видимо царювати на землі протягом буквально 1000 років. Він, однак, не братиме участі у непомірних плотських бенкетах – і звідси й назва «*духовний мілленаризм*».

⁵⁴⁹ Heinrich Denzinger, *Enchiridion Symbolorum*, definitiorum et declarationum.

⁵⁵⁰ J. Neuner & J. Dupuis, *The Christian Faith in the Documents of the Catholic Church* (London, Harper Collins, 1995), 673.

⁵⁵¹ CCC, 676.

⁵⁵² Paul Poupard, Articolo sul Millenarianismo, Il Grande Dizionario delle Religioni (Assisi, Cittadella Editrice, 1990), ст. 1346 {у італійському оригіналі: «*Il testo dell'Apocalisse mantiene una grandissima discrezione sulla felicità degli eletti durante il regno di mille anni. Mentre l'esegesi ebraica e millenarista 'stretta' descrive la felicità paradisiaca in modo fantastico*»}

⁵⁵³ Danielou, *A History of Early Christian Doctrine*, ст. 377, 379. Вираз «воскреслі святі» відноситься до алегорії 20 розділу Книги Одкровення.

⁵⁵⁴ E.J. Fortman, S.J., *Everlasting Life after Death* (NY: Alba House, 1976), ст. 254-256.

⁵⁵⁵ *Catholic Dictionary of Dogmatic Theology*, ст. 111-112.

⁵⁵⁶ Янсенізм – це ересь, розпочата Корнелієм Янсенієм (1585-1638). Він вважав, що людська природа повністю знищена гріхом, отож деякі люди призначені до неба, а деякі – до пекла. Христос помер лише за людей, призначених до неба, для яких дії благодаті є непереборними. Однак, ті, які справді призначені до неба, повинні дотримуватися надзвичайно аскетичного та строгого морального правила. Янсенізм був засуджений Папою Урбаном VIII у 1642 році, Інокентієм X у 1653 році та Климентом XI у 1713 році.

⁵⁵⁷ Thomas Aquinas, *Quaestiones Disputatae* (Roma: Editrice Marietti, 1965), том II De Potentia, Q. 5, Art. 5, ст. 140.

⁵⁵⁸ Danielou, *A History of Early Christian Doctrine*.

⁵⁵⁹ Denzinger, *Enchiridion Symbolorum*, definitiorum et declarationum, ser. 2, том XI, n. 7, 3839.

⁵⁶⁰ Denzinger, *Enchiridion Symbolorum*, cura di Umberg, ст. 423.

⁵⁶¹ Не зважаючи на те, що Христос через благодать є іманентним у людській душі, він, однак, безмежно перевищує творіння. Отож Христос, завдяки його особистій та славній присутності, може одночасно царювати як у людській душі так і на небі.

⁵⁶² Пс 57, 6.

⁵⁶³ Trese, *The Faith Explained*.

⁵⁶⁴ Kowalska, St. Maria Faustina, *Diary*, entries 1789, 1796.

⁵⁶⁵ Acta Apostolica Sedis, там само, {у латунському оригіналі: «*Systema Millenarismi mitigati tuto doceri non posse*»}.

⁵⁶⁶ Denzinger, *Enchiridion Symbolorum*, cura di Umberg; Thomas Aquinas, *La Somma Teologica*, IV Sent. (Bologna: Studio Domenicano, 1985), d.43, q.1, a.3, qc.1; Robert Bellarmine, *De Romano Pontefice*, 1.3, cap. 17, (Neapoli, apud Josephum Giuliano, 1856) [див. *Enciclopedia Cattolica*, Citta del Vaticano, Ente per l'Enciclopedia Cattolica e per il libro Cattolico, 1948, ст. 1010]; Мт 16, 27: «*Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis, tunc reddet unicuique secundum opera sua*» (Син Чоловічий має прийти в славі Отця свого з ангелами своїми й тоді віддасть кожному згідно з його ділами).

⁵⁶⁷ «Страшний Суд прийде коли Христос повернеться у славі, лише Отець... визначає момент пришествя. Тоді через його Сина Ісуса він прорече своє останнє слово всієї історії» (CCC, 1040).

«Обман Антихриста вже починає набирати форми у світі кожного разу як дається клич здійснити у історії цю *месіянську надію, яка може здійснитися лише поза межами історії через есхатологічний суд*» (Там само, 676).

«*Царство сповнитися не історичним тріумфом Церкви через її прогресивне сходження, а лише Божою перемогою над остаточним звільненням з гріха, і тому Жених зійде вниз із небес*» (Там само, 677).

«Дійсно, [остаточне] воскресіння дуже близьке за значенням до Христової Парусії» (Там само, 1001).

«Воскресіння всіх мертвих 'праведних та неправедних' попередить Страшний Суд... Тоді Христос прийде у славі та усі ангели із ним... Перед ним зберуться всі народи, і він відокремлюватиме їх одне від другого» (Там само, 1038).

Вудатний богослов кардинал Жан Данілю, також вважає, що Христос прийде не перед символічними 1000 років миру чи перед кінцем часів, але наприкінці часу:

«Це є правда Парусії – *Христос повернеться на землю наприкінці часів*, щоби встановити своє царство, віру у яке поборював Марціон, та яку Тертуліян справедливо захистив перед ним. Тривалість періоду часу, який

вона у собі вміщає, є невідомим людині; під час нього станеться повернення Христа, воскресіння святих, Страшний Суд та започаткування Нового Сотворіння» [наголос доданий] (Danielou, *A History of Early Christian Doctrine*, ст. 377).

⁵⁶⁸ *New Catholic Encyclopedia*, том VII, ст. 2; див. також Martyr, *Dialogue with Trypho*, ст. 277-278; Tertullian, *Adversus Marcion*; Lactantius, *The Divine Institutes*.

⁵⁶⁹ *Catholic Dictionary of Dogmatic Theology*, ст. 124-125.

⁵⁷⁰ *Catholic Encyclopedia Revised* (Nashville, TN: Thomas Nelson, 1987), ст. 387.

⁵⁷¹ Pope Leo XIII, Consecration to the Sacred Heart, May 1899,

<http://www.ewtn.com/library/ENCYC/L13ANNUM.HTM>

⁵⁷² Pope Pius X, First Encyclical *E Supremi Apostolatus*, October 4, 1903,

http://www.vatican.va/holy_father/leo_xiii/encyclicals/documents/hf_l-xiii_enc_01091883_supremi-apostolatus-officio_it.html

⁵⁷³ Pope Pius XI, December 1922, First Encyclical *Ubi Arcani dei Consilioi* [*On the Peace of Christ in his Kingdom*], nn. 63, 70.

⁵⁷⁴ Ці слова були написані Папою Пієм XI декілька годин перед смертю. Папа Йоан XXIII зачитував їх під час Попелевої Середи у лютому 1959 року. Невиданий манускрипт, опрацьований о. Ентоні Делізі Монастиря *Our Lady of the Holy Spirit* (Conyers, GA).

⁵⁷⁵ Pope Paul VI, 1971, Easter Message,

http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/messages/urbi_et_orbi/documents/hf_p-vi_mes_19710411_easter-urbi_it.html